Ițic Manger



cartea raiului

Kriterion

Iţic Manger

Cartea Raiului

Traducere şi note de Iosif Andronic

Iţic Manger

Cartea Raiului

Neasemuita descriere a vieţii lui Şmul Abe Abervo

Ediţia a II-a



Editura Kriterion
Bucureşti, 1993

Coperta: DONE STAN

I. Manger
Di wunderliche Lebensbaszraibung fun Szmul Abe Aberwo (opowiesé)
Wydawnictweo CH. BRZOZA, Warszawa (1939)

ISBN 973-26-0354-2

Aceste cîteva cuvinte ce preced cea mai veselă dintre cărţile mele îmi par, pînă şi mie, cam nelalocul lor.

Dar poate că aşa trebuie să fie. Pe marginea prăpastiei rîsul devine şi mai hohotitor.

Descetăţenit din patria mea, România*, rupt de mediul evreimii poloneze, atît de drag mie, pendulînd, fără paşaport, fără vizele cerute între frontiere – iată postura în care mă înfăţişez onoratului public, prezentîndu-l pe al meu Şmul Abe Abervo, cu această neasemuită descriere a vieţii sale.

De fapt, *Cartea Raiului* e partea întîi a unei viitoare trilogii: *Cartea despre Pămînt* şi *Cartea Lumii dintre două lumi* poate că le voi mai scrie.

În această carte, de-o voioasă deznădejde, în acest rîs-plîns se mai află multe din cele mai intime clipe trăite; multe din propria-mi viaţă, suferinţă şi iubire.

Cartea aceasta mi-o dedic mie însumi, ca aducere aminte a însinguratelor zile şi nopţi de hoinăreală pe străzile şi bulevardele Parisului.

Momentele vesele ale acestei infinite arderi au fost întîlnirile din nocturnele bistrouri şi umbrele trubadurilor francezi, cîntăreţi ai disperării, care poate că au fost, în ţara lor, la fel ca şi mine de însinguraţi.

Este şi asta un fel de alinare.

Dar să nu întristăm vesela poveste a lui Şmul Abe Abervo.

Cinstite Şmul Abe, aveţi cuvîntul!

Iţic Manger

Paris, ianuarie 1939

* În pofida faptului că Iţic Manger s-a născut, s-a format şi s-a afirmat în România, prin legiuirile rasiale ale guvernării Goga-Cuza din anul 1937 cetăţenia ţării de care era organic legat i-a fost luată.

I. Ultima mea zi în Rai

Zilele petrecute în Rai au fost cele mai frumoase zile din viaţa mea. Pînă şi astăzi, cînd îmi aduc aminte de acele fericite zile, simt o strîngere de inimă şi-mi vin lacrimi în ochi.

Adesea închid ochii şi retrăiesc acei ani fericiţi. Ani care niciodată nu se vor mai reîntoarce. Poate doar dacă va veni cumva Mesia.

În astfel de minute de reverie uit pînă şi de faptul că, înainte de a fi trimis pe cealaltă lume, aripile mi-au fost retezate. Întind braţele să zbor din nou. Dar abia cînd cad pe duşumea şi simt o durere în fund îmi dau seama că e zadarnic, că numai celor din Rai le sînt hărăzite aripi.

Tocmai din această pricină m-am decis să descriu toate cîte mi s-au întîmplat, fie înainte de a mă naşte, fie după ce m-am născut. Şi nu vreau să fac asta spre a-i distra pe cei necredincioşi. Ştiu, cunosc faptul că în mai multe graiuri din lume mulţi oameni şi-au descris viaţa. Chiar eu am citit cam vreo sută de asemenea descrieri de vieţi, dar trebuie s-o mărturisesc deschis: îmi venea să leşin. În fiecare filă a lor am dibuit vanitatea şi, mai ales, minciuna. Minciuna care se zugrăveşte pe sine în culorile cele mai rozalii, iar pe semeni în culori cît mai întunecate. O astfel de descriere a vieţii nu e altceva decît nerozie, menită să-i înşele pe proştii care-i vor da crezare şi, mai ales, să se înşele pe sine.

Eu însă le voi povesti pe toate aşa cum s-au petrecut. Fără să dau la o parte nici cît un fir de păr. Nu caut nicidecum să conving pe te miri cine că eu aş fi un fel de sfînt ascuns după cojoc. Ferească sfîntul! În multe am greşit, dar şi multe din cele drepte le-am făptuit. Unde-am greşit, voi mărturisi că am greşit, iar acolo unde am mers pe drumul cel drept voi povesti cu de-amănuntul, cînd, cum şi de ce.

Ştiu că mulţi mă vor întreba: Stimabile, cum se face că un om ţine minte, cu de-amănuntul, ce s-a întîmplat cu el înainte de a se naşte? Aceştia, întrebătorii, vor aduce chiar şi dovezi că aşa ceva nu e cu putinţă. Ştie oricine că la tot omul, cînd se naşte, vine un

înger care-i dă un bobîrnac pe sub nas şi, prin acest bobîrnac, nou-născutul uită de îndată toate cîte i s-au întîmplat, pînă şi învăţătura sfîntă pe care acel înger şi-a însuşit-o înainte de a coborî în lumea păcatelor.

Oamenii care vor vorbi astfel vor vorbi drept. Chiar aşa se întîmplă cu fiecare om înainte de a veni pe lumea asta! Îngerul chiar că le dă tuturor cîte un bobîrnac sub nas, iar ei chiar că le uită pe toate. Cu mine însă s-a petrecut o minune, o minune nease-muită şi, înainte de orice altceva, tocmai această minune vreau s-o povestesc. Asta ca să le iau apa de la moară unora care abia aş-teaptă să vă împuie urechile – cică, ia te uită la acest Şmul Abe Abervo cum mai taie la piroane, toacă la minciuni, ca o gospodină care toacă tăiţei – toc-toc!

În ziua cînd am fost trecut sub oblăduirea unui înger care tre-buia să mă transfere pe acest Pămînt, taman atunci mă aflam sub frunzişul unui pom-al-raiului şi mă desfătam ascultînd ciripitul ca-narilor ce cîntau cum scrie la carte. Se cuvine să v-o spun că, faţă de canarii raiului, canarii pămîntului sînt o nimica toată. Întîi şi întîi, canarii raiului sînt de douăzeci de ori mai mari, iar de cîntat cîntă în aşa fel încît nu e chip să descrii cîntecul ăsta în nici unul dintre graiurile omeneşti. Cîntecul ăsta trebuie să-l fi auzit cu pro-priile tale urechi – numai aşa poţi să-ţi dai seama de deosebire.

De întîmplat, s-a întîmplat pe la asfinţit.

Dascălul de învăţătură *Ghemurei*, a comentariilor biblice adică, reb Meier Chelbe, un înger cu greoaie aripi cenuşii, se dusese să-şi facă rugăciunile de seară la sinagoga îngerească. Între timp, învăţăceii s-au împrăştiat care-ncotro. Unii se jucau de-a prinselea, iar alţii povesteau basme cu bandiţi. Eu m-am dus fuga la îndrăgi-tul meu pom-al-raiului, să aud cum cîntă canarii.

Mărturisesc, în acea vreme, cîntecul canarilor era marea mea slăbiciune. Cînd îi auzeam cîntînd, uitam de toate.

Şedeam eu aşa, culcat sub pomul-raiului: canarii cîntă, fluturi mari flutură deasupra ierbii-raiului, se joacă de-a prinselea. Cînd zic fluturii-raiului, să nu vă închipuiţi cumva că aceştia sînt, aşa, nişte fluturi pe care îi vedeţi, pe pămînt, în timpul verii. Dacă vi-i închipuiţi aşa, sînteţi în eroare. Un fluture-de-rai e de nouăspreze-ce ori mai mare. Fiecare din aceşti fluturi e de o altă culoare. Unul albastru, altul verde, altul roşu, unul e alb, unul e negru. Pe scurt, cum s-ar putea descrie toate culorile, cînd graiul omenesc nu are

atîtea cuvinte cîte culori sînt în rai?

Cum stau eu aşa, culcat sub pom, aud deodată un glas, un glas cunoscut, care sună ca un clopoţel de argint:

– Şmul Abe! Şmul Abe!

Mă uit în jur şi-l zăresc pe prietenul meu Pişulică, un îngeraş obrăznicuţ, cu ochişori negri, isteţi. Are gura, ca de obicei, mînjită cu povidlă. Fîlfîie subţirelele lui aripi luminoase deasupra mea. Şi, deodată, uite-l că se lasă la picioarele mele.

– Ce e, Pişulică? Ce s-a întîmplat? Spune mai repede, nu mă fierbe fără apă!

Pişulică îşi şterge sudoarea de sub aripi şi, cu glas de taină, îmi spune la ureche:

– Şmul Abe, e de rău. Am aflat că vei fi trimis, încă astăzi, jos, pe Pămînt. Ţi-e sortit să devii om, înţelegi ce-ţi spun? Un om.

Inima a început să-mi ticăie: tic, tic, tic.

– Ce-mi îndrugi tu, Pişulică? Cine ţi-a spus asta? De unde ai aflat?

Iar Pişulică s-a apucat să-mi povestească. Se întîmplase să zboare aşa, pieziş, taman pe lîngă cîrciuma "La Sfîntul Noe". Acolo, în cîrciumă, şedea îngerul Şimen Ber, cel mai beţiv dintre toţi îngerii.

– Bea spirt de nouăzeci şi şase şi înjura de mama focului, pe cine, nu ştiu – îmi spune Pişulică –, dar am înţeles că e în furii. Era vorba de o solie. Cică să te ducă pe tine pe Pămînt. Să-ţi dea un bobîrnac pe sub nas, ca să le uiţi pe toate: Raiul, Sfînta Carte, tot ce-ai învăţat cuvînt cu cuvînt. Să mă uiţi chiar şi pe mine, prietenul tău Pişulică.

Pişulică izbucni în plîns. Lacrimile lui picurau pe mîna mea dreaptă. Erau mari şi fierbinţi.

Plînsul prietenului meu Pişulică m-a mişcat pîn' la lacrimi. L-am mîngîiat pe căpşor şi am încercat să-l alin.

– Nu plînge, Pişulică, gîndeşte-te că un înger beat îndrugă vrute şi nevrute, acolo, în cîrciumă. Ei şi, să-l văd că încearcă să mă ridice de-aici. Am să-i smulg barba cea roşcată. O să-l zgîrii tot pe obraz. Îl voi muşca de nasul ăla roşu. Să ştii că nu zic vorbe-n vînt.

Dar Pişulică nu se domolea. Suspinînd, el ridică glasul:

– Da' ştii tu ce tiran e ăsta, acest Şimen Ber? Adevărat ucigaş, nu altceva!

Cele spuse de Pişulică erau cum nu se poate mai adevărate. Lui

Şimen Ber îi ştiau toţi de frică. Îi puteai număra pe degete pe cei care-l văzuseră vreodată treaz. Să intri pe mîinile lui e mai rău decît în iad! Şi tocmai pe el l-au găsit să-l pună să conducă copiii care trebuie să se nască şi să le dea vestitul bobîrnac sub nas.

Tremuram cum tremură peştele în apă. Îmi închipuiam cum mă va purta de mînă beţivanul. Dacă nu te laşi de bună voie, te cară cu de-a sila. Şi iată-ne la graniţa Raiului. Aud glasul de beţiv al îngerului: "Ia' dă-ncoace năsoaia, derbedule, să-ţi ard bobîrnacu' şi – valea!".

De acest bobîrnac tremură toţi; îi înspăimîntă chiar mai mult decît naşterea pe Pămînt. Se cunosc puzderie de copii nenorociţi de acest înger beţiv cu bobîrnacul lui. Dacă zăriţi pe undeva, pe Pămînt, un copil cîrn, să ştiţi că Şimen Ber, îngerul, i-a dat un bobîrnac prea tare sub nas.

– Da' atuncea ce-i de făcut, Pişulică? Dă-mi un sfat, ce-i de făcut? – m-am rugat eu de prietenul meu.

– Nimic nu se poate face, mi-a răspuns întristat Pişulică. Soarta ţi-e pecetluită, aşa că degeaba... De labele lui Şimen Ber nu mai ai cum să scapi, de-ai avea şi optsprezece capete. Eu cred că cel mai nimerit ar fi ca tu să....

– Ce, ce? – l-am întrebat eu, uitîndu-mă drept în ochii lui.

– Ca tu să te duci de bună voie, să nu te încăpăţînezi. Şi să nu plîngi. Lui Şimen Ber nu-i place să i te pui împotrivă. Lui nu-i place plînsul. Pentru plînsul ăsta te mai poţi alege cu un bobîrnac peste nas încît – Doamne fereşte! – să ajungi pe lume fără nas. Frumos ţi-ar mai sta – ptiu, norocul ăsta să fie la Şimen Ber!

Din cele spuse de Pişulică am înţeles că din mîinile lui Şimen Ber nu mai scap. Mă ţineam cu mîna de nas, compătimindu-l din toată inima de nenorocirea ce-l păştea şi, tot din adîncul inimii, mă rugam de Stăpînul Lumii ca El să-mi păzească şi să-mi ocrotească nasul.

În timp ce eu mă rugam în şoaptă Stăpînului Lumii ca el să-mi păzească şi să-mi ocrotească nasul, prietenul meu Pişulică s-a aşezat lîngă mine în iarbă, cu fruntea sprijinită într-un deget, gînditor adică.

Deodată ochişorii lui negri, vioi au scăpărat. Ori de cîte ori Pişulică dibuieşte ceva cu gîndul, ochii lui strălucesc.

– Şmul Abe, ştii ce o să-ţi spun?

– Ce, Pişulică?

Întîi se uită în jur, să vadă dacă nu cumva trage careva cu urechea, după care mi-a şoptit în ureche:

– La noi în pivniţă, se află o sticlă cu vin din cel de-i zice Iain Hamşimer. Tata îl ţine de leac. Sticla asta cu vinu' sfinţilor o să ţi-o dau s-o ai la drum.

– Cum vine asta: să-mi dai sticla asta ca s-o am pe drum? – m-am mirat eu. Ce, e a ta? Şi apoi, ce nevoie am eu de ea?

Pişulică a zîmbit.

– Văd eu că trebuie să-ţi dau totul mură-n gură. Ce-i fi găsind tu aici de neînţeles? Tu o să-i dai sticla îngerului Şimen Ber, el o să se topească de bucurie şi n-o să-ţi dea – aşa trebuie să te înţelegi cu el – un bobîrnac prea tare în nas.

– Ce tot îndrugi tu, Pişulică?! – am izbucnit eu, cu glas care nici nu mai părea să fie al meu. Cum adică, să şterpeleşti vinul? Unde ţi-e porunca: "Să nu furi"?

Pişulică a izbucnit în rîs.

– Tărtăcuţă vrednică de-o ciocănitoare, nu ştii oare că porunca e numai pentru oameni, nu şi pentru îngeri? Ia, fă bine, te rog, şi arată-mi, fiindcă tot veni vorba, unde stă scris în Cartea Sfîntă că Cel de Sus a poruncit îngerilor să nu fure?!

Mi-am dat seama că prietenul meu e mai deştept decît mine şi că are dreptate. Cu toate astea, tot n-am înţeles. Să zicem că o să-i dau îngerului Şimen Ber sticla cu vinul sfinţilor şi că el, Şimen Ber, o să-mi dea un bobîrnac uşor peste nas, da' de dat tot o să mi-l dea şi, odată bobîrnacu' dat, tot o să uit totul şi toate cîte mi s-au întîmplat în Rai, ceea ce ar fi o adevărată nenorocire pentru mine.

Pesemne că Pişulică şi-a dat seama cam la ce mă gîndeam eu. A scos din buzunar o bucată de lut şi a început s-o frămînte, şi a frămîntat-o pînă ce a făcut din ea un nas. Mi-a dat nasul de lut şi mi-a spus:

– În timp ce Şimen Ber o să bea vinul, tu să-ţi lipeşti nasu' ăsta de lut. Cînd o să dea el bobîrnacu, o să atingă lutu', aşa că tu o să rămîi neatins. Să nu uiţi nimic din cele de aici şi vezi de nu uita să povesteşti acolo, pe Pămînt, că se află un Pişulică în Rai.

Apoi s-a ridicat, şi-a dezmorţit aripile şi, cu glas tare, a rostit:

– Vino! Acuşi-acuşi o să te caute Şimen Ber. Mai nimerit ar fi să-i ieşi tu în cale. Deocamdată să zburăm pînă la mine acasă.

Am zburat. Şi ăsta a fost ultimul meu zbor în Rai, în tovărăşia scumpului meu prieten.

Cîteva clipe mai tîrziu ne-am oprit în fața casei unde locuia tatăl lui Pişulică, Şloime Zalman croitoru', un înger cu un bumb în beregată şi cu ochi de vițel.

Deasupra uşii atîrna o firmă, iar pe firma asta era zugrăvit un înger cu aripile peticite, semn că tatăl lui Pişulică era un croitor de tagma celor ce peticeau aripile uzate.

Pişulică a intrat în casă, iar eu am rămas să-l aştept afară. N-a trebuit să-l aştept prea mult. Cînd s-a întors, avea vinu' sfinților pitit sub o aripă. Mi-a dat sticla şi mi-a spus:

– Uite-o, Şmul Abe, ia-o şi zboară de îndată la cîrciuma "La Sfîntul Noe"! E mai nimerit să te duci tu la Şimen Ber decît să vină el la tine.

Ne-am îmbrățişat şi ne-am sărutat, ne-am îmbrățişat încă o dată şi ne-am sărutat încă o dată şi cine ştie cît am mai fi stat noi aşa, dacă mama lui Pişulică, îngereasa Hane Devoire, n-ar fi strigat de la fereastră:

– Pişulică, se răcesc găluştele, vino să mănînci!

Noi ne-am mai îmbrățişat o dată, ne-am atins aripile. Pişulică a intrat în casă să-şi mănînce cina, iar eu am pornit-o în zbor, singur, înspre cîrciuma "La Sfîntul Noe".

În Rai se întunecase de-a binelea. În casele în care locuiau îngerii cu familiile lor ardeau lămpile, îngeri bărboşi se aplecau peste ceasloave îngălbenite. Îngerese grase, cu trei rînduri de guşi cîrpeau cămăşi, îngerese tinere îşi legănau îngeraşii nou-născuți, îi adormeau murmurînd un cîntec.

Nani, nani îngeraş,
Dragul mamei copilaş,
Că mama te-o legăna,
Aripioara ți-o culca,
Nani, nani, îngeraş.
Ai liu-liu...

Zburînd, mă uitam cînd pe o fereastră, cînd pe alta. Îi invidiam pe toți, şi pe îngerii tineri, şi pe cei bătrîni. Vor dormi noaptea, iar dimineața se vor trezi iarăşi în Rai. Pe cînd eu? Unde o să mă aflu? Noroc că vîntul mi-a răcorit lacrima de pe obraz, altfel arsura ar fi lăsat urmă adîncă acolo.

Ajuns în dreptul cîrciumii "La Sfîntul Noe", am coborît. M-am

uitat prin fereastră. Cîţiva îngeri, din cei de rînd, dintre cei care trudesc din greu la sfinţi, le ară pămînturile, le seceră holdele şi pentru truda asta se aleg cu tot felul de buboaie, şedeau la măsuţe. Beau rachiu, fumau mahorcă şi, din cînd în cînd, aruncau cîte un scuipat prntre dinţi, pe podea.

Într-o parte, la o măsuţă, şedea îngerul Şimen Ber. Barba lui roşcată era răvăşită. Ochii – holbaţi. Se vedea că întrecuse cu mult măsura. De cum l-am zărit, inima începu să mi se zbată de spaimă. Uite-l pe acela care trebuie să mă scoată din Rai, îmi ziceam, şi cu nici un chip nu mă puteam hotărî să trec pragul.

Am stat eu o vreme, aşa, nehotărît. În cele din urmă mi-am luat inima-n dinţi. Odată şi odată trebuie să treci şi prin asta, mi-am zis, şi am intrat.

Zărindu-mă, Şimen Ber a încercat să se ridice, ca să mă întîmpine cu urarea de bun venit. Dar era prea beat şi avea aripile boţite, aşa că a recăzut pe locul lui.

M-am apropiat de el, l-am ajutat să-şi netezească aripile: dacă nu era în stare să se ţină pe picioare, să poată măcar să zboare. Aşa că n-a trecut mult şi am pornit noi în zbor spre graniţa care desparte Cea-lume de Ceastă-lume.

De pornit am pornit joi seara, la zece ceasuri, iar de ajuns, am ajuns la graniţă vineri, spre sfinţitul luminărilor.

Să nu vă închipuiţi cumva că zborul nostru a decurs uşor. Îngerul Şimen Ber era, cum ştiţi, beat criţă. Aşa că mereu rătăcea drumul. Zburam de mai bine de trei ore şi uite că iarăşi zărim hornul cîrciumei "La Sfîntul Noe". Îl trăgea aţa pe îngerul Şimen Ber la această cîrciumă unde îşi petrecea zilele şi nopţile.

Cît p-aci să avem parte de o catastrofă, chiar dacă era să fie una mai măruntă. În Rai era o noapte întunecoasă, nici urmă de stele. Şimen Ber îşi uitase felinarul la cîrciumă, iar noi zburam orbeşte, fără să ştim unde ne aflam pe lume. În beznă, Şimen Ber s-a ciocnit de un alt înger. Era Îngerul Viselor, care, taman atunci, zbura spre Pămînt. Din ciocnirea asta Îngerul Viselor s-a ales cu o aripă defectă. Şimen Ber blestema de mama focului, iar Îngerul Viselor plîngea. Nu mai putea să zboare, iar omenirea avea să doarmă, o noapte întreagă, fără vise. Şchiopătînd prin văzduh, Îngerul Viselor a luat-o spre casa croitorului Şloime Zalman, peticarul, să-i meşterească aripa vătămată, iar noi, adică Şimen Ber şi cu mine, am pornit mai departe, spre Pămînt.

De pe urma ciocnirii, Şimen Ber s-a mai limpezit niţel. Şi-a scos luleaua, a îndesat-o cu tutun, a aprins un chibrit şi, pufăind din lulea, şi-a reluat zborul.

De cîte ori pufăia, isca şi oleacă de lumină, aşa că, măcar din cînd în cînd, mai ştiam şi noi unde ne aflam pe lume.

Am trecut de moara raiului, care se afla pe un deal, aşezată în bătaia vînturilor, ca să-i poată învîrti aripile.

Despre moara aceasta se povestesc multe în Rai. Ziua, e o moară ca toate morile. Macină grîu, secară, ca orice moară. Noaptea, e locul diavolilor şi al blestemăţiilor.

Prevăd că o să vă uitaţi cam uimiţi la mine. De unde, pînă unde diavoli în Rai? Şi eu m-am mirat cînd mi s-a povestit. Iar de povestit, mi-a povestit prietenul meu Pişulică. Eu, chiar eu n-am văzut niciodată diavoli. Dar orice înger vă poate vorbi de păţania îngerului Refuel, felcerul Raiului. Odată într-o noapte, felcerul se ducea la un bolnav. Trecînd el prin dreptul morii raiului, a auzit dintr-acolo glasuri ciudate şi deodată a zărit o limbă lungă ce o scosese un diavol printr-o ferestruică a morii. Îngerul Refuel a rostit într-un strigăt: Şema Israel* – şi s-a prăbuşit leşinat.

A fost găsit dis-de-dimineaţă, lungit acolo, lîngă moară, şi cu greu a fost readus în simţiri. De-atunci a rămas cu un beteşug: se bîlbîie de ţi se sfîşie inima de milă.

Noi, adică eu şi îngerul Şimen Ber, ne-am continuat zborul fără să schimbăm o vorbă. Ce gîndea Şimen Ber, n-aş putea spune. De unde să ştiu eu ce gîndea el? Da' ce gîndem eu şi ce simţeam eu, asta, vedeţi dumneavoastră, o ştiu, şi încă pe de rost...

Mă gîndeam la prietenul meu Pişulică, de parcă îl şi vedeam dormind acum în pătucul lui. S-a dezvelit, a dat jos plapuma cu picioarele. Pînă şi în somn e un neastîmpărat, de nu-i afli perechea. Un deget şi-l ţine în gură. Cine ştie dacă nu-l visează cumva tocmai pe prietenul lui de care s-a despărţit azi pentru totdeauna.

Îmi venea să plîng. Simţeam că mi se pune un nod în gît. Dar cînd mi-am adus aminte că îngerului Şimen Ber nu-i plac lacrimile, m-am stăpînit, cu greu, mi-am îngăduit doar un suspin.

Spre ziuă, îngerul Şimen Ber s-a trezit de-a-binelea din beţie. Vîntul dimineţii era aspru şi rece. Ne cam înţepenise pe amîndoi.

* Şema Israel... – Ascultă, Israel... (ebr.) Invocare sacră, ce se face în faţa unei primejdii.

Mie îmi clănţăneau dinţii.

– Măi, da' frig mai e! murmura mereu îngerul Şimen Ber, dînd cîte o fîlfîială cu aripile lui mari, vătuite, ca să se mai încălzească. La fiece fîlfîială întorcea capul spre locul unde presupunea că se află cîrciuma "La Sfîntul Noe".

Mi-am dat seama că acu' era momentul să-l ating cu sticla ce mi-o dăduse prietenul meu Pişulică.

– Reb Şimen Ber – am rostit eu, speriindu-mă de propria cutezanţă – reb Şimen Ber, un gît colea, de udătură, n-ar fi rău acuma, pentru încălzire... ce-ai zice dumneata de aşa ceva, reb Şimen Ber?

Auzind el cuvîntul "udătură", a fîlfîit şi mai abitir din ariple lui groase, vătuite, speriind o pereche de rîndunici ale raiului, care tocmai se pregăteau să înalţe un cînt de laudă Făuritorului lumii.

– Udătură, ha, un gît de udătură! – a dat el un strigăt, da' cu aşa glas încît zece iepuri de-ai raiului s-au prăbuşit leşinaţi, iar două leoaice au lepădat cît ai zice peşte.

Eu am scos sticla cu vinul sfinţilor de sub aripa mea dreaptă şi i-am arătat-o. De bucurie, a făcut cîteva tumbe în aer. În primele clipe am crezut că şi-a pierdut minţile.

Am tras o spaimă în lege: să ai de-a face cu un înger nebun nu e de glumă. Şi azi mă mai trec fiorii cînd îmi aduc aminte de tînăra îngeriţă Perale, care a înnebunit dintr-o dragoste nefericită. Doamne, doamne, ce trăsnăi mai făcea nenorocita! Mai-mai să răstoarne tot Raiu' cu capu-n jos şi cu picioarele-n sus.

Pe scurt, de îndată ce Şimen Ber a zărit sticla în mîinile mele, mi-a smuls-o, a scos dopu' cu dinţii, a dus-o la gură şi-a început să gîlgîie. Vinul sfinţilor, trebuie să ştiţi, e un vin ce se lasă greu. Fiece picătură din vinul ăsta cîntăreşte doi funţi şi jumătate.

– Ştii ceva, Şmul Abe – mi-a spus el –, ce-ar fi să ne lăsăm noi în jos?! Lasă că o să dovedim noi să ajungem la timp la graniţă.

Şi-a scos ceasornicul de aramă, şi-a aruncat privirea pe roşeaţa cadranului, şi am coborît noi pe pămîntul Raiului.

Apoi, îngerul Şimen Ber a gîlgîit toată sticla, de mi-a devenit aşa de vesel încît m-a ciupit de obraz şi a mîrîit:

– Eşti o puşlama de ispravă, Şmul Abe.

Ne-am reluat zborul. În zbor, am rostit noi întîia parte a rugăciunii de dimineaţă. Spre seară, la ora cinci punct, am ajuns la graniţă.

La marginea marginii graniţei, Şimen Ber mi-a cerut să mă aşez într-un picior şi, stînd aşa, să rostesc toată învăţătura sfîntă învăţată. Am făcut precum mi-a cerut. De îndată ce am terminat, el a scos o foarfecă mare şi mi-a retezat aripile.

– Acuşica, derbedeule, fă-te cu năsoaia încoa', să-i dau bobîrnacu'...

În timp ce el îmi reteza aripile, eu mi-am lipit nasul de lut. Iar îngerul era aşa de turtit de vinul sfinţilor, că nici n-a mai băgat de seamă ce făceam.

– Reb Şimen Ber – m-am rugat de el – un bobîrnac mai mititel, reb Şimen Ber!

Şi am aflat har în ochii lui. Mi-a dat un bobîrnac uşor-uşurel, că de-abia, de-abia l-am simţit.

– Iar acum, întinde-o!

Am mai izbutit să arunc o ultimă privire în urmă. Să mai văd întreaga privelişte a Raiului ce asfinţea în aur topit. Mi-am văzut apoi, pentru ultima dată, aripile aruncate colo, pe jos.

– Rămîi sănătos, reb Şimen Ber! – am mai apucat eu să-i spun îngerului cu aripi vătuite şi am coborît pe Pămînt.

II. Naşterea mea

Maică-mea se chinuia greu născîndu-mă. Plîngea, ţipa şi-l blestema pe tatăl meu cu blestemele iadului. "Ucigaşule", "călăule", "tîlharule" – îi spunea. Tata, galben la faţă, umbla de colo-colo prin casă, îşi ciupea bărbuţa neagră şi nu se dumirea de ce-l blagosloveşte mama cu vorbe care mai de care mai plăcute auzului. Îndrepta cîte o privire rugătoare către moaşa Sosie Devoire, o evreică cu mîinile umflate şi cu glas de bărbat. Se pare că moaşa înţelegea cam ce voia să spună taică-meu cu privirile, căci la rîndul ei, murmura pe sub nas:

– Pot eu s-o ajut? Vezi doar şi dumneata că mormolocul s-a încăpăţînat şi, uite, nu vrea să se nască.

Moaşa Sosie Devoire nu spunea un neadevăr. Încercase deja în fel şi chip: încercase şi cu binele să mă convingă să mă nasc, dar nu i-a mers. Îmi păsa mie de truda ei cum ţi-ar păsa de zăpada de anţărţ.

Neîncrezător, n-am luat în seamă zisele ei. Rîdeam de toate făgăduinţele lor, nu-mi păsa nici de "ceasul de aur", nici de "mingea de fotbal", pe care zicea că o să mi le cumpere, chiar în clipa cînd voi zări lumina zilei, nici n-am vrut să aud.

Ştiam că e neîntrecută în minciuni. În Rai, se spuneau despre ea destule poveşti. Dealtfel, prietenul meu Pişulică m-a sfătuit dinainte să nu mă încred în spusele ei. Nici măcar atîtica, zicea, arătîndu-mi vîrful unghiei de la degetul cel mic.

Nu uitasem sfatul prietenului meu, aşa că mă ţineam tare, nu-mi păsa defel – mă bucuram straşnic de furia moaşei, de felul cum îşi bălăbănea braţele şi de părul ei zbîrlit.

În cele din urmă, a fost tot pe voia mea: şi-a luat şalul, a trîntit uşa şi a plecat supărată. Nu mai puteam de rîs.

Tata se oprise într-un colţ al camerei, disperat.

– Şi acum ce-o să se întîmple? – a murmurat el frîngîndu-şi mîinile.

M-a cuprins o milă sfîşietoare de bietul meu tată, dar nu puteam să-i vin cu nimic în ajutor. Ştiam că-s pierdut dacă mă iau după simţămîntul ăsta.

Era, cum v-am spus, vinerea, spre seară. Evreii plecaseră cu toţii la sinagogă, dar tatăl meu tot mai stătea, disperat, în colţul odăii.

În cele din urmă, a făcut un gest plin de deznădejde. Chipurile vedea el bine că în zadar mă aşteaptă. Şi-a mai îndreptat o dată privirea înspre mama, apoi a pornit spre sinagogă să-şi facă rugăciunile.

Mama a rămas singură. Istovită, nu mai avea putere să ţipe şi să blesteme, da' nici nu mai avea pe cine. Zăcea în pat cu ochii plînşi.

Mi-era o milă adîncă. La urma urmei e mama mea – m-am gîndit – dar, cu toate astea, mi-era teamă să dau ochii cu raza luminoasă a acestei lumi. Teama de a mă naşte era mai puternică decît simţămîntul de milă pentru mama.

Femeile sfinţiseră lumînările în toate casele evreieşti. Numai pe masa noastră sfeşnicele de alamă stăteau ruşinate.

Se uita maică-mea la sfeşnicele de alamă. Afară începuse să se întunece, iar ea – în pat. De parcă nici n-ar fi ajun de Sîmbătă.

Deodată, s-a ridicat. Nu, ea n-o să facă de ruşine lumînările de Sîmbătă. A coborît din pat şi, cu încetul, s-a apropiat de masă, de locul unde se aflau sfeşnicele.

M-am uitat, de-a fir-a-păr, la ce făcea ea, la fiece mişcare a ei şi, se cuvine să mărturisesc, evlavia ei mult mi-a plăcut.

A aprins lumînările, a făcut cîteva gesturi rotunde în jurul flăcărilor, după care şi-a ascuns obrazul în palme. Buzele ei murmurau ceva în şoaptă. Ce anume, n-am auzit.

Era întîia oară cînd vedeam cum mama sfinţea lumînările. Eram aşa de mişcat şi tulburat, încît mi-am zis: ce-o fi, o fi – da' eu trebuie să mă nasc! Am chibzuit cam cum s-o fac şi mi-am spus că de intrat în noua Lume o să intru tiptil, pe vîrfuri, în aşa fel încît mama să nici nu audă măcar. Pentru supărările ce i le-am căşunat, pentru ce a îndurat ea din pricina mea, am vrut să-i fac o surpriză deosebită.

Mama se afla tot cu faţa în palme şi murmura. Murmura pios, abia de-şi mişca buzele. Eu m-am furişat în tăcere, iar ea nici n-a băgat măcar de seamă.

Stăteam eu aşa în spatele ei, aşteptînd să sfîrşească murmurul, ca de-abia atunci să ies la iveală şi, astfel, să mă cunoască.

Am aşteptat şi am tot aşteptat. Fiece clipă îmi părea un an. În timpul ăsta, mama nici nu bănuia ce musafir drag se află în spatele ei.

În cele din urmă, aşteptarea mea a luat sfîrşit. Mama şi-a descoperit faţa plînsă, dar frumoasă. Inima a început să-mi tresalte ca o păsărea.

Nu m-am putut stăpîni şi, dintr-odată, cu glas tare, am rostit:

– *Gut şabes, mame!**

Mamei nu i-a venit să creadă. Cîteva clipe a rămas ca împietrită. I se tăiase răsuflarea. Mai-mai să-mi pară rău de năzbîtia mea.

Deodată, ochii i s-au luminat, faţa i s-a îmbujorat. A întins braţele şi a vrut să mă cuprindă, să mă îmbrăţişeze, să mă sărute, – aşa cum fac toate mamele.

Dar eu nu m-am lăsat. Repede, m-am dus în tindă, unde se afla un lighean cu apă. M-am spălat, m-am şters cu un prosop şi, abia după aceea, m-am apropiat de mama şi i-am spus:

– Iar acum, îmbrăţişează-mă şi sărută-mă cît îţi pofteşte inima.

Ea m-a luat în braţe. M-a dezmierdat şi m-a sărutat. Fruntea, părul, n-a rămas nici un locşor nesărutat. Şi-şi însoţea sărutările cu un fel de vorbe de alint: "comoara mea", "aurul meu", "coroana mea", "îngeraşul meu".

Cel mai mult mi-a plăcut cînd m-a alintat "îngeraşul meu". Tot aşa mama lui Pişulică îl alinta pe prietenul meu; dar, dealtfel, aşa îşi alintă copiii toate mamele din Rai.

Mama a vrut să mă culce în leagănul ce se afla lîngă patul ei. Îşi închipuia pesemne că eu, venit dintr-o îndepărtată călătorie, eram obosit. I-am mulţumit pentru dăruirea ei care mi-a plăcut nespus.

– Mulţumesc frumos, mamă – i-am spus – nu mi-e somn încă. Vreau să-l aştept pe tata de la sinagogă. Vreau să aud cum rosteşte rugăciunea de *kidiş***.

Cuvintele mele i-au adus o fericită uimire. Aşa că iarăşi m-a luat la sărutări.

– *Cadişul**** meu luminos. O sută şi douăzeci de ani să-mi trăieşti!

* Să-ţi fie binevenită Sîmbăta, mamă! (idiş).

** *Kidiş:* scurtă rugăciune de binecuvîntare rostită, de către bărbaţi, asupra unei cupe cu vin sau, în lipsă, asupra a două pîini, în seara de vineri spre sîmbătă sau în serile anumitor sărbători, înainte de masă.

*** *Cadiş*: rugăciune-invocare pe care urmaşul o rosteşte în prezenţa a cel puţin nouă coreligionari, la înhumarea tatălui sau mamei sale; din această pricină părinţii îşi doresc cu ardoare măcar un fiu – un *cadiş*.

Cuvîntul *cadiş*, rostit de gura ei, m-a întristat. Cuvîntul acesta mi-a amintit că mamele pămîntene nu trăiesc veşnic şi de pe-acuma mă cuprindea durerea la gîndul că şi mamei are să-i vină odată vremea să moară. Din prima clipă ea îmi devenise nespus de dragă. Aşa că îl invidiam pe Pişulică pentru faptul că mama lui n-o să moară niciodată.Mama n-avea cum să înţeleagă de ce mă întristasem eu aşa, dintr-o dată. S-a uitat în ochii mei, a ţocăit din buze, încerca să mă înveselească iar.

Cuprindeam cu privirea chipul luminat de frumuseţe al mamei, mă uitam adînc în ochii ei albaştri, da' nu izbuteam să mă desprind de simţămîntul ăsta sfîşietor.

Mama deveni deodată palidă. Şi-a lovit palmele una de alta.

– Vai de mine, am uitat cu totul!

S-a repezit la scrin, a tras un sertar, a răscolit ce a răscolit şi în cele din urmă a scos două panglici roşii ce le avea pregătite acolo.

Una din panglicile astea mi-a legat-o de mîna dreaptă, iar cealaltă de mîna stîngă, – leac împotriva deochiului.

Panglicile astea roşii mi-au adus multă bucurie. Am început să mă joc cu ele, cercam să le smulg de pe braţe, dar nu izbuteam cu nici un chip.

Mama se tot uita cum mă joc. Se vedea că ghiduşiile mele îi făceau o deosebită plăcere, fiindcă rîdea din toată inima.

Pînă la urmă mi s-a urît de joaca asta cu panglicile. Am întors capu' spre lumînările de Sîmbătă care erau aprinse pe masă. Am zărit două musculiţe ce se învîrteau în jurul flăcărilor. Iaca, iaca, se vor pîrjoli.

Mi-era milă de musculiţele astea, aşa că m-am rugat de mama:

– Mamă, spune-le să nu se apropie prea mult de flăcări, fiindcă, vai, se poate întîmpla o nenorocire.

Cum a auzit ea că am rostit aceste cuvinte, m-a strîns iar la piept şi iarăşi a început să mă sărute.

– Ce copil aiurit îmi eşti tu, voinic şi sănătos să-mi fii, sufleţelul meu cel bun.

Mi-era necaz pe mama. În loc să caute să ferească musculiţele de primejdia ce le ameninţa, ea mă săruta. Pînă la urmă, cele două musculiţe s-au pîrjolit în flăcările lumînărilor de sîmbătă ale mamei.

Mama şi-a dat seama că s-a ivit un nor pe fruntea mea, a înţeles că m-am supărat, aşa că a început să se dezvinovăţească şi să mă roage:

– Nu fi supărat pe mine, comoara mea, nu fi supărat pe mama.

I-am răspuns cu severitate. Ba da, sînt, i-am spus eu. Eram supărat pe ea, ba chiar tare-tare supărat, fiindcă, din pricina ei, din vina uşurinţei ei au fost nimicite două făpturi.

– Trebuia, mamă, să le spui să fie cu băgare de seamă, că e primejdios. Era de datoria ta să le spui asta din vreme. De ce nu le-ai spus?

– Ce-mi vorbeşti tu, copilul meu? Chiar dacă le-aş fi spus, parcă ele m-ar fi înţeles? Nici eu nu înţeleg graiul lor, nici ele nu pricep graiul meu.

Ceea ce am auzit din gura mamei a fost ceva cu totul nou pentru mine. Fiinţele de pe Pămînt nu se înţeleg deloc unele pe altele. Dintr-o dată mi-am dat seama de nenorocirile ce se pot ivi dintr-o asemenea neînţelegere. Mi-am dat seama de mărginirea celor de pe Pămînt şi i-am compătimit adînc.

Mama se uita în ochii mei. Ştiam că ea nu era vinovată, că ea nu avea cum să vorbească cu gîzele. Adevăratul vinovat eram eu. Eu aş fi putut să le vorbesc pe limba lor, dar n-am făcut-o. Am vrut ca ea, mama, să aibă parte de o faptă bună. Am vrut să îndeplinesc porunca "cinsteşte-ţi mama" şi, cînd colo, am luat asupră-mi un greu păcat.

Mi-am alinat mama, am liniştit-o, am rugat-o să-mi ierte vina.

– Înţelegi, tu, mamă – i-am zis eu –, sînt cam pripit şi repezit chiar din pricina lungii călătorii.

Mama m-a iertat de îndată. Aşa cum se întîmplă cu toate mamele de pe faţa pămîntului, n-a fost nevoie s-o rog mult. Mi-a mîngîiat căpşorul cu mîna ei moale şi iarăşi m-a întrebat:

– Poate că vrei să te odihneşti, tătuţule? Culcă-te în leagăn şi mama o să-ţi cînte un cîntec de leagăn.

Parcă vedeam cîntecul tremurîndu-i pe buze. Dar, cu toate că eram nerăbdător să-l ascult, m-am rugat:

– Te rog, mamă, mai lasă-mă. Vreau să stau pînă va veni tata de la sinagogă. Vreau să aud cum rosteşte el *Kidiş*-ul. În cea dintîi seară de vineri a mea, vreau să stau cu tata şi cu mama la masă, iar, după ce vom mînca, să-l ajut pe tata să cînte *Zmirăs**.

Nu mi-a mai spus nimic. S-a ridicat, a scos din dulăpior o carafă de rachiu şi două păhărele – unul pentru tata, celălalt pentru mine.

* *Zmirăs* – poeme religioase mozaice, cîntate în timpul meselor de vineri seara şi la prînzul de sîmbătă.

Le-a rostuit pe masă lîngă învelitele pîini de sîmbătă, după care s-a aşezat la fereastră să-l aştepte pe tata.

În fereastră pîlpîia o stea, – o stea pioasă a nopţii de vineri spre sîmbătă. Îmi părea întrucîtva cunoscută. Aşa că, în şoaptă, să nu audă mama, am rugat-o să ducă un gînd din parte-mi prietenului meu Pişulică. Mama se uita pe fereastră, eu şedeam pe un scaun; în tăcere, privind-o, nu izbuteam să mă desprind de mirarea prilejuită de frumuseţea chipului ei.

Deodată s-a întors spre mine, a dus un deget la buze şi a rostit:

– Sst... vine tăticu'.

În fugă, m-am apropiat de ea şi am rugat-o să nu-i spună că eu mă aflu acolo. Mă voi ascunde după dulap, de unde voi ieşi pe neaşteptate.

Mama a consimţit. În cea dintîi seară a mea de vineri mama mi-a îndeplinit toate dorinţele.

Cum am auzit paşii tatei, repede m-am ascuns după dulap. Tata şi-a făcut intrarea cu un răsunător *Gut şabes.*

De după dulap, mă uitam atent să văd cum arată tatăl meu. Un evreu nu prea înalt, cu o barbă neagră, cu creţuri pe frunte – un chip năpădit de griji. Ce nu mi-a plăcut la el a fost că vorbea cam pe nas.

Tata se preumbla prin casă, psalmodiind. *Şalom alehem**, îngîna el, îi saluta pe îngeri, adică pe cei ce se aflau în casa lui. M-am uitat atent în toate ungherele odăii, dar n-am zărit picior de înger. Mama, cu o figură evlavioasă, stătea şi asculta *Şalom alehem*-ul fornăit al tatălui meu. Mie însă îmi era ciudă pe el. E un mincinos, gîndeam eu, sau un nătăfleţ. Altfel nu-mi puteam explica pricina preumblării sale prin casă şi convorbirea cu îngerii, cînd nu se vedea urmă de înger, de leac, să zici.

Tata şi-a umplut apoi un pahar cu vin şi începu să psalmodieze *Kidiş*-ul. Tiptil-tiptil, m-am strecurat din ascunzişul meu. În vîrful picioarelor am ajuns la masă şi, în clipa cînd tata vru să ducă paharul cu vin la gură, am luat paharul meu în mînă şi începui, răsunător, să cînt *Kidiş.*

Tata a scăpat paharul din mînă. Uluit, nedumerit, se uita cînd la mama, cînd la mine – nici pomeneală să înţeleagă ceva.

* *Şalom alehem* – pace vouă (în ebr.). Formulă de salut, de întîmpinare a unui musafir venit de departe.

– Să-ţi fie musafirul binevenit! i-a spus mama, arătînd cu degetul spre mine. Ce te holbezi aşa, Faivl? Doar e feciorașul nostru, unicul, *cadiş*-ul nostru.

În cele din urmă, tata a izbutit cam cu greu să-şi vină în fire. Mi-a întins mîna lui păroasă, urîndu-mi *Şalom alehem.*

– *Alehem şulem**, i-am răspuns eu şi ne-am aşezat la masă.

Mama a adus bucatele. Strecura mereu cîte o privire plină de bucurie, cînd spre tată, cînd spre fiu, urîndu-şi în inima ei ca această bucurie să nu-i fie umbrită.

Cît a ţinut masa, noi am tăcut. Nici eu, da' nici tata n-am scos o vorbă. Doar cît ne uitam unul la celălalt, ne cercetam cu privirea şi ne continuam masa.

Mi-am dat seama că tata se mira cum de ştiam să mă folosesc de lingură şi furculiţă, ca unul mare. El nu ştia că nu uitasem învăţătura, că o ţineam minte toată, chiar şi pe cea sfîntă, încă din Rai. Într-adevăr, de unde era să ştie, de vreme ce n-am schimbat încă nici o vorbă între noi?

La fel, mi-am dat seama că mama abia de se-atingea de bucate. A sorbit o lingură de supă, a luat în gură o bucăţică de carne, o firimitură de coilici** – şi gata. Îi era de ajuns să vadă că eu, – nu-mi fie de deochi – mîncam cu poftă, nu mă lăsam mai prejos decît tata. Nu izbutea să-şi ia ochii de la mine.

Tata începu să cînte *zmirăs*. Nu mi-a plăcut deloc felul cum cînta el. Mi-am amintit de serile de vineri din Rai, de cum cîntau cei de-acolo, şi am simţit o strîngere de inimă.

Se vede treaba că taică-meu habar n-avea de ceea ce gîndeam eu, aşa că-şi vedea de fornăială, închipuindu-şi că cine ştie ce minuni zac în cîntarea asta a lui. Mai-mai să mă ia cu leşin.

N-am mai fost în stare să mă stăpînesc, aşa că i-am spus, tatălui meu, aceste vorbe:

– Ştii ceva, tată? Ce-ar fi dacă te-ai mai odihni niţel, iar de cîntat, să mă laşi numai pe mine să cînt?

Tata s-a înroşit. O vînă i s-a îngroşat pe frunte. A ridicat mîna şi a vrut să mă cinstească aşa cum ştie un tată.

În timpul ăsta mama se afla la bucătărie. Şi cine ştie dacă tata nu mi-ar fi ars una peste gură, da' aşa, ştiţi, ca să văd, cum se spune, stele verzi!

* *Alehem şulem* – formulă de răspuns la *Şalom alehem.*

** *Coilici* – pîine albă, împletită.

Norocul meu a fost că am început de îndată să cînt, aşa că mîna tatii a rămas ca atîrnată în aer. Şi a rămas aşa, în aer, pînă am terminat de cîntat.

În timp ce eu cîntam, toate păsările din tîrg au venit în zbor şi s-au îngrămădit în jurul ferestrei, pe acoperişul nostru, unde mai găseau puţin loc.

Mama s-a oprit în prag. Într-o mînă ţinea o oală, iar cu cealaltă se ştergea la ochi.

Flăcăruile luminărilor de sîmbătă dănţuiau, înclinîndu-se, cînd într-o parte, cînd într-alta. Mă salutau ca pe un om de seamă, venit de la curţile împărăteşti.

Pisica noastră, care tocmai se pregătea să-şi lingă pisoiaşii, a rămas cu limba scoasă.

Vecinului nostru, reb Şmul Zainvl, care taman atunci mînca supă cu tăiţei, i-a rămas un tăiţel atîrnat în barbă.

Cu lingura în mînă şi cu mîna încremenită în văzduh, vecinul asculta, iar eu cîntam înainte *Zmirăs*.

În dreptul uşii casei noastre, în faţa ferestrei s-au adunat evrei, evreice, copii. Stăteau, numai urechi, temători să nu scape vreun amănunt din cîntecul meu.

Evreii îşi ţineau bărbile, evreicele – inimile, copiii îşi ţineau degetele în gură.

Şahne cel Surd îi spunea lui Berl Surdu – strigînd aşa ca toţi să audă:

– Raiu' pe pămînt, nu altceva!

Berl Surdu clătina din cap în sus şi-n jos, semn că şi el era de aceeaşi părere; cică aşa cîntare n-a auzit de cînd îi el pe lume. Unde mai pui că el, Berl Surdu, nu e un fitecine, căci de auzit, a auzit destule cîntece în viaţa lui.

Mai tîrziu, preotul pravoslavnic s-a jurat că, în acea seară de vineri, la el în livadă au înflorit merii şi tot în acea seară, cît ai clipi, merele s-au şi copt, ba au şi căzut din pomi.

Nu mai ţin minte cît am cîntat. Ţin minte doar că în clipa cînd m-am oprit, tata şi-a coborît mîna. Se vede că el uitase că a ridicat-o ca să-mi ardă o palmă.

La picioarele mamei se făcuse un lac de lacrimi. Jumătate de ceas dacă aş mai fi cîntat, ne-ar fi înecat casa cu lacrimile ei.

Cum am terminat cu cîntatul, păsările s-au împrăştiat în zbor. Fiecare la cuibul ei. Pisica şi-a spălat pisoii, iar vecinul nostru a mîncat supa cu tăiţei.

Uşa s-a deschis şi au dat buzna în casă mulţime de evrei. Pentru întîia oară în viaţa mea vedeam atîtea caftane şi atîtea bărbi laolaltă.

– Cine a cîntat aşa de frumos la dumneavoastră, reb Faivl? l-au întrebat ei pe tatăl meu, iar el, arătîndu-mă cu degetu', le-a răspuns:

– El, fiu' meu, adică fecioru' meu, care ni s-a născut azi, spre seară.

– Dacă-i aşa, atunci vi se cuvine un *mazel tov**, zis-au ei, urîndu-le tatălui şi mamei cele cuvenite.

Apoi – *şalom alehem* în sus, *şalom alehem* în jos, urîndu-mi care mai de care să cresc mare, să fiu un evreu evlavios, încît de atîtea *şalom alehemuri* începu să mă doară mîna. Da' uşa tot nu se închidea. Nici nu apucau să plece unii şi iată că veneau alţii; m-au asurzit de-a binelea cu *mazel tov*-urile lor, iar cu *şalom alehem* mai-mai să-mi sucească mîna.

Noroc că mama n-a stat cu mîinile-n sîn. Cînd n-a mai putut să rabde chinul meu, a cam ridicat glasul asupra musafirilor:

– Ce-ar fi să-mi mai lăsaţi copilu' în pace? Să nu vă fie cu supărare, da' o să mai veniţi... Cu ajutorul Celui de Sus, la *bris***.

A mai trecut o bună bucată de vreme pînă ce evreii au înţeles că se cuvine să plece. De cum am rămas numai cu părinţii mei, le-am spus:

– Sînteţi aşa de buni, vă rog, ca mîine, cînd s-a însera după ieşirea din Sfînta Sîmbătă, să poftiţi la noi pe rabin, pe *dain**** şi pe bogătaşu' tîrgului. Vreau, şi lor, şi vouă, să vă povestesc despre cele ce le-am văzut şi le-am auzit în Rai.

Tata, rămas iar făr' de glas, abia a putut îngăima:

– Cum vine asta, să ne povesteşti despre Rai? Parcă mai ţii tu minte ce s-a întîmplat? Doar se ştie că îngeru' ţi-a dat un bobîrnac, ca să uiţi!

L-am încredinţat că ţin minte totul, pînă la cel mai mic amănunt, că n-am uitat nimic şi, ca să-i dovedesc că spun adevărul,

* *Mazel tov* – noroc bun (în ebr.). Urare, felicitare ce se face la naştere, logodnă, căsătorie.

** *Bris* – ceremonia circumciziei; are loc în a opta zi după naştere, în faţa a cel puţin zece oameni, avînd şi un caracter de petrecere familială.

*** *Dain* – un fel de rabin secund, cu atribuţii de judecător, asesor al rabinului la judecata rabinică.

i-am povestit întîmplarea cu îngeru' Şimen Ber, care m-a dus şi adus din Rai pînă la graniţa cu *această* lume.

Tata încremeni de uimire. M-a luat din scurt, clipă cu clipă, întrebîndu-mă, încă o dată şi încă o dată, cerîndu-mi să-i repet fiecare amănunt. I-am povestit şi i-am repovestit iar şi iarăşi, şi am fi stat noi aşa toată noaptea, dacă nu se amesteca mama.

– Ce mi te-ai înverşunat aşa asupra copilului, Faivl? Doar vezi bine cît e de obosit. E şi mîine zi, aşa că o să tot ai vreme să vorbeşti, cît o să vrei. Vino, motănelul mamei, vino să te culci.

Mama m-a luat în braţe. M-a culcat în leagăn şi m-a învelit. Şi, legănîndu-mă, mi-a cîntat întîiul ei cîntec de leagăn.

O vreme am stat cu ochii deschişi, nu izbuteam să adorm. Dar, în cele din urmă, legănatul leagănului şi cîntecul mamei m-au adormit.

III. Întîia mea Sîmbătă pe Pămînt

Sîmbătă dimineaţa, tata s-a sculat. Eu, culcat în leagăn, urmăream toate ce le făcea el. De trezit, mă trezisem înaintea lui. Cu ochi uimiţi, urmăream razele aurii ale soarelui: coborau din două laturi deosebite, o parte – de pe peretele dinspre miază-zi, alta – de pe peretele dinspre răsărit. Alunecau alene, apropiindu-se. Ajunse deasupra patului tatălui meu, şi-au dat bineţe şi – bum: s-au prăvălit în barba tatii.

Tata s-a trezit, barba i-a tresărit şi cei doi snopi de raze au căzut pe duşumea. Joaca asta mi-a plăcut nespus.

Apoi, tata a sărit din pat şi a început să se îmbrace. Cît ai bate din palme, era gata îmbrăcat. S-a spălat şi a început să se învîrtă de colo, colo. Dacă nu mă înşel, a făcut asta de vreo două sute de ori.

În cele din urmă, i s-a urît să se mai învîrtă aşa, de-a surda, prin casă. Am văzut că se apropie de leagănul meu. Repede am închis ochii.

Tata, plecat asupră-mi, mă cerceta. Se întreba pesemne cu cine-oi fi semănînd: cu el, ori cu mama? Apoi am simţit că mă zgîlţie.

– Scoală – mi-a spus el –, destul cu dormitu'. E vremea să mergem la sinagogă.

Am închis ochii şi mai zdravăn. Mă prefăceam că dorm. Mărturisesc că mă simţeam cum nu se poate mai bine în leagănul mamei şi n-aveam poftă deloc să mă duc cu tata la sinagogă.

Dar tata stăruia. Mă zgîlţîia din ce în ce mai tare, apoi începu să strige:

– Cît crezi că am să mă rog de tine să te scoli, fire-ai tu să fii, ai?!

Strigătul a trezit-o pe mama, care l-a săgetat pe taică-meu cu ochii ei frumoşi.

– Ce mi te legi de copil, Faivl? Unde s-a mai auzit să tîrîi un prunc născut abia ieri să meargă la sinagogă?! Tu auzi ce-ţi vorbesc, nepricopsitule?!

Auzind cuvîntul "nepricopsitule", tata se făcu parcă mai mărunt. Mama îl blagoslovea, iar el nu cuteza să cîrtească. Aşa că, zîmbind prosteşte, a dat, cum s-ar spune, înapoi.

– Dacă nu, nu. Dacă tu, Zelde, zici că nu, atunci aşa să fie.

Aşa că, în acea clipă, am aflat că numele mamei mele era Zelde, – nume care mi-a plăcut mult.

Tata îşi închipuia pesemne că scăpase cu atît. Dar se înşela amarnic. Mama l-a îngînat:

– "Dacă nu, nu"... Uită-te la el, nepricopsitu'! Lui singur nu poate să-i treacă prin minte că nu se cade, că nu se poate tîrî un prunc, un copil de leagăn, la sinagogă. Nepricopsit, ucigaş ca ăsta, de-ai umbla cîtă-i lumea, nu i-ai afla pereche.

Tata stătea tare plouat. La o astfel de porţie nu se aşteptase, şi încă sîmbătă dimineaţa, pe nemîncate. Şi-a luat în pripă *talesul** şi a zbughit-o la sinagogă de-i sfîrîiau călcîiele.

Mama a sărit din pat. Şi-a pus rochia. S-a aplecat peste leagănul meu şi m-a mîngîiat pe căpşor.

– Dormi, tătuţule, dormi, motănelule. Să fie mamei pentru osişoarele tale.

Am apucat mîna mamei. Am început să i-o sărut. I-am mulţumit pentru că-mi venise în ajutor.

– Îţi mulţumesc frumos, mamă – i-am zis eu –, o sută şi douăzeci de ani să-mi trăieşti, pentru cele ce i le-ai spus tatii. Îi căşuna că am vrut să mai dorm niţel şi a dat să mă scoale.

De fapt, îi spusesem mamei o minciună sfruntată. Necuratu', blestemat să fie, m-a îmboldit. Mi-a părut rău deîndată şi am vrut să mărturisesc, dar, de ruşine, n-am făcut-o.

De fapt, a fost singura ciocnire din acea dimineaţă de sîmbătă. În rest, acea sîmbătă s-a scurs ca orice Sîmbătă: sărbătoreşte şi plicticos. Tata a venit de la sinagogă, am stat la masă, apoi tata s-a culcat niţel, mama citea biblia tălmăcită pentru femei.

Se cuvine s-o spun că, dintre toate felurile de mîncăruri de sîmbătă, cel mai mult mi-a plăcut *ciulnt*-ul**, singurul fel care are un adevărat gust de Rai.

Tata sforăia. Mama murmura aplecată asupra cărţii tălmăcite. Gîze zumzăiau la ferestre. Pleoapele începură să mi se lipească.

* *Tales* – ţesătură albă, sau alb-gălbuie, vrîstată cu negru la margini şi ornată cu un galon din fir auriu sau argintat. Ritualul mozaic prescrie ca evreii căsătoriţi să se acopere cu *talesul* la rugăciunea de dimineaţă.

** *Ciulnt* – mîncăruri ce se consumă în cinstea zilei de sîmbătă şi care se pregătesc în cuptorul rămas încins de vineri, după coacerea pîinii; aceasta spre a se respecta interdicţia de a face vreo muncă în ziua de sîmbătă, impusă de religia mozaică.

Am aţipit şi, de trezit, m-am trezit abia spre seară. În casă se întunecase. Mama rostea, şoptit aproape, cu evlavie, "*Dumnezeu al lui Avruem*".*

Ruga mamei a trezit în mine un dor chinuitor. Într-acolo, înapoi, – spre Rai! Vedeam, revedeam aievea acele amurguri de Sîmbătă din Rai. Iată Aleea Împăratului Ceresc. Îngeriţe tinere se plimbă aruncînd ocheade îngerilor tineri care trec prin dreptu' lor. Sîmbăta în Rai, se cuvine să ştiţi, nu se zboară, se umblă numai pe jos.

Mama şade într-un ungher şi murmură "Dumnezeu al lui Avruem, al lui Iţhoc şi al lui Iancăv" – şi eu, în ăst timp, îi văd pe sfinţii noştri Patriarhi, cum se plimbă prin Rai. Strămoşul Avruem păşeşte cu mîinile la spate, strămoşul Isaac poartă ochelari negri – are vederea slabă –, iar strămoşul Iacob îşi scoate la iveală, din cînd în cînd, cutioara cu tabac: trage o priză şi strănută de se aude în tot Raiu'.

Toţi cei din Rai îi pizmuiesc pe Patriarhii noştri. Fiştecare posedă cîte o vilă arătoasă cu livadă, precum şi mari întinderi de pămînt, muncite de îngerii săraci.

Mi-aduc aminte de un asfinţit de Sîmbătă în Rai. Sfinţii Părinţi se plimbau pe Aleea Împăratului Ceresc. Vorbeau între ei, ba chiar ceva mai aprins. Eram tare curios să aflu cam despre ce discută. Pesemne că despre Învăţătura Sfîntă – îmi ziceam – aşa că se cuvine să trag cu urechea.

Mînat de acest gînd, îi spun prietenului meu Pişulică:

– Ştii ceva, Pişulică? Ce-ar fi să tragem cu urechea la cele ce vorbesc între ei Sfinţii Strămoşi?

Prietenul meu a consimţit de îndată. Ochişorii lui negri, isteţi, au prins să lucească.

– Repede, hai, Şmul Abe, să tragem cu urechea.

Ne-am luat de mînă şi ne-am furişat în urma Sfinţilor Părinţi. Erau atît de adînciţi, că nici nu ne-au băgat în seamă.

– Ascultă-mă pe mine, – îi spunea Sfîntu' Strămoş Iţhoc lui Iancăv – fă bine de te descotoroseşte de cele două... "fete", şi o să ai linişte în casă. Vezi doar că Ruhel şi Leia nu pot să convieţuiască sub acelaşi acoperiş cu ţiitoarele tale. Mai mare ruşinea de tot Raiu' cu certurile muierilor în casa ta.

* *Dumnezeu al lui Avruem* (Avraam): Rugăciune ce marchează închiderea celor douăzeci şi patru de ore de repaos absolut.

Sfîntu Părinte Avruem, care păşea în dreapta lor, a încuviinţat din cap: adicătelea, Sfîntu' Părinte Iţhoc are dreptate.

– Într-adevăr, nu e de tine, Iancăv. Tu auzi ce ţi se spune? Fă bine şi dă-le papucii pramatiilor ălora două.

– Bunicule – a răspuns cu încăpăţînare Sfîntu' Părinte Iancăv – uite că nu pot s-o fac. Am trăit cu ele o viaţă pe Pămînt, apoi m-am dat de ceasu' morţii să le obţin buletin de Rai, şi acum cică să le gonesc din casă. Unde-i dreptatea, bunicule?

– Dreptatea – ştreptatea, a dat din mînă a lehamite Sfîntu' Părinte Avruem. Tu fă bine şi ţine seama de ceea ce-ţi spune tac'tu şi de ceea ce-ţi spune bunicu'. Ei îţi vor binele.

– Să repet şi eu povestea cu Hagar*, şi încă cu două?... răspunde înciudat Iancăv. N-am s-o fac, şi nici nu vreau s-o fac. Chiar dacă femeile şi-or scoate ochii între ele.

Pomenirea celor întîmplate cu Hagar pare-se că l-a mîniat cumplit pe Sfîntu' Părinte Avruem. S-a înroşit ca o sfeclă. Înfuriat, a rostit:

– Neobrăzatule, aşa se vorbeşte cu un bunic?

Şi i-a ars lui Iancăv o palmă răsunătoare.

Am tras o spaimă straşnică. L-am apucat pe prietenul meu Pişulică de mînă şi m-am rugat de el:

– Hai, Pişulică, s-o tulim. Nu-mi plac bătăile. Credeam că vom auzi niscai vorbe despre Sfînta Învăţătură şi, cînd colo, uite şi tu: palme...

Pişulică a zîmbit.

– Cum vrei tu, Şmul Abe. Spune-mi orice vrei, iar eu o să-ţi fac pe plac.

– Dacă-i aşa, atunci hai să mergem la pomul Raiului, să ascultăm cîntecul canarilor.

– Bine, Şmul Abe, să mergem.

În drum spre canari, l-am întrebat:

– Crezi că Sfîntu' Părinte Iancăv o să le alunge?

– Cine ştie, a spus Pişulică şi ochişorii lui negri au scăpărat. Sfinţii Părinţi nu se lasă întrecuţi în încăpăţînare. Om trăi şi-om vedea.

Mama a aprins o lumînare şi a rostit:

* *Hagar* (Agar) – roabă la patriarhul Avraam, îi naşte un fiu, pe Ismail. După ce soţia lui Avraam, Sara, îl naşte pe Isaac, la insistenţa Sarei, Hagar şi fiul ei sînt izgoniţi din casa lui Avraam.

– *A gute voh**!

Eram aşa de adîncit în gînduri, încît n-am auzit urarea mamei.

Ea s-a apropiat de mine şi s-a uitat în ochii mei.

– Unde ţi-e gîndu', motănelule?

– Aş, nimica, mamă, mă gîndeam şi eu aşa...

Simţeam că nu se cuvine să-i povestesc mamei acea întîmplare, cam... aşa, din Rai. Fire evlavioasă cum e, întîmplarea asta are s-o îngrozească de tot.

Mama însă a stăruit, ţinea să afle musai la ce mă gîndeam.

Aşa că mă aflam într-o grea cumpănă. Din fericire, mi-am adus aminte de o altă întîmplare din Rai.

– Mi-am adus aminte, mamă, cum Sfîntu' Părinte Iancăv, o dată, în Rai, m-a ciupit de obraz.

– Povesteşte-mi, motănelule!

– Ce-i de povestit, mamă? Într-o zi, spre seară, Sfîntu' Părinte Iancăv se ducea la casa de rugăciuni a Sfinţilor Părinţi să-şi facă rugăciunea de seară. Basmaua lui, se vede treaba că nu şi-o legase prea bine de caftan, a căzut pe jos. Am ridicat-o şi i-am dat-o.

– Reb Iancăv, v-a căzut basmaua. Iat-o.

Cînd i-am dat-o, el mă întrebă:

– Ce pericopă se citeşte în săptămîna asta?

– *Vaihi***, i-am răspuns eu, iar el m-a ciupit de obraz.

– Eşti un băiat de ispravă! – mi-a spus, şi şi-a văzut de drum.

– Unde, de care obrăjor te-a ciupit? – m-a întrebat mama, avînd ochii numai lumină.

– Uite, ici, de obrazul stîng, pe locul ăsta, i-am răspuns eu, arătînd locul cu degetu'.

Mama s-a apucat să acopere cu sărutări locul cu pricina. Cred că l-a sărutat de o mie de ori. Sărutările astea nu erau obişnuitele ei sărutări, în fiecare sărutare simţeam o tresărire pioasă. De obrazul copilului ei s-au apropiat două degete ale Sfîntului Patriarh Iancăv! Oare e puţin lucru?!

Mama era bună, evlavioasă. Aşa că, din toată inima i-am dăruit bucuria asta.

* *A gute voh* – o săptămînă bună (idiş). Urare ce se face la încheierea zilei de sîmbătă.

** *Vaihi:* subcapitol din *Pentateuh*, în care se narează cum patriarhul Iacob a dobîndit de la părintele său Isaac binecuvîntarea cuvenită primului născut.

Tata a venit de la sinagogă, a făcut *Havdala**. Am urmărit atent, cu deosebit interes această ceremonie. Cînd a terminat l-am întrebat:

– Tată, ai poftit oamenii de care ţi-am spus?

– Îi aştept să vie din clipă în clipă, – mi-a răspuns el –, da' vezi sá te porţi cu respect faţă de ei. Ăştia sînt evreii cei mai de seamă ai tîrgului: rabinu' reb Ieşaie, judele reb Ţudic şi cel mai de frunte bogătaş, reb Mihel Hurviţ. Ce, e puţin lucru?!

I-am făgăduit că o să mă port aşa cum se cuvine faţă de asemenea oameni.

– Şi, mai ales, bagă de seamă: le spui adevărul adevărat. Auzi tu ce-ţi spun: adevărul adevărat! – a mai adăugat tata.

M-am simţit cam jignit.

– Drept cine mă iei, tată? Da' ce, eu sînt un terchea berchea care să-ndruge verzi şi uscate?

Maică-mea, să fie sănătoasă, a sărit şi ea cu gura, aprigă foarte. Era întotdeauna gata să-i tragă o praftură tatii, darmite acum cînd a simţit că tata m-a ofensat.

– Ce ţi-a venit să te legi de copil, Faivl? – s-a pornit ea cu furie crescîndă. Te-apuci aşa, într-aiurea, tam-nisam, să bănuieşti copilu' c-ar fi dintr-aceia care spun minciuni! L-ai prins tu vreodată cu minciuna, Faivl? Spune! Vorbeşte! Ce te holbezi aşa?!

Tata a dat să-i răspundă. Mai bine zis, să se dezvinovăţească. El, ferit-a Sfîntul, nici gînd n-a avut la ceva rău, el a vrut doar... "mănţelegi tu, Zelde?".

Dar mama nici pomeneală să-l lase să-şi termine vorba. Dacă e de vorbit, se pricepe ea singură. Aşa că, odată furtuna stîrnită, n-a mai slăbit-o, şi nici pe tata nu l-a mai slăbit. O pornise şi n-avea să se mai oprească pînă la izbînda deplină.

– Ete-te la el, ce mai mîndreţe de tată! Se apucă să năpăstuiască un puişor ca ăsta! Să-l scoată de mincinos! Tată îi eşti tu? Bolovan eşti, o pacoste, un zgripţuroi, da' nu tată.

Mama îl făcuse pe tata "zgripţuroi", iar eu, la auzul acestei vorbe, am cam început să mă umflu în pene. El, tata, stătea, bietul, ca pierdut. Poftim, se pomenise, şi încă în plin început de săptămînă, cu o a doua porţie.

* *Havdala:* scurt ceremonial îndeplinit de capul familiei, în seara zilei de sîmbătă, marcînd începutul unei noi săptămîni.

Încercă să îngîne:

– Ei... presupune că, na, n-am spus, că nimica n-am spus şi să se isprăvească, Zelde!

Uitîndu-mă la taică-meu, , cum stă el, nenorocitu', prăpădit, mi-a venit să-i strig: "Zgripţuroiule!". Din fericire, mi-am adus aminte de cea de a cincea poruncă: "Cinsteşte pe tatăl tău şi pe mama ta", aşa că m-am stăpînit.

Tata a scos din dulapul cu ceasloave o carte, s-a aşezat la masă şi s-a adîncit în filele îngălbenite. Se vede că, – gîndeam eu – de ruşine, şi-a ascuns obrazu'. Mama trecu în cuhnie să încingă samovarul, să aibă cu ce primi musafirii, care trebuiau să pice din clipă în clipă.

Eu şedeam pe jos şi urmăream cum umbra tatei se clatină pe pereţi, încolo şi încoace.

Umbra tatei e de trei ori mai mare decît el. O fi oare umbra tatei tot aşa de fricoasă cum îi el? Şi, iarăşi, cam ce-ar fi dacă, acolo, pe perete, umbra mamei s-ar întîlni cu umbra tatei? Ce mai tărăboi s-ar isca! Tare mi-ar fi plăcut să văd aşa ceva!

M-am tîrît pîn' la scaunul tatei şi, aşa, în joacă, am început să-i gîdil picioru'. La început mai încet, apoi mai vîrtos. Tata s-a înfuriat. Mai-mai să-mi ardă cîteva, dar în acea clipă a intrat mama purtînd samovarul în clocot. Tata s-a aşezat din nou pe scaun, de parcă nimic nu s-ar fi întîmplat.

N-a trecut mult şi musafirii poftiţi ne-au intrat în casă. Cel dintîi – rabinul, după el *dainul*, judele adică, iar după ei, bogătaşu', reb Mihel Hurviţ. Au urat tatei şi mamei *Mazel tov*, iar mie, *Şalom alehem*.

I-am cercetat cu de-amănuntul. Cel mai mult mi-a plăcut rabinu'. Un ovreiaş mărunţel, slăbuţ, cu o lungă barbă albă, cu mîini tremurînde şi cu un zîmbet blînd în ochii lui căprui, mijiţi. Dainul, judele, era ceva mai 'nalt decît rabinu' şi mult mai tînăr – cam la vreo patruzeci de ani. Pe obrazul drept avea un neg, iar de vorbit, vorbea molcom, fără grabă, se bucura de fiece cuvînt rostit.

Bogătaşu', reb Mihel, om rotofei, cu barba scurtată, nu mi-a prea plăcut. Prea căuta el să ţi se vîre-n ochi cu auru' lui. Inele de aur pe degete, lanţ de aur şi ceas de aur, pînă şi gura îi era plină cu dinţi de aur. Ceea ce m-a înciudat cel mai mult era cinstirea ce i-o dădeau şi rabinu' şi dainu', cu toate că se vedea că el nu era dintre cei neîntrecuţi într-ale învăţăturii.

Musafirii s-au aşezat în jurul mesei. În faţa mea şedea rabinu'. Mă privea, mă cerceta cu ochii lui miopi. Era mirat că şed şi mă ţiu, aşa, "ca unu' mare".

Un timp stărui tăcerea. Mama şedea deoparte. Se vedea că era mîndră de mine. Cine n-a văzut-o pe mama în acea seară de sîmbătă, acela n-a avut prilejul să vadă ceva frumos în viaţa lui.

Întîi şi-ntîi, luă cuvîntul rabinu'. El îşi trecu mîna peste lunga lui barbă albă, după care începu să cuvînte cam aşa:

– Adică, va să zică, vrei să ne povesteşti despre Rai? Dacă-i aşa, atunci, mă rog, să auzim cam ce se petrece acolo, în Rai.

Ridicîndu-mă, le-am spus că gata sînt să le povestesc despre toate cîte le-am trăit în Rai înaintea naşterii mele. Dar cu o condiţie: dumnealor, adică rabinu', dainu', bogătaşul şi tata să jure că cele ce le vor auzi să nu le spuie nimănui. Mamei nu-i cer jurămînt, fiindcă pe mama o cred pe cuvînt.

Vorbele mele nu prea le-au mers la inimă. Totuşi, neavînd încotro, au ridicat mîinile şi au repetat după mine, cuvînt cu cuvînt:

– Jurăm, jurăm, pe lună şi pe stele, că vom păstra în noi această taină, aşa să ne ajute atotputernicul Dumnezeu!

După ce au jurat, s-au aşezat iar pe locurile lor, iar eu i-am spus mamei:

– Mamă, fii, te rog, aşa de bună şi acoperă toate ferestrele, ca nici măcar o adiere de vînt să nu se strecoare şi să asculte. Vîntului, cum se ştie, îi plac pîrile, iar slăbiciunea lui de a purta palavrele e cunoscută; vîntul pălăvrăgeşte la fel în faţa unui vişin din livadă, ca şi în faţa aripilor unei mori.

Mama – să-i dea Dumnezeu sănătate – mi-a îndeplinit de îndată dorinţa. A astupat toate crăpăturile, a acoperit ferestrele. Asupra noastră se lăsă un fel de vrajă. Dacă nu mă înşel – mi se păru că rabinului îi tremură barba.

Am dus un deget la frunte. Mă gîndeam de unde să-ncep. După o clipă de cumpănire, am decis ca, întîi şi întîi, să le povestesc cum m-a scos îngerul Şimen Ber din Rai, apoi întîmplarea cu nasul de lut. Pe îngerul Şimen Ber l-am înfăţişat de parc-ar fi fost viu. De parc-ar fi stat colea, sub nasul lor. Din care pricină rabinu' s-a luat cu mîinile de cap.

– Vai, vai! Un înger şi să fie atît de beţivan! Vai, vai! Da' cum de se trece aşa ceva cu vederea acolo, în Rai, ha?

I-am povestit că împotriva acestui Şimen Ber nu se putea face nimic. Toate mustrările s-au dovedit zadarnice. Cei de-acolo s-au obişnuit cu necazul ăsta. Tot e bine că se mai întîmplă ca îngerul să uite uneori să-şi bată nevasta.

– Cum, își bate nevasta, ticălosul? s-a mirat rabinu'. Văleu, oameni buni, văleu!

– Și încă cum, rabi. Nevastă-sa, Zisl, o îngeriță pe care n-o vezi altfel decît cu burta la gură, e mereu plină de vînătăi și cu ochii umflați.

– În Rai să se întîmple așa ceva?... Sfîrșitul lumii, nu alta, a oftat cu jale rabinu', iar dainul, bogătașul și tata i-au dat o mînă de ajutor, văicărindu-se și ei cu multă simțire.

Cît am povestit eu despre îngerul Șimen Ber, bogătașul reb Mihel Hurviț își pipăia tot mereu nasu'. Prin mine aflase el cum și de ce era nasul lui cam borcănat.

– Hm, hm – murmura – norocu' lui e că nu trăiește aici, pe Pămînt, că i-aș deschide eu o acțiune de toată frumusețea!

Bogătașului reb Mihel, se cuvine să știți, îi sînt tare dragi procesele. Cum-necum, pentru te miri ce el înaintează de îndată o plîngere la tribunal. În cazul ăsta – cu îngerul Șimen Ber – ar fi cîștigat procesul sută la sută.

Începuse să-mi pară rău de toată povestea. La ce bun, la ce mi-a trebuit – gîndeam eu – să mă-ncurc cu habotnicii ăștia? Ei nu suportă să le povestești adevărul. Dar de vreme ce am început-o, mi-am zis, hai s-o duc pîn' la capăt.

Dainul, reb Țudic, a tușit o dată și mi-a zis că mă roagă să-i spun cam ce mărime are Raiul. Adică, a adăugat el, ar fi de dorit să știe ce întindere are.

I-am răspuns că Raiul, nu-i fie de deochi, e destul de mare. Suprafața lui cuprinde patru sute de mii de verste pătrate. La răsărit se mărginește cu Raiul turcesc, la apus – cu Raiul creștin. La miazăzi, e despărțit de Pămînt prin două mii de Draperii-de-ceață, iar la miazănoapte e despărțit de Iad printr- un Ocean-de-flăcări.

– *U-va, u-va**! exclamă dainul, și se apucă de cap.

– *Pilei-pluim***! spune rabinul, apucîndu-se de barbă.

– *Zonderbar****! glăsui bogătașul, ducîndu-și mîinile la ceasul său de aur.

– De locuit, Raiu' e locuit – am continuat eu – în special de

* U-va, u-va – extraordinar (aprox.).

** *Pilei-pluim* – minunea minunilor (ebr.).

*** *Zonderbar* (în germ., corect, *Wunderbar*) – minunat, extraordinar.

îngeri, precum şi de evrei sfinţi. Lituanieni* afli acolo foarte puţini. Dimpotrivă, din Polonia sînt mulţi şi sînt, mai ales, sfinţi din Galiţia. Dar îngerii nu prea fac casă bună cu sfinţii. Îngerii susţin că prea sînt mulţi sfinţi în Rai. O mie de suflete pe kilometru pătrat. Nici nu mai poţi răsufla de-atîţia sfinţi, se plîng îngerii, şi-i blestemă cu toate blestemele iadului.

Dar nici între sfinţi, la rîndul lor, nu prea domneşte buna înţelegere. În ochii unui sfînt galiţian, un sfînt polonez e mai rău decît *treif***. Şi invers. Însă cînd e vorba de un sfînt din Lituania, ambele tabere sînt de acord că lituanianul nu trebuie lăsat să intre în Rai cu nici un chip.

Ce-i supără pe îngeri mai mult şi mai mult e că sfinţii umblă teleleu. Nu fac nici o treabă, n-o să-ţi moaie măcar – vorba vine – un deget în apă rece şi, pe deasupra, se slujesc de îngeri, de parcă i-ar avea de slugi încă de la facerea lumii.

La o adunare a îngerilor, s-a ajuns aşa departe încît îngerul Ioine Toib a prezentat propunerea să se ceară Stăpînitorului Lumii să limiteze drepturile sfinţilor şi să fixeze o anumită cotă de intrare a lor în Rai. Mai toţi îngerii au aplaudat această propunere. Aproape sigur că ar fi întrunit majoritatea. Da' sfinţii au avut noroc. Întru apărarea lor s-a ridicat, în ultima clipă, un înger cu păr gălbui, cam mistic, pe numele lui Reziel. El s-a ridicat şi a ţinut o cuvîntare. Din ce-a vorbit, nimeni n-a înţeles nimic. Îndeobşte, e greu de înţeles ceva din vorbirile acestui înger. Dar, totuşi, un lucru a reieşit din luarea lui de cuvînt – anume că el le ţinea partea sfinţilor, că e împotriva propunerii făcute de îngerul Ioine Toib. Într-un anume moment al cuvîntării sale, l-a numit pe acest Ioine Toib *Poişe Isruel* – trădător al lui Israel – şi *Haman****. Se iscă zarvă. Îngerul Reziel se bucură de prestigiu în Rai. Tocmai pentru că nu se înţelege nimic din vorbirile lui, mulţi presupun că, vedeţi dumneavoastră, cine ştie ce înţelepciune 'naltă zace în ele. O par-

* Evreii lituanieni, cei care studiau şi aprofundau textele şi comentariile mozaice religioase, erau acuzaţi de scepticism, de interpretări critice.

** *Treif* – impur (ebr.).

*** *Haman:* sfetnic al regelui persan Ahaşveros /Xerxes I/, care, conform relatărilor Vechiului Testament, unelteşte în vederea exterminării evreilor.

te din adunare era pentru propunerea făcută de Îngerul Ioine Toib. Cealaltă ţinea cu Îngerul Reziel. Mai-mai să se ajungă la o încăierare. În cele din urmă, s-a ajuns la... Sfinţii învîrt, şi pe mai departe, treburile în Rai. Cîte-un sfînt dintr-ăştia se lăfăieşte acolo ca pe moşia lui tac-su. Şi dacă cineva, careva cutează să-i spună ceva, îi răspunde cu faimosul verset din *Cîntarea cîntărilor:* "Işukeinu"*.

– De cînd cu acea adunare, îngerii s-au organizat în două asociaţii, am continuat eu povestirea. Una şi-a luat denumirea de "ANTISFIN" (asta înseamnă contra sfinţilor), iar cealaltă – "PROSFIN" (asta înseamnă de partea sfinţilor).

Apoi le-am descris ascultătorilor mei metodele de luptă folosite de cele două tabere. Le-am povestit despre mulţimea de pamflete răspîndite de o tabără împotriva celeilalte, despre uneltirile puse la cale de o partidă împotriva celeilalte.

– *U-va, u-va!...* exclamă dainul, şi se apucă de cap.

– *Pilei pluim!* spuse rabinul, apucîndu-se de barbă.

– *Zonderbar!* spuse bogătaşul, ducîndu-şi mîna la lanţul său de aur.

Bogătaşul reb Mihel, se cuvine să ştiţi, se duce adesea, pentru afaceri, la Lipsca. Aşa că, – sau mai degrabă, din cauza asta – îi face plăcere să arunce, din cînd în cînd, cîte-o vorbă nemţească.

– Noroc că nu s-a ales în paguba sfinţilor, spuse tata cu vocea gîtuită şi privindu-l ţintă pe rabin.

Am înţeles cam ce voia să spună căutătura lui. Ochii tatei glăsuiau limpede: "Dumitale, rabi, nu trebuie să-ţi fie teamă de Rai. Măcar de aş fi eu sfînt pe cît eşti dumneata, aţi vedea voi ce-aş face şi-aş drege eu acolo, în Rai".

Tatăl meu jinduia din toată inima să ajungă în Rai. Mi-am dat seama de ce. Aici, pe Pămînt, era el scăunaşul pentru odihna picioarelor mamei, pe cînd acolo, va fi ea scăunaşul pentru picioarele lui. Cînd o să-şi pună el picioarele asupra ei, o să se răzbune de toată obida ce i-a pricinuit-o pe Astă-lume.

Rabinul m-a întrebat dacă am văzut Pomul Înţelepciunii. La răspunsul meu cum că l-am văzut, a oftat adînc. Bogătaşul m-a întrebat dacă în Rai sînt monede de aur, iar dainul m-a întrebat

* *Işukeinu* – Sărută-mă... începutul vestitului verset din "Cîntarea cîntărilor", dar, aici, cu sensul peiorativ "pupă-mă...".

dacă îngeresele se duc, la timpul cuvenit, să-şi facă baia rituală.

De la o vreme toate întrebările astea ale lor au început să mă cam sîcîie. Nici n-apucam bine să răspund la o întrebare, că ei se şi înfigeau cu o alta şi dă-i şi dă-i. Eu cerusem să fie poftiţi aceşti oameni pentru ca să le povestesc cele trăite de mine în Rai şi, cînd-colo, mă pomenesc că sînt cercetat şi luat la întrebări. Să te ia cu leşin, nu alta!

Aşa că mi-a trecut pofta de a mai povesti. Am început să casc: îmi era somn chipurile. În felul acesta le-am dat a înţelege că eram obosit, aşa că să binevoiască dumnealor să nu mă mai bîrîie la cap.

Dar se vede treaba că ascultătorii mei n-aveau de gînd să priceapă şi singuri. Nu mă slăbeau cu întrebările. Rabinul, de-o pildă, m-a întrebat dacă l-am văzut pe vestitul taur *Şor Habor* şi dacă, într-adevăr, acest Şor Habor era chiar aşa o vită neînchipuit de mare, încît din trupul lui să ajungă să se înfrupte întregul neam al lui Israel, la venirea Mesiei.

Nu m-am mai putut stăpîni, aşa că le-am spus de la obraz că eram obosit, deci, aşadar, prin urmare, care va să zică n-o să le mai povestesc nimic, da' mîine seară dacă vor veni pe la noi, să aibă bunătatea să tacă şi să asculte, iar eu le voi povesti cum m-am cunoscut cu prietenul meu, Îngeraşul Pişulică.

– *U-va, u-va,* un înger să poarte numele de "Pişulică", *u-va!* – a rostit dainul, şi s-a apucat de cap.

– *Pilei pluim!* – un înger cu numele "Pişulică"! a rostit rabinul, şi s-a apucat de barbă.

– *Zonderbar!* a spus bogătaşul reb Mihel, apucîndu-şi lanţul de aur.

Dar eu nu mai aveam chef de ei. Am chemat-o pe mama şi i-am spus că de mult era vremea să mă alăpteze. De la ceasurile patru n-am luat nimic în gură.

După ce mama mi-a dat să sug, m-a dus la leagăn. M-a culcat şi a început să mă legene. Culcat, mă gîndeam că făpturile de pe Pămînt sînt făpturi cam ciudate şi, tot gîndind aşa, am adormit.

Rabinul, dainul şi bogătaşul au mai stat ce-au mai stat, au băut ceai, au mai stat de vorbă cu tata. După care au plecat. De dincolo de prag, rabinu' i-a spus tatei:

– Care va să zică, cu voia lui Dumnezeu, mîine, Faivl.

IV. Prietenul meu Pişulică

A doua zi seara, cînd cei poftiţi şedeau de-acuma în jurul mesei, mi-am suflecat mînecile şi am început să povestesc.

– Cu prietenul meu Pişulică m-am cunoscut la Meier Chelbe, la dascălu' de Talmud, unde şi el, şi eu învăţam. Din prima clipă, Pişulică mi-a plăcut mult.

Acest îngeraş, cu ochişorii lui isteţi, negri, se făcea deîndată plăcut oricui îl vedea. Afară de, se înţelege, dascălul de Talmud, îngerul reb Meier Chelbe, căruia Pişulică îi făcea zile fripte.

La drept vorbind, acest Meier Chelbe avea de ce să fie furios pe prietenul meu Pişulică. Prietenul meu fusese cît p-aci să-l nenorocească cu o poznă de-a lui.

De întîmplat, s-a întîmplat într-o marţi după-amiază. Îngerul dascăl de Talmud ne vîra cunoştinţe în cap, ne învăţa adică, învîrtea gîrbaciul pe deasupra capetelor noastre, şi tot tălmăcind el aşa, a ostenit. Ochii începură să i se lipească şi n-a trecut mult şi reb Meier Chelbe se puse pe sforăit. Adormise precum îi era obiceiul. Gîrbaciul i-a căzut din mînă.

Ochii lui Pişulică au scăpărat. Se uită la noi, la ceilalţi învăţăcei şi ne întrebă:

– Voi, ăştia, sînteţi în stare să păstraţi o taină?

– Da, – am răspuns noi şi, cu deosebit interes, am aşteptat să vedem ce-o să se întîmple.

De înţeles, am înţeles noi că Pişulică pusese la cale o poznă.

Pişulică a scos o bucată de smoală din buzunar. În vîrful picioarelor, s-a apropiat de dascăl. Aripile dascălului atîrnau obosite. Încetişor, Pişulică a ridicat aripa dreaptă a dascălului, a uns-o cu smoală, după care a lipit-o de bancă. O dată treaba făcută cu aripa dreaptă, a făcut acelaşi lucru şi cu cea stîngă.

Noi rîdeam pe înfundate. Ne imaginam clipa cînd dascălul se va trezi.

Am aşteptat, am tot aşteptat, dar dascălul nici gînd să se trezească.

Văzînd că noi ne-am pierdut răbdarea, prietenul meu

Pişulică s-a apropiat de adormitul nostru dascăl şi i-a strigat în ureche:

– Rabi, oamenii se duc de-acu' la rugăciunea de către seară!

Dascălul s-a trezit, voind să zboare la casa de rugăciuni. În graba aceasta, el îşi smulse aripile care, cum ştiţi, erau lipite cu smoală de bancă, – trase de ele în aşa hal încît vîrfurile aripilor au rămas acolo, rupte. Dascălul căzu la pămînt şi, de necaz, începu să zbiere.

Soţia dascălului, o îngerească cu albeaţă la ochiul drept, dădu năvală din cuhnie, bocind şi ţipînd. Fu chemat pe dată felcerul, Îngerul Refuel. Felcerul ceru să i se aducă un fel de plasture de la farmacia Raiului, iar cu acest plasture i-a lipit dascălului aripile rupte.

De la această întîmplare, dascălul nostru de Talmud începu să-i poarte sîmbetele prietenului meu Pişulică. De era vinovat cu ceva sau nu, el, Pişulică, se bucura cel dintîi de alintările gîrbaciului.

Însă prietenul meu Pişulică e dintre acei poznaşi pe care nici un fel de gîrbaci nu-i poate opri cînd îşi pun ei în cap să facă o ispravă. Iar mie tocmai de asta îmi era drag. Tocmai de asta m-am alipit de el trup şi suflet. Cînd aveam ceva pe inimă, el era cel dintîi căruia-i povesteam, iar dinspre partea lui, el cu mine se sfătuia.

– Pişulică, fă bine şi dă-mi un sfat.

Iar Pişulică îşi ducea un degeţel la frunte, se gîndea şi se tot gîndea pînă nimerea sfatul cerut.

– Şmul Abe, tu ce părere ai?

Iar eu îi spuneam tot şi toate ce le gîndeam. Nu ascundeam nimica faţă de scumpul meu prieten, care-mi era drag ca un adevărat frate, dar poate chiar mai mult decît un frate adevărat.

Da, ştiu, dumneavoastră veţi spune că pozna pe care Pişulică i-a făcut-o dascălului de Talmud nu e o noutate. Toţi băieţii de *heider** de pe Pămînt se laudă că au făcut astfel de pozne dascălilor lor pămînteni. La asta pot să vă răspund: întîi şi întîi, pozna aceasta nu e singura pe care prietenul meu Pişulică a şolticărit-o în Rai şi, în al doilea rînd, băieţii de pe Pămînt mint, ei doar se laudă, în timp ce Pişulică a făcut isprava asta chiar de-adevăratelea.

Mă pomenesc eu odată cu Pişulică. Era foarte amărît. Răgaz de-o clipă m-a cuprins cu ochişorii lui întristaţi, după care mi-a spus:

– Ştii ce o să-ţi spun, Şmul Abe? Nu e dreptate în Rai.

* *Heider*: şcoală rituală mozaică.

Uimit, m-am uitat la el, neştiind cam de ce îmi spune el mie asta. Pişulică a oftat, după care mi-a povestit, ascultaţi ce:

– Ştii tu, Şmul Abe, că eu am un unchi, Îngerul Haim Bogătanu' îi zice. Are el o casă, a lui, pe bulevardul Profetul Eliuiu, o casă, ştii, cu etaj şi cu acoperiş nou, de tablă.

– Ştiu, Pişulică, – i-am răspuns eu – unchiu-tău are în arendă velniţa raiului. Se spune că ar fi cît *Coireh**de bogat.

– Dar mai e şi un mare mîncău – adăugă Pişulică. Dacă mîncăul ăsta s-ar afla în Raiul creştin, apoi s-ar putea face acolo, dintr-un mîncău ca ăsta, un praznic în lege.

– Da' de unde şi pînă unde şi de ce la o adică ai adus tu vorba despre unchiu-tău ăsta, Pişulică? Hai, spune, ard de nerăbdare să aflu.

– Ascultă cu cap, îmi spune Pişulică. Ăst unchi al meu, mîncăul ăsta, are o capră, o capră ce dă, auzi tu, la fiece douăsprezece minute, douăzeci de ocale de lapte. Aşa că trebuie scoasă capra asta, de la el din grajd – scoasă şi dusă.

– Unde să fie dusă, Pişulică? Hai, spune, nu-mi scoate sufletu'!

– La unchiu-meu Ioil Îngeru', legătorul de cărţi, care stă pe ulicioara Iohanen Hasandler**. El e bolnav, ofticos. Aşa că mai dihai are el nevoie de lapte de capră, decît îngerul Haim Bogătanu'.

– Bine-ai zis, Pişulică – chiar că nu e dreptate în Rai. Bogătanu' de unchiu-tău, care-i zdravăn cît un urs, are o capră care dă lapte, cu toate că are nevoie de lapte cum avem noi nevoie de gîrbaciul dascălului, iar celălalt unchi al tău, cel sărac, bolnav de oftică, are junghiuri, nu lapte, cu toate că are nevoie de lapte ca să-şi ţină zilele.

Pişulică şi-a dus degeţelul la frunte. O clipă a rămas pe gînduri (ori de cîte ori e îngîndurat, prietenul meu Pişulică îşi duce un deget la frunte).

– Şmul Abe, ştii ceva?

– Ce anume, Pişulică?

– Capra asta trebuie furată de la unchiu-meu, de la Îngerul bogătan şi dusă la unchiul Ioil.

– În regulă, Pişulică – mi-am dat eu consimţămîntul –, dar cînd? Gîndeşte-te bine, treaba asta trebuie făcută la timpul potrivit.

Pişulică a izbucnit în rîs.

– L-as' că o să fie bine, Şmul Abe. După-amiază, de obicei, un-

* Coireb – levitul Core, personaj biblic, despre care legendele spun că ar fi fost nespus de bogat.

** Iohanen Hasandler: învăţat evreu (sec. II e.n.) vestit prin austeritatea sa.

chiu-meu, Îngerul bogătan, îşi face somnu'. Tuşă-mea, Îngereasa Ientl, se duce la croitoreasă să probeze o pereche de aripi noi.

– Şi? Şi? – L-am îmboldit eu, numai ochi şi urechi.

– În timpul ăsta, eu voi scoate capra din staul. O duc la celălalt unchi, la cel sărac. Tu vei sta pe uliţă, să bagi de seamă dacă nu cumva vine mătuşă-mea.

– Bine, Pişulică, sînt gata. Cînd crezi tu că e nimerit să facem noi asta?

– Cum vine asta "cînd"? – făcu Pişulică, fluturîndu-şi aripile. Mîine, cu ajutorul Domnului, de-ndată după prînz.

Ne-am vorbit unde să ne întîlnim. Pişulică mi-a descris amănunţit locul. Toată ziulica am umblat ca zăpăcit. Toată noaptea, în vis, mi se tot năzărea capra care dă douăzeci de ocale de lapte la fiece douăsprezece minute.

A doua zi, la ceasul hotărît, taman cînd ne vorbisem noi să ne întîlnim, m-am întîlnit cu prietenul meu la locul ştiut. Am pornit-o spre bulevardul Eliuiu Hanuvi unde locuia bogătanul, unchiul lui Pişulică adică.

Bulevardul Eliuiu Hanuvi e foarte frumos. Acolo locuieşte elita raiului. Clădirea cea mai arătoasă e a rabinului din Sadagura. Întocmai ca pe Pămînt, tot aşa, cu ifos, se poartă el şi în Rai. Se cuvine să arăt că, tot pe acest bulevard, Ruhăv Hazoine* şi-a deschis un salon unde îngerii bogaţi vin să-şi facă manichiura. În Rai, ea a devenit foarte evlavioasă. Citeşte într-una cărţi de mustrări, pe care mai că le ştie pe de rost. În ce priveşte manichiura, ea nu ţine la asta, dar *parnuse* – cîştigarea existenţei – e *parnuse*. În Rai, aproape că s-a şi uitat că ea a fost tîrfă pe vremuri.

Eu şi prietenul meu Pişulică ne-am oprit lîngă casa Îngerului Haim Bogătanu'. Am aşteptat să iasă tuşă-sa – a lui Pişulică, adică – din casă. Asta însemna că unchiu-său îşi face somnul.

Am aşteptat noi preţ de vreo jumătate de ceas. Îngereasa Ientl Bogătana ieşi grăbită din casă. Am urmărit-o cu privirea pînă s-a îndepărtat.

* Ruhăv Hazoine (Rahav Tîrfa): în cursul pregătirilor făcute de evrei spre a intra în Ţara Făgăduită, au fost trimişi "în taină din Sitim, doi oameni iscoadă şi le-a poruncit aşa: Duceţi-vă şi iscodiţi ţara şi Ierihonul! Iar ei s-au dus şi au intrat în casa unei femei desfrînate pe care o chema Rahab şi au mas acolo". Aflîndu-se de prezenţa acestora, Rahab îi ascunde şi îi ajută să-şi îndeplinească misiunea.

– De n-ar avea parte... – începu Pişulică s-o blesteme pe tuşăsa. Iroseşte o avere pe mode, în timp ce tuşa Rifca a lui unchiu' Ioil legătorul n-are bani să-şi dea la întors aripile, care-s atît de vechi, atît de roase, încît cine o vede şi n-o ştie crede că e cerşetoare ce-i aţine calea să-i dea de pomană.

Prietenul meu Pişulică vru să intre în curte, cu gîndul s-o ia înspre staul. Dar, tocmai în acea clipă, trecu pe-acolo un evreu bătrîn care umbla ajutîndu-se de un toiag gros. L-a oprit pe prietenul meu şi l-a întrebat:

– Îngeraşule, un'te duci?

Prietenul meu îl recunoscu de îndată pe bătrîn. Era Eliuiu Profetu'. Pe vremuri mai cobora el pe Pămînt, din cînd în cînd, mai miluia cîte-un sărăntoc, mai făcea cîte-o minune, se mai îngrijea de cîte un nenorocit ca să aibă cele cuvenite pentru sfinţirea Sîmbetei. Dar de la o vreme s-a lăsat păgubaş. Sărăcimea Pămîntului a început să nu mai creadă în ajutorul lui. Sărăcimea Pămîntului s-a hotărît să se ajute singură. "N-au decît, – îşi spunea el cu amărăciune de profet, – ajute-se ei singuri, ăştia cum îşi zic ei acolo... ţoţaliştii".

De cînd Eliuiu Profetu' s-a decis să nu mai coboare pe Pămînt umblă teleleu Tănase prin Rai. Se tot preumblă pe bulevardul ce-i poartă numele. Dacă i-ai aşterne cu aur, şi tot nu ţi-ar călca pe o altă stradă.

– Îngeraş, un' te duci?

Ce spaimă am mai tras... Credeam că s-a ales prafu' din tot ce-am pus noi la cale. Na-ţi-o bună! Cînd ţi-e lumea mai dragă, dai nas în nas cu bătrînul Eliuiu Hanuvi, căruia îi place să-şi vîre nasu' pretutindeni.

Noroc că prietenul meu Pişulică nu e dintre cei ce se pierd cu firea. El cunoaşte slăbiciunile bătrînului. Ştie că îi face plăcere să i se povestească despre minunile făcute de el pe vremuri, cînd voia şi cînd avea plăcere să le facă. Ar putea el să ne-arată şi azi fel de fel de minuni, dar nu vrea.

– Ajută-se ei singuri, ăia... cum li se zice acolo... ăia... ţoţaliştii.

Rostind cuvîntul "ţoţaliştii", a scuipat. Pişulică îi cînta în strună. I-a ticluit nişte poveşti despre Eliuiu Hanuvi, încît bătrînul, încredinţat că toate ce i le turna Pişulică erau adevărate, devenise numai zîmbet.

Cu greu, înciudaţi, am aşteptat să plece bătrînul. Pişulică şi-a şters sudoarea ivită în urma rîvnei depuse.

– Şi acum, Şmul Abe, – mi-a zis el –, fii cu ochii-n patru, nu cumva să răsară careva. Dacă – Doamne fereşte – vezi că vine vreunul, repede – două deşte-n gură şi şuieri cît poţi.

– Bine, – i-am răspuns eu, – da' vezi s-o faci cît mai iute.

Însă prietenul meu cam zăbovea. Fiece clipă îmi părea o vecie. Îmi tot suceam şi răsuceam capul, cînd la dreapta, cînd la stînga. Vai-vai-vai. Să nu dea cineva peste noi! Inima îmi bătea ca nebună.

În sfîrşit, iată-l pe prietenul meu Pişulică. Avea în mînă o funie. De funie – capra.

– Repede, Pişulică, să zburăm repede la unchiu-tău Ioil! Inima parcă-mi spune că o să se întîmple ceva.

– Zevzecule, – îmi răspunde Pişulică – trebuie s-o luăm pe jos. Capra n-are aripi.

Am apucat să facem doar cîţiva paşi, şi iată că o zărim pe mătuşa lui Pişulică. Îngereasa Ientl, bogătaşa, zburînd grăbită spre casă. Pesemne că uitase ceva. De cum ne-a zărit a şi început să ţipe, să se văicărească. Eu şi prietenul meu am tulit-o în zbor. Capra se bălăbănea în aer. Behăitul ei răsuna înfricoşător peste tot bulevardul.

Pişulică n-a dat drumu' funiei. Gîfîiam, dar ne continuam zborul. Şmae vardistul, un înger ce poartă o tunică verde, care stătea la încrucişare şi, cu un beţişor, dirija circulaţia, pentru ca – Doamne fereşte – îngerii să nu se ciocnească, începu să fluiere.

Se stîrni atunci o goană, da' ce goană. Şmae vardistu', fluierînd într-una, se luă, în zbor , după noi. Tuşa Ientl, îngereasa corpolentă, zburînd, gîfîind ca o gîscă, ţipa de răsuna Raiul:

– Tîlharilor, daţi capra înapoi! Vai mie, of, of, of, daţi-mi capra înapoi!

– Pişulică, ţine strîns funia! i-am strigat eu.

Capra se zbătea în înăţime. Behăitu' ei ne asurzea urechile.

– Bătrînul Eliuiu ne-a ţinut prea mult de vorbă, îmi spuse prietenul meu, strîngînd funia şi mai vîrtos.

– Unde nu te aştepţi, acolo-ţi răsare el, i-am răspuns eu prietenului meu, zburînd mai departe.

De-abia, de-abia ne mai trăgeam sufletul, aşa de repede fîlfîiam din aripi. Noi eram tineri, aşa că aripile noastre nu erau deloc tocite. Zburînd, o coteam cînd la dreapta cînd la stînga. După un timp

începusem să credem că ne-au pierdut urma, dar iată că iarăşi le auzim fîlfîitul în spatele nostru.

Caprei, de spaimă, i se umpluse ugerul cu lapte. Laptele începu să ţîşnească din înălţime. Jos, îngeraşii care nu ştiau încă să zboare stăteau cu guriţele căscate şi se bucurau nespus de stropii de lapte ce veneau belşug din înălţimi.

Am ajuns pe ulicioara Iohanen Hasandler cu mai bine de douăzeci de minute înaintea urmăritorilor noştri. Ne-am lăsat jos. Pişulică a bătut în fereastra unchiului său. Unchiu-său, Îngerul Ioil legătoru', veni afară. Înecîndu-se de tuse, ne-a întrebat ce-i cu noi.

– Ţi-am adus capra asta, capra unchiului Haim Bogătaşu'. Ţie o să-ţi fie de mai mult folos.

– Cine te-a rugat să-mi faci binele ăsta? ţipă la noi legătoru', cîrpindu-i, în ăst timp, o pereche de palme răsunătoare lui Pişulică.

Tot atunci coborîră şi urmăritorii noştri. Tuşa Ientl era roşie cum e sfecla. Ţipa şi bocea.

– Capra, tîlharilor, daţi-mi capra înapoi!

Şmae vardistu', îngerul cu tunica verde, a încheiat un proces verbal. A trecut acolo numele meu şi numele lui Pişulică. Tuşa Ientl ţinea capra de funie şi ne ameninţa că o să ne aranjeze ea cum se cuvine, la Meier Chelbe, dascălul de Talmud.

Tuşa Ientl a tras de funie şi a pornit-o cu capra spre casă.

Ruşinaţi, eu şi prietenul meu Pişulică am schimbat priviri întristate.

Am pornit către casă. Ce gîndea Pişulică, nu ştiu. Ştiu doar că inima îmi era tare amărîtă.

O bucată de drum, Pişulică a tăcut. Nu mă înduram să-l întreb nimic. De ce, adică, şi pentru ce?

Deodată, prietenul meu înălţă capul. Se uită la mine cu ochişorii lui negri, isteţi şi-mi spuse:

– Ştii tu ce o să-ţi spun, Şmul Abe?

– De unde să ştiu, – i-am răspuns eu – da' ce, sînt cumva proroc?

– M-am gîndit şi tot gîndit, – îmi zise Pişulică – şi-ţi spun că atîta timp cît unchii bogaţi nu lasă, iar unchii săraci nu vor, dreptate în Rai n-o să fie.

A doua zi Pişulică n-a venit la *heider*. Am presupus că n-a venit fiindcă i-a fost teamă că dascălul nostru, Meier Chelbe, o să-l

chelfănească. Dar mai tîrziu am aflat că nu de frică a lipsit el de la *heider*. Pişulică îmi spusese odată că el nu e dintre cei fricoşi; n-a venit fiindcă i-a ajutat lui taică-său să scoată însăilările de la vreo sută de aripi care trebuiau întoarse.

– Pişulică, i-am zis eu într-un rînd prietenul meu, de ce nu mă chemi niciodată la tine acasă? Ţi-e cumva ruşine cu mine?

– Doamne fereşte, – s-a speriat Pişulică –, vorbeşti prostii, Şmul Abe. Dacă vrei, poţi să vii cu mine oricînd. Chiar şi-acum.

Ne-am lăsat în zbor acasă la tatăl lui Pişulică, Şloime Zalman peticaru', un înger cu un bumb în beregată şi cu ochii de viţel, care locuia nu departe de Lunca Raiului, unde se afla la păscut taurul *Şor Habor*.

Şor-Haborul e un taur mare, gras. Cît cîntăreşte? Nimeni nu ştie. Dealtfel, nici nu se află cîntar în Rai care să poată să ţină coşcogeamite greutate. Pe partea lui dreaptă are, ăst *Şor Habor*, o pată mare, cafenie, care arată ca o hartă a Raiului.

Cînd am intrat la Îngerul Şloime Zalman peticaru', l-am aflat acolo pe Îngerul Gavriel stînd în faţa unei oglinzi mari. Şloime Zalman tocmai îi proba aripile pe care Îngerul Gavriel i le dăduse la reparat.

Îngerul Gavriel e un înger 'nalt, lat în spate, bogat foarte dar tare zgîrcit. De cînd îi el, nu şi-a făcut vreodată o pereche de aripi noi, ci tot dă mereu la întors aceeaşi şi aceeaşi pereche de aripi.

– Ia uite-aici, în dreapta, mă cam strînge, zise Îngerul Gavriel. Uite-aici, Şloime Zalman.

Şloime Zalman, îngerul peticar, a însemnat cu o cretă, a măsurat cu centimetrul. De fiecare dată, ţopăia, spunînd:

– Las' că o să iasă cum trebuie, reb Gavriel, o să iasă cum trebuie, lasă pe seama lui Şloime Zalman.

Dar îngerului Gavriel nu-i place să se lase pe seama altuia. El înălţa din umeri, găsea cîte-un cusur cînd ici, cînd colo. Şloime Zalman fierbea de necaz.

Mai bine de-un ceas l-a sîcîit Îngerul Gavriel pe nefericitul peticar. Apoi s-a dus. Ajuns la uşă, s-a oprit şi iarăşi i-a spus peticarului:

– Nu uita, Şloime Zalman, am nevoie de aripi pentru Paşte. Ţine minte!

De cum a plecat Îngerul Gavriel, tatăl lui Pişulică deveni alt om. A sărit în picioare şi a început să cînte:

Ce vom mînca la acel ospăţ?
Din Şor Habor şi Leviusn*,
Din Şor Habor şi Leviusn
Vom mînca la acel ospăţ.

La maşina de cusut trăgea Siomca Îngeru'. El tighelea canturile unor aripi şi fredona.

La masa de călcat se afla calfa Berl Îngeru'. 'Nalt, uscăţiv, cu ochişori mici, scînteietori. Din cînd în cînd cerca fierul cu degetu', să vadă dacă e destul de încins.

Siomca Îngeru' şi Berl Îngeru', cele două calfe, fuseseră prieteni buni, trup şi suflet. Dar de cînd s-au îndrăgostit amîndoi de Îngeriţa Roizl, fata toptangiului Isruel Moişe, au ajuns la cuţite; îşi făceau, unul celuilalt, zile fripte, să-şi scurteze viaţa, nu alta.

Îngeriţa Roizl, fată tînără, frumoasă, îşi cam bătea joc de amîndoi. Îi juca pe degete, cînd pe unu', cînd pe celălalt. Ajunsese, într-o vreme, pînă acolo încît cei doi foşti buni prieteni s-au încăierat. Şi-au spart capetele cu fiarele de călcat, aşa că săptămîni în şir au venit la lucru cu capetele bandajate.

Cu Siomca Îngeru' a fost şi mai dihai: a încercat să-şi curme zilele. S-a spînzurat de propriile lui bretele. În acele clipe uitase că pentru un înger din Rai nu se află nici un fel de moarte. Şi după ce s-a bălăbănit în aer o zi şi o noapte, şi-a smuls bretelele din jurul gîtului şi s-a pornit pe blesteme: Raiu', calfa Berl Îngeru' şi... Ar fi vrut s-o blesteme şi pe fata toptangiului Raiului, pricina tuturor suferinţelor sale, dar nu l-a lăsat inima să facă una ca asta.

Mie mi-a plăcut mult casa prietenului meu Pişulică. O odaie cu o despărţitură şi cu o cuhnie. Cam atît cuprinde locuinţa lor. În odaie lucrau, în despărţitură dormeau, iar în cuhnie mama lui

* *Leviusn* = leviathan – peşte uriaş (lungimea lui înconjoară pămîntul) despre care legendele hasidice spun că, la venirea Mesiei, va fi sacrificat, şi din el, ca şi din Şor Habor, se vor înfrupta toţi israeliţii evlavioşi.

Pişulică, Hane Devoire, îşi vedea de gospodărie: pregătea mîncarea pentru masa de prînz şi seară, pentru toţi ai casei.

Fereastra era deschisă. Prin fereastră se vedea Lunca Raiului şi Şor Haborul care păştea. Trei îngeri desculţi îl păzeau, nu cumva să dea într-o grădină străină. Unul cînta ca păstorii, din fluier, ceilalţi cîntau din gură.

Spre seară, cele două calfe şi-au înfipt àcele în revere şi au întins-o să viseze la întovărăşitul lor amor. Tatăl lui Pişulică s-a dus la căsuţa de rugăciuni a croitorilor, să-şi facă ruga de seară. Eu şi Pişulică stăteam la fereastra deschisă şi priveam umbrele serii ce se lăsase încetul cu încetul asupra Luncii Raiului. Se auzea ţîrîitul argintaţilor greieri ai Raiului. Şor Haborul ciupea ierburile. Mă minunam de pofta cu care o făcea.

Cei trei păstori cîntau, adică unul cînta din fluier, iar ceilalţi doi din gură. Cine n-a auzit cîntecul păstoresc din Rai nu ştie ce-i aia de se cheamă că-i frumos pe lume.

În grădina raiului,
Noi, păstorii mici, cu zor
Păstorim de dimineaţă
Pe ăst mare Şor Habor.

Cîntă-o pasăre ca-n vis,
Trilul ei minune este,
Zburdă-n luncă un viţel
Parcă vine din poveste.

Greieri ţîrîie în ierburi, –
Cri-cri-cri, trec clipele,
Şuguie cu moara vîntul
Şi-i mînă aripele...

Apoi cîntecul fluierului deveni tot mai dulce. Pe păstori îi vedeam doar ca pe nişte umbre. Se auzea cum rumegă taurul uriaş.

Luna răsări dintre copaci. L-am atins uşor pe prietenul meu, care rămăsese tăcut, îngîndurat.

– Pişulică, ştii ce-aş spune?

– Ce, Şmul Abe?

– Să facem o plimbare.

– Unde, Şmul Abe?

– Gîndesc să ne plimbăm pe aleea celor Trei Sfinţi Patriarhi.

– Hai!

Ne-am desfăcut aripile şi am pornit în zbor. Pişulică sorbea cu nesaţ boarea din Rai.

– Tatăl tău e un înger de treabă, Pişulică. Cît de greu trudeşte şi, cu toate astea, tot sărace.

Pişulică nu mi-a răspuns. Nu-i plăcea să-i vorbeşti de sărăcia tatălui său.

Aleea Cei Trei Sfinţi Patriarhi era plină de perechi tinere. Parte se aflau în zbor. Ceilalţi şedeau pe bănci şi şuşoteau.

Ce însemna şuşoteala asta, noi n-am înţeles. Dar de plăcut ne-a plăcut. Ne-am făgăduit ca atunci cînd vom creşte mari să ne alegem şi noi cîte-o îngeriţă şi să venim la şuşoteală pe Aleea Cei Trei Sfinţi Patriarhi.

S-a auzit un suspin adînc, greu. Am căutat să dibuim cine oftează aşa de amar, şi ne-am dat seama că era calfa de croitor Siomca Îngeru', care se plimba de unul singur pe alee.

Dinspre cealaltă parte a aleii s-a auzit alt suspin. Ofta Berl Îngeru', care nici el nu putea să-şi găsească locul.

– Cînd vom creşte, cînd vom putea fi mari vom ofta şi noi, a rostit Pişulică.

– Ba încă şi mai adînc decît calfele astea de croitor, am adăugat eu.

– Nici vorbă, a consimţit Pişulică.

Apoi a coborît chiar în mijlocul aleii.

Ne-am plimbat noi încolo şi încoa'. Am tras cu urechea la şuşotelile ce veneau dintre copaci. Un înger se juca cu jurămintele cele mai sfinte, o îngeriţă nu se încredea. El o ameninţa că, dacă nu-l crede, o s-o prăbuşească pe Pămînt.

– Ce-i cu tine-aici, Pişulică? Hai acasă!

Era sora lui Pişulică. Ieşise şi ea ca să se plimbe pe alee, cu o prietenă de-a ei.

– Nu mă duc încă. Vreau să mă mai plimb cu prietenul meu Şmul Abe, i-a răspuns Pişulică.

Soră-sa a plecat. Eu şi prietenul meu am schimbat o privire.

– Soru-ta e frumoasă, i-am zis. Ce aripi rozalii are!

– E logodită de-acum, mi-a răspuns mîndru Pişulică. În sîmbăta de după Rusalii facem nunta.

– Mă pofteşti şi pe mine la nunta ei, Pişulică?

– Mai e vorbă! – m-a încredinţat prietenul meu şi ne-am despărţit pînă a doua zi dimineaţa.

Toată noaptea numai nuntă am visat. Pişulică era cuscru. Mirele eram eu. Lăutarii cîntau. Mireasa plîngea. M-am trezit şi mi-am dat seama că totul a fost doar vis. După acest vis atît de frumos mi-a părut nespus de rău.

V. Fantome în Rai

Obosisem de atîta povestit. M-am odihnit niţel. Am aruncat o privire asupra ascultătorilor mei. Să văd dacă nu cumva, în timp ce eu le povestesc despre cele ce le-am trăit în Rai, ei aţipesc. Dar, cînd l-am văzut pe Rabin cum îşi ţinea barba încleştată între degete, pe bogătaş cu mîinile pe burtă, iar pe Dain şezînd aşa, cu gura căscată – să-ţi vină să-l descînţi de deochi – am priceput că puteam să-mi continui povestirea.

... – Din acel vis ciudat m-am trezit cam pe la miezul nopţii. În vis, cum ştiţi, eu eram mirele şi prietenul meu Pişulică era cuscru. Iar sora lui Pişulică, Etl cea cu aripile rozalii, era mireasa.

Aş fi vrut să adorm din nou, să deapăn mai departe frumuseţea acestui vis, dar n-a fost chip. Am stat culcat, o bucată de timp, cu ochii închişi, în culcuşul meu, dar, de dormit, n-a fost chip, iar visul ăsta frumos era de-acuma hăt-hăt departe, dincolo de morile raiului.

Am sărit din pat. Desculţ, în cămaşa de noapte, m-am dus la fereastră, m-am uitat afară.

Strada era inundată de argint selenar. Era o noapte atît de luminoasă cum pînă şi în Rai rar se întîmplă. Am deschis fereastra, sorbeam din plin adierea de miez de noapte şi i-o închinam în gînd prietenului meu Pişulică şi frumoasei lui surori cu aripi rozalii.

Pe trotuarul de peste drum, s-au ciocnit două umbre. S-au desprins cuprinse de uimire.

– Tu eşti, Siomca?

– Tu eşti, Berl?

– Ce-i cu tine aşa de tîrziu pe stradă, Siome?

– Da' cu tine ce-i, Berl?

I-am recunoscut. Erau cei doi îngeri-croitori, cei doi îndrăgostiţi care lucrează la tatăl lui Pişulică, Şloime Zalman peticaru'.

Mi-am ciulit urechile. Ţineam să nu pierd nici un cuvinţel din convorbirea lor.

– Nu-i chip să adorm, Siome. Îndată ce închid ochii, o văd pe ea, pe fata toptangiului.

Siome a oftat.

– Aşa păţesc şi eu, Berl. Eu... eu nu mai pot să îndur.

Timp de o clipă am tăcut. Vedeam scînteierile àcelor ce le aveau înfipte în revere.

– Pizmuiesc, – rosti deodată Siome Îngerul, – pizmuiesc pînă şi pe cel mai de pe urmă băietan de croitor de pe Pămînt. El, acolo, dacă-i nefericit în dragoste, poate să se otrăvească, ori să se înece într-un iaz.

– Noi n-avem încotro, – îi răspunse Berl Îngerul, – noi trebuie să ne purtăm nefericirea în veci. Blestemată-i perechea asta de cuvinte! Cine le-o fi scornit? La ce bun?

Am văzut cele două întrebări – "cine?" şi "la ce bun?" fluturînd pe buzele lui Berl Îngeru' şi luîndu-şi apoi zborul cu semnele lor în coadă şi înălţîndu-se şi plutind în văzduhul raiului, presărat din plin cu dulcea lumină a lunii.

S-au despărţit: Siomca spre dreapta, Berl spre stînga. Îi compătimeam pe cei doi îngeri nefericiţi, care n-aveau hodină în nopţi cum sînt cele din Rai. Îi compătimeam adînc, adînc.

Am căzut pe gînduri. În ăst timp, – îmi ziceam – fiica negustorului raiului, pricina neliniştii lor, pesemne că doarme. Părul îi e răvăşit pe pernă. Aripile i-au alunecat de-o parte şi de alta a trupului, lăsînd-o dezvelită. Poate că, visînd, zîmbeşte; nici nu ştie că nefericirea, de ea iscată, nu-şi poate afla locul şi că jinduieşte moartea, iar de murit nu poate să moară.

O noapte cu lună în Rai – gîndeam eu – îşi are şi ea fantomele ei.

În acea clipă nici nu bănuiam că, tot în acea noapte, o să-mi fie dat să văd şi să aud întîmplări mai adînci decît suspinele celor doi nenorociţi îngeri croitori.

Auzii nişte plînsete. Plînsete ascuţite, deznădăjduite. Ridicai capul şi, la început, nu l-am văzut decît pe Îngerul Şimen Ber. Ca de obicei, era beat criţă. Apoi văzui şi pricina plînsului. Şimen Ber ducea doi copii nenăscuţi. Copiii se zbăteau să se smulgă din mîinile lui, ţipau, plîngeau.

– O să vă ţineţi pliscu', pui de lele ce sînteţi, – se răstea Îngerul Şimen Ber –, o să amuţiţi odată, ori ba?

De beat ce era, barba roşie i se zbîrlise cumplit, iar ochii îi căutau cruciş.

– Nu vrem să ne naştem – plîngeau cei doi copii nenăscuţi –, nu vrem să ajungem pe Pămînt. Înduraţi-vă, reb Şimen Ber!

Erau o fetiţă şi un băieţel. Şimen Ber primise poruncă să-i transporte, încă în acea noapte, pe Pămînt. Erau sortiţi să se nască gemeni.

– "Nu vrem să ne naştem", – i-a îngînat Şimen Ber –, da' cine vă întreabă, pui de lele ce sînteţi?

Băieţelului, pe care Şimen Ber îl tîra cu mîna dreaptă, îi veni o idee. Îi spuse deodată îngerului beţiv:

– Reb Şimen Ber, daţi-mi drumu' puţin, vreau să mă şterg la nas.

Şimen Ber l-a crezut. Aşa că a dat drumu' mînuţei copilului. Plodul o luă la fugă.

Şi numai ce se stîrni o goană în acea frumoasă noapte cu lună, în Rai! Şimen Ber, fîlfîind din aripile lui gros vătuite, ţinînd fetiţa vîrtos de mînuţă, tîrînd-o după el, zorea după fugar.

Am văzut totul cu ochii mei. Inima mi se zbătea. Am înălţat rugă către Stăpînul Lumii să facă o minune; Şimen Ber să nu izbutească să-l prindă pe fugar.

Dar se vede că ruga mea n-a ajutat. În cele din urmă, Şimen Ber a izbutit să-l prindă pe fugar. L-a apucat de o ureche, şi, aşa, l-a tîrît după el.

– Las' că vedeţi voi cînd o să ajungem la graniţă. O să vă ard eu acolo adevăratul bobîrnac sub nas, blestemaţilor!

Fetiţa, biata de ea, era numai nevinovăţie. Dar lui Şimen Ber, cînd se înfurie, puţin îi pasă că năpăstuitul e vinovat ori nu; furia trebuia să şi-o descarce. Am văzut cum Şimen Ber tîra fetiţa de mînă şi băiatul de ureche. Zburau înspre graniţa raiului.

I-am urmărit îndelung cu privirea, pînă au dispărut cu totul. M-am gîndit la soarta copiilor care nu s-au născut încă. Am căutat să înţeleg teama lor de acest Pămînt, dar n-am izbutit. Eram prea mic şi prea tînăr să pot înţelege toate astea. Mîine îi voi povesti prietenului meu Pişulică toate cele văzute şi trăite în această noapte, mi-am zis. Eram nerăbdător să aflu ce-o să-mi răspundă.

– Că Şimen Ber e un ticălos şi un beţivan, asta o ştiu şi singur – o să-i spun –, am auzit destule isprăvi de-ale lui şi, aseară, am văzut chiar cu ochii mei. Adevărate-s toate ce se povestesc despre duşmanu' ăsta. Dar spune-mi, Pişulică, rogu-te, de ce tremură aşa, înainte de a se naşte, copiii nenăscuţi încă, şi de ce se tem ei aşa de tare de lumea de pe Pămînt?

M-am străduit să ghicesc răspunsul ce o să mi-l dea Pişulică. Am dus un deget la frunte, aşa cum făcea de obicei prietenul meu.

Credeam că dusul degetului la frunte o să-mi ajute la ceva. Aş! Mi-au rămas toate la fel cum erau înainte: de neînţeles. Eu singur n-am putut afla vreo dezlegare.

Am auzit fîlfîit de aripi. Am ridicat privirea şi am văzut în depărtare focuri, focuri mărunte. Multe, mulţime de focuri mărunte. Vin în zbor, iată-le. Aproape, tot mai aproape. Fîlfîitul aripilor devine mai tare, mai cutezător.

Eram mirat. Fîlfîit ca ăsta nu auzisem pînă atunci. Ce poate fi? mă întrebam şi-mi încordam privirea.

Am zărit un înger cu aripi mari, negre. Ăst înger avea o mie de ochi, ochi ce, în albul nopţii cu lună, străluceau, roşii şi ameninţători. În mînă purta, ăst înger cu aripi negre, o sabie.

– Ăsta e Îngerul Morţii – am gîndit eu –, zboară se vede, vrea să coboare pe Pămînt. Aici, în Rai, nimănui nu-i e teamă de el. Dar acolo, pe Pămînt, pămîntenii tremură de frica lui. Cum aude careva fîlfîitul aripilor, îl şi cuprinde spaima. Evreii aleargă la sinagogi, să psalmodieze psalmi, femeile la cimitire, să bocească pe morminte. Dar, se spune, nimic nu ajută. Pe cine trebuie să-l ia ăst Înger al Morţii, pe acela îl ia. Nu ajută nici un fel de bocete şi nici un fel de rugăciuni.

Îngerul cu aripi negre se apropia, se apropia mereu mai mult. Îşi învîrtea sabia lui mare în jur: dădea de veste că zboară să îndeplinească o misie gravă, deosebit de gravă.

De pe cerul raiului se desprinse o stea. Steaua zbură în întîmpinarea îngerului cu aripi negre şi-l opri.

– Înger al Morţii, încotro zbori? – îl întrebă în tremur Steaua.

Nu ştiam dacă de teamă sau de milă.

– Zbor, – îi răspunse Îngerul Morţii cu aripi negre –, zbor în jos, pe Pămînt, trebuie să iau sufletul unei fete de măritat şi să-l aduc în faţa Judecăţii Cereşti.

Inima îmi tremura. Sufletul unei fete de măritat, gîndeam. Sora lui Pişulică e şi ea fată de măritat.

Dar mi-am adus aminte că în Rai nu ai de ce ce să te temi de Îngerul cu aripi negre, aşa că m-am liniştit.

Steaua tremura, pîlpîia, rugîndu-se de Îngerul Morţii:

– Întoarce-te, Înger cu aripi negre! Ce vrei de la sărmana fată de măritat de pe Pămînt? Îndură-te, ai milă de ea. Las-o să se bucure: de flori, de dragoste, de visele ei.

– Ei, poftim! Iată şi un apărător, o luă peste picior Îngerul Morţii. Cerutu-ţi-a careva milostivirea? Ţi s-a spus să luminezi –

luminează, vezi-ţi sănătoasă de treabă şi nu te mai amesteca în treburile altuia.

Steaua însă nu se dădu bătută. Încercă să-l convingă.

– Pămînteana nu mi-e nici soră şi nici rudă măcar. I-am văzut ochii, doar o singură dată, înălţîndu-se spre mine. Am auzit, doar o singură dată, un oftat şi un murmur al ei. Mă ruga să predau o urare celui ce îi e hărăzit.

– Şi de ce-mi le spui toate astea? Ce-ar fi să nu-mi stai în cale, rogu-te?! Bine mi-ar sta aşa, sentimental ca tine. S-ar prăpădi lumea de rîs.

Steaua aproape că hohotea; toată numai tremur, lăcrimînd se ruga:

– Nu ţii seama, Îngere, de viaţa asta tînără? Nouăsprezece ani doar. Gîndeşte-te – nouăsprezece ani.

– Ete-te, ce mai poetesă, i-a răspuns cu dispreţ îngerul. Ce-ar fi să zbori tu pînă în faţa Tronului ceresc, să-i cînţi nişte imnuri?! Ţi-ar sta de minune, zău aşa! Nemaivorbind că m-ai lăsa şi pe mine să-mi văd de treburi.

– Eşti un duşman, un ucigaş, spuse Steaua cu jale, inima ta e de piatră. Pe tine nu te mişcă nici o rugăciune. Dar ţine minte ce-ţi spun...

– Ce să ţin minte? Şi ce am de ţinut minte?

– Ceea ce – i-a spus cu pioşenie Steaua –, se află scris în *Had-gadiu**.

– Şi ce se află scris în *Had-gadiu?* întrebă în batjocură Îngerul Morţii.

– În *Had-gadiu* scrie că, în cele din urmă, va veni Făuritorul Lumii şi o să-l ucidă pe Îngerul Morţii...

Am văzut că Îngerul Morţii a fost străbătut de un tremur. Steaua îi adusese aminte de propriul lui sfîrşit. A fost un tremur cu totul deosebit – tremurul spaimei Îngerului Morţii de propria lui moarte.

Eram nerăbdător să văd ce-o să se mai întîmple. Îngerul Morţii va face cale întoarsă? Şi, astfel, mîine dimineaţă pămînteana va deschide ochii ca în fiecare zi? Se va bucura de soare, de flori împreună cu cel ce i-a fost hărăzit?

* *Had-gadiu:* poem-divertisment, care se psalmodiază în încheierea ceremonialului familial mozaic de sărbătorire a primei seri a Paştelor.

Dar, cum se vede, m-am înşelat rău. Îngerul Morţii şi-a rotit sabia încît au scăpărat scîntei. Şi-a întins aripile negre, mari, pornind în zbor mai departe.

– Tu chiar îţi continui zborul? – l-a întrebat, cu glas sugrumat, Steaua.

– Sînt obligat – i-a răspuns sever Îngerul şi, pînă să-mi dau seama, dispăru. Din depărtări, mai zăream ochii lui scînteietori, mai auzeam fîlfîitul aripilor lui.

Steaua căzu în ierburile Raiului, căuta alinare la greierii Raiului.

Gînduri ciudate mă copleşiră. În aceeaşi noapte cu lună, auzisem şi plînsetul celor doi copii care nu voiau să se nască, dar şi acel sever "sînt obligat" al Îngerului cu o mie de ochi, care zbura să stingă o viaţă pe Pămînt.

În faţa ferestrei mele, înflorea un cireş. Dar deşi coroana îi era învăluită în razele lunii, el aşternea o umbră la rădăcina lui.

Am văzut acea umbră, am văzut că tremură. Deci – mi-am pus eu întrebarea – pînă şi o umbră trebuie să tremure? De cine? Chiar de ea însăşi?...

De cînd mă aflam în Rai, era întîia dată că mă temeam de umbre şi de fantome.

Am căutat să mă liniştesc, să-mi astîmpăr frica. Ca să mă aud mai bine, mi-am vorbit cu glas tare.

– Prostule – m-am mustrat singur. De ce ţi-e teamă? De cine ţi-e teamă? Nu pe tine te purta Îngerul Şimen Ber, nu pe tine te ducea să te naşti, iar Îngerul cu o mie de ochi nu zbura să te dezrădăcineze pe tine din Pămînt. Nu pe tine!

În coroana cireşului din faţa ferestrei mele vîntul vorbea în somn, iar pe jos, rotindu-se-n jurul trunchiului, umbra voia să se prindă din urmă, da' nu izbutea.

Să plec de la fereastră? – mă întrebam; dar am rămas locului, nu m-am clintit de-acolo. Îmi spunea mie inima că noaptea asta în Rai mai are şi alte vedenii şi că ele se vor ivi la timpul lor.

Auzii zvon de cîntec. Lin, trist se auzea melopeea acelei nopţi din Rai, poleită de lumina lunii, a lunii din Rai.

Ascultam încordat, încercam să-mi dau seama de unde venea acel cîntec, dar nu izbuteam cu nici un chip.

Iar cîntecul se apropie, pătrunse pe ulicioara pe care locuiam. Abia atunci am desluşit chipul care-şi cînta cîntecul, îşi purta melodia, îi depăna firul pe deasupra luminoaselor uliţi ale Raiului.

Era Perale nebuna. O îngeriţă care, din pricina unei dragoste nefericite, îşi pierduse minţile. Prietenul meu Pişulică îmi povestise că ea, Perale, fusese în dragoste cu contabilul raiului, Gheţl. Gheţl ăsta înscrie faptele bune ce le fac evreii. La încheierea fiecărui an, calculează toate aceste fapte bune şi supune bilanţul Îngerului Mihuel.

Trei ani a umblat Perale cu acest contabil al Raiului. El îi jură "evighe libe"*. Perale credea că spusele lui sînt tablele lui Moise. Ea – suflet nevinovat şi sfînt – nu ştia că în Rai mai sînt şi şarlatani care îşi fac de joacă un timp cu inimile fetelor, pentru ca apoi să le părăsească.

Perale lucra la o modistă din Rai. Fiece bănuţ ce-l cîştiga îl punea deoparte, rupea de la gură, aştepta ziua fericită cînd avea să se căsătorească cu acel contabil al Raiului. Atunci îi vor fi de folos bănuţii rupţi de la gură în ani lungi de trudă.

Cînd colo – din toate visele ei praful s-a ales! Iubitul i-a întors spatele şi s-a însurat cu mezina Îngerului Mihuel, pe nume Havce.

Nopţi în şir, Perale a ţinut-o într-un plîns. Nici tu masă, nici tu somn. Nimeni n-a putut s-o aline.

Pînă cînd, într-o zi, cu părul despletit, cu aripile răvăşite, a ţîşnit în stradă. Scotea asemenea vaiete, se arunca în aşa fel asupra oamenilor, încît a fost nevoie s-o lege. Doi îngeri au tîrît-o pînă la cişmeaua ploilor şi acolo au lăsat să curgă asupra ei atîta apă rece, încît, în cele din urmă, Perale s-a potolit.

De-atunci nu se mai agită. Nu schimbă un cuvînt cu nimeni. Cum zăreşte un înger, îl ocoleşte. Zile în şir nu iese din casă. Dacă-i vorbeşti, nu-ţi răspunde; se uită în ochii tăi, da' de înţeles nu înţelege.

– În nopţile cu lună, – mi-a povestit prietenul meu Pişulică – după ce toţi îngerii, mari şi mici, au adormit, Perale iese din casă şi umblă pe uliţi cîntîndu-şi cîntecele ei de dor.

În acea noapte cu lună am văzut-o umblînd, înaltă, cu ochi arzători. Părul – despletit, căzut pe umeri. Aripile răvăşite.

Umbla cu capul dat pe spate, cu ochii spre stele, cînta:

M-am dus să mă plimb
Între grîu şi secară, demult.
Vai, pe cel pe care-l iubeam
L-am pierdut.

* *Evighe libe* /= ewige Liebe/ – dragoste veşnică (germ.).

L-am pierdut
Între da şi-ntre nu, –
Voi, păsări, nu cumva l-aţi văzut?
Nu cumva, drumule, tu?

Dacă da, voi, păsări, să-i spuneţi
Că pururi l-aştept.
Dacă da, întrebaţi-l de ce
Mi-a stins focul din piept.

Pot jura că am văzut lacrimi în ochii ei. Despletindu-i-l şi mai mult, vîntul îşi trecea degetele prin părul ei. Părea că vîntul îşi bate joc de această îngeriţă nebună, şi asta m-a necăjit.

Perale trecu prin faţa ferestrei mele. S-a oprit o clipă, a oftat adînc. Simţise, pesemne, că în apropiere se află o inimă care-i împărtăşeşte suferinţa.

Aş fi vrut să-i vorbesc, să-i spun să-l dea pe acel Gheţl, contabil, la toţi dracii; că şarlatanul acela nu-i vrednic nici măcar de o lacrimă a ochilor ei frumoşi.

Dar, de spus, nu i-am spus nici o vorbă. Nici azi nu ştiu de ce am tăcut. Poate că de-i spuneam atunci cîteva cuvinte din inimă, s-ar mai fi alinat şi mîhnirea din inima ei.

Dar poate că nu i le-am spus tocmai din pricină că nici măcar acolo, în Rai, nu există cuvinte care să aline rănile unei iubiri nefericite.

Perale trecu mai departe. Doi ghiduşi ai Raiului, Todres, vîntul de miazănoapte, şi Şmelche, vîntul de miazăzi, începură să se hîrjonească împrejurul ei.

N-am mai avut astîmpăr să stau la fereastră. Mă simţeam atras spre această îngeriţă nebună. Aşa se făcu că, fără să mai ţin seama că nu aveam pe mine decît cămaşa de noapte, am pornit pe urmele sale.

Desculţ, păşeam pe străzile Raiului, călcam pe cărbunii argintului selenar irosit astfel, pe străzi.

Perale păşea înainte, iar eu după ea. Nici nu mă simţea. Mergea şi cînta, mergea şi cînta.

Luminează luna-n miez de noapte,
Îngerii-s duşi toţi în lumea somnului,
Doar pe mine, doar pe mine, mamă dragă,
Mă apasă mîna grea a Domnului.

Că-am umblat cu drag şi-am fost în vorbă
Cu-o persoană foarte bine şi distinsă –
Era cea mai mîndră nestemată
Din coroana Raiului desprinsă.

Sărutări, îmbrăţişări şi vorbe
De alint, de drag şi de noroc –
"Raza mea"-mi spunea, "coroană", "aur",
Cînd la pieptu-i mă strîngea cu foc.

Îngeriţă soră, ia aminte
La ăst cîntec plin de jalea grea:
Să te-ncrezi în îngeri cum ai crede-un cîine
Dragoste pe veci de ţi-ar jura.

Cîntecul ăsta, ce-l cîntase Perale, a tulburat fiece părticică din mine. Am văzut că Perale se apropie de păduricea Regelui David. Am urmat-o.

Cei doi ghiduşi ai Raiului, Todres, vîntul de miazănoapte, şi Şmelche, vîntul de miazăzi, începură o joacă cu cămaşa mea de noapte, mi-o ridicau mereu peste cap.

M-am rugat de ei să mă lase în pace, că nu-i vremea potrivită pentru joacă. Altădată, dacă ei o să vrea, da, voi fi gata, oricînd.

Cei doi ghiduşi mi-au şoptit în urechi – unul în cea dreaptă, celălalt în cea stîngă:

– Cea cu cămaşa e o joacă mai plăcută, Şmul Abe, decît cea de-a iubirea. De pe urma celeia cu cămaşa nu se ivesc necazuri, cum ies din jocul de-a dragostea. Ascultă-ne şi hai de ne lasă să ne jucăm cu cămaşa ta de noapte.

I-am gonit din preajma mea, i-am certat cum se cuvenea, le-am spus-o, cu vorbă aspră, că nu oricînd îţi arde de joacă.

Cînd a ajuns în preajma păduricii, Perale s-a oprit. Şi-a întins braţele şi a început să cînte:

Vezi, aici, în pădurice,
Era noapte, lună plină,
Dragostea ţi-am dăruit-o
Ca pe-o jertfă de lumină.

Am rămas locului, mi-am dus mîinile la piept, încordat, – ascul-

tam cîntecul care era şi zvon de rugă dar şi de pioasă pomenire:

Să-ntrebi arborii pădurii,
Să-ntrebi vîntul din cîmpie
Pentru ce mi-ai pus zăbranic
Peste vechea bucurie.

Chiar aşa, pentru ce? – mă întrebai eu – pentru ce? Întreabă, întreabă, şi azi, şi mîine, poate afli răspunsul.

Peşti şi păsări să-ţi răspundă
Din adînc şi din tărie;
Oare au pierdut vreodată
Astfel de împărăţie?

Perale pătrunse în păduricea Regelui David. Dar acolo n-am mai urmat-o. Mărturisesc, mi se făcuse frică. Sminteala, în amestec cu pădurea, mă înspăimînta.

La intrarea în pădurea Regelui David, am rămas pironit locului. Nu izbuteam să-mi dau seama dacă toate astea sînt în vis, ori chiar adevărate sînt.

Am întins aripile. Roua dimineţii le presărase cu scîntei. Am zburat acasă cu gîndul să uit toate aceste coşmaruri, toate aceste fantome care mi se arătaseră în acea noapte cu lună din Rai.

Dar să uit – nu izbuteam. Pînă şi în ziua de azi am aceste fantome în faţa ochilor. Calfele de croitor, care jinduiau să moară, cei doi copii nenăscuţi, care nu voiau să se nască, ruga Stelei către Îngerul Morţii, ca el să nu curme fragila viaţă a fetei de măritat. Dar, mai ales, muzicala demenţă a unei dezamăgite în dragoste din Rai.

– O asemenea noapte poate fi uitată? – îi întrebai eu pe ascultătorii mei, care şedeau în casa tatălui meu şi ascultau povestirile mele despre Rai.

Rabinul a tresărit de parcă ar fi venit de pe cea lume.

– Ai întrebat ceva, şolticule? Ha, ce-ai întrebat?

Bogătaşul îşi juca degetele pe ţambalul burţii. El voise, se pare, să spună, pe nemţeşte, *Zonderbar*, şi nu izbutea.

Dainul, care, în tot timpul ăsta, avusese gura căscată, a închis gura, înghiţind şi niscaiva muşte, care, în timp ce eu povesteam, îşi făcuseră cvartir între dinţii lui.

Mama şi-a şters lacrima ce se ivise în ochiul ei drept şi nu izbutea să scape la vale.

Tata bătea darabana cu degetele pe masă. Cam ce tîlc o fi avut darabana asta – n-am înţeles.

Mi-am dat seama că, în seara asta, de povestit, n-o să mai pot povesti. Mi-am cerut iertare şi, fără să mai cinez, m-am culcat în leagănul meu.

Am mai auzit cum Rabinul, Dainul şi bogătaşul şi-au luat rămas bun de la tata şi cum smocăe *mezuza**. Apoi Rabinul a spus, aşa, într-o doară:

– Care va să zică, cu voia lui Dumnezeu, mîine, Faivl.

Am adormit.

* *Mezuza:* fîşie de pergament, pe care e scris crezul în unicul Dumnezeu, aflată într-o cutiuţă fixată în partea de sus a uşorului de la intrarea în casă; la intrarea şi la ieşirea din casă, evreii evlavioşi sărută mezuza atingînd-o cu două degete pe care apoi şi le duc la buze.

VI. Pe domeniile regelui David

În seara următoare, cînd rabinu', dainu' şi bogătaşul reb Mihel Hurviţ şedeau în jurul mesei şi aşteptau să reîncep povestirea, i-am cercetat din ochi, aşa ca din întîmplare. Arătau traşi la faţă, ca oamenii ce nu-şi împliniseră somnul; barba rabinului – aşa mi s-a părut – devenise şi mai albă; se vede că povestea cu fantomele din Rai îl răvăşise din cale-afară.

– Ei, a mormăit taică-meu, hai, istoriseşte odată! Vezi doar că dumnealor aşteaptă să povesteşti, iar tu-mi stai ca un golem.

Mama stătea lîngă uşă şi auzind ea cuvîntul "golem" a dat să-mi sară în apărare, să-i spună lui taică-meu cele cuvenite, dar, de astă dată, n-am lăsat-o. M-am uitat la ea, aşa că a rămas locului. Tata, care se şi făcuse mititel în faţa furtunii, s-a liniştit, iar eu am început să povestesc:

– După toate cele văzute în acea noapte albă cu lună, de dormit, n-am mai putut să dorm. Nerăbdător, am aşteptat să se lumineze de-a binelea de ziuă în Rai şi, de îndată, am zburat la prietenul meu Pişulică.

I-am bătut în fereastră. Pişulică mai dormea. Nu-mi auzise ciocănitul.

Am bătut mai tare, încît mă dureau degetele. De-abia, de-abia, cu greu, am izbutit să-l trezesc.

– Pişulică, vino! Repede, repede.

– Ce e, ce s-a întîmplat Şmul Abe? – m-a întrebat prietenul meu frecîndu-se la ochi.

– Vino, vino afară, o să afli totul, i-am răspuns, tremurînd din toate încheieturile.

Prietenul meu a ieşit. L-am luat de mînă, m-am uitat în ochii lui în care mai stăruia somnul şi i-am spus:

– Să zburăm în păduricea regelui David.

Am zburat. În zbor, i-am povestit toate coşmarurile ce mi se dezvăluiseră. Pişulică a oftat.

Toate cîte i le-am povestit l-au tulburat adînc. Înfiorat – aripile lui luminoase tremurau – mi-a spus:

– Din cele ce mi le povesteşti, Şmul Abe, eu înţeleg că de-astea, pînă acum, n-am văzut. De auzit am auzit multe, dar de văzut, n-am văzut. Pesemne că întîmplările astea le vezi numai în nopţi făr' de somn. Tu ai avut parte de-o noapte făr' de somn. Te pizmuiesc, te pizmuiesc tare, Şmul Abe.

Nu l-am înţeles. Cuvintele lui mi s-au părut ciudate. Ce era aicea de pizmuit?

I-am spus-o. M-a privit. Privirea asta a lui era ciudat de îndepărtată...

– Cele ce ziua le tăinuie şi amăgeşte cu aurul soarelui, noaptea le dă la iveală. Ea ridică vălul de pe întîmplări, iar noi, noi ne uităm în hău. Păcat, păcat că m-am lăsat furat de somn în astfel de nopţi.

Ne-am continuat zborul. Soarele dimineţii ne încălzea aripile. Vîntul Raiului, tînăr şi proaspăt, se juca în părul nostru. Se mira singur de obrăznicia lui.

Am ajuns aproape de păduricea regelui David. Vîntul ne-a părăsit. Sprinten, a pătruns în pădurice; avea să-i înştiinţeze pe iepurii Raiului că le vin musafiri şi că nu aveau de ce să se teamă.

Cei doi "zburători" nu şi-au luat arcurile cu ei.

În apropierea păduricii, am coborît.

– Uite, aici, – am arătat eu cu degetul – pe aici s-a furişat Perale, Îngeriţa nebună, în pădurice. Mi-a fost frică să mă iau după ea. Vino, Pişulică, poate că o mai găsim.

Păsări ciripeau pe crengi. Pe ierburi, roua scînteia. Stropi mari de argint.

– Vezi stropii ăştia? Să fie oare lacrimile iubirii nefericite, urma durerii ei printre ierburi? l-am întrebat, în neştire, pe prietenul meu.

– Chiar aşa? Cine ştie... – şopti Pişulică.

Ne-am oprit lîngă un trandafir mare, sălbatic, unul din trandafirii Raiului, plin de astfel de stropi. Ne-am oprit şi, pioşi, cu grijă, am intonat un psalm.

– Lacrimile, da, au rămas, – am zis eu –, da' unde-au pierit urmele paşilor Îngeriţei Perale?

– Le-o fi măturat măturătorul Raiului. Aşa-i obiceiul aicea, în Rai. Ziua să nu afle că nopţile Raiului sînt adesea bîntuite de prostie şi demenţă.

– Se cheamă că-n zadar căutăm, Pişulică. Eu zic să ne întoarcem.

Pişulică a căzut pe gînduri. Şi-a dus degetu' la frunte. Am aşteptat să văd ce-o ieşi din gînditul lui.

O pasăre trecu în zbor, ciripind: "Pi-pi!". Toate păsările îl ştiau pe prietenul meu Pişulică. Îl iubesc şi-i dau bineţe. Pe păsăreşte "Pi-pi" înseamnă "Pişulică".

– Azi nu ne ducem la *heider*, a spus cu hotărîre prietenul meu.

– Ei, da' reb Meier Chelbe, Îngerul dascăl de Talmud? Mîine o să ne cotonogească.

– Nouă coţi pe Pămînt, acolo îl am, făcu prietenul meu semn cu mîna.

– Şi eu! – am consimţit. Pe varvaru' ăsta aş vrea să-l ştiu şi eu pe Pămînt.

Am stat noi cît am stat, să ne desfătăm cu cîntecul păsărilor, am sorbit, din plin, mirozna ierburilor.

– Vino, Şmul Abe!

– Încotro, Pişulică?

– Zburăm înspre domeniile regelui David.

– Înspre domeniile regelui David? Da' o să ne lase să intrăm?

– Am acolo un prieten, e păstor pe domeniile regelui David, îi paşte oile. Leibale Îngeru-l cheamă. Nu l-am mai văzut de-un an şi-o miercuri.

– E departe, Pişulică?

– Cam vreo două ceasuri de zbor, spre răsărit, Şmul Abe. Regele David al nostru, p-ăsta-l ştiu că-i bogat! Cît e ziulica, îţi umblă cu coroana de aur pe cap. Cu mîinile la spate, umblă şi supraveghează munca îngerilor ce-i lucrează moşiile. Mult îi mai place să audă cum i se cîntă Psalmii scrişi de el. El susţine că aceste cîntece sînt cele mai frumoase din lume, iar îngerii care lucrează la el sînt siliţi să le cînte cît e ziua de mare.

– Bine, Pişulică. Vom zbura şi-i vom auzi pe îngerii care cîntă Psalmii regelui David.

Am întins aripile şi am pornit la drum. Zburam spre răsărit. Razele soarelui ne împînzeau ochii.

Zburam împotriva soarelui şi, din cauza asta, în prima jumătate de oră nu ne-a fost prea uşor. Dar ne-am obişnuit. Ardeam de nerăbdare să văd domeniile regelui David.

Prietenul meu mi-a arătat cu degetu'.

– Şmul Abe, tu vezi?

M-am uitat în jos şi am văzut. Cîmpii înverzite, întinse pînă la orizont. În dreapta, livezi în floare. În stînga, un lac de argint care arăta ca cingătoarea de argint pierdută de regina din Saba.

Nu m-am putut stăpîni şi am izbucnit:

– Ah, ce frumuseţi!

Ca să vedem mai bine, ne-am lăsat mai jos. Pe cîmpii, îngerii de rînd, cu cămăşile scoase peste pantaloni, arau şi semănau. Picături mari de sudoare izvorau pe frunţile lor. Îngerii cîntau:

Cînd zorii cheamă-o nouă zi
Din pat îs smuls şi scos
În brînci, pe brînci ca să muncesc
Ogorul cel mănos.

Cucule, cucule, vezi şi tu
Ce jale-n noi s-a strîns.
Te du la Cel-de-Sus şi-i du
Tăcutul nostru plîns.

Arăm ogoarele cu spor
Şi secerăm săraci –
Şi le aducem pruncilor
Doar foamea în desagi.

Cucule, cucule, vezi şi tu
Ce jale-n noi s-a strîns.
Te du la Cel-de-Sus şi-i du
Tăcutul nostru plîns.

– De ce le sînt cîntecele atît de triste? – mi-am întrebat prietenul.

– De ce, întrebi tu? – suspină prietenul meu. Uită-te în jur, să vezi cum locuiesc ei, şi atunci n-o să mai fie nevoie să întrebi. Cine-i pizmuieşte s-ar cuveni să ajungă ca ei.

Mi-a arătat un loc cu degetu'. M-am uitat într-acolo şi am văzut nişte coşmelii de lut, acoperite cu paie.

– Uite, acolo, în dărăpănăturile celea trăiesc îngerii sărmani. Niciodată nu mănîncă pe săturate, niciodată nu-şi duc visul pînă la capăt.

– De ce au, bieţii de ei, o soartă aşa de vitregă, Pişulică?

– De ce, de ce? – scrîşni Pişulică. De ce? Fiindcă nu e dreptate în Rai. S-ar părea că şi ei sînt îngeri, la fel cu ceilalţi, au aripi, cîntă imnuri Făuritorului şi, cu toate astea, uite, vezi!

Din ochii lui Pişulică picură o lacrimă. Am apucat să prind lacrima în palmă, era fierbinte.

– Înseamnă că nu pentru toţi e Raiul Rai? am întrebat.

– Deocamdată... Deocamdată nu, mi-a răspuns prietenul meu.

Am zburat mai departe.

Şi toate astea se petrec pe domeniile regelui David – gîndii eu, rostind cu glas tare:

– Unde-i dreptatea?

Pişulică s-a strîmbat.

– Zevzecule, ai auzit doar ce a spus părintele Avruem, în acea sîmbătă, la plimbare: "dreptatea, ştreptatea"...

Mi-am adus aminte de cele ce vorbeau între ei Sfinţii noştri Părinţi şi, de ruşine, am roşit.

– Ei, dar regele David? – am întrebat. El, regele David, ce face?

– Măcar de-ar duce-o aşa toţi îngerii. Trăieşte-n Rai ca Dumnezeu în Franţa. Cît ţi-e ziulica, umblă teleleu. Cînd nu cîntă la harpă, se drăgosteşte cu Avişag şi cînd i se urăşte se leagă de fetele frumoase ale îngerilor săraci.

– Nu s-a lăsat încă de vechile lui apucături?

– Nu, dimpotrivă. De-abia aici, în Rai, îşi dă el drumu' deadevăratelea, că doar e regele David!

Am zburat peste lacul de argint al Raiului. La mal, îngerese desculţe spălau rufe. O îngereasă tînără, cu braţele roşii, cînta:

Bine de voi, Sfinţilor,
Bine-i noroc să ai,
Noi rufe spălăm
La iazul din rai.

Ce voi întinaţi
Noi curăţăm duios,
Noroiul vostru
Îl facem frumos.

Celelalte îngerese, bătrîne şi mai tinere, ce stăteau aplecate la malul lacului au răspuns în cor:

Laudă ţie, Doamne,
Stăpîne luminat,
Tu cu dreptate
Lumile le-ai aşezat.

Unii mîngîie harpa,
Alţii trudesc la soare,
Sortiţi să ude cîmpul
Cu lacrimi şi sudoare.

Din coşmeliile de lut se auzea plînsetul pruncilor. Culcaţi în leagăne, îşi spărgeau gîtlejele. Braine, doica Raiului, o îngereasă cu sînii mari, plini, trecea din coşmelie în coşmelie şi dădea să sugă micilor îngeraşi. Stăpînul moşiilor o tocmise anume pentru asta, ca nu cumva plozii să-şi ţină mamele de la lucru.

– De unde ia Braine, doica Raiului, atîta lapte încît să-i ajungă să dea să sugă atîtor îngeraşi?

– Cum, nu înţelegi, prostule? mormăi prietenul meu Pişulică. Mai adaugă şi apă...

Zburarăm mai departe. Am cotit spre dreapta, spre livezi. Soarele începu să dogorască. Am căutat un loc mai umbrit. În mijlocul unui parc numai flori se afla un palat de marmură. Ferestrele palatului erau larg deschise. Două îngeriţe tinere, cu fulgi în păr, primeneau aşternuturile.

– Ăsta-i palatul regelui David, mi-a spus prietenul meu Pişulică. Palatul ăsta are peste o sută de camere. În palatul ăsta stă regele cu soţiile şi ţiitoarele lui.

– Frumos palat, m-am minunat eu. S-ar cuveni să ne strecurăm privirea, să vedem ce se întîmplă acolo.

– Ferească Dumnezeu! – strigă Pişulică. De cum treci pragul palatului, te înhaţă eunucii şi te fac paj.

– Cum, da' să fii paj la Regele David e aşa de rău, Pişulică?

– Să-ţi vorbească duşmanii, Şmul Abe, fiindcă tu, se vede, nu ştii ce vorbeşti. Numai asta-ţi lipseşte, să ţii, cît e ziua, trena regelui David sau să-l gîdili la călcîie.

Aripile mi s-au înfiorat.

Am văzut, aievea parcă, o pereche de picioare năduşite, cu bătături mari la degete. Gîdil eu picioarele astea, năduşeala duhneşte, iar regele se înfurie şi strigă, mă probozeşte:

– Gîdilă mai tare, mai tare gîdilă, Şmul Abe! Ce eşti tu, paj, ori un golem de lut?

Brrr... Aripile mi se înfioară iarăşi.

Am auzit cîntec de harpă. Pişulică ciuli urechile.

– Tu auzi, Şmul Abe?

– Aud, Pişulică.

– Regele David cîntă la harpă. Să zburăm, da' pe tăcute, în vîrful aripilor, să nu ne audă cumva.

Am zburat ţinîndu-ne după sunetele harpei. La umbra unui stejar şedea regele David. Cînta. Lîngă el, şedea o fată tînără. Avea părul negru, ondulat; o cireşică pe obrazul stîng.

Eu şi prietenul meu am coborît, nu departe de această pereche. M-am uitat cu de-amănuntul la rege. Era nu prea 'nalt, trupeş, ochii-i avea verzi, privirea ascuţită. Barba roşietică, uşor rotunjită.

– El a făcut Psalmii? – îl întrebai eu în şoaptă pe prietenul meu.

– Sst... făcu el, ducîndu-şi degetul la gură.

Am înţeles că acum cel mai nimerit lucru era să taci şi să asculţi.

Dator sînt să mărturisesc că regele David cînta deosebit de frumos. Cît a cîntat el, fata care şedea alături se făcea din ce în ce mai frumoasă.

Cînd a contenit, am văzut un vultur rotindu-se de şapte ori în jurul capului regelui. Dintre pomii livezii se auziră mii de glasuri:

– *Duvid Meleh Israel hai vekaim*!*

Regele zîmbi. Se vede că cele auzite i-au făcut plăcere. Fata ce şezuse lîngă el se ridică.

« Ce te grăbeşti aşa, *Şulamis*** – îi spuse Regele, luînd-o de mînă.

– Trebuie să mă duc, tată socrule. Şlome*** m-o fi căutînd între vii. Ştiţi doar că, de cum întîrzii niţel, el începe să mă caute. Cred că, în timpul ăsta, o fi cîntat de zece ori toată Cîntarea cîntărilor.

Dar Regele David nu-i dădu drumu'. A tras-o spre el, sub umbra copacului umbros şi a îmbrăţişat-o.

* *Duvid Meleh Israel hai vekaim* – în veci trăiască regele David al Israelului (ebr.).

** *Şulamis* – Sulamita.

*** *Şlome* – regele Solomon.

– Şulamicuţa... porumbiţo... pisicuţo.

Şulamis se zbătea să scape din strînsoare. Părul i se despleti, obrajii i s-au încins.

– Lasă-mă, tată socrule! – spuse ea gîfîind fierbinte. E păcat, păcătuiţi împotriva Psalmilor dumneavoastră.

– Dacă o să vrei tu, pisicuţo, spuse în şoapte fierbinţi regele David, dacă o să vrei tu, o să scriu, de dragul tău, psalmi şi mai frumoşi, o Cîntare a cîntărilor mai frumoasă decît a lui Şlome, o...

Auzirăm o sărutare. O a doua, o a treia. Şulamis se ruga, se zbătea să se smulgă din braţele lui.

– Lăsaţi-mă, vă rog, lăsaţi-mă, tată socrule! Dacă află Şlome, prăpăd o să fie.

– Cotu' o să afle, pisicuţo. Ciuciu, ciuciu o să afle el, porumbiţo...

– Păsările o să-i spună, tată socrule. Şlome înţelege limba tuturor păsărilor.

– Păsările de pe domeniile mele – spuse gîfîind regele David – o vorbă n-o să-i spună. Păsările de pe domeniile mele ţin cu mine.

Am auzit apoi iarăşi o sărutare. O a doua, o a treia. Cine ştie unde s-ar fi ajuns dacă regele David n-ar fi auzit glasul Bas- Şevei*:

– Duvid, unde eşti Duvid?

Şulamis s-a ridicat. Şi-a îndreptat părul, sprintenă, ca o căprioară şi, învăpăiată, îmbujorată, a dispărut.

Regele David se sculă, îşi luă harpa şi porni spre palatul de marmură. L-am urmărit cu privirea, îndelung, pînă dispăru între pomi.

Dinspre cîmpii, ajunse pînă la noi cîntecul îngerilor care trudeau acolo. Mirosea a stafide şi migdale, a sudoare şi psalmi.

Mă uitai la prietenul meu, prietenul meu se uită la mine, ne-am înţeles din ochi.

– Dacă Bas-Şeva ar şti ce s-a petrecut aici... am spus eu într-o doară.

– Bas Şeva e obişnuită de-acum cu necazurile astea, dar dacă ar afla Avişag, nu mai întreba ce-ar ieşi...

– Ei, da' regele Solomon, dacă ar afla, le-ar trece cu vederea?

* *Bas-Şeva* (Batşeva), soţia lui Urie Heteul; pe cînd se scălda e văzută şi plăcută de regele David, care, spre a putea s-o ia de soţie, pune la cale trimiterea lui Urie Heteul într-o luptă aprigă în cursul căreia cade ucis.

– De necaz ar face bucăţi toată Cîntarea cîntărilor. Mai bine să nu afle, ar fi păcat de Cîntarea cîntărilor.

Pişulică dădu din mînă a lehamite.

– Ce-ţi pasă? Să-şi spargă capetele între ei.

Ne-am scuturat aripile de colb şi ne-am înălţat în văzduh. Soarele cobora spre amurg.

– Iar acum îl vom căuta pe Leibale Îngerul, păstorul. Nu l-am mai văzut de-un an şi-o miercuri.

– Da' unde o să-l găsim, Pişulică?

– Vino, ştiu eu unde. Vezi, colo, uite colo, pe deluşorul cel verde, paşte oile.

Zburarăm spre deluşorul cel verde. Leibale Îngerul şedea pe culme şi cînta din fluier. Oile păşteau în jurul lui.

Un cîine începu să latre. Speriat, mi-am înfipt mîinile în aripile prietenului meu.

– Nu te speria, prostuţule, – m-a liniştit prietenul meu –, e cîinele lui Leibale. Şeftl i se spune. E un cîine evreiesc, latră, da' nu muşcă.

Zburînd, am ajuns mai aproape de deluşor. Înainte de a coborî, am ascultat cîntecul ce-l cînta Leibale din fluier.

M-am uitat mai îndeaproape la Leibale Îngerul, păstoru'. Mi-a plăcut mult. Era un îngeraş blond, cu ochii albaştri, limpezi.

– Uite, e regele David, – am murmurat eu –, aşa s-ar cuveni să arate Regele David: desculţ şi frumos, din fluier cîntă duios.

Pişulică mă cuprinse cu privirea.

– Tu visezi, se vede, Şmul Abe. Cel ce cîntă din fluier e Leibale Îngerul, păstoru', iar acela cu coroana pe cap era regele David.

– Dar Regele David a fost doar şi el păstor.

Pişulică nu mi-a răspuns. Îngîndurat, se uita la norişorii de argint ce pluteau pe cerul raiului. Se ciocnesc între ei, scot un clinchet subţire, argintiu şi, vîslind, îşi continuă plutirea.

Leibale Îngerul şi-a lăsat fluierul în iarbă. Cîntul lui dulce, din inimă, mă înfioră:

Între-amurg şi înserare
Face fluierul lumină.
Între-amurg şi înserare
Supărarea-i mai senină.

Nourii se pierd în ceruri,
Depărtarea ni-i îmbună
Şi se duc, se duc, mîhnirea
Stelelor să şi-o supună

Vai, sărmană-ngîndurare
Ce-ai născut tristeţea-n lume,
Vai, tristeţilor, pe care
Nu e fluier să v-adune.

În ochii mei s-au ivit lacrimi. Prietenul meu Pişulică era gata-gata să izbucnească în hohote. Am coborît pe iarbă. Leibale Îngerul veni în fugă spre prietenul meu, s-au îmbrăţişat. Şeftl, cîinele, avea ce-avea cu mine: "ham, ham, ham".

Pişulică mă prezentă prietenului său Leibale Îngerul, păstorul.

– Leibale, uite, ăsta-i noul meu prieten. E băiat de ispravă.

Ne-am aşezat pe iarbă. Şeftl încetă să mai latre. Împrietenit cu mine, hăpăia muşte de rai.

Pe domeniile regelui David începu să se întunece. În tăcere, priveam cum umbrele, tîrîndu-se, cuprindeau cîte-o nouă fîşie de cîmpie. Iată că au ajuns la oile lui Leibale.

Pişulică se rugă de păstor:

– Leibale, cîntă-mi cîntecul ce mi l-ai cîntat anul trecut, cînd am fost la tine.

Albastrul ochilor lui Leibale se întunecă. Înserarea, se vede, se strecurase hoţeşte în ochii lui. El cîntă:

Seara îşi înhamă
Caii ei de vis.
Umbre lungi se-adună
Peste Paradis.

Cîntă-ne, păstorule,
Cîntecul tău, care
Licăre în stele
Şi preschimbă steaua
În privighetoare.

Oile pe luncă
Tînguie un dor.
Visul înfierbîntă
Lutul din pridvor.

Casa ta sărmană e
Neîncăpătoare,
Dar bogate-s visele,
Ele, necuprinsele,
Sînt o sărbătoare.

Leibale Îngerul își lăsă capul în piept. Greierii în iarbă, broaștele în lacul din apropiere își făceau ruga dinainte de culcare.

Leibale Îngerul se ridică. Cu un fluierat adună turma de oi.

– Trebuie dusă la stînă, ne spuse. Mă întorc îndată. Noaptea asta o vom petrece împreună. O noapte pe domeniile regelui David e făr' de seamăn. Ai ce să vezi și ai ce să auzi.

Leibale începu să-și mîne turma spre stînă. L-am urmărit cu privirea. Blondul părului său era singura bucată de aur ce lumina în întunericul de pe domeniile regelui David.

Abia după ce Leibale dispăru cu oile lui, s-a ivit întîia stea pe cerul raiului.

Noi, adică eu și prietenul meu, ne-am trîntit în iarba verde. Locul străin mă înfricoșa nițel. Și mai ales înserarea. Dar, de cum mi-am amintit de albastrul ochilor lui Leibale, de aurul părului său, m-am simțit mai în apele mele.

– În noaptea asta, de dormit, n-o să dormim, spuse Pișulică. Leibale o să ne poarte, în noaptea asta, prin domeniile regelui David.

– Iarăși fantome, am spus eu tremurînd, Pișulică, la ce?

Prietenul meu zîmbi.

– Dacă prostul întreabă de ce, i se răspunde "de aia".

Cerul Raiului se umplu de stele, stele ce tremurau de parcă un vînt le-ar fi legănat.

Mi se păru că aud cîntecul de leagăn pe care vîntul îl cîntă stelelor.

– Pișulică, tu auzi?

Culcat pe spate, cu ochii închiși, Pișulică tăcea.

VII. O noapte pe domeniile regelui David

Leibale Îngerul se înapoie. Dintre pomi, răsări luna. Leibale şi-a dus un deget la buze.

– Pst... Să umblăm în vîrful picioarelor. Să nu se afle cumva că au pătruns străini pe domeniile regelui David.

Ne-am ridicat din iarbă şi, păşind cu multă fereală, l-am urmat pe Leibale.

De umblat, am umblat pe drumuri lăturalnice. Ne-am abătut de la drumul mare. Leibale ne-a spus că-i mai bine aşa. Pe drumul mare ne poate întîlni, feriţi să fim, vreuna din ţiitoarele regelui David sau ne poate întîlni vreunul dintre eunuci şi, atunci, ne face paji pe amîndoi.

Cînd a pomenit cuvîntul paj, mă străbătu un fior. Pişulică mă linişti:

– Nu-ţi fie teamă, Şmul Abe, numai să cuteze vreun eunuc să se atingă de noi. Îi zgrepţănăm ochii.

Leibale Îngerul zîmbi:

– Nu te sumeţi aşa, Pişulică. Dacă ar fi numai un singur eunuc în Rai, ar fi bine. Dar în Rai sînt mulţime de eunuci.

Ne-am continuat drumu'. De teamă ca, Doamne fereşte, să nu ne fi simţit cineva, la fiece foşnet ne opream. Stăteam aşa minute în şir părîndu-ni-se că ne-au luat urma şi că uite-l colo! – de după boschet apare chipul grăsan al unui eunuc. Izbucneşte într-un rîs cu hohote, iar rîsul îi e gras ca untdelemnul. "V-am găbjit, derbedeilor! Vreţi, nu vreţi, paji veţi fi de-acu', iar mandea o să capete încă o stea a lui David, de aur."

Da' nu s-a întîmplat nimic. Ne-am ales doar cu spaima. Leibale păşea înaintea noastră, noi îl urmam. Luna Raiului ne ocrotea.

Auzirăm chemarea nostalgică a cucului de Rai şi dulcile triluri ale privighetorii.

– Cucul stă de vorbă cu privighetoarea. În fiece noapte, la fel. Cucu' cu-ale lui, privighetoarea cu ale ei. Nu înţeleg cum de nu li se urăşte.

– Tu înţelegi vorbirea lor, Leibale? Cam ce-şi spun ei, ce-şi împărtăşesc? – întrebă Pişulică.

– Nici vorbă că înţeleg – răspunse Leibale. Cucu' îi spune:

*Cuc, cuc**, cît de frumoase-s domeniile regelui David! Iar privighetoarea îi răspunde: Frumoase, frumoase! *Oi, oi***, cît de frumoase!

– Spune-mi, rogu-te, Leibale, – îl întrebai eu pe noul meu prieten – de ce se poartă regele David mereu cu coroana pe cap? Nu şi-a scos-o nici măcar în timp ce se săruta cu Şulamis, sub stejarul din Rai.

Pe chipul lui Leibale flutură un zîmbet.

– Îşi poartă coroana şi ziua, şi noaptea. Nu se desparte nici o clipă de ea. Nici măcar noaptea nu şi-o scoate. Îi e teamă.

– Teamă? De cine, Leibale?

– Îi e teamă de regele Saul. Căci ăla nici pînă azi nu şi-a vîrît minţile-n cap. Are pretenţii. Cică David i-a suflat coroana. Aşa susţine el. Dar aveţi răbdare. O să vedeţi şi o să auziţi toate cîte se petrec noaptea aici, pe domeniile regelui David: veţi auzi şi învinuirile regelui Saul, dar şi răspunsurile ce i le dă regele David.

– Şi cam ce-i răspunde regele David? Hai, Leibale, povesteşte-ne.

– Ce-i răspunde, ai vrea să ştii? Îi dă el răspuns, şi încă ce răspuns îi dă regele nostru David. La toate pretenţiile lui Saul, el răspunde într-unul şi acelaşi fel: cică să-l dea în judecată, să-l reclame la *Inesane toikef****.

Am plecat mai departe. Cît p-aci să calc în picioare un căluţ al lui Mesia****. Noroc că Leibale Îngerul m-a tras înapoi. Pios, căluţul a rostit rugăciunea celor ce scapă cu viaţă dintr-o nenorocire, apoi a tulit-o, dispărînd după o moviliţă.

Leibale Îngerul se opri în dreptul unui măr cu frunziş bogat. Ne-am oprit şi noi, adică eu şi prietenul meu Pişulică. Leibale Îngerul şopti:

– Vedeţi, băieţi? Ăsta e pomul cunoaşterii binelui şi

* *Cuc, cuc* – uite, uite (idiş).

** *Oi, oi* – vai, vai (onomatopee, cu sens admirativ, în idiş).

*** *Inesane toikef:* poem melodic, cuprins în rugăciunile rostite în ziua de *Roş-haşana* (Anul nou mozaic), zi în care nu se judecă nici o pricină.

**** Buburuză.

răului. Din pomul ăsta a rupt Have* mărul, iar nătăfleţul de Udem** s-a lăsat dus de nas şi a gustat din el. Doar cunoaşteţi povestea ce-i scrisă în *Himeş****.

Stăteam cuprinşi de uimire. La prima vedere, pomul ăsta ţi se pare un pom ca toţi pomii din Rai şi, cu toate astea, e, nu ştiu cum, altfel. Din pricina pomului ăstuia s-a ajuns pînă acolo încît Udem şi Have să fie izgoniţi din rai. Un vînt zvonea prin crengile pomului. Merele tremurau. Dar nici un măr nu se desprindea.

Luna, care ne urmărise tot timpul, arginta merele din pom. Era minunat să le priveşti.

– Să ne ascundem, uite-aici, pe aproape, într-un tufiş, ne spuse în şoaptă Leibale Îngerul –, o să vedeţi ceva frumos.

– Cam ce anume? – întrebarăm noi.

Dar el nu ne-a răspuns. Ne-a făcut semn cu degetul înspre un boschet. După acel boschet ne-am ascuns. Tupilaţi, în tăcere, aşteptam.

Cît am stat noi aşa, tupilaţi, nu mai ţin minte . Poate că un ceas, poate că mai puţin de un ceas. Deodată, Leibale Îngerul ciuli urechile. Auzirăm paşi.

– Pst... – îşi duse el un deget la buze –, sst... vin.

– Cine, cine, Leibale?

– Udem şi Have.

Văzurăm două făpturi ce se apropiau de pom. Una dintre făpturile astea era îmbrăcată în frac şi pe cap avea ţilindru. Cealaltă arătare purta crinolină. Pe cap avea o pălărie cu pană lungă de struţ.

– Uite, aicea e –, arătă domnul cu ţilindru –, uite, aici, Eva. Uite, aicea, în locul acesta mi-ai dat să gust din mărul blestemat.

Doamna în crinolină oftă. Îşi duse mîinile la piept. Am văzut lacrimi în ochii ei.

– Ia, hir izt es, Adam. Di ferfluhte schlange hot mih datzu ongheretd.

*– Un durh dir habn vir farloirn aza gut, Eva, das umferglaihlehe Paradis*****.

* *Have* – Eva

** *Udem* – Adam.

*** *Himeş* – Pentateuh.

**** – Da, Adam, aicea e. Blestematul de şarpe m-a îndemnat.

– Şi din pricina ta am pierdut un asemenea bun, Eva: neasemuitul Paradis (într-o germană aproximativă, amestecată cu idiş).

– Dos lebn iz şein gheven in Paradis, Adam, nor zi, di farfluhte...

*– Rihtig... rihtig, Eva**, o arăta Udem cu degetul pe nevastă-sa – el, blestematul!...

– Eu, Adam, vorbeam de şarpe şi, cînd-colo, tu mă arăţi pe mine cu degetul.

– Şi eu, Eva, tot pe şarpe îl cred şi... te arăt cu degetu' pe tine.

Începură să se ciorovăiască. Se cinsteau cu cele mai năstruşnice porecle. Have dădu buzna cu degetele în părul lui Udem. Da' nici ea nu s-ar fi ales cu dulciuri dacă nu s-ar fi întîmplat o minune. Un măr se desprinse din pom şi se lovi de ţilindrul lui Udem. Apoi, căzu în iarbă.

– Nu-l atinge, Eva! – strigă Udem cu glas de ziceai că nu e al lui. Nu-l atinge, Eva, te conjur, în numele lui Dumnezeu.

– Ferească Cerul, – Have îşi lovi palmele disperată – mărul *cela,* îi mai simt şi acuma gustul.

Se aşezară amîndoi sub pom. Îşi aminteau de frumoasele vremuri de dinaintea marelui păcat. Ochii Havei începură să sticlească.

*– Ah, Adam, vi schen das war! Di ţaitn komen nicht mer wider***

– Eram goi, neruşinaţi, dar fericiţi, oftă adînc Udem.

– Ce-ar fi să smulgem veşmintele de pe noi, Adam, şi să fim iarăşi goi, neruşinaţi, dar fericiţi?

S-au ridicat şi au început să smulgă veşmintele de pe ei. Stelele sclipeau hoţeşte pe cer.

– Adam, nu izbutesc. Veşmintele mi s-au lipit de trup, oftă Have.

– Şi mie. Adam îşi lăsă capul în piept.

Un răstimp au stat cu capetele plecate. Două chipuri pierdute în lumina lunii de Rai.

– Să ispăşim, să rostim ruga "Păcătuit-am", să ne batem cu pumnii în piept, murmură slab Udem. Poate că El o să ierte.

Domnul cu ţilindru şi doamna cu crinolină stăteau în bătaia stelelor. Se izbeau cu pumnii în piept. Murmurau pios, doar cu bu-

* – Viaţa fu frumoasă în Paradis, Adam, numai că blestematul...
– Adevărat, adevărat, Eva (într-o germană aproximativă, amestecată cu idiş).

** – Ah, Adam, cît de frumos a fost! Vremurile nu se mai întorc (idiş).

zele, implorau marea îndurare a celui care putea să le arate drumul de întoarcere în Rai.

Vîntul, care în tot acest răstimp gîdilase frunzele pomului cunoştinţei binelui şi răului, sări deodată din pom. Udem şi Have se speriară, o luară din loc iepureşte şi fugi, şi fugi...

În pripă, Have şi-a uitat poşeta. Noi am deschis-o şi am dat de o oglinjoară, o cutiuţă cu pudră şi o scrisorică de dragoste iscălită: "Al tău, de tine îndrăgostit, Max".

Am hotărît ca poşeta găsită să i-o dăruim frumoasei surori a lui Pişulică, Etl, cea cu aripile rozalii, care se logodise de curînd. O să-i fie de folos.

– Văzut-aţi, băieţi, – ne zise Leibale –, aţi văzut cum se izbesc cu pumnii în piept şi se roagă de iertarea păcatului? În fiece noapte vin ei acilea, la locul unde au păcătuit. Se strecoară în Rai, hoţeşte, ca nimeni să nu-i simtă, sar peste gard şi, la cel mai slab zgomot, o iau la goană, ca iepurii.

– Da' cum de izbutesc ei să se furişeze? Că doar zi şi noapte stau îngeri de pază la porţile Raiului!?

– Nici îngerii nu-s decît îngeri, – ne lămuri Leibale –, şi-apoi garda se schimbă foarte rar, o dată la trei ani.

Aşa că perechea asta izgonită stă şi-aşteaptă şi cum văd ei că pe înger îl fură somnul, gata, au şi sărit gardu'.

– Da' chiar n-o să li se ierte niciodată? – am întrebat eu.

– Deocamdată nu. Umblă vorba că, atunci cînd o veni, Mesia are să acorde o amnistie. Pînă atunci, tot dau tîrcoale pe la porţile Raiului.

Am închis ochii şi am văzut această pereche nenorocită tot dînd tîrcoale pe la porţile Raiului. La aceste porţi stau îngeri cu săbii curbate în mîini, le rotesc, vîră spaima în oasele celor ce se apropie fără aprobare de Împărăţia Sfinţilor – de i se mai spune şi *Gan-Eden*.

– Mai mare mila – spusei –, dacă aş fi eu Mesia aş veni degrabă şi-ntr-o clipită aş deschide porţile Raiului.

– Dacă... – mă luă Pişulică în derîdere. Dacă bunica ar avea roate, n-ar mai fi bunică, ci automobil...

Mă duru faptul că Pişulică îşi rîdea de mine. Dar, fiindcă îmi era tare drag, i-am trecut-o cu vederea.

În vreme ce vorbeam noi aşa, Leibale Îngerul, păstorul, rămăsese aşezat. Îşi sprijinise capul în mîini. Se vedea că gîndea la ceva.

La lumina razelor lunii, ţi se înfăţişa neasemuit de frumos. Cu atentă grijă îl priveam pe acest mic păstor ce paşte oile pe domeniile regelui David.

Aşteptam să se trezească din gînduri. Deocamdată, urmăream jocul umbrelor cu care pomul cunoaşterii binelui şi a răului împroşca ierburile.

Umbrele se apropiau, din ce în ce mai mult, spre cercul de lumină ce-l desenase luna în jurul nostru, ar fi vrut să-l treacă, dar se temeau. O umbră mai cutezătoare sări în cercul de lumină şi de îndată se topi, dispăru pe veci.

Auzirăm sunet de trompete. Leibale Îngerul tresări.

– Veniţi, băieţi, trîmbiţa le adună pe fecioarele frumoase ce se află pe domeniile regelui David. Toate ielele ce sălăşluiesc în păduri, rusalcele din adîncul apelor. Ele se adună în faţa palatului. Regele David şade pe balcon, cîntă la harpă, iar ele dansează în faţa lui dansul "Noapte bună, Rege David".

Ne-am ridicat, Leibale păşea înaintea noastră, noi îl urmam. Deodată, Leibale se opri.

– Unde-i Luna?

Luna, care ne urma tot timpul, dispăruse undeva. Ne-am înapoiat şi am aflat-o încîlcită într-un mărăciniş.

Leibale Îngerul o eliberă. Făcînd această treabă s-a înţepat la un deget.

Luna flutura iar deasupra noastră, iar noi ne-am continuat drumul.

Cam la o sută de paşi de la palatul regelui David, ne-am oprit. Îl văzurăm pe regele David şezînd pe balcon. Coroana îi scînteia pe cap. În dreapta lui şedea Bas-Şeva, o evreică corpolentă cu perucă*. Sughiţa. În stînga, şedea Avişag, palidă, cu ochii adînciţi în visări. Cozile îi lunecau, ca doi şerpi, peste sîni.

Regele David cînta la harpă. Fecioarele pădurilor, înveşmîntate în rochiţe de frunziş verde, cîntînd, se roteau într-o horă:

Noi, fecioarele pădurii,
Dansăm în faţa ta, Împărate.
Noi tocmai am adormit
Păsările în cuiburi,
Iepurii în ierburi,
Fluturii pe trandafiri.

* Religia mozaică cere ca femeia căsătorită, chiar imediat după cununie, să fie tunsă scurt, aproape chilug. Din care cauză Bas-Şeva, evlavioasă fiind, dar şi avută, poartă perucă.

Iar acuma, vrem să-l legănăm
Pe Împăratul David, stăpînul nostru,
Cu toţi cei ai casei lui.
Auzi – în fluturarea danţului nostru
Cîntă vîntul.

Dansul Fecioarelor pădurilor deveni mai sălbatec, mai cutezător. Regele David surîdea, dulce şi ostenit. Ochii lui Avişag se măriră. Bas-Şeva îşi înghiţi al zecelea căscat.

Fecioarele pădurilor dispărură. Fecioarele apelor, în rochiţe albastre străvezii, apărură pe primul plan. În părul lor tremurau nuferi. Ele cîntau:

Noi, fecioarele apelor,
Dansăm în faţa ta, Împărate.
Noi am legănat de-acum, am adormit de-acum,
Bătrînele mume ale apelor.
Cel mai frumos cîntec de leagăn
E murmurul valurilor.
Acum vrem să-l legănăm
Pe Împăratul David, stăpînul nostru,
Cu toţi cei ai casei lui.
În tăcuta fluturare a dansului nostru
Cîntă vîntul.

Dansul fecioarelor apelor unduia lin în sunetele harpei regelui, ochii lui Avişag deveniră şi mai lunatici. Bas-Şeva îşi şterse, cu o băsmăluţă de mătase, somnul din ochiul stîng.

Pe primul plan au păşit apoi frumoasele fiice ale îngerilor săraci. S-au înclinat în faţa regelui şi începură să cînte:

Noi, fetele de măritat
Din bordeiele sărace,
Dansăm în faţa ta, Împărate.
Cine în sărăcie trăieşte
În faţa ta e vesel,
Pe cine furtuna îl doboară,
Pe cine vîntul mîngîie.
Noapte bună ţie, Împărate David,
Şi casei tale, noapte bună.

Miresele sărmane din bordeiele sărace dansau, aripile lor rozalii se înfiorau, apoi s-au înclinat şi rostind sfioase: "noapte bună, Împărate", au dispărut.

Regele David se ridică. Sărută mîna Bas-Şevei şi fruntea lui Avişag. Intră în camera lui de dormit, rosti cîţiva psalmi şi se culcă. Harpa o lăsă pe balcon, vîntul să cînte noaptea la ea.

Femeile mai şezură un timp pe balcon. Se uitau, chipurile, la stele, şi, în sinea lor, îşi urau, una celeilalte, un sfîrşit cît mai negru. Întîi se ridică Bas-Şeva şi, fără să spună măcar noapte bună, o porni spre apartamentele ei. Avişag mai privi un timp stelele, apoi, în vîrful picioarelor, intră în camera de dormit a regelui David.

– Haideţi, băieţi – ne spuse Leibale Îngerul –, să coborîm la lac deocamdată. Pe la miezul nopţii, ne vom întoarce aici. Atunci să vedeţi voi ceva frumos.

Pornirăm spre lac. Am trecut prin dreptul multor coşmelii. Ferestrele erau deschise. Se auzea sforăitul îngerilor trudiţi.

Pe o bancă, în faţa unei coşmelii, şedeau două îngeriţe tinere. Una avea în mînă o scrisoare.

– Citeşte, citeşte scrisoarea, Pesl, vreau să aud ce-ţi mai scrie Froim al tău.

Pesl deschise scrisoarea şi, la lumina unei stele, începu să citească. Auzirăm că glasul îi tremura.

– "Scumpa mea Pesl, – citi ea –, îţi fac cunoscut că de trei zile regimentul nostru se află la graniţa Raiului Turcesc. Serviciul aicea-i tare greu. Trebuie să fii cu ochii în patru la contrabandiştii de tutun. Comandirul nostru, supra-îngerul Şimşn, ne-a spus că din pricină că se face contrabandă cu tutun turcesc în Raiul evreiesc se prizează mai puţin tabac, din care pricină monopolul evreiesc are mari pagube. Care din noi prinde un astfel de contrabandist, are dreptul să-i sfărîme aripile. Noi stăm la post zi şi noapte. Deocamdată n-am prins nici unul. Contrabandiştii au simţit pare-se că cel de-al şaptelea regiment de îngeri nu ştie de glumă, aşa că-şi păzesc aripile. Cît timp o să facem tabără aici la graniţă – nu ştiu. Ştiu numai atît că aştept cu nerăbdare ziua cînd mă voi libera din armată. Cu totul, mai am un an şi două luni. Cum voi ajunge acasă, facem cununia. Şi pînă va veni acea clipă fericită, te sărut de multe, de multe ori,

al tău, Froim."

Terminînd cu citirea scrisorii, Îngeriţa Pesl o împături şi o duse la inimă:

– Să-mi fie mie pentru osişoarele lui!

Îngeriţa cealaltă tăcea. Am simţit că ea îşi pizmuia prietena. Un înger ostaş, un viteaz, – unde nu-i dă şi ei Dumnezeu aşa noroc!

Uşor l-am tras pe Pişulică de aripa dreaptă.

– Frumoasă scrisoare, Pişulică. Froim Îngerul ăsta, soldatul, ştie să scrie o scrisoare, ce zici tu, Pişulică, nu-i aşa?

Pişulică nu mi-a răspuns.

Leibale Îngerul şuieră scurt:

– Haideţi, băieţi, să mergem!

O pornirăm spre lac. Mă uitam mereu înapoi. Cele două prietene tot mai şedeau pe bancă. Una cu o scrisoare, cealaltă fără scrisoare. Dorul uneia avea o adresă: "Soldatul infanterist Froim Îngerul, la graniţa cu Raiul Turcesc", dorul celeilalte căuta o adresă. Poate că o să afle cîndva o asemenea adresă.

– Zic că nu se cuvenea să tragem cu urechea, – spusei eu –, teamă mi-e că am luat asupra noastră un păcat mare.

– Ha, ai spus ceva, Şmul Abe? Ce-ai spus? întrebă, tresărind ca din somn, prietenul meu Pişulică.

– N-am spus nimic , Pişulică. Ţi s-a părut doar că am spus.

Dintr-o dată, am simţit că, în acea clipă, era păcat să vorbeşti de păcate.

Ne-am continuat drumul. Leibale Îngerul, păstorul, înainte, noi îl urmam.

– Şmul Abe!

– Ha? M-ai strigat, Pişulică?

– Eu? Pesemne că visezi, Şmul Abe.

– Poate că tu, Leibale? Poate m-ai chemat tu pe nume?

– Vorbeşti prin somn, Şmul Abe?

Leibale Îngerul se uită mirat la mine.

Dar atunci cine m-o fi chemat pe nume? – mă gîndii eu. Doar am auzit că sînt chemat.

S-au poate că mi s-o fi părut, mă gîndii. Da, hotărît: mi s-a părut.

Nu ştiusem că în Rai sălăşluieşte o tăcere, o tăcere de un fel care te poate chema pe nume şi chemarea să fie auzită.

Auzirăm freamătul lacului. Am grăbit paşii. Freamătul deveni mai apropiat.

Orologiul cel mare, aflat deasupra palatului regelui David, bătu. Am numărat: una, două, trei, patru...

– Zece, ceasu-i zece, spuse prietenul meu Pişulică.

– Cam două ore putem sta aici, la lac, – îşi dădu cu părerea Leibale Îngerul, păstorul, – la douăsprezece punct trebuie musai să fim lîngă palat, şi-atunci o să vedeţi voi... atunci începe...

– Ce? – am întrebat într-un glas eu şi prietenul meu Pişulică.

– O să vedeţi voi singuri, răspunse surîzînd Leibale.

Dar, în aceeaşi clipă, surîsul i se şi topi.

Ne-am apropiat de lac. Sclipea ca argintul, îţi fermeca privirea, nu alta.

Ne-am aşezat pe mal. Nu scoteam o vorbă. Numai lacul murmura.

Mi-am înmuiat un picior în apă. Era răcoroasă, mîngîietoare. Prietenul meu Pişulică aruncă o pietricică în apă.

Speriat, Leibale îl apucă de mînă.

– Ce-ai făcut?

Dar era prea tîrziu. Pietricica o trezi din somn pe rusalca Sure-Ghitl; ea apăru înot, din adînc, la suprafaţă. Părul îi era despletit, ochii adormiţi.

– Cine a aruncat pietricica? – întrebă ea. Cine m-a trezit din somn?

– Eu, răspunse Pişulică. Dar n-am făcut-o cu gînd rău.

Rusalca Sure-Ghitl era fată bătrînă. Suferea de insomnie, din care pricină, înainte de culcare, lua un somnifer.

– Fiindcă m-ai trezit, – îi spuse ea prietenului meu Pişulică –, va trebui să-mi fii mire.

Pişulică se făcu alb cum e creta, dinţii îi clănţăneau. Norocul lui că Leibale se amestecă în vorbă.

– Ce-ţi trebuie mire, Sure-Ghitl? Cum ai trăit atîţia ani fără mire, o să te lipseşti şi de-acu' înainte.

Rusalca, cît pe ce să dea în plînset.

– Atunci cum o să adorm din nou? Mai aveam un praf de dormit şi l-am luat în seara asta, iar acum farmacia Raiului e închisă. Cum o să mai adorm?

– Vorbeşti nerozii, Sure-Ghitl. Ca să dormi, n-ai musai nevoie de un mire. Las' că o să fac eu în aşa fel încît să adormi.

Leibale începu să miaune ca o pisică. Ne îmboldi şi pe noi, aşa că stîrnirăm un asemenea tărăboi pisicesc, încît rusalca făcea feţe-

feţe. Se apucă cu mîinile de cap şi începu să ţipe cu glas ce parcă nu era al ei. Dar noi nu ne-am astîmpărat pînă ce ea, blestemînd cu cele mai grozave afurisenii, dispăru în adîncul apei.

– Acum s-o tulim! – ne spuse Leibale Îngerul.

Am întins aripile şi, ca din praştie, am pornit în zbor.

– Mi-ai mîntuit viaţa, – îi spuse Pişulică lui Leibale Îngerul –, decît mirele acestei urîţenii, mai bine paj la regele David.

– Cum de-ai ştiut tu, Leibale, – întrebai eu –, că rusalca nu suferă mieunatul?

– Povestea-i frumoasă, chiar dacă-i scurtă –, răspunse Leibale. Rusalca asta a avut un mire. Ptiu, ce spun eu? A fost peţită. Mirele venise la "vedere", dar s-a amestecat o pisică şi prafu' s-a ales.

– Cum vine asta: "s-a amestecat o pisică şi prafu' s-a ales"? Fă-ne să înţelegem.

– Ce-i de înţeles aici? În timp ce ei, perechea adică, şedeau de vorbă în casă, pisica a răsturnat o ulcică cu smîntînă şi i-a pătat pantalonii mirelui. El, supărat, a zbughit-o spunîndu-i ei "nenorocito", şi n-a mai vrut s-o vadă şi nici să mai audă de ea. De-atunci, rămasă fată bătrînă, suferă de nesomn şi, cum aude mieunat de pisică, e în stare să sară şi în foc.

Prietenul meu Pişulică – încă alb cum e peretele – rosti rugăciunea de izbăvire de mare primejdie. Nu izbutea să-şi vină în fire.

De-abia după ce nu s-a mai auzit clipocitul lacului se linişti şi el. Scuipă de trei ori:

– De capu' ei, de mîinile şi de picioarele ei, de trupul şi de picioarele ei să fie.

Noi izbucnirăm în rîs. Leibale mai-mai să se înece.

– De astă dată, Pişulică, ai scăpat numai cu spaima. Bagă de seamă, a doua oară...

Coborîrăm. Pînă la douăsprezece mai era, aşa că n-aveam de ce să ne grăbim.

Ne-am aşezat la marginea arăturilor. Leibale Îngerul, păstorul, fluiera încetinel. Pişulică era îngîndurat. Eu număram stelele.

De cînd mă ştiu, îmi place să număr stelele. Niciodată nu le-am numărat ca să aflu cîte sînt. Număratul de dragul număratului era o treabă pentru mine, şi nu oboseam s-o iau iar şi iarăşi de la început.

Cam cît am stat noi aşa la marginea arăturilor, n-aş putea spune lămurit. Glasul lui Leibale întrerupse numărătoarea mea şi îngîndurarea lui Pişulică.

– Hai, băieţi! A venit vremea s-o pornim.

O bucată de drum am luat-o pe jos, iar apoi în zbor. În preajma palatului regelui David am ajuns la ceasurile douăsprezece fără şapte minute.

Ne-am ascuns între pomi, ne-am întins pe iarbă şi ne-am pus pe aşteptat.

Cele şapte minute ni s-au părut o veşnicie...

VIII. Miez de noapte pe domeniile regelui David

Ceasul de lună din turnul palatului regelui David bătu de douăsprezece ori. Noi, ascunşi între pomi, ne ţineam răsuflarea.

Ce-o să se întîmple acum, la miezul nopţii, pe domeniile regelui David? Asta e ora duhurilor, gîndeam eu, da' nu cutezam să scot o vorbă.

Deasupra creştetelor noastre, luna deveni mai mare, mai gravă. Stelele – mai îndepărtate, mai tremurătoare. Auzeam cum bate inima prietenului meu Pişulică.

Pe balconul palatului regelui David se afla harpa. Vîntul cerca mereu să cînte, da' nu izbutea. Un nepriceput ca ăsta, să nu se mai nască, gîndii eu. Regele, el are darul, păcat însă că doarme, şi vîntul ăsta diletant zdrăngăne de-ţi îmbolnăveşte urechile.

Deodată se aşternu liniştea. Vîntul se ascunsese pe undeva. Pe balcon se ivi Bas-Şeva numai în cămaşă de noapte. Se vede că în timpul ăsta ea încă nu adormise.

Un răstimp, se cufundă în liniştea din jur. Ascultă. Cînd se convinse că în palat totul doarme, ea coborî, încet-încet, scările de marmură.

– Curată vrăjitoare, spusei eu în şoaptă.

– Pe vremuri a fost şi ea tînără, frumoasă, – îşi dădu cu părerea Leibale Îngerul –, dar acum a îmbătrînit. Din pricina asta ştie pe de rost toate cărţile cu mustrări.

– Aha –, se amestecă în vorbă Pişulică –, aha, înţeleg: s-a sculat să se izbăvească în rugăciunile de ispăşire ce le fac evlavioşii la miez de noapte.

– De astă dată n-ai nimerit-o, i-o întoarse Leibale. Evlavioasă este ea, dar, mă înţelegi, femeia tot femeie... Cum simte că Avişag e la rege, nu mai are somn. Îl iubeşte pe regele David peste măsură, aşa că, tocmai de asta, o urăşte pe Avişag. Ar fi în stare s-o înece într-o lingură cu apă.

– Hm, înţeleg, da' tot n-am înţeles de ce ea, Bas-Şeva, s-a sculat taman la rugăciunea de miez de noapte, şi, desculţă şi numai în cămaşă, a venit să stea aici, afară, pe loc gol. Da' ce, cu asta i se uşurează inima? – îl întrebai eu pe păstorul Leibale Îngerul.

– S-o fi vorbit azi cu cărturăreasa. Cînd nenorocita de Bas-Şeva îşi dă seama că mai tare e frumuseţea lui Avişag decît Cartea de rugăciuni a jertfelor, o cheamă pe cărturăreasă, să-i dea leac să redobîndească inima regelui iubit.

– Da' leacurile date de cărturăreasă îi ajută la ceva? – întrebă Pişulică, fără să-şi ia ochii de la evreica grasă în cămaşă de noapte.

– Aşa cum îi ajută ventuzele mortului, – şopti Leibale Îngerul –, dar ea nu se lasă. Tot mai nădăjduieşte că vrăjitoarea o să afle leacuri care să-i ajute.

Bas-Şeva stătea ca înlemnită, nici de clipit nu clipea. Deodată, o cuprinse un tremur. Auzirăm cum, în şoaptă, cheamă:

– Ghenendl! Ghenendl, unde eşti?

Nu răspunse nimeni.

Bas-Şeva deveni nervoasă. Făcu cîţiva paşi şi chemă cu glas ceva mai tare:

– Ghenendl, lua-te-ar naiba, unde eşti?

– Iată-mă-s acilea, stăpîna mea. Iată-mă-s acilea.

Văzurăm o femeie bătrînă, învelită cu un şal turcesc. Şchiopăta. Vrăjitoarea se apropie de Bas-Şeva.

– Mai să îngheţ, Ghenendl, unde mi-ai fost?

Vrăjitoarea nu dădu nici un răspuns. O luă de mînă pe Bas-Şeva şi o duse la o bancă dintre ierburi, aflată în faţa palatului. Bas-Şeva se aşeză, bătrîna – la picioarele ei.

– Ai necazuri, copila mea? – spuse bătrîna şi singurul locatar din gura ei, un dinte putred, zări, pentru o clipă, razele luminoase ale lunii.

– Of, Dumnezeule! – suspină Bas-Şeva, dă-mi un sfat, mătuşico, nu mai pot să îndur. Inima o să-mi plesnească.

– Fîţa e iară la el, Bas-Şeva?

– Da, oftă Bas-Şeva –, cum se culcă regele, ea se şi strecoară la el în cameră, nu i-ar tihni, Părinte din ceruri!

Vrăjitoarea mormăi:

– Da' tu, tu ai vorbit cu el, i-ai spus cele ce te-am învăţat eu să-i spui?

– Am plîns în faţa lui, Ghenendl scumpă, i-am spus că, de dragul lui, Urie al meu – de rai luminos să aibă parte – s-a dus de pe lume. Îmi lipsea ceva la el? Farfurioara din cer ar fi fost în stare să mi-o aducă. Alt nume decît "Muţulică" n-am auzit de la el. De dragul tău, Duvid, de toate am uitat – i-am spus – şi aşa să mă răsplăteşti tu la bătrîneţe?

– Ei, ei, – o îndemnă vrăjitoarea – da' el, el ce-a răspuns?

– Ce a răspuns el, întrebi tu? Mai bine era dacă nu întrebai, Ghenendl. M-a mîngîiat pe perucă şi mi-a spus: Bas-Şeivuţă, dacă ai fi tînără şi frumoasă, cum ai fost pe-atunci, aş căuta să scap de bărbatul tău, ca pe vremuri. Acuma însă, cînd, nu-ţi fie deochi, eşti la bătrîneţe, aş da o avere ca Urie să învie. V-aş conduce pe amîndoi la cununie şi v-aş da binecuvîntarea mea.

Bas-Şeva începu să plîngă. Bătrîna vrăjitoare căuta s-o liniştească, îi mîngîia mîinile, îi spunea cuvinte de alinare:

– Nu plînge, Bas-Şeva. Las' că o să iasă bine. O să vezi tu, toate se vor schimba în bine, de-o să plesnească de necaz fiţa de Avişag.

Bătrîna scoase un pachet de cărţi de joc. Întinse cărţile pe jos şi, lung-îndelung, se uită la ele.

– Pişulică, uite. Dă în cărţi, vrăjitoarea, spusei, chemîndu-l de martor pe prietenul meu.

– Sub razele stelelor Bas-Şeva e mai frumoasă ca înainte vorbi Pişulică dus pe gînduri.

– Nu-i întîia dată, da nici cea din urmă, ne lămuri Leibale Îngerul, păstorul. În fiece joi vine ea, această Ghenendl, vrăjitoarea, şi-i dă în cărţi la lumina stelelor.

– Şi Bas-Şeva chiar crede într-asta? întrebai eu.

– Crede. Şi încrederea asta o face pentru o clipă frumoasă. Păcat numai că regele David n-o vede. Ar afla har în ochii lui, spuse Leibale Îngerul.

Vrăjitoarea se ridică, ţopăi de şapte ori în jurul cărţilor ce se aflau întinse pe jos. Bas-Şeva şedea de parcă ar fi fost cioplită din piatră.

Vrăjitoarea îşi smuci capul spre stele. Părul ei cărunt era despletit. Îşi desfăcu braţele în lături şi rosti un descîntec.

– Veniţi în zbor, ulii mei, toţi şapte, din munţii Raiului. Muma Ghenendl vă cheamă. Muma Ghenendl vă conjură. Auziţi-mi chemarea, ulii mei, scuturaţi somnul de pe aripile voastre. Muma Ghenendl are nevoie de un sfat, muma Ghenendl vă dă o solie.

Voi, care cu pliscurile voastre ciocăniţi stelele de aur, veniţi în zbor: unu şi doi! Voi număra pînă la treisprezece.

Rosti descîntecul ăsta de cîteva ori. Apoi se aşeză pe jos. În aşteptare, se încovrigă.

– Pişulică, mi-e frică.

M-am lipit de prietenul meu, ce se afla culcat lîngă mine.

– Pss... – şopti Leibale Îngerul, ducîndu-şi degetul la buze.

Auzirăm fîlfîit de aripi. Cei şapte ulii din munţii Raiului se roteau pe sus. Apoi coborîră. S-au înşiruit la picioarele vrăjitoarei Ghenendl.

– V-am chemat, ulişorii mei, – bătrîna mîngîie aripile fiecărui uliu în parte –, v-am chemat în ăst miez de noapte să mă ajutaţi. Să aduceţi leac pentru sufletul bolnav, ostoire inimii sfărîmate a Bas-Şevei, care şade pe banca dintre ierburi şi nu izbuteşte să-şi afle linişte din pricina dorului ei aprig după regele David, să trăiască şi sănătos să fie.

– Porunceşte, mumă Ghenendl, – spuse cel mai bătrîn dintre ulii – porunceşte şi noi vom aduce orice am fi în stare să aducem. Dar cu o condiţie, mumă Ghenendl: să isprăveşti povestea ce-ai început să ne-o povesteşti acu' şase sute de mii de ani.

– Bine, – a zis vrăjitoarea – s-a făcut. Eu o să isprăvesc povestea, iar voi zburaţi de-mi aduceţi din munţii Raiului "floarea iubeşte-mă", "floarea topeşte-te de dragul meu" şi, din iazurile Raiului, nufărul "lua-te-ar-naiba-după-mine".

– Bine, mumă Ghenendl, – zise cel bătrîn dintre ulii – vom zbura, ne vom da toată osteneala să-ţi aducem cele ce ai nevoie. Dar bagă de seamă: atunci cînd îţi vom aduce, să te ţii de cuvînt.

– Dacă muma Ghenendl a zis o vorbă, se cheamă c-a zis-o! – se răsti vrăjitoarea. Nu irosiţi vremea, ulii mei, zburaţi, căutaţi şi aduceţi ce v-am spus. Cam pe cînd credeţi voi că o să fiţi înapoi?

– Cam pe cînd credem noi? – repetă cel mai bătrîn dintre ulii. Cînd anume, n-am putea spune întocmai. Dar pot să-ţi făgăduiesc că o să fie într-o joi noaptea, cît mai curînd, să tragem nădejde.

Ulii şi-au întins aripile şi au pornit în zbor. Zîmbind, Ghenendl vrăjitoarea se uita după ei.

– Copii credincioşi ulii ăştia de rai. De cum i-ai chemat, au şi venit, gata de drum pentru orice solie. Zburaţi sănătoşi, ulii mei, înapoiaţi-vă şi aduceţi-i Bas-Şevei fericirea ce şi-o visează.

Bas-Şeva tot ca cioplită în piatră şedea. În ochii ei se oglindeau stelele.

– Du-te, Şeva, du-te, copila mea, du-te de te culcă, îi spuse vrăjitoarea mîngîindu-i peruca. Du-te, aşa, numai în cămaşă, mai poţi răci. O să vezi, fata mea, că o să fie bine. Într-o joi, ai auzit doar, ulii mei o să aducă florile, tu o să le opăreşti, o să le fierbi, o să faci un ceai ca să-l bea regele David. O să fie aşa cum trebuie, Bas-Şeva, o să fie aşa cum se cuvine, fata mea.

Bas-Şeva se ridică de pe bancă. Ca o somnambulă, începu să urce treptele de marmură. Deodată se opri şi, întorcînd capul spre vrăjitoare, îi spuse:

– Numai să nu ne înşele uliii, Ghenendl. N-aş mai putea să îndur. Mi-aş pierde minţile.

– Ce-ţi trece prin cap, copila mea? Vrăjitoarea stupi de trei ori. Tu, coroana mea, curînd-curînd o să-ţi afli fericirea.

Văzurăm cum, şchiopătînd, vrăjitoarea se depărtează pierzîndu-se în pădurea din apropiere. Bas-Şeva tot mai stătea pe treptele de marmură. O rază de lună îi căuta prin părul perucii.

Zăbovi o vreme aşa. Cine să ştie ce se petrece în inima ei? Apoi se înfioră. Străbătută de tremur, începu să urce scările.

Fereastra camerei de dormit a regelui David era deschisă. Bas-Şeva trase cu urechea. Să se uite înăuntru – îi era teamă; ar plesni fierea-ntr-însa de ce i-ar fi dat să vadă.

– Numai de n-ar minţii uliii, murmură ea. Nu, uliii mumei Ghenendl n-o să mintă, se alină ea singură.

Intră în camera de dormit.

L-am înghiontit pe prietenul meu Pişulică.

– Pişulică, ai văzut?

– Da, ce, n-am văzut? Ce-s chior?

– Da' de auzit, ai auzit, ai auzit totul?

– Păi cum, se înţelege c-am auzit. Ce-s surd?

Leibale Îngerul, păstorul, duse iarăşi un deget la buze.

– Pss... băieţi... Lăsaţi ciorovăiala pe altă dată.

Ne-am ţinut răsuflarea. Oare ce-o să se mai întîmple? ne întrebam, temîndu-ne să mai rostim o vorbă.

Auzirăm galopul unui cal. Cine să fie? – gîndeam, dar mă temeam să întreb. Zărirăm un călăreţ pe un cal alb. Implătoşat, sub lumina lunii, platoşa lui lucea.

Călăreţul descălecă, se apropie de palatul regelui David şi, cu glas puternic, chemă:

– Hei, Duvid, scoală să ne întrecem!
În palat nu se mişcă nimeni. Numai vîntul tremura între draperiile camerei de dormit a regelui David.
Călăreţul în platoşă de oţel nu se lăsă. Întinzînd o mînă împlătoşată, el strigă şi mai tare:
– Hei, Duvid, scoală şi vino afară, la cîmp deschis, să ne întrecem!
Regele David apăru în balcon. Se freca la ochi. Înghiţind cu plăcere un căscat, îi spuse călăreţului aflat jos:
– Tu eşti acolo, Saul? Iarăşi ai fugit din Purgatoriu. Ce vrei de la mine, Saul? De ce îmi tulburi somnul?
Regele Saul izbucni în rîs. Rîsul îi era amar, înţepător:
– Vino, vino jos, Duvid, să ne întrecem acum! În cîmp deschis să ne întrecem!
Regele David căscă încă o dată:
– N-am chef să mă bat, Saul. În Rai am venit să mă odihnesc, să am parte de plăceri, nu ca să mă bat.
– Laşule! – tună Regele Saul. Laşule, ţi-e frică să te întreci. Atunci dă-mi coroana înapoi, fricosule. Chiar acu' să-mi dai coroana înapoi! Tu auzi ce ţi se spune?
– Nu te enerva, Saul, spuse molcom regele David. De ce să-ţi faci sînge rău, cînd, oricum, n-o să obţii nimica? Ascultă-mă pe mine, Saul, încalecă şi întoarce-te frumuşel în Purgatoriu. De ce să tulburi somnul Sfinţilor?
Vorbirea moale a regelui David avu darul să-l scoată din sărite pe călăreţul împlătoşat. El strigă cu asemenea glas, încît păsările din cuiburi se treziră.
– Uitaţi-vă la el, nici usturoi n-a mîncat, nici gura nu-i miroase! I-a luat coroana regelui Saul şi se mai crede şi sfînt! Din creştet pînă în tălpi înecat în păcate... sfinţia ta! Halal!
Se vede însă că regele David era obişnuit cu aceste vizite nocturne. Calm, stătea pe balcon şi căuta să-l potolească pe călăreţul stîrnit.
Degeaba, Regele Saul devenea, din ce în ce, mai întărîtat. Ochii îi ardeau, împroşcau scîntei.
– Dă-mi înapoi coroana. Tu auzi ce-ţi spun? Coroana dă-mi-o înapoi. Nu voi pleca de-aici pînă n-o să-mi dai coroana înapoi.
Strigătele lui Saul treziră pe Avişag. Veni în grabă la fereastră şi, speriată, îl întrebă pe regele David:

– Ce e, Duvidl? Cine strigă aşa?

David o linişti. O sărută pe frunte, îi spuse să se ducă să se culce.

– Vin şi eu acuşica, i-a spus.

Avişag arăta ca o căprioară speriată. Tremura din tot trupul. Se rugă de regele David:

- Mă duc, Duvidl, dar tu nu zăbovi, te rog.

Avişag se strecură în pat. Regele Saul tot mai stătea acolo, jos. Amenința cu pumnii, blestema, înjura, pretindea să i se dea înapoi coroana şi tronul din Rai pe care, după părerea lui, Duvid i le-a luat.

Regele David nu s-a mai putut stăpîni. Îşi ridică poalele cămăşii de noapte şi, cu glas răsunător, zise:

–Işukeni!

– Hoţule! – ţipă călăreţul în platoşa de oţel. De la mine ai furat coroana şi ăst *Işukeni* de la fiul tău Şloime.

Regele David intră în camera lui de dormit, închise uşa ce da în balcon, trase draperiile la ferestre.

Regele Saul încălecă, înconjură de cîteva ori, în galop, palatul. Cu pumnul ridicat spre stele, el jură:

– O să mă răzbun, Duvid. Să nu crezi că s-a încheiat de- acuma. O să mă răzbun, *zo war helfe mir der almechtigher in himel*!*

M-am încleştat de prietenul meu Pişulică. Prietenul meu Pişulică se lipi mai strîns de păstorul Leibale Îngerul.

– Văzurăţi, băieţi!? – şopti Leibale Îngerul. De fiece dată vine călare, rătăcitorul ăsta între două lumi, Saul, şi-l trezeşte pe regele David. Ori de cîte ori vine, repetă aceeaşi poveste, cuvînt cu cuvînt, pînă ce regele David îşi ridică poalele şi-i spune; "*Işukeni*".

– Acu' o porneşte înfuriat, fruntea-i e înnourată. Oare încotro o fi călărind el? – întrebai eu.

– Să ne ţinem după el, băieţi, îşi dădu cu părerea Leibale. Da' pe tăcute, să nu se-audă nici o şoaptă. Să nu ne simtă că zburăm în urma lui.

Ne-am întins aripile şi am pornit. Băteam din aripi încetişor, încît nici nu se auzea. Ne ţineam răsuflarea.

Regele Saul călărea pe calul său alb. Statura sa înaltă, uscăţivă se desena ciudat, straniu pe fundalul nopţii cu lună.

* Aşa să-mi ajute Preaputernicul din cer (într-o germană aproximativă).

– Un suflet neliniştit, şopti Leibale păstoru'. N-a avut tihnă pe pămînt şi n-are tihnă nici pe Lumea cealaltă. Pînă şi mort îl macină neliniştea, aşa cum l-a măcinat şi cît a trăit.

În faţa unei case joase, văruite, Saul îşi opri calul, descălecă şi, zdrăngănindu-şi pintenii, se apropie de ferestre.

– Aici, în casa asta, – ne lămuri Leibale –, locuieşte Profetul Şmuel. Tot becher a rămas. Trăieşte retras, nu se amestecă în treburile obşteşti-politiceşti ale Raiului. Sosl, o îngereasă cu mustăţi, îl slujeşte, îi mai găteşte o fiertură, îi mai cîrpeşte rufăria. De mai mult n-are nevoie bătrînu'. Mie mi-a făgăduit că, atunci cînd o să vie Mesia, o să-mi dăruiască partea lui de Şor-Habor şi Leviusn. O să-şi oprească doar partea lui de Iain Hamaşimer...

Regele Saul bătu la fereastră. O dată, de două ori, de trei ori. De fiece dată mereu mai tare şi, în acelaşi timp, chema:

– Şmuel, Şmuel Hanuvi, scoală! Eu sînt.

Uşa se deschise. Bătrînul Şmuel Hanuvi se ivi în prag. Avea barba albă ca neaua, ochii tulburi de bătrîneţe, auzul slab.

– Iar ai venit? Da' de ce nu mă laşi să dorm?

Figura înaltă a Regelui Saul se încovoie în faţa bătrînului profet.

– Ajută-mă să caut catîrii tatălui meu, Profetule! Cum să mă întorc fără catîrii ăştia, eu, păstor amărît?

Bătrînul profet surîse amar. Barba lui albă tremură ca un steag ce imploră ajutor în vîntul nopţii.

– Catîrii n-o să-i mai afli, Saul. Degeaba, păstor n-o să te mai faci. Herghelia îi pe mîna altuia acu'.

– Nici păstor, nici rege! – hohoti Saul. Atunci ce, profetule? Spune, dă un sfat.

Bătrînul profet dădu din mînă a lehamite şi zadar.

Barba-i albă tresări. Stelele de deasupra casei văruite în alb deveniră mai mari, mai triste.

– De ce mai întrebi, Saul? De unde să ştiu eu? Acolo, pe Pămînt, am fost profet, aici, în Lumea de apoi, trăiesc din pensia ce mi s-a acordat pentru faptele mele bune. De unde să ştiu eu, Saul, de unde?

Călăreţul în platoşă de oţel îşi lăsă capul în piept. Tristeţea brobonea pe întreaga sa făptură. Credeam că-mi pierd minţile privindu-l.

Regele Saul încălecă, trase de dîrlogi:

– Vio, dii, vulturaşule! Vio, dii, înapoi în Purgatoriu.

Calul zbura ca vîntul; doar scînteile ce săreau de sub potcoavele lui le mai zăream.

Bătrînul Şmuel Hanuvi îl urmări pe călăreţul trist cu privirea, pînă dispăru cu totul.

Bătrînul oftă adînc şi, în vîrful picioarelor ca să nu-şi trezească îngrijitoarea, intră din nou în casă.

Ne-am aşezat tustrei la marginea drumului, fiecare adîncit în gîndurile lui. Peste capetele noastre, stelele deveniră mai palide. Un vînt răcoros îşi făcea întîia plimbare pe domeniile regelui David.

Două umbre căzură de-a lungul şleahului. Ridicînd privirea, am văzut doi îngeri din cei de rînd. Zburau foarte jos. Auzirăm astfel tot ce-şi vorbeau.

– Numai de nu ne-ar prinde, Zainvl, spunea unul dintre ei, frumos ar mai fi. Întîi, ciomăgeala, apoi ruşinea şi necazu'.

– Da' mai bine să nu ne mai gîndim la asta, Elimeleh, – spuse celălalt, – să nădăjduim că o s-o scoatem la capăt. Aici, pe moşiile regelui David, nu mai e de îndurat. Trudeşti cît e ziua de lungă şi n-ajungi măcar să-ţi potoleşti şi tu foamea o dată. O vorbă dacă ai spus, gata-s cu ciomăgeala. Se poartă cu noi de parcă am fi dihănii, nu îngeri.

– Drept ai grăit, – spuse întîiul înger –, da' cînd mă gîndesc la copii, mi se sfîşie inima. Ce vină au ei, sărăcuţii?

– Cu mine-i aceeaşi poveste, oftă al doilea înger. Dar fie ce-o fi. Să ne încercăm norocu' între străini, aici nu mai e de trăit.

Cei doi îngeri dispărură. Ne-am uitat după ei, îi compătimeam. Rostii în şoaptă o rugăciune pentru ca să reuşească să fugă şi să afle de lucru între străini.

Se vede că Leibale Îngerul a înţeles cam ce şopteam eu mişcînd doar buzele. Se uită o clipă la mine şi zise:

– Proştilor, unde fugiţi? Hai să zicem că fuga vă reuşeşte. Da' parcă în alte locuri e mai bine?... Pentru îngeri ca voi, Raiul nu e Rai.

Cele spuse de Leibale îmi împovărară sufletul. I-am deplîns, deopotrivă, şi pe îngerii rămaşi şi pe îngerii fugiţi.

Mi le închipuiam pe nevestele acestor îngeri fugiţi, cum se vor trezi ele dimeneaţa, auzeam bocetele acestor două blestemate femei părăsite, plînsetele copiilor lor.

Uşa profetului Şmuel se deschise. Bătrînul ieşi iar. Se vede că după vizita nocturnă a regelui Saul nu mai avea somn. Se învîrtea

de colo-colo, îşi făcea de lucru, pesemne că aştepta să se crape de ziuă.

– Nu mai are rost să pierdem vremea pe-aici, spuse Leibale Îngerul. Să ne înapoiem în zbor la palatul regelui David.

Zburarăm. Una cîte una stelele începură să se stingă. În Rai se lăsă răcoare.

În dreptul palatului coborîrăm. Jurîmprejur era o linişte adîncă. Nu se auzea nici un foşnet măcar.

Undeva cîntă un cocoş. Alt cocoş îi răspunse. Se stîrniră trîmbiţări cocoşeşti încît am crezut că asurzesc.

Pe turnul regelui David se ivi cel mai bătrîn dintre cocoşii Raiului, un vlăjgan cu o creastă roşie-foc. El lansă un cucurigu, dar şi un fîlfîit de aripi de aşa tărie, încît stinse orologiul-lună.

În cocioabele de lut începu forfoteala. Îngerii se trezeau din somn, se pregăteau să pornească la muncă.

Leibale Îngerul ne spuse că trebuie să se întoarcă la stînă, să-şi mîie turma de oi la păscut. Deocamdată, noi să-l aşteptăm pînă o să vină cu oile. Ne-a descris locul unde să-l aşteptăm. Chiar acolo, pe acelaşi deluşor unde l-am găsit ieri.

– Urniţi-vă, băieţi, fiindcă, ferească Cerul, puteţi fi găbjiţi.

El plecă spre strungă, iar noi, eu şi Pişulică, am întins aripile şi am zburat spre locul ce ni l-a arătat Leibale Îngerul.

Am coborît pe deluşorul verde. Iarba era umedă. Din pricina nopţii nedormite, eram obosiţi.

Dimineaţa se desprindea albăstrie. Albăstrimea se întindea şi cuprindea moşiile regelui David. Păsările ciripeau, îşi dădeau bineţe, se bucurau de noua zi a Raiului.

– Ce zici tu, Pişulică, de noaptea asta pe domeniile regelui David?

– Ce să zic, Şmul Abe? Grozavă noapte. O să avem ce povesti copiilor noştri, ba chiar şi copiilor copiilor noştri.

Auzirăm, în depărtări, cîntecul îngerilor ce se duceau la muncă. Cîntecul era la început puternic, apoi mai molcom, pentru ca apoi să nu se mai audă deloc.

– Unde o fi Leibale Îngerul, Pişulică? – l-am întrebat pe prietenul meu.

– De unde să ştiu, Şmul Abe? Vine el acuşica, nici o grijă. doar ştie că-l aşteptăm.

Într-adevăr nu trecu mult şi iată-l şi pe Leibale Îngerul. Mîna turma de oi şi cînta din fluier.

Leibale se aşeză lîngă noi. Scoase din traistă o pîine neagră şi un bulgăr de brînză de oi. Am mîncat, iar apoi ne-am luat rămas bun de la prietenul nostru.

– Să mai veniţi, ne-a spus Leibale Îngerul. O să-mi fiţi musafiri dragi. Şi să nu vă lăsaţi prea mult aşteptaţi.

Ne-am îmbrăţişat. Ne venea greu să ne despărţim de îngeraşul ăsta frumuşel şi desculţ, dar n-aveam încotro. Fără îndoială că mama lui Pişulică era neliniştită din pricina odorului ei.

Aproape de casă, mi-am luat rămas bun de la prietenul meu scump. Ne-am înţeles să nu suflăm o vorbă despre peripeţiile noastre, să nu spunem nici unde-am fost, nici ce-am văzut. Am făcut jurămînt sfînt, strîngîndu-ne mîinile, după care ne-am îndreptat fiecare într-acolo unde eram aşteptaţi: Pişulică la el acasă, iar eu la mine acasă.

Am contenit cu povestitul. În ferestre se iviseră zorile. În dreptul meu şedea rabinul. Barba lui albă tremura. Avea ochii roşii de nesomn şi de uimire.

– *Pilei-pluim!* – exclamă el. Om avut, regele nostru David! Nu-i fie de deochi aşa bogăţie...

Dainul şedea fără glas. Gura-i larg deschisă, de puteai să-i numeri toţi dinţii, o vorbă nu scotea.

Numai bogătaşul, reb Mihel Hurviţ, bătea darabana cu degetele pe burtă şi spunea, pe nemţeşte: *Zonderbar.* Dacă nu mă înşel eu, l-a repetat de vreo sută de ori.

Mama îşi lovi palmele una de alta:

– Vai să-i fie mamei, se face ziuă afară şi copilul n-a închis un ochi. Tiranilor, ce v-aţi pus aşa pe capul copilaşului!

– Eu... eu... ce te legi de mine, Zelde? Cine s-a pus pe capu' copilului?

Mama nu i-a răspuns tatălui meu nici o vorbă. I-a aruncat numai o privire încît el începu să tremure. Dacă nu s-ar fi apucat cu mîinile de masă, cine ştie ce s-ar fi întîmplat.

Mama mă luă în braţe. Mai-mai să mă înăbuşe cu sărutările ei.

– Vino, *cadişul* meu. Vino de te culcă, vai de oscioarele tale!

M-a culcat în leagăn şi a început să mă legene. Ostenit eram, mişcarea leagănului mă toropi de-a binelea.

O clipă înainte de a adormi, m-am ridicat şi le-am spus cinstiţilor oaspeţi ca în seara zilei de azi să nu vină, aceasta fiindcă-s

tare obosit. Cu ajutorul lui Dumnezeu, mîine seară voi continua cu povestirile din rai.

M-am culcat înapoi în leagăn. Am mai apucat să aud uşa care se deschidea cu un scîrţîit şi pe musafirii ce-şi luau rămas bun de la tatăl meu. Genele începură să mi se lipească, am adormit.

În vis, am retrăit noaptea petrecută pe domeniile regelui David, l-am văzut iarăşi pe prietenul meu Pişulică, am auzit iarăşi frumoasele cîntece ale păstorului. Şi, tot în acel vis, în faţa rabinului, dainului şi a bogătaşului Mihel Hurviţ, am depănat şi povestea neasemuitelor mele întîmplări din Rai.

IX. O întîmplare de pomină cu Şor-Habor

Am dormit toată ziua. Ai mei umblau în vîrful picioarelor, ca nu cumva – vai-vai – să mă trezească. Tata nu cuteza să ridice capu', cît despre a rosti un cuvînt, nici vorbă. Se furişa ca o umbră. Mama era cu ochii în patru ca nu cumva, careva, cineva să-mi tulbure somnul.

Spre seară m-am trezit. În odaie aproape că se întunecase. Într-un ungher, tata, în picioare, neclintit, cu faţa spre răsărit, murmura partea şoptită a rugăciunii de seară.

M-am şters la ochi, am căscat cu poftă şi am chemat-o pe mama. Veni la leagăn.

– Mamă, fii bună, te rog, şi dă-mi să sug; cît e ziua n-am luat nimica în gură. Ştii doar că atunci cînd dorm eu nu mănînc.

Mama nu s-a lăsat mult rugată. De îndată mi-a dat să sug şi, în acelaşi timp, mă dezmierda, mă săruta, cum e felul unei mame.

– Te-au chinuit, *cadişul* meu. S-a mai pomenit ca evrei, oameni în toată firea, să nu lase un copil de ţîţă să doarmă? Şi de isprava asta, i-a spus tatei, care, în acea clipă, îşi terminase partea de reculegere a rugăciunii –, de isprava asta, vinovat eşti tu, nenorocitule.

Tata se făcu palid. Nu se aştepta ca, taman acuma, să aibă parte de o asemenea săpuneală. Da' de răspuns, n-a răspuns un cuvînt, de parcă nu de el ar fi fost vorba.

I-am ţinut partea. M-am rugat de maică-mea:

– Lasă-l pe tata în pace, mamă. El n-are nici o vină. Eu, singur eu am cerut să fie chemaţi evreii aceia ca să le povestesc cum şi ce e în Rai. Mîine seară, cu ajutorul lui Dumnezeu, ei vor veni iarăşi, iar eu voi povesti din nou.

Am adormit iar, n-am fost în stare să-i spun măcar noapte bună mamei, atît de obosit eram. Ce-am visat în acea noapte, nu mai ţin bine minte, şi despre întîmplări pe care nu le ţin bine minte nu vreau să povestesc.

Cînd m-am trezit, dimineaţa, odaia era de-acu' plină de soare. Mama nu era în casă. Se dusese să mulgă capra. Pe prichiciul ferestrei, pisica se tolănise la soare.

– Pisi! Pisi! am chemat-o eu. A sărit de pe prichici şi a venit la mine, în leagăn. M-a lins pe ochi, m-am simţit ca un nou-născut.

Ziua a trecut fără întîmplări deosebite. După masa de prînz tata a tras un pui de somn. Mama a ieşit afară, de-a pălăvrăgit cu evreicele. Eu mă jucam cu un nasture de plapumă, roşu.

Spre seară, tata, ca de obicei, s-a dus la sinagogă. De astă dată n-a zăbovit mult.

A urmat cina: orez cu lapte. Curînd după cină, au apărut şi rabinul, dainul şi bogătaşul. Au intrat şi ne-au dat bună seara.

S-au aşezat în jurul mesei. De ieri noapte şi pînă acum, rabinul albise şi mai mult, dainul devenise şi mai uscăţiv, numai bogătaşul Mihel Hurviţ se ţinea tare, lucios şi aurit cum era. Orice s-ar fi spus, el asculta cu seriozitate, clătina din cap şi rostea pe nemţeşte: *Zonderbar!*

M-am aşezat în faţa rabinului. Lampa, aprinsă, era pe masă. Mama a acoperit ferestrele. Cu toţii erau pregătiţi să asculte.

Potrivit obiceiului, stătea lîngă uşă, cu mîinile încrucişate pe piept. Ea mi-a spus:

– Nu te istovi, comoara mea! Dacă oboseşti, odihneşte-te, că doar, Doamne apără, nu dau turcii. Aşa că n-ai de ce să te zoreşti. Dacă ţi se face foame, să-mi spui şi-ţi dau să sugi.

Maică-mea, să-i dea Dumnezeu viaţă lungă, îmi era devotată. Mă ocrotea ca pe ochii ei din cap.

Mi-am rezemat capu-n mîini şi-am început să povestesc. Cei din jurul mesei şedeau tăcuţi, fără să scoată o şoaptă. Puteai să le auzi bătăile inimilor.

– Eu, după cum ştiţi şi vă aduceţi aminte, mi-am luat rămas bun de la prietenul meu Pişulică. El zbură la el acasă, iar eu acasă la mine. De obosit ce eram, abia mă ţineau picioarele. Aripile păreau oloage. Greu, cu greu m-am tîrît pînă acasă.

M-am prăbuşit pe pătucul meu şi am adormit. În vis se încîlceau regele David, Bas-Şeva, Avişag, fecioarele apelor, regele Saul, cărturăreasa Ghenendl. Toate cîte le-am trăit pe domeniile regelui David, dar de-a-ndoaselea. Chipuri şi lucruri se amestecaseră întratît încît, faţă de coşmarul acesta, amintirea celor trăite părea o dulce poveste.

Pe la orele patru după-amiază, m-am trezit. M-am spălat, am îmbucat ceva la repezeală şi am zbughit-o în zbor spre casa prietenului meu Pişulică.

Prietenul meu Pişulică mai dormea. Am stat în atelier, aşteptînd să se trezească.

Tatăl lui Pişulică, Şloime Zalman peticaru', se afla la masa de croit. Era cu centimetrul pe după gît şi cu o cretă în mînă. Însem na o pereche de aripi ce le primise la peticit.

La masa de lucru se aflau, adînciţi în rosturile lor, cele două calfe Berl şi Siomca. Acele mai că zburau în mîinile lor. Am încercat să număr cam cîte împunsături face fiecare într-un minut, dar n-am izbutit. De fiecare dată greşeam.

Mama lui Pişulică, Îngereasa Hane Devoire, ieşi din ungher. S-a aşezat lîngă mine şi a încercat să mă descoase: unde-am dispărut noi, adică eu şi Pişulică, noaptea trecută. Fusese gata-gata să creadă că cine ştie ce ni s-o fi întîmplat. Fusese gata-gata să se ducă la poliţia raiului să dea alarma, să fim căutaţi.

Nu izbuteam să-mi dau seama dacă-i bine sau nu să-i spun adevărul. Pierdusem din vedere să mă înţeleg cu prietenul meu Pişulică asupra acestui lucru.

Cîteva clipe am stat nehotărît: să-i spun? să nu-i spun? Dar în cele din urmă, mi-am zis că nu eram obligat să-i spun adevăru'. Dacă Pişulică o să vrea, n-are decît. Aşa că am făcut pe prostu'. I-am spus că sînt de-acum trei zile de cînd nu m-am mai văzut cu Pişulică. Şi chiar de asta am venit: să aflu dacă nu e cumva, Doamne fereşte, bolnav.

– Bolnav, Îngereasa Hane Devoire a bătut o dată din palme – să fie duşmanii mei bolnavi! Asta-mi mai lipseşte: Pişulică al meu, bolnav. Vai mie, vai mie!

A mai încercat ea să mă tragă de limbă, dar, dacă a văzut că nu mă las iscodit, că nu ştiu nimica, de nici o tălmăcire şi de nici un vis, a clătinat din cap şi s-a întors în ungheru' ei.

Tatăl lui Pişulică termină cu însemnatul perechii de aripi. Siomca Îngerul tocmai isprăvise însăilatul unei perechi de aripi, gata de probă.

Tatăl lui Pişulică zbură la clientul Henzl Îngeru', moraru', să-i probeze aripile. De cum ieşi meşterul din casă, Siomca Îngeru' se puse pe cîntat:

Nu face să te-namorezi,
Îngeri, din inimă vă spun,
Veţi trăi mai fericiţi în lume
De veţi găsi că sfatul meu e bun.

Amorul e o pacoste, vă spun:
Te costă dor şi lacrimi cît nu face.
Nu te lasă ziua să lucrezi
Şi nici noaptea nu-ţi dă pace.

În această privinţă, Berl Îngeru', a doua calfă de croitor care era cu Siomca la cuţite, se declară de acord cu rivalul. Aşa că-şi dădu şi el capu' pe spate şi mugi:

Iată că norocul îţi surîde-o clipă –
În el flori şi stele, păsări, toate-ncap.
Şi deodată iată-l dus la mii de verste,
Că te bate gîndul să-ţi iei lumea-n cap!

Vai, nu se cuvine să-ţi hrăneşti sminteala,
Credeţi-mă, îngeri, nu mai stăruiţi.
Îngropaţi tristeţea, şi de îndoială
O să fiţi în viaţă mîntuiţi.

Cîntecul acesta m-a indispus. Mi-a trezit amintirea acelei nopţi cu lună, cînd am văzut cum aceşti doi îngeri-croitori s-au ciocnit între ei pe trotuar. Ei nici nu ştiu că i-am văzut şi am auzit discuţia lor – gîndeam eu. Dar, cu toate astea, inima tot întristată mi-a rămas.

În ungher, îşi dădu drumu' la cîntec şi sora lui Pişulică, Etl, frumoasa îngeriţă cu aripile rozalii. Se vede treaba că ea nu era de acord cu înţelesul cîntecelor celor doi nefericiţi îngeri croitori. Cîntecul ei era mai bogat în speranţe. Glasul ei era dulce ca mierea.

În vis cu scumpul meu,
Cu dragul eu m-am întîlnit.
Inel de aur pe vecie
Mi-a dăruit.

Inel de aur, ineluş,
Te port pe deget ca pe-o stea –
Şi prietenei l-am arătat
Spunîndu-i cam aşa:

Mi-a cumpărat logodnicul inel!
Ce înger este el, lumina mea
O, aş zbura de-ndată eu la el,
Tata şi mama dacă m-ar lăsa.

Şi zile-n şir am sta alăturea,
N-aş mai avea de nimenea habar –
Pîn' ce cosiţa neagră, mîndra mea,
S-ar face ca zăpada-n Ianuar.

Află, dacă poţi, care din ei are dreptate, gîndeam eu. Ăia zic una, şi-mi vine sora lui Pişulică şi-mi zice tocmai de-a-ndoaselea. Las' să mă fac eu mare. Îs sigur că voi şti limpede ce şi cum.

Siomca Îngeru' suspină adînc. Amintirea fetei toptangiului Raiului îl pişcase la inimă. Am văzut cu ochii mei o lacrimă picurînd pe o aripă dată la întors.

Berl Îngeru' îşi pizmui rivalul pentru această lacrimă. Se gîndi atît de intens la fata toptangiului Raiului, strîngînd în acest timp şi din pleoape, încît izbuti să-şi stoarcă şi el o lacrimă.

Îi aruncă îngerului Siomca o privire victorioasă. Cam ce ţ-ei fi închipuit, – zicea privirea lui, – că numai tu poţi jertfi o lacrimă de dragul copiliţei toptangiului Raiului? Uite că nu-ţi merge!

Fără doar şi poate, treaba asta îl necăji pe Siomca. Îşi lăsă capul în piept, începu să-şi poarte acul şi mai repede şi se puse pe cîntat:

Ţi-ai rîs de mine, inimioară,
Ţi-ai rîs de mine, tron regesc,
Dar nicăieri nu-mi aflu locul,
Cît e de lungă noaptea
Pe străzi rătăcesc.

Din partea ta cu mii de stele luna
Aduce veşti senine,
Eu, inimioară, nu pot să te-ajung,
Mi-e dat să ispăşesc prin tine.

Berl Îngeru' s-a îndepărtat furiş de masa de lucru. Cîntecul lui Siomca îl zădărîse. Simţea că, dacă Siomca va mai cînta o strofă, el, Berl Îngeru', n-o să mai fie în stare să se stăpînească. O să pună mîna pe fierul de călcat şi o să-i spargă capu'.

Spre norocul lor, lui Siomca i se termină aţa. Cîntecul avea numai două strofe, aşa că Berl Îngeru' se linişti.

Adică, vorba vine că s-a liniştit. Ce se petrecea în inima lui, numai singur Dumnezeu ştie, dar pe dinafară nu se cunoştea.

Pişulică s-a trezit din somn. Intrînd în atelier, a dat ochii cu mi-

ne; s-a bucurat nespus. S-a apropiat în fugă şi m-a îmbrăţişat de parcă nu ne-am fi văzut de multă vreme.

– Eşti de mult aicea, Şmul Abe?

– Mai bine de-un ceas de cînd te aştept, Pişulică. Ai tras, nu-ţi fie deochi, un pui de somn...

Ne-am aşezat în dreptul ferestrei deschise. Ne uitam afară. În luncă păştea Şor-Haborul. Cei trei păstori desculţi jucau o concină.

– Şor-Haborul, – i-am spus eu prietenului meu –, se face pe zi ce trece mai gras. La venirea lui Mesia, o să fie de-acu' atît de gras, încît cu greu o să poată fi urnit din loc.

Pişulică tăcea. O văzurăm pe Îngereasa Hasie, care se plimba prin lunca Raiului. Era în a noua lună, aşa că, în fiecare zi, spre seară, se plimba prin luncă, să soarbă aer proaspăt.

– Pişulică, la ce şi-o fi pus pestelca roşie? l-am întrebat pe prietenul meu. Dacă Şor-Haborul o să vadă roşeaţa se poate întîmpla, Doamne fereşte, o nenorocire.

– Într-adevăr, sări Pişulică şi amîndoi începurăm să facem semne cu mîinile, să-i dăm de ştire îngeresei gravide să se întoarcă imediat.

Dar se pare că Îngereasa Haise n-a înţeles rostul semnelor noastre. Agale, îşi vedea de plimbarea ei, se apropia, mereu mai mult, de locul unde păştea Şor-Haborul.

Şor-Haborul zări pestelca roşie şi ochii i se aprinseră. Acuşi, acuşi o să se arunce asupra îngeresei, ne ziceam noi.

Dar nu s-a întîmplat aşa. E adevărat că pestelca roşie nu prea i-a fost Şor-Haborului pe plac. Dar, spre uimirea noastră, el şi-a văzut de ale lui. Şi-o fi spus, pesemne, că el nu e bou de rînd, căci doar e Şor-Habor, aşa că nu e demn de el să se enerveze, colo, pentru un petic de pînză roşie, ca o vită oarecare.

Nepăsarea asta, a lui, mă uimi. Şor-Haborul îşi vedea de ciupitul ierbii, nici nu-şi întorcea măcar capul spre nătînga de îngereasă cu pestelcă roşie.

Dar, cu toate astea, tot a fost dat să se întîmple o nenorocire. Despre Îngereasa Hasie nu s-ar fi putut spune că ar fi dintre îngeresele cele mai isteţe. S-ar fi putut spune mai degrabă că era mai vită decît Şor-Haborul. Cînd ajunse aproape de tot, la cîţiva paşi de Şor-Haborul care-şi vedea de păscut, ea se opri şi începu să-l privească. Ce-i drept, Şor-Haborul rumega cu multă poftă. A stat ea aşa un timp, cu ochii zgîiţi, minunîndu-se de rîvna lui.

Cei trei păstori se ciorovăiau asupra cărţilor. Unul spunea una, al doilea alta, iar al treilea cu totul altceva.

Erau atît de adînciţi în ciorovăiala lor, încît nici n-au văzut că îngereasa gravidă s-a apropiat de Şor-Habor şi că îl mîngîie pe gît.

"N-are decît, îşi zise Şor-Haborul –, să mă mîngîie cît îi pofteşte inima. Numai de şi-ar lepăda pestelca aia roşie...".

Dar, după cum spune Îngereasa Hane Devoire, mama lui Pişulică, "Cel ce-i prost, numai de necazuri face rost". Îngereasa gravidă n-a preţuit mărinimia Şor-Haborului. L-a mîngîiat, l-a tot mîngîiat şi, deodată, s-a aplecat cu totul aproape de el şi i-a şoptit în ureche:

– Vine Mesia!

Şor-Haborul se cutremură în toată greutatea trupului său. "Vine Mesia". Nici mai mult, nici mai puţin. Care va să zică el, Şor-Haborul, va fi sacrificat, carnea lui va fi hăcuită. Carnea asta va fi pusă la frigare, pregătită în fel şi chip. Sfinţii vor înmuia bucăţi de *coilici* în zeama ei. Vor înfuleca din carnea lui şi o vor lăuda clefăind:

– Ai, ai, ai... bunătatea bunătăţilor Raiului!

Şor-Haborul fu cuprins de furia disperării. "Vine Mesia!"

Primejdia e aproape, trebuie să fugi, să te salvezi de cuţitul sacru.

Şor-Haborul (boul tot bou) nu ştia că vestea asta era doar o glumă, care i se năzărise Îngeresei Hasie. Pînă la venirea lui Mesia mai era destul timp, să tot pască în lunca Raiului... El dete deodată capul în pămînt, apoi o săltă în coarne pe Îngereasa gravidă şi o luă la goană orbeşte, şi dus a fost!

Eu şi prietenul meu Pişulică am început să zbierăm. Strigam de parcă nu erau glasurile noastre:

– Şor-Haborul a fugit, a fugit Şor-Haborul !

Cei trei păstori au sărit în sus, au început să şuiere şi au rupt-o la fugă după vita sălbăticită. Îngereasa Hasie tremura pe coarnele lui şi scotea nişte răcnete, încît s-au adunat îngerii cu mic cu mare. Întrebările – gîrlă:

– Ce s-a întîmplat, ha? Ce s-a întîmplat?

–Şor-Haborul a luat în coarne o îngereasă gravidă şi a zbughit-o cu ea.

– Să fugim după el, după el!

– Trebuie prins şi adus înapoi!

– E-te na, îngereasă gravidă. Atîta pagubă. Mai de preţ e Şor-

Haborul. Ce-o să se facă Sfinţii făr' de Şor-Habor cînd o să vină Mesia?

Începu o goană, da' ce goană... Doar să nu fi avut aripi, să nu zbori. Tineri, bătrîni de-a valma, fîlfîiau în urma Şor-Haborului.

Dar spaima lucra în Şor-Habor cît o mie de diavoli. Pesemne că în faţa ochilor îi fulgera cuţitul sacru cu care se va face sacrificarea lui. Gonea, se îndepărta de marea benchetuială pe care avea s-o pună la cale Mesia, pe spinarea lui – din carnea lui, pentru sfinţi.

Îngereasa gravidă tremura pe coarnele sale. Dădea din mîini ţipa, leşina, se trezea din leşin şi iarăşi ţipa.

Noi goneam după Şor-Habor. Înaintea tuturor, zburau cei trei păstori, iar după ei zburau îngeri bărboşi şi nebărboşi. Singurii copii care zburau cot la cot cu toţi aceştia eram noi, eu şi prietenul meu Pişulică.

O parte din îngerii urmăritori au obosit. Gîfîind, s-au oprit din urmărire, s-au şters de năduşeala de sub aripi şi, tot în zbor s-au întors acasă.

– Plămîni de oţel are ăsta, Şor-Haborul ăsta.

– S-a mai pomenit aşa fugă? Mai dihai decît cel mai sprinten iepure de rai.

– Neroada asta de muiere l-a speriat zdravăn. S-ar cuveni s-o vezi întinsă colea, în curtea sinagogii şi să i se ardă cîteva, ştii, dar aşa, în lege, ca să ţină minte pînă într-a zecea spiţă să mai umble cu astfel de şăguieli.

Cam aşa vobeau ei îngerii în zbor spre casă. Iar Şor-Haborul gonea, gonea, iar noi – după el.

În goana lui, Şor-Haborul făcu pagube serioase. Trecea prin grădini, peste ogoare, zdrobind totul şi toate sub copitele lui. În goana asta, a dat de-a berbeleacu' doi îngeraşi mititei care se jucau de-a v-aţi ascunselea. Un înger bătrîn, care se afla pe uliţa unui sat şi cînta din caterincă, s-a ales cu aşa o izbitură, încît, după ce a făcut cîteva tumbe prin aer, s-a prăbuşit leşinat. De-abia, de-abia au putut să-l trezească.

– Pişulică, ia te uită, o ia spre apus, spre graniţa cu Raiul Creştin. Vezi, Pişulică?!

– Văd, cum să nu văd, Şmul Abe. Să dea Dumnezeu să ajungi să-mi dai veşti mai bune.

Începu să se lase înserarea. Goana după Şor-Habor deveni mai îndîrjită. Trebuia prins înainte de venirea nopţii.

Așa gîndeam noi, Șor-Haborul însă gîndea altfel. El hotărîse că, orice s-ar întîmpla, chiar dacă ar fi sfîrșitul lumii, el nu se va lăsa prins.

Întunericul învăluia drumuri și cîmpii. Ca un făcut, de astă dată Luna nu se ivi. Nici urmă de vreo stea.

Se făcu o beznă de-ți vîrai deștele-n ochi. Se auzea numai fîlfîitul zorit al aripilor și mugetele înspăimîntătoare ale Șor-Haborului.

– De unde își trage el o așa putere? – gîfîi un înger.

Dacă nu greșesc, era Hilel, străjeru'.

– De unde, întrebi tu? – izbucni un altul în rîs, – de la facerea lumii o ține tot într-un păscut, și tu ai vrea să n-aibă putere?

Șor-Haborul gonea ca o furtună peste cîmpiile Raiului. Pestelca îngeresei pe care o purta între coarne flutura ca un steag.

– Tu vezi, Șmul Abe, acolo, flăcăruile cele verzi? Acolo-i granița cu Raiul Creștin. Numai de nu i s-ar năzări să treacă granița. Ar fi curată nenorocire.

– Da' pesemne că se va speria și se va opri, încercai eu să-mi liniștesc prietenul, deși nici eu nu credeam ceea ce spuneam.

Ei, asta-i. Lasă-te-n seama cinstei unui Șor-Habor înfuriat, – gîndeam eu –, ce știe o vită ce-i o graniță? Știe el care-i deosebirea între Raiul Evreiesc și între Raiul Creștin?

Luminile graniței erau tot mai apropiate. Se zărea biserica pravoslavnică din apropierea hotarului. Șor-Haborul se avînta cu o vigoare și mai sălbatică, spre linia de frontieră.

Îngereasa gravidă, care mai tremura între coarnele Șor-Haborului, nu mai avea putere să strige. Răgușise ca un clopot. Arareori se mai auzea cîte un geamăt.

Cei trei păstori, care aveau în seama lor Șor-Haborul, erau pieriți, albi cum e creta. Ce-or să se facă ei dacă Șor-Haborul, ferească Dumnezeu, o să treacă dincolo, în Raiul Creștin?! După toate semnele, părea limpede că așa o să se întîmple. Clopotele bisericii pravoslavnice începură să sune: bum, bum, bum, bum.

Șor-Haborul gonea în salturi, împroșcînd cu spumă în dreapta și-n stînga. Granița era de-acu' așa de aproape, încît se vedea pînă și paza: îngeri cu ochi albaștri și păr bălai. Erau încălțați cu cizme cu carîmbii înalți și stăteau sprijiniți în bîte.

– Pișulică, ce-o să se întîmple?

– O nenorocire, gemu prietenul meu Pișulică. O nenorocire, Șmul Abe.

Şor-Haborul, cu îngereasa gravidă în coarne, zvîcni peste graniţă. Cîţiva dintre îngerii creştini au încercat să i se pună în cale. Dar el făcu un salt uriaş şi-şi continuă goana.

Ai noştri – îngerii evrei, adică – s-au orpit la graniţă. Să zboare mai departe după Şor-Habor – nu se putea. La drept vorbind, ar fi putut ei, da' îngerii creştini nu i-ar fi lăsat.

Am coborît, întristaţi, ruşinaţi. Ce ne rămînea de făcut? Habar n-aveam. Stăteam şi ne tot uitam spre cîmpiile dincolo de care dispăruse Şor-Haborul.

– L-or fi prins, se încumetă un înger.

– Şi dacă? cu ce ne alegem noi dintr-asta?

– Ei sînt în stare să-l taie treif*, spuse, aşa, într-o doară, un al treilea.

– Gras, nu-i fie de deochi, e Şor-Haborul nostru, aşa că o să facă din el un praznic în lege.

– Sfinţii noştri o să rămîie cu buzele umflate. Le lasă gura apă de-o viaţă întreagă, şi acu', iaca – s-a zis cu Şor-Haboru'.

– Muşcă-ţi limba, – se răsti Henzl Îngeru' –, cum vine asta: s-a zis cu Şor-Haborul?! Doar nu s-a topit. Numai că a trecut dincolo, în Raiul Creştin şi trebuie să-l recăpătăm de-acolo.

Henzl Îngeru' îşi mîngîie barba lui rară. Căuta un mijloc să elibereze Şor-Haborul.

– Ce-i de făcut, reb Henzl? – întrebă o aschimodie de înger, scund şi cu barba deasă. Dă-ne o idee, reb Henzl.

Henzl Îngeru' nu-l învrednici nici cu o privire. S-a apropiat de paza graniţei Raiului Creştin şi a început să discute, jumătate evreieşte, iar restul – cu mîinile.

– *Naşi* Şor-Habor, a tulit-o, a făcut un *Vaivrah*** în *vaş* Rai.

– *Şto?* – l-a întrebat, la rîndul lui Vasili Nistioruc, vagmistrul pazei de la graniţa creştină.

– *Naşi* Şor-Habor *do vaşi* Rai, l-a lămurit încă o dată Henzl Îngeru', ajutîndu-se cu mîinile, imitînd mişcările unei fiinţe care fuge.

* *Treif* – impur, sacrificat fără a se ţine seama de prespcripţiile rituale.

** *Vaivrah* – "şi el a fugit" (în ebraică). "Ci acum, fiule, (zise Rahela fiului ei Isaac) ascultă cuvîntul meu. Scoală şi fugi la Laban, fratele meu în Haran" (Facerea, 27. 43). Adoptat în vorbirea idiş, cuvîntul *vaivrah* e folosit ironic: fugă ruşinoasă.

Paza graniţei izbucni în rîs. Vasili Nistioruc, vagmistrul, şi-a răsucit mustăţile şi sever, a rostit:

– *Paşol von, jid parhati**.

Henzl Îngeru' fu cuprins de un tremur. Noi, ceilalţi, stăteam în jurul lui pierduţi, cu aripile pleoştite.

Dinspre Cîmpiile Raiului Creştin răsunară urale şi rîsete. Asta însemna că ei, îngerii creştini, izbutiseră să oprească Şor-Haborul.

Noi stăteam în partea noastră de graniţă şi auzeam veselia celor de dincolo. În fiecare dintre noi inima bătea ca un ceasornic înnebunit.

Îngerul Hilel străjeru' oftă din greu. Oftatul lui putu fi auzit pe o depărtare de şapte verste împrejur.

Cei trei păstori desculţi arătau de parcă ar fi fost cotonogiţi. Ce-o să răspundă ei cînd vor fi luaţi la întrebări?

"Aşa ne-aţi păzit Şor-Haborul, pui de lele ce sînteţi?..." Iar Sfinţii, pe bună dreptate, îi vor scuipa în obraz. "De concină v-a ars vouă... Şi în timp ce ei erau adînciţi în joc, s-a întîmplat nenorocirea."

Rîsetele de pe cîmpiile Raiului creştin se înteţiseră. Asta însemna că Şor-Haborul era purtat cu mare alai spre grajdurile Raiului creştin.

Vor pune vita aceasta sacră, neîntinată, la aceeaşi troacă cu porcii lor. Vai nouă, ce-am ajuns.

Henzl Îngeru' a zis, aşa, într-o doară:

– Te pomeneşti că vor tăia Şor-Haborul cu un cuţit *treif*. Ce vor spune Sfinţii? Ce obraz ar avea ospăţu' fără Şor-Habor? Văleu, îngeri buni, ce-i de făcut? Nu poate da nimeni un sfat?

Să dai un sfat! Uşor de spus, da' greu de îndeplinit.

Noaptea era adînc întunecoasă. Îngerii, cu aripile pleoştite, stăteau cioacă la graniţă şi nu ştiau încotro s-o apuce.

– Ştiţi ceva? – se încumetă unul din păstorii desculţi. Să aprindem un foc, să ne mai încălzim deocamdată şi, aşa, să ne mai gîndim şi să ne mai socotim cam cum să ducem vestea şi cum s-o înfăţişăm întregului Rai.

Planul – ca să se facă un foc – fu pe placul tuturora. Era, cum s-ar spune, tîrziu de-acu', după miezul nopţii, şi noi, de răcoare, cam clănţăneam.

* *Paşol von, jid pahati* – şterge-o de-aici, jidan chelbos (ucr.).

Cei trei păstori au adunat surcele şi au aprins focul. Ne-am aşezat în jurul focului. Fiştecare şi-a dus un deget la frunte, gîndea şi căuta un chip, o idee.

– Ce zici tu, Pişulică?

– Ce să zic, Şmul Abe? E o treabă destul de... destul de parşivă.

– Acuma au ei Şor-Haboru', iar noi, Pişulică, avem o scatoalcă.

– Aşa că, neavînd încotro, o să ne ducem traiul şi fără de Şor-Habor, Şmul Abe. La venirea Mesiei, o să se mănînce din Leviusn. Carnea de Leviusn e mai gustoasă decît carnea de Şor-Habor.

Henzl Îngeru', care auzise ce vorbisem, s-a aprins. Şi-a ieşit din fire şi ne-a blagoslovit cum i-a venit la gură. Se tot îneca şi tot mereu îşi lua avînt.

– Gata, ţîncii îs gata să le lase lor Şor-Haboru', în Raiul Creştin. Cum vine asta? Să le lăsăm Şor-Haboru'? L-am păscut mii de ani, ca să-l lăsăm lor pentru praznic? N-au ei porci destui acolo, mai trebuie să le lăsăm şi Şor-Haboru'? O să zgîlţîim lumea din temelii, o scoatem din ţîţîni, prăpăd o să fie, auziţi ce vă spun? Prăpăd o să fie, dar Şor-Haboru' se va întoarce la noi!

Eu şi prietenul meu Pişulică, speriaţi, am început să dăm din colţ în colţ.

– Nu vă înfuriaţi aşa, reb Henzl! Doamne fereşte, nu ne-am gîndit la nimic rău. Noi am vrut... Noi am zis... Mă-nţelegi, reb Henzl...

Dar Henzl Îngeru' cînd se aprinde, e greu să-l potoleşti. Cît era el de lung, stătea în faţa focului, dădea din mîini, turuia, meliţa, măcina ca o moară. Vorbele i se încălecau, de nu mai puteai pricepe nimic.

Deodată a început să fîlfîie din aripi. A stins focul ce-l aprinsesem în cîmp. A scos un strigăt de parcă nu era glasul lui:

– Sculaţi-vă, îngeri! Ce mi v-aţi aşezat ca babele în jurul focului? Să trezim tot Raiul. Să dăm alarma. Să izgonim primejdia cu strigătele noastre. Vai de anii pe care am ajuns să-i trăiesc!

Ne-am ridicat, am întins aripile şi am pornit-o în zbor. În frunte era Henzl Îngeru'. Înfricoşător, fîlfîia şi zbiera:

– Buboaie o să le lăsăm, nu Şor-Haboru'! Şor-Haborul e al nostru! O să-l readucem în Raiul nostru, cu binele ori cu răul...

X. Zvoana iscată de fuga Şor-Haborului

Vestea că Şor-Haborul a întins-o a răscolit tot Raiul. O purtau păsările agere-n cioc, o purta vîntul. Dimineaţa, cînd am ajuns acasă, am aflat de-acu' pe străzi grupuri, grupuri de sfinţi; erau nedumeriţi, uluiţi, dădeau din mîini şi nu le venea să creadă că nenorocirea s-a întîmplat într-adevăr.

– A fugit Şor-Haboru', chiar aşa? – îl întrebă *ţadicul** din Apta pe cel din Lublin. Nu se poate, aşa ceva nu s-a mai pomenit.

Barba colilie a sfîntului din Lublin tremura. Se vedea cît colo că era cu totul năucit.

– Vestea asta o cîntă de-acu şi păsările pe acoperişuri, iar dumneata îmi vii cu... Cică "aşa ceva nu s-a mai pomenit". Io-te la el!

– Poate că o fi numai un vis, – stărui cel din Apta –, aşa că toată durerea din inimă e pe degeaba.

Cel din Lublin dădu din mînă.

– Vis, un vis zici dumneata? Măcar de-ar fi numai un vis.

– O să-l căpătăm, poate, înapoi, – încercă să se mîngîie cel din Apta. Ce nevoie au sfinţii din Raiul Creştin de Şor-Habor? ei au acolo porci din belşug, iar carnea de porc are la ei mai multă trecere.

Cel din Lublin luă o priză de tabac de la cel din Apta. Trase o dată, apoi strănută răsunător.

– Adevăr ai strănutat, spuse cel din Apta, dar nici nu apucă să rostească cuvintele, că nici el nu mai credea în ceea ce spusese.

Făcui semn cu cotu' prietenului meu Pişulică.

– Unde s-or fi topit cei trei păstori care aveau în pază Şor-Haboru'? Numai cît erau aici, cu noi şi-acu': ia-i de unde nu-s. Unde-or fi dispărut?

– Mai întrebi, Şmul Abe? Nu înţelegi şi singur că păstorilor le e frică? Sfinţii-s foc şi pară că de ce n-au păzit cum trebuie Şor-Haboru'. Păstorii s-or fi ascuns undeva, într-un pod.

* *Ţadic* – rabin, sfînt (ebr.).

Văzurăm o adunare. Îngerii făcuseră cerc în jurul țadicului din Sadagura. Acesta avea barba zbîrlită. Ochii lui negri scăpărau. Tuna și fulgera:

– Unde-s nemernicii de păstori? Ar trebui să fie stîrpiți de la rădăcină! Să li se sfărîme aripile acestor ticăloși! Izgoniți din Rai să fie, asta li se cuvine. Izgoniți și ei, și muierile lor, și copiii lor și copiii copiilor lor!

Ceilalți sfinți dădeau spornic din cap. Erau de acord cu amarul cuvintelor țadicului din Sadagura.

Îl văzurăm pe țadicul din Horodenca sosind într-un suflet. Halatul îi era descheiat. Un papuc și-l pierduse undeva, pe drum. Se apropie în fugă de cei adunați. De-abia, de-abia mai răsufla.

– Cîta mai nenorocirea, ditai necazu'. Praful s-o alege din cuțitul și furculița de aur ce mi le-am pregătit pentru marele ospăț. Coșcogea beleaua pe capul meu!

Țadicul din Horadenca era un ovreiaș mărunțel, cu o barbă lungă. Fără de glumă, s-ar putea spune că barba îi ajungea pînă la genunchi. Prietenul meu Pișulică nu s-a putut stăpîni, a izbucnit în rîs.

– Nu rîde, Pișulică, – i-am spus –, e cu păcat.

– Cum să nu rîd, – îmi răspunse Pișulică –, uită-te la el, la prichindelul ăsta de sfînt, jumătate-ncălțat, jumătate desculț. Nu-i stă mintea decît la potol. Mare poftă de halelală, nu-i fie de deochi!

Norocul nostru că sfinții erau așa de prinși în discuția lor, încît n-au auzit spusa prietenului meu Pișulică.

– Ce facem? Ce ne facem? Ce-i de făcut? – își frămînta mîinile țadicul din Sadagura. Cum o să arate marele ospăț fără Șor-Habor?

– Trebuie să ne văităm. Trebuie să țipăm pe uliți, s-a aprins țadicul din Horodenca. Vă dați seama? Așa ceva nu s-a mai pomenit.

– Asta-i numai isprava *lui*, a Necuratului, – predica cel din Lublin –, fiindcă de unde la o vită minte s-o întindă?

– Adevărat, adevărat, – țipă cel din Horodenca –, e numai treaba Necuratului. Necuratul, pieri-i-ar numele, s-a strecurat în Rai.

– Trebuie revizuite *mezuzele*, – interveni țadicul din Zalici, aflat și el în mijlocul cercului –, poate că o fi vreo *mezuză* cu o slovă greșită și de asta s-a întîmplat nenorocirea.

– Vino, – mi-a șoptit Pișulică –, să-i lăsăm pe galițieni. Ciorovăiască-se sănătoși asupra *mezuzelor*, iar noi să ne vedem de zbor.

– Încotro, Pişulică?

– Gîndesc să zburăm spre Sfinţii Părinţi, să auzim cam ce spun ei despre fuga Şor-Haborului.

Am lăsat cercul galiţienilor şi am zburat în direcţia aleii Cei trei Sfinţi Părinţi, acolo unde-s vilele Sfinţilor Părinţi Patriarhi.

Pe parcurs, am zărit feluriţi *ţadici*. Stăteau cîte patru, cîte cinci, ba chiar şi cîte zece, în cerc. Din zbor, am prins frînturi de cuvinte: Şor-Habor... *vaivrah*... păstori... jucau cărţi... în Raiul Creştin... ar trebui biciuiţi, sfărîmate aripile... ce-o să spuie Mesia...

– Ne-o făcu Şor-Haboru', Pişulică... Sfinţii-s cu totul buimăciţi, ai văzut? Cel din Kojniţa a uitat să-şi pună pînă şi laibărul amintirilor cu cei patru ciucuri sfinţi...

– Şi Bunicul din Spolia, Şmul Abe. L-ai văzut pe Bunicul din Spolia? Îşi smulgea barba şi striga: Vai, vai, evrei, văleu! Ce ne facem dacă, feriţi să fim, îi vine poftă Mesiei să vină chiar azi?

– Spune-mi, rogu-te, Pişulică, – am întrebat – cum de au sfinţii noştri aşa o poftă de mîncare?

– Pui nişte întrebări ciudate, Şmul Abe. Cum de nu înţelegi şi singur? Sfinţii nu fac nici o treabă, nu-şi înmoaie, vorba ceea, nici mîna în apă rece, umblă brambura, cît e ziulica, să soarbă aer proaspăt, şi aerul ăsta proaspăt, se spune, stîrneşte pofta de mîncare.

Am cotit-o pe bulevardul Eliuiu Hanuvi. soarele de dimineaţă aurea acoperişurile. Bulevardul Eliuiu Hanuvi era pustiu. Îngerii avuţi mai dormeau. Iar sfinţii care locuiau pe bulevardul ăsta porniseră în grabă la ceilalţi sfinţi, să se sfătuiască asupra nenorocirii.

Şmae, vardistul cu tunica verde, stătea la capătul bulevardului şi căsca. Aripile le avea strînse. Ca de obicei, îşi ţinea beţişorul în mînă, dar, de data asta, nu ştia ce să facă cu el.

Eu şi prietenul meu Pişulică am găsit prilejul să ne răfuim cu el. Tot stătea el degeaba şi n-avea faţă de cine să-şi dea ifose.

Am zburat deasupra capului lui. Am făcut cîteva tumbe şi, ţinîndu-ne de mînă, i-am cîntat cîntecul ce i-l ticluise Pişulică, fiindcă ne făcuse proces verbal pentru capră:

Şmae, Şmae poliţistu',
Cu bastonu' de vardistu,
Stă mereu în drumul nost',
Ca un golem, ca un prost.

Ce tunică, măi, să fie!
O tunică prăzulie,
Că e pus la şapte ace –
Hai, veniţi cu toţii-ncoace,
Îngeraşi, veniţi în zbor,
Să-l luăm peste picior.

Şmae vardistu' se făcu roşu cum e sfecla. Se uită în sus şi ne zări. Cu spume la gură, începu să strige, ameninţînd cu beţişorul:

– Staţi aşa, debedeilor, că vă arăt eu vouă!

Era pe punctul de a-şi desface aripile, ca să se ridice în aer şi să se socotească cu noi, dar am avut noroc. Taman atunci s-a ivit şi bătrînul Eliuiu Hanuvi, care ieşise pe bulevard, să-şi facă întîia plimbare de dimineaţă.

– Şmae, încotro zbori? Ha? Ce-mi eşti aşa de şmaiurit, Şmae?

Şmae vardistu' şi-a strîns aripile şi fiindu-i pesemne ruşine să-i povestească bătrînului proroc cum i-am cîntat noi un cîntec de batjocură, a zîmbit şi l-a salutat:

– Bună dimineaţa, reb Eliuiu. Aţi auzit, reb Eliuiu? Şor-Haboru' a făcut un *vaivrah*. Toţi sfinţii din tot Raiu' îs tare îngrijoraţi de întîmplarea asta, iar dumneavoastră, reb Eliuiu, vă plimbaţi de parcă nimica nu s-ar fi întîmplat.

Eliuiu Hanuvi zîmbi la rîndul lui.

– Ştiu, ştiu, Şmae. Ştiu că Şor-Haborul a fugit şi că sfinţii-s în fierbere. Să fiarbă, fiindcă au de ce să fiarbă. Ei au, nu le fie de deochi, măsele sănătoase, cîtă vreme eu – şi bătrînul proroc îşi arătă gingiile pustii –, eu oricum n-am cu ce să mestec partea mea de Şor-Habor.

L-am lăsat pe bătînul proroc să discute cu poliţistu' şi ne-am văzut de zbor, înspre aleea "Cei trei Sfinţi Patriarhi".

– Ştii ce gîndesc eu,Şmul Abe?

– De unde să ştiu ce gîndeşti tu, Pişulică?

– Gîndesc că acolo, la Sfinţii Părinţi, o fi mare jale. Tare aş mai vrea să-l văd pe patriarhul Iţhoc. El care-i mare adept al unui anume cuvînt din cartea sfîntă.

– Ce cuvînt, Pişulică?

– *Ahile**. Pentru o hălcuţă de carne ar fi în stare de cine ştie ce grozăvie.

* *Ahile* – mîncare.

– De unde ştii, Pişulică?

Pişulică mă privi uimit.

– Ai uitat, Şmul Abe, ce-am învăţat la *heider?* Doar în *Pentateuh* se află scris limpede că patriarhul Iţhoc ţinea mai mult la Eisev, fiindcă Eisev îi aducea întotdeauna o parte din vînat. În al doilea rînd, Şmul Abe... Pişulică rămase o clipă pe gînduri. În al doilea rînd, l-am văzut cu ochii mei pe sfîntul părinte Iţhoc, într-o zi, mai spre seară, în lunca Raiului, unde păştea Şor-Haborul. Sfîntul părinte avea o cretă în mînă.

– La ce îi trebuia creta aia, Pişulică?

– Cu creta aia sfîntul părinte Iţhoc a făcut un semn pe trupul Şor-Haborului. Dacă nu mă înşel, semnul l-a făcut pe partea lui dreaptă. Semn, adică, vezi bine, această parte de carne e a lui şi din ea o să mănînce, în numele numelui celui sfînt, cînd o să vie Mesia.

– Bine, dar sfîntul părinte Iţhoc e orb, Pişulică. De unde ştia el să nimerească partea dorită?

– Las' pe el, Şmul Abe, îmi răspunse Pişulică. Aşa orb cum e, a pipăit şi a nimerit bucata cea mai grasă şi şi-a însemnat-o cu creta.

Am cîrmit-o în străduţa Baal-Şem-Tov.* Străduţa era săracă, aşa că – sau tocmai de asta – plină de soare. Aici locuiau îngerii cei mai săraci. Aici, în căsuţele astea, nu afli decît o singură pereche de aripi. Dacă cineva dintr-ai casei zbura undeva, ceilalţi n-aveau încotro, trebuia să rămînă acasă. Cînd cel plecat se înapoia, îşi dezbrăca aripile şi le preda altuia.

Despre străduţa aceasta se povesteau o mulţime de întîmplări năstruşnice. Cei ce stau pe străduţa asta rabdă de foame şi cred în minuni. Ce-i drept, poveştile sînt frumoase, dar foamea îşi vede de ale ei. Stoarce, suge şi adesea nu te lasă să adormi.

Pe stăduţă se jucau nişte îngeraşi. Se ţineau de mînuţe, horeau şi cîntau:

Rude, rude, rane,
Rivce e o pană,
Berce e un pan,
Berche îi berban.

* *Baal-Şem-Tov* – Israel Baal Şem, întemeietor al hasidismului, mişcare populară religioasă evreiască din secolul al XVIII-lea, în opoziţie cu rigiditatea conservatoare, impusă de ţadici (rabinii ereditari). Îşi dobîndeau cele necesare existenţei cărînd lut cu o căruţă.

Zboară la plimbare
Cu aripe papagale,
De ştiut oricine-i ştie,
Dînsa are pană la pălărie,
Dînsul poartă un ţilindru,
Dar nu e deloc puindru,
Are miere şi bea vacsu,
Dar-ar dracu-n tac-su.

– Pişulică, – i-am zis eu prietenului meu, arătînd spre copiii ce se jucau pe străduţa Baal-Şem-Tov –, Pişulică, îngeraşii ăştia sînt aşa de sărmani şi de jerpeliţi! Să coborîm şi să ne prindem în joaca lor.

– Ferit-a, – a spus Pişulică –, ai uitat, Şmul Abe, că noi zburăm spre Sfinţii Părinţi să aflăm cam ce spun ei despre Şor-Habor?

– Numai o clipă, Pişulică, – m-am rugat eu de prietenul meu –, ne jucăm un pic şi apoi să zburăm mai departe.

– Nu, acum ne vedem de zbor. Altădată vom veni încoace şi ne vom juca, mi-a răspuns sever Pişulică.

Aşa că n-am avut încotro şi m-am supus.

Străduţa era sucită. Din care pricină am fost nevoiţi să încetinim zboru', nu cumva să ne agăţăm aripile.

Nu ne-a fost prea uşor să ieşim din străduţa Baal-Şem-Tov. Am apucat-o la dreapta. Am recunoscut strada imediat. Era strada Iubitorii Poporului. Aicea, pe această stradă, îşi aveau locuinţa Moişe Leib Sasover, reb Velvale Zbarger şi reb Leivi Iţhoc Bardicever. Sfinţii aceştia îşi au fiecare gospodăria lui. În spatele fiecărei case se află cîte o livadă cu cireşi. Se înţelege că aceştia nu sînt dintre sfinţii cei mai înstăriţi. Sînt alţii mult mai bogaţi decît ei; dar cu toate astea, nu le merge chiar aşa de rău. N-au grija existenţei, aşa că ziua întreagă înalţă rugi pentru poporul lui Israel, ca Dumnezeu să se îndure şi să facă loc în Rai pentru tot Israelul.

Ne-am uitat în jos. Am zărit un evreu de o statură potrivită, îmbrăcat într-un caftan de atlaz. Cu toate că nu era decît o zi obişnuită, o miercure-răiască, el purta un *ştramel** pe cap. Stătea în mijlocul străzii – capul înălţat spre noi, mîinile ridicate spre înălţimi. Buzele lui murmurau.

* *Ştramel:* un fel de căciulă formată dintr-o calotă de catifea sau atlaz, avînd în jur o blană cafenie-roşietică, cu firul lung; asemănătoare celor purtate de cnejii ruşi.

– E rabinul din Bardicev, a şoptit prietenul meu Pişulică. Reb Leivi Iţhoc Bardicever. Pesemne că are o dispută cu Făuritorul Lumii. Ori de cîte ori se lasă cu necaz, el îşi îmbracă veşmintele de Sîmbătă, se opreşte în mijlocul străzii şi se pune pe bocit. Se pune cu gura pe Dumnezeu.

– Cam ce o fi spunînd el acuma Făuritorului Lumii? Hai să ascultăm, Pişulică.

– Bine, Şmul Abe, a consimţit prietenul meu. Ne vom lăsa în jos să auzim ruga lui în *jargon**, da' ţine minte: nu zăbovim prea mult.

Tiptil, ne-am lăsat în jos. Ne-am oprit la cîţiva paşi în spatele rabinului din Bardicev şi am tras cu urechea.

Rabinul din Bardicev stătea, cum vă spuneam, cu braţele ridicate spre nori şi cuvînta. Cuvintele cuvîntării sale ar fi putut să înmoaie şi pietrele:

Bună dimineaţa, Făuritor al Lumii!
Eu, Leivi Iţhoc ot Bardicev,
Vin să-ţi fac întrebare:
Unde-i dreptatea, Ziditorule,
Şi de ce-i pui la cazne pe sfinţii Tăi?

Am umblat pe căile Tale?
Trebuie să recunoşti că am umblat
Am ascultat de poruncile Tale?
Am ascultat.
Le-ai făgăduit Raiul?

Nici vorbă că l-ai făgăduit.
Şor-Haborul, Leviusnul,
Pe Iain Hamşămer cel Roşu?
Negreşit.

Dacă-i aşa, unde-i Şor-Haboru'
Tată din Ceruri?
A fugit la neevrei,
Părinte din Ceruri.
Ne-ai întristat bucuria,
Tată din Ceruri.

* *Jargon* – denumire dată, de unii, limbii idiş. Rabinul din Bardicev se încumeta să se adreseze lui Dumnezeu în limba idiş, în "jargon", în limba celor "de jos", şi nu în ebraică – limba sfîntă.

Nu pentru mine Te rog,
Tătucule bun,
Da' pentru Sfinţii Tăi,
Părinte ocrotitor.

Eu mă lepăd de partea mea, ducă-se!
De Şor-Habor şi Leviusn,
Da' nu strica ospăţul
Sfinţilor Tăi, Tată din Ceruri!

Rabinul din Bardicev se înclina încolo şi încoa', ca un spic legănat de vînt. Lacrimi se simţeau în glasul lui, lacrimi adevărate.

– Pare să fie bun din fire, acest rabin din Bardicev, Pişulică...

– Foarte bun, Şmul Abe. Dar hai, să ne continuăm zborul.

Am reluat zborul. Iată-ne ajunşi în aleea Cei Trei Sfinţi Părinţi. În timpul zilei, aleea aceasta e ca şi pustie. Băncile, ce-s puse pe de lături, sînt neocupate. Dar spre seară se produce o înviorare. Se ivesc perechi de îndrăgostiţi, şuşotesc între ei, se sărută şi-şi jură, la lună şi stele, dragoste eternă.

Aleea aceasta, Cei Trei Sfinţi Părinţi, e întotdeauna mai umbrită decît orice alt loc. Mestecenii, plantaţi des pe margini, păzesc aleea cu credinţă, ca nu cumva să cuteze să pătrundă vreo rază de soare.

Din depărtare, am zărit trei siluete. Erau evrei cu ştramel pe cap. Umblau, dădeau din mîini. După felul cum le cădeau umbrele pe alee, am presupus că se ciorovăiau.

Siluetele s-au apropiat. Ne-am uitat mai cu atenţie şi i-am recunoscut pe cei trei Sfinţi Patriarhi. Păşeau grăbiţi şi, în acelaşi timp, se înţepau cu vorbe.

Patriarhul Iţhoc se afla în mijloc. Ca de obicei, purta ochelari negri. Vorbea enervat. Mai degrabă ţipa decît vorbea:

– Iar eu v-o spun de la obraz: făr' de Şor-Habor, Raiul nu mai e Rai. S-a mai pomenit Rai evreiesc făr' de Şor-Habor? Ce gust o să aibă marele ospăţ făr' de-o bucăţică de carne? Nici un gust n-o să aibă. Mă auziţi ce vă spun? Nici un gust.

Patriarhul Iancăv, care păşea în stînga patriarhului Iţhoc, îi ţinea partea lui taică-său. Era şi el de acord că fără Şor-Habor ospăţul n-o să fie ospăţ.

– Eisev are baftă, – zise el mai apoi cu amărăciune –, noi, sfinţii

Raiului Evreiesc, ţinem Şor-Haborul, îl scoatem zi de zi la păscut, iar el, Eisev, o să se lingă pe degete. Eisev al tău, tată. L-ai părtinit de cînd te ştii, i-ai căutat tot mereu în coarne. Iar acum îţi ai răsplata: partea ta o s-o înghită el.

– Nu-mi aminti de ipochimenul ăsta, – strigă Patriarhul Iţhoc cu glasul de tot schimbat –, numele lui spurcat nu vreau să-l aud.

Patriarhul Avruem îi făcu semn lui Iancăv cu cotul.

– De ce-l zgîndări pe taică-tău, Iancăv? Dacă un tată face o dată o greşeală, trebuie să i-o amintim mereu?! Tatăl tău a crezut că Eisev o să meargă pe drumul cel bun, de asta îl iubea. Dacă tatăl tău ar fi ştiut că Eisev va ajunge ce-a ajuns, l-ar fi smuls din rădăcini.

Dar Patriarhul Iancăv ştia una şi bună. El susţinea că, chiar dacă Eisev ar fi fost "nu mai ştiu ce", taică-său tot pe el l-ar fi ţinut în braţe. Asta numai ca să-i aducă mereu cîte ceva de mestecat. Taică-său – susţinea Patriarhul Iancăv – se dădea-n vînt după haleală, bucatele îi erau mai dragi chiar decît *Tora**, iar acum – ce-a căutat, a găsit...

Patriarhul Iţhoc se învineţi de furie. O vînă groasă pe frunte i se zbătea. El vru să se repeadă la Iancăv, să scoată necuviinţa dintr-însul şi, în acest scop, să-l atingă cu niscaiva daruri ale dreptei.

Dar Patriarhul Avruem îl opri. El se puse între Iţhoc şi Iancăv şi îi mustră:

– Eu am cerut să se convoace o consfătuire în sinagoga mare, ca să chibzuim cum să căpătăm înapoi Şor-Haborul, iar voi vă ciorovăiţi, poftim, aţi ajuns să vă trageţi şi palme. Ruşine!

Mustrarea lui Avruem îşi făcu efectul. Iţhoc se linişti. Păşea tăcut, cu capul în piept.

– Ai auzit, Şmul Abe? Sfinţii Părinţi au organizat o consfătuire în sinagoga mare. Să zburăm într-acolo, să auzim şi noi ce se pune la cale, da' repede, Şmul Abe, să ajungem la timp. Ca să nu ne dea afară, o să ne ascundem.

– Bine, Pişulică. Să zburăm.

Ne-am înălţat. Dedesubt, patriarhii se vedeau ca trei punctişoare negre.

– Repede, repede! mă îndemna Pişulică.

* *Tora* – Pentateuhul, în special, învăţătura sfîntă.

Zburam cît ne ţineau aripile înspre sinagoga mare.

Acolo am găsit de-acu' o mulţime de sfinţi. Naftuli, ceauşul răiesc, un înger cu gheb şi cu o bărbuţă de ţap, zbura de la o vilă la alta, îi înştiinţa pe sfinţi că Sfinţii Părinţi Avruem, Iţhoc şi Iancăv îi cheamă la o consfătuire, aşa că sfinţii nu s-au lăsat mult rugaţi. Şi-a luat fiecare toiagul şi a pornit-o.

Eu şi prietenul meu Pişulică am intrat în sinagogă. Deoarece sfinţii erau cu toţii preocupaţi de întîmplarea cu Şor-Haboru', am trecut neobservaţi. Ne-am ascuns sub o bancă din cele aflate în partea dinspre apus. Eram numai ochi şi urechi.

Sinagoga se umplu. Nu mai era loc unde să stai nici măcar în picioare. Dar, cu toate astea, sfinţii aflaţi în întîrziere tot se mai înghesuiau. Dădeau din coate, se călcau pe bătături şi, în cele din urmă, izbuteau să pătrundă. Se făcu o zăpuşeală, încît noi, adică eu şi prietenul meu Pişulică, abia ne mai trăgeam sufletul.

– La ce ne-a trebuit toată joaca asta, Pişulică ? – i-am şoptit eu prietenului meu.

– St, Şmul Abe, mi-a răspuns Pişulică, punîndu-mi mînuţa pe gură. Ei ar putea să ne audă şi să ne dea afară.

Pe amvon se ivi Patriarhul Avruem, cel mai în vîrstă dintre patriarhi. Degetul gros al mîinii sale drepte îl ţinea înfipt în cingătoare, iar stînga şi-o flutura peste capetele celor adunaţi.

– Necaz mare s-a întîmplat, cinstită adunare, – cuvîntă Patriarhul Avruem –, a fugit Şor-Haboru'. Da' n-a fugit aşa, cum fuge o vită oarecare. A fugit în Raiul Creştin. De unde o fi luat Şor-Haborul atîta minte încît să fugă, asta-i o întrebare la care nu e acuma timpul nimerit să aflăm răspuns. Acuma, cinstită adunare, trebuie să ne gîndim, să adîncim, să readîncim şi să aflăm ideea care să ne înveţe cum să-l aducem înapoi, înapoi la locul lui: în Raiul Evreiesc...

În sînul celor adunaţi se iscă zarvă. Un evreu cu barbă cenuşie începu să-şi facă loc cu coatele, dădea să ajungă mai aproape de amvon.

– Pe chestia asta, cinstită adunare, am eu o pildă, o minune, cu un tîlc – aur nu alta! – strigă evreul acesta. A fost odată un împărat, iar împăratul ăsta avea trei...

– Nu ne arde de nici o pildă, maghid* din Dubno, – ţipa aproape tot norodu' –, ne trebuie ideea, nu pilda.

* *Maghid* – predicator.

Dar maghidul din Dubno se încăpăţînă. Înghesuind să ajungă la amvon, strigătul lui, pornit din toate puterile, acoperea strigătele celorlalţi:

– O să vă pară rău, cinstită adunare, e o pildă, o minune, şi tîlcul – aur, nu alta. A fost odată un împărat...

Maghidul din Dubno ar fi izbutit poate să se facă ascultat, să-şi povestească pilda, dacă nu s-ar fi auzit strigătul unui vizitiu, de afară, din faţa intrării în sinagogă:

– Ptruuu!

– Regele Solomon! A venit cu caleaşca! – strigă un sfînt ce se afla chiar lîngă fereastră. Uitaţi-vă, coboară din caleaşca lui de aur.

Preţ de-o clipă, în sinagogă se lăsă liniştea. Apoi zarva reîncepu.

– Regele Solomon... înţeleptul... el o să afle ideea, are cap de ministru...

– Tîmpitule, regele e mai dihai!... Regele-i rege, el e stăpînul, iar ministrul... ministrul nu-i decît o slugă.

– Vezi-ţi de treaba ta, mă *hamer,* bă, măgarule!

– Ba tu eşti *hamer!* Eşti un *şoite,* un prost.

Se ciorovăiau, se cinsteau cu tot felul de vorbe dintr-acestea şi cu altele mai de soi. Deodată, de la intrare, se auzi glasul ceauşului:

– Loc, loc, lăsaţi o cărare Regelui Solomon!!!

Regele Solomon se îndreptă, întîi şi întîi, spre amvon. Asuda ca un castor şi îşi ştergea năduşeala cu o basma de mătase.

În sinagogă se lăsă o linişte deplină. Statura lui Şlome, înaltă, spătoasă, barba lui roşcat-vulpească, privirea lui pătrunzătoare impuneau respect. Vorbea molcom, fără grabă.

– De cum am aflat de toată tărăşenia, mă-nţelegeţi dumneavoastră, n-am stat mult pe gînduri şi am făcut o scrisoare către sfinţii din Raiul Creştin, mă-nţelegeţi... Le-am scris, cică aşa şi pe dincolo, cam ce pretind ei ca să ne readucă Şor-Haboru', mă-nţelegeţi. Sîntem dispuşi la tratative, le-am scris, cu toate că noi nu ţinem cine ştie ce să avem Şor-Haboru', n-avem şi...

Aci, Patriarhul Iţhoc nu s-a mai putut stăpîni. Sări de la locul lui cu un strigăt:

– Cum vine asta că nouă nu ne trebuie Şor-Haboru'? Nouă ne trebuie, fiindcă făr' de Şor-Habor... Ce înseamnă asta?! El să le scrie "lor"! Şi ce le scrie? Că ne putem lipsi de Şor-Habor!

Regele Solomon zîmbi îngăduitor, cu subînţeles, şi-l linişti pe înfuriatul Iţhoc:

– E numai un fel de a spune, mă-nţelegi, reb Iţhoc. Nu e nimerit să le arătăm că ţinem la Şor-Habor ca la ochii din cap... Fiindcă, dacă află ei asta, ar cere să-i poleim cu aur, mă-nţelegi dumneata? Şi, lovindu-se semnificativ cu palma peste frunte, adăugă: Asta-i diplomaţie, reb Iţhoc, diplomaţie. Aici se cere pătrundere, mă-nţelegi dumneata?...

Sfinţii au clătinat din capete. Erau de acord că Şlome avea dreptate; nu-şi află pereche de înţelept, să răstorni tot Raiu' şi de unul ca el nu mai dai.

– Aşa că, mă-nţelegeţi dumneavoastră, – îşi continuă regele Solomon cuvîntarea –, am scris eu acea scrisoare şi am expediat-o cu unul din porumbeii mesageri. Socotesc că mîine-poimîine o să avem răspunsul.

– Înseamnă că a scris fără ştirea noastră? – ae auziră vociferări dinspre uşă. Se cuvenea ca măcar să ştim şi noi ce cuprinde scrisorica... La urma urmei, sîntem şi noi vîrîţi în afacerea asta.

Regelui Solomon nu i-a plăcut niciodată să i te pui împotrivă. Aşa că s-a înălţat în toată înălţimea lui. Barba lui era o flacără, ochii lui fulgerau, glasul lui era răsunător.

– Smirna!!!

Sfinţii au încremenit, ca soldaţii la glasul comandirului.

Unul nu clipea. Au stat ei aşa vreo cincisprezece minute, pînă ce regele Solomon dădu un alt ordin:

– Repaus! Acum vă puteţi duce la casele voastre. Cînd voi primi răspuns din Raiul Creştin, o să vă dau de ştire.

Coborî de pe amvon. Trecu prin poporul de sfinţi. Afară îl aştepta caleaşca de aur.

După plecarea lui Şlome, se iscă o hărmălaie grozavă. Unul susţinea că se cuvenea cu toate astea ca regele Solomon să stea la sfat cu sfinţii. Este el înţelept, nimic de zis, dar el e doar unu'. Or fi sfinţii mai prejos decît el, da-s mulţi.

– Aşa se poartă el dintotdeauna, face ce-i place şi ţine seama de noi ca de omătul de anţărţ.

– Ptiu, evreilor, ptiu! Cîrtiţi împotriva unui Rege, cleveţiţi... Ptiu! – se amestecă în dispută un sfinţişor mărunţel, cu barba rară.

Se făcu loc de trecere pentru Sfinţii Patriarhi. Ieşiră din sinagogă şi o luară spre casele lor.

– Se cheamă că mîine-poimîine avem şi răspunsul, spuse Patriarhul Iţhoc.

– Pot să-ţi spun de pe-acum că răspunsul va fi cel bun, îl asigură Patriarhul Avruem...

– Din gura ta în urechile lui Dumnezeu, tată, amin! zise Patriarhul Iţhoc şi oftă.

Sfinţii Părinţi şi-au continuat drumul.

XI. Misiunea noastră

Au trecut cîteva zile şi nici pomeneală de vreun răspuns. Sfinţii deveniseră nervoşi la culme. Noaptea rosteau psalmi, iar ziua îşi topeau ochii căutînd porumbelul mesager care trebuia să aducă răspunsul. Dar nu se zărea nici un porumbel. Iar scrisoarea nici peatît.

– Îşi bat joc de noi, neruşinaţii, – susţinea Patriarhul Iţhoc. Vai de bătrîneţele mele, la ce-am ajuns.

– Eisev al tău, – îl înţepa Iancăv –, alintatul tău. Ştie el bine că tata jinduieşte după o bucăţică de Şor-Habor, dar nici că-i pasă.

– Iarăşi cîrteşti împotriva lui taică-tău – Patriarhul Avruem îl străfulgeră cu ochii lui negri. Unde ţi-e porunca "cinsteşte-ţi părinţii", Iancăv?

Mama Ruhel * intră într-un suflet. Ea era şi acum frumoasă şi zveltă. De sub perucă pîndeau cîteva fire din părul ei propriu.

Iancăv, de cum o văzu, se înseniná, privirea i se lumină, îi ieşi în întîmpinare, o mîngîie pe creştet şi-i spuse:

– De ce alergi aşa, pisicuţo? Să-mi fie mie pentru cel mai micuţ din harurile tale, porumbiţo.

Mama Ruhel începu să vorbească precipitat. Se uita cu priviri de îndrăgostită la Iancăv şi povestea:

– M-am întîlnit pe stradă cu Ester**. Se poartă şi acuma ca o regină. În zilele obişnuite ale săptămînii, rochie de mătase, inel de aur pe fiece deget, şirag de mărgăritare la gît, – pe toate fiicele evreilor să le vedem aşa! M-am făcut că n-o văd şi mi-am văzut de

* *Ruhel* – Rahila, una din cele două soţii ale lui Iacob (Iancăv) pentru care, ca să poată s-o ia de soţie, el sluji de două ori cîte şapte ani socrului său Laban (Facerea, 29).

** *Ester* – Estera, soţia lui Ahaşveros, regele Persiei şi Mediei. Prin influenţa ce o exercită asupra soţului ei izbuteşte să înlăture exterminarea evreilor pusă la cale de către sfetnicul Haman. Această mîntuire formează cuprinsul sărbătorii *Purim* – sărbătoare precedată de o zi de post – "Postul Esterei".

drum. Nu-mi place, fandosita. Se apucă ea şi mă opreşte ca să-mi spună: "Vreau să vă spun că trebuie să postim. Dacă vrem să recăpătăm Şor-Haborul, leacul cel mai bun e postul".

– Drept e, are dreptate, – a zis Patriarhul Avruem, – trebuie să hotărîm zile de post pe tot Raiul.

În sfîrşit, s-a hotărît post pentru tot Raiul. Toţi au început să postească. De slăbiţi ce erau, sfinţii cădeau din picioare. Dar porumbelul mesager tot nu se zărea.

În aceste zile de post s-a întîmplat şi ceva ce nu s-ar fi cuvenit. Potrivit năravului său, Îngerul Şimen Ber s-a îmbătat. Şi-a bătut nevasta cu o furie ucigaşă, a tîrît-o de păr prin tot Raiul şi urla cu glasul lui de beţivan:

– Ce nevoie aveţi de Şor-Habor?! Vă trebuie o vită? Na-vă-aici, o aveţi. V-o dau pentru o singură sticlă de spirt de nouăzşase.

Au încercat unii să-l potolească, să-l facă să înţeleagă că îngereasa pe care el o tîra de păr nu e o vită, ci chiar nevasta lui, care-i într-a şaptea lună. Dar pas de te-nţelege cu el! Urla într-una:

– O butelcuţă, sfinţilor, şi vita-i a voastră!

A fost pusă pe picior de alarmă poliţia. Cîţiva îngeri cu tunici verzi au venit în zbor şi, cu chiu, cu vai au izbutit să-l lege pe acest Şimen Ber, să-l vîre la arestul Raiului, să se trezească.

Cu multă trudă a fost readusă în simţiri şi nevasta lui Şimen Ber. Mai mult moartă decît vie a fost dusă acasă.

– Tocmai acuma, în aceste zile de pocăinţă, şi-a găsit să se îmbete, mormăiau sfinţii. Acest Şimen Ber n-ar merita să fie admis printre îngerii evrei..

De-abia în cea de-a douăsprezecea zi s-a răspîndit ştirea că porumbelul mesager s-a întors şi că a adus o scrisorică din Raiul Creştin. Scrisorica se afla la regele Solomon.

Deşi cuprinsul acesteia nu era cunoscut, cei din Rai fură cuprinşi de o mare bucurie. Se îmbrăţişau pe stradă, ochii le erau umezi de lacrimi.

În aceeaşi zi, regele Solomon convocă o adunare. În faţa tuturora, el citi răspunsul.

Către mult stimaţii şi prea cinstiţii Sfinţi din Raiul Evreiesc!

Scrisorii dumneavoastră avem a răspunde precum urmează: Şor-Haborul dumneavoastră a trecut graniţa fără paşaport şi fără viză. Potrivit legiuirilor Raiului nostru i se cuvin pentru asta şase luni

închisoare, cu o rație de jumătate de funt de fîn pe zi. Pentru daunele ce ni le-a provocat, trebuie să presteze muncă.

Îngereasa gravidă, ce el a adus-o pe coarnele lui, consimțim să v-o înapoiem. Dar în ce privește îngerașul ce ea l-a născut pe teritoriul nostru, îl vom boteza și va rămîne la noi.

După ce Șor-Haborul își va ispăși condamnarea și, prin muncă, va acoperi dauna, sîntem gata să vi-l restituim"...

După ce regele Solomon citi scrisoarea, se porniră în Raiul evreiesc plînsete și bocete. Sfinții alergau de colo-colo, fără să-și afle astîmpăr, ca niște șoareci otrăviți. Își frămîntau mîinile și, cu glas tare, se văicăreau:

– Unde s-a mai auzit? – Șase luni de închisoare... O jumătate funt de fîn pe zi... Să muncească pentru pagubă... O să se înapoieze Șor-Haborul numai pielea și osul.

Femeile sfinților țipau:

– Așa ceva nu s-a pomenit de cînd lumea... Să iei un îngeraș evreu și să-l botezi. Vai de cei ce-au apucat s-o vadă și pe asta...

Unul singur nu se pierdu cu firea. Acesta era regele Solomon. A scris o a doua scrisoare. A făcut noi propuneri, dar a strecurat și cîteva vorbulițe măgulitoare la adresa sfinților creștini. El, înțeleptul rege, știa preabine că măgulirile sînt un mijloc nimerit pentru înmuierea inimilor.

Răspunsul la a doua scrisoare sosi în a treia zi. Regele Solomon îl citi în fața elitei sfinților:

"Mult stimate Rege Solomon, Înțelept peste toți înțelepții!

Vă informăm că acceptăm propunerea Domniei voastre și sîntem de acord să achitați daunele făcute de Șor-Habor cu un diamant din coroana Domniei voastre. Dar Șor-Haboru' va trebui să rămînă să-și ispășească condamnarea pentru trecerea graniței fără pașaport și fără de viză: legea-i lege. Dar ca să vă oferim posibilitatea să vedeți că vă venim în întîmpinare, îi reducem pedeapsa la trei luni. Îngerașul evreu, născut pe teritoriul nostru, l-am botezat deja și i-am dat numele de Petru. Lehuza se află la dispoziția Domniei voastre. O puteți redobîndi oricînd doriți.

– Trei luni de regim de închisoare, s-a zis cu Șor-Haboru'! începu să bocească Patriarhul Ițhoc.

– Un îngeraş evreu botezat! – îşi frămînta mîinile, plîngînd, mama Sure, ajutată de celelalte neveste de patriarhi, de Rifca, de Ruhel, de Leia.

– Aşa o nenorocire, aşa o amărăciune, şi numai din pricina ticăloşiei nemernicilor de păstori, murmurau sfinţii.

Regele Solomon a trimis o a treia scrisoare. Era de acord că Şor-Haborului i se cuvenea o pedeapsă, dar trei luni e prea mult. Şi, în al doilea rînd, din pricina regimului alimentar din închisoare o să slăbească. Drept urmare, el propune ca ei, sfinţii creştini, să admită doi păstori evrei care să îngrijească Şor-Haboru' pe tot timpul cît va rămîne legat în grajdul închisorii. "Sîntem dispuşi – scria regele Solomon în scrisoare –, să trimitem cîteva care cu fîn pentru ca Şor- Haboru' să aibă suficient ce să rumege. Cît priveşte îngeraşul, de vreme ce v-aţi grăbit să-l botezaţi, totul e în zadar. Aştept urgent şi imediat răspuns privitor la Şor-Habor".

Porumbelul mesager a dus scrisoarea în Raiul Creştin şi în a treia zi s-a înapoiat cu răspunsul.

Regele Solomon a citit şi această scrisoare în faţa sfinţilor. Nici de data asta sfinţii creştini n-au creat dificultăţi. Erau de acord ca Raiul evreiesc să trimită doi îngeri care să aibă grijă de Şor-Habor pînă îşi va împlini pedeapsa. Dar le-au pus în vedere mai marilor Raiului Evreiesc să nu trimită păstori. Aceasta fiindcă Şor-Haboru', dînd cu ochii de păstorii evrei, s-ar putea să se sălbăticească din nou. Cel mai nimerit ar fi ca sfinţii din Raiul evreiesc să trimită doi îngeri copilandri. Şor-Haboru' va avea încredere în aceştia şi n-avea să le facă nici un rău.

În ce priveşte pedeapsa, sfinţii creştini au redus-o la şase săptămîni. Dar pedeapsa asta trebuia musai s-o execute. Referitor la diamant, regele Solomon ar putea să-l trimită prin cei doi îngeraşi copilandri care vor veni să aibă grijă de Şor-Habor.

Scrisoarea aceasta a fost pe placul tuturora. Precum se vede, – scrisoarea era o dovadă grăitoare – cu sfinţii creştini se putea discuta.

– Dacă-i aşa, pe cine trimitem? – întrebă Patriarhul Avruem, mîngîindu-şi respectabila sa barbă.

Sfinţii s-au gîndit, s-au socotit, s-au sucit şi s-au învîrtit, pînă ce unul a rostit numele lui Pişulică: un îngeraş isteţ, care înţelege ce şi cum.

– Iar al doilea, al doilea, ar fi bine ca al doilea...

Se iscară vociferări:

– Să auzim odată. Un evreu tot vorbeşte, vorbeşte, iar de auzit, n-auzi decît "al doilea", "al doilea", da' un nume nu se aude!

– Eu cred că al doilea să fie prietenul lui Pişulică, Şmul Abe. Ei se au bine, se au ca fraţii, şi-apoi nici ăstuia, lui Şmul Abe, nu e nimerit să-i vîri deştu-n gură.

Pe scurt, s-a hotărît ca eu şi prietenul meu Pişulică să zburăm în Raiul Creştin, să grijim de Şor-Habor. Ni s-a spus să ne ducem la Zeidl, fotograful Raiului, să ne facem fotografii pentru paşapoarte.

Veseli, ne-am lăsat în zbor spre Zeidl, fotograful Raiului. Zeidl Îngeru' s-a bucurat nespus de venirea noastră. Pe amîndoi ne-a ciupit de obraz.

– Perfect! Bine că aţi venit, băieţi. O să vă citesc noul meu *Purim şpil**. Numai ce l-am scris!

Zeidl, fotograful Raiului, un înger care poartă părul lung şi ochelari pe nas, are o slăbiciune. În fiecare săptămînă scrie cîte un nou *Purim şpil* şi, cine-i iese în cale, i-l citeşte.

I-am explicat că noi am venit să ne fotografiem. Aşa că acum n-avem timp, fiindcă zburăm într-o misiune, tocmai în Raiul Creştin. Da' cînd, cu ajutorul Cerului, ne vom întoarce, atunci ne va citi cît o să-i dorească inima.

Zeidl Îngeru' se întristă. Tare ar mai fi vrut să ne citească. Dar n-avea încotro, aşa că s-a resemnat să aştepte pînă la întoarcerea noastră.

– Pînă atunci – ne-a promis el –, o să am şase noi *Purim şpiluri*. Aşa că, băieţi, nu uitaţi să veniţi. O să aveţi o plăcere deosebită.

Ne-a fotografiat şi, chiar atunci pe loc, ne-a lucrat şi pozele. Am întins-o spre Poliţia Raiului, unde ni s-au întocmit paşapoartele.

Cu paşapoartele la mînă, am zburat în grabă la părinţii lui Pişulică, să ne luăm rămas bun. Mama lui Pişulică îşi ştergea lacrimile cu pestelca.

– Bagă de seamă, Pişulică, nu cumva, feriţi să fim, să răceşti pe drum.

Iar tatăl lui Pişulică, Şloime Zalman peticarul, ne-a dat sfaturi cu vorbă aspră:

* *Purim şpil:* scenariu de teatru popular, cu episoade din Cartea Esterei ş.a., oarecum caricate, în felul scenariilor cu Irozi; se reprezintă de Purim.

– Să nu vă lăsaţi amăgiţi de îngerii creştini, mă auziţi ce vă spun? Să nu mîncaţi carne de porc!...

Ne-a împuiat urechile: să nu facem aşa, să nu facem pe dincolo. În cele din urmă, a încheiat cu un sughiţ:

– Nu uitaţi că sînteţi îngeri evrei şi că e o cinste să fii înger în Raiul Evreiesc.

I-am făgăduit toate cîte le-a vrut. Mama lui Pişulică ne-a dat, să avem pe drum, cîteva lipioare de hrişcă. Apoi ne-am luat rămas bun.

– Zburaţi sănătoşi şi să vă întoarceţi sănătoşi! – au strigat ei în urma noastră.

– Acu', Şmul Abe, trebuie să zburăm la regele Solomon, să luăm diamantul şi, de-acolo, direct la graniţă.

Ne-am înălţat, sus-sus, şi am zburat.

Pînă la domeniile regelui Solomon era o distanţă bunicică. Noi însă eram aşa de prinşi de misiunea noastră, încît nici nu ne-am dat seama cît de repede trecuse timpul.

– Şmul Abe, uite, colo, clădirea cea cu acoperişul de aur, acela-i palatul regelui Solomon.

Ne-am lăsat în jos. Paza de îngeri a palatului ştia de-acuma de venirea noastră, aşa că am fost lăsaţi să trecem nestingheriţi.

Am ajuns în apropierea unui mic lac argintiu. Şulamis şedea pe mal. Picioarele, desculţe, le ţinea în apă. Pescuia cu o reţea din fire de aur.

– Dacă ar şti ea că noi, Pişulică, am văzut-o la regele David, cam ce-ar face?

– Avem de îndeplinit aşa o misiune, şi ţie îţi arde de prostii!

Am trecut podul de lemn. În urma noastră se auzea cîntecul Şulamisei:

Împreună cu tine,
Iubite dulce,
Şi în infern
M-aş duce.

Iubito, e greu
În iadul fierbinte
N-ajută nici lacrimi,
Nici rugile sfinte.

Nici plînsul, nici ruga
N-ajută, nu,
Doar dragostea, dragostea
Ce-o îngîni tu.

Am cîrmit-o spre dreapta. Cîntecul Şulamisei se auzea de-acu' de departe şi se îndepărta tot mereu, pînă ce abia îl mai auzirăm. În altă împrejurare, am fi stat un ceas, chiar două, să ascultăm. Nouă, mie şi prietenului meu Pişulică, ne place nespus să ascultăm cîntece, dar acum, cînd mai aveam de străbătut în zbor o distanţă aşa de mare, nu ne puteam îngădui un astfel de popas.

Pe regele Solomon l-am aflat în curte. Purta un halat de mătase. În picioare, papuci. Coroana scînteia pe capul lui.

Regele era prins într-o conversaţie cu un cocoş pintenat. Cum se ştie, regele Solomon înţelege graiul tuturor vietăţilor: animale, păsări, orătănii. Chiar noi am văzut cum punea întrebări cocoşului, iar cocoşul îi dădea răspuns la toate. Ce anume, n-am înţeles.

Am devenit nerăbdători. El ar putea să stea aşa, la discuţie, cine ştie cît, iar noi aveam atîta depărtare în faţa noastră.

Pişulică îmi făcu semn cu cotul.

– Ei, Şmul Abe.

– Ce, Pişulică?

– Să ne apropiem!

Ne-am apropiat, ne-am închinat în faţa regelui, iar regele a întrerupt discuţia cu cocoşul pintenat.

– Majestatea Voastră, noi am venit să luăm diamantul. Noi zburăm în Raiul Creştin, la Şor-Habor.

Regele Solomon îşi scoase coroana. A desprins diamantul. Răgaz de-o clipă, s-a jucat cu el. Diamantul sclipea de-ţi lua ochii.

– Na-vă, băieţi, diamantul, da' vedeţi să nu-l pierdeţi cumva. E un diamant de preţ. Face pe puţin douăzeci şi cinci de mii de dolari.

Am luat diamantul. I-am făgăduit regelui că îl vom păstra ca pe ochii din cap. El făcu un semn cu mîna – semn că ne putem lua zborul.

Am întins aripile şi am pornit în direcţia graniţei.

În amurg, între cele două rugăciuni ce se fac la căderea serii, am ajuns la graniţă. La toate bisericile sunau clopotele.

Asfinţitul, cîntecele bisericeşti şi sunetul clopotelor ne-au părut ciudate, străine. Ne-am apropiat mai strîns unul de altul. Ne era teamă să nu ne pierdem.

Un înger cu mundir albastru, cu două cruci pe aripi, a examinat paşapoartele noastre. Alţi doi îngeri, în mundire cenuşii, ne-au

percheziţionat, amănunţit, ca nu cumva, Doamne fereşte, să trecem prin contrabandă vreun *Talmud,* ceea ce ar fi din cale-afară de dăunător pentru Raiul Creştin.

Dar de găsit nu s-a găsit nimic asupra noastră. Paşapoartele erau în regulă. Un ceas mai tîrziu controlul vamal era încheiat.

Îngerul în mundir albastru ne-a condus la o poartă mare de fier. Ciocăni de trei ori şi ceru să i se deschidă.

De dincolo s-a auzit un glas. Ne-am dat seama pe dată că era glasul unui bătrîn.

– Cine bate?

– Eu am bătut Sfinte Petre. Eu, Teodor Aniol, îngeru' de graniţă. Am adus doi jidănaşi din Raiul Evreiesc.

Am auzit zgomotul unei chei. Broasca gemu şi poarta cea mare şi grea s-a deschis.

În faţa noastră se afla un bătrînel cu o barbă lungă, albă şi cu ochii zîmbăreţi. Creştetul îi era pleşuv. În mîna dreaptă ţinea cheia Raiului.

Răgaz de o clipă, ne-a privit cu osebită atenţie. Crucea de pe pieptul lui era din aurul cel mai ales.

Îngerul cu mundir albastru salută. Sfîntul Petru făcu semnul crucii asupra lui şi-i spuse să se întoarcă la post. Graniţa rămăsese de izbelişte, trebuie păzită.

Apoi bătrînul păzitor al porţii ne spuse să-l urmăm. Am trecut pragul. Bătrînul răsuci cheia-n broască.

– Sînteţi, se vede, osteniţi de drumul lung, ne-a spus el. O să vă hodiniţi; mîine dimineaţa o să vie un vătăjel şi o să vă ducă la grajdul închisorii, unde-i poprit Şor-Haboru'.

Nu departe de poarta Raiului se afla casa Sfîntului Petru. În fereastră lumina un opaiţ. Noaptea era de o întunecime adîncă.

– Nu trebuie să vă fie teamă, băieţi, nimenea n-o să vă facă nici un rău. Veniţi cu mine.

Bătrînul păşea înaintea noastră. Noi îl urmam. Nu ştiu cum s-o fi simţit prietenul meu Pişulică, dar mie tare îmi mai bătea inima.

Am intrat în casă. În mijlocul casei se afla o masă. Bătrînul ne-a dat cîte-o bucată de pîine neagră şi nişte brînză. Zîmbea.

– Porc, voi nu mîncaţi, ha? Eh, de-aţi şti voi ce gustoasă e o bucăţică de carne de porc... Da' voi sînteţi încăpăţînaţi şi nu vreţi.

Bun fel e o bucăţică de carne de porc, pînă şi *melamedul* vostru, la *heider*, vă spune "*hazăr ghit*"*.

Cît despre noi, nu i-am răspuns nici o vorbă. Mîncam pîinea şi brînza. Călătoria ne făcuse o foame de lup.

Bătrînul căută să afle veşti despre sfinţii noştri, dar ar fi dorit să ştie mai ales ce mai fac Sfinţii Părinţi, Patriarhii. Dacă se simt bine şi dacă nu au cumva niscai necazuri.

Pişulică îi răspunse că toate-s în bună rînduială. Dacă n-ar fi povestea cu Şor-Haboru', nici capu' nu ne-ar durea.

– Mîine o să fiţi duşi la Şor-Habor, – ne-a spus moşneagul –, dar căutaţi să fiţi cu băgare de seamă, să nu vă îndepărtaţi de locul unde-o să fiţi găzduiţi. Să nu zburaţi prin Paradisul nostru. Ai noştri nu-i prea au la inimă pe îngerii evrei. Vedeţi-vă de treaba voastră, ţineţi-vă de cuviinţă, ca nu cumva să vă sfarme aripile.

I-am făgăduit că n-o să ne legăm de nimeni; dacă nici alţii n-or să se lege de noi, va fi bine.

– Ar fi de dorit – ne-a mai spus bătrînul – să nu vă căţăraţi pe toate gardurile. Cînd sfinţii se vor duce la vreo moliftă, să nu vă băgaţi în ochii cuiva. Cînd o să vedeţi o procesiune, să vă ascundeţi, nici să nu se ştie măcar unde a dispărut umbra voastră.

Frumoasă treabă, – gîndii eu –, va trebui să stăm ascunşi, să nu ne arătăm în faţa nimănui. Ce ne-a trebuit nouă toată treaba asta, de vreme ce oricum n-o să putem vedea nimic!?

Am schimbat o privire cu prietenul meu Pişulică. Mi-am dat seama că nici el nu gîndeşte altfel. Se vedea că şi lui îi pare rău că s-a băgat în chestia asta.

Somnul îi dădea tîrcoale Sfîntului Petru. Ne-a condus într-o altă încăpere. Acolo nu erau icoane.

– Aici o să dormiţi peste noapte, băieţi, dacă o să aveţi vreo nevoie îngerească – prin fereastră, afară.

Apoi, s-a înapoiat în odaia lui. Eu şi prietenul meu Pişulică am rămas singuri. Cu tristeţe în ochi, ne-am uitat unul la altul.

M-am apropiat de fereastră. M-am uitat afară. Cerul se înnourase. Mirosea a ploaie.

În inimile noastre nici o bucurie. Ne gîndeam acasă şi ne rugam

* *Hazăr ghit:* hazăr, în idiş, înseamnă *porc,* dar şi *repetă:* hazăr ghit = repetă (memorează) bine.

lui Dumnezeu doar-doar o face să se împlinească mai degrabă cele şase săptămîni.

Fulgeră. Fulgerul lumină o clipă încăperea. Se zări un al doilea fulger. Se auzi mormăitul unui tunet. Tunetul mormăia, mîrîia, apoi dădu în clocot deodată şi se prăbuşi bubuind.

Am rostit rugăciunea pentru tunete şi fulgere cu glas tare. În încăperea de alături, Sfîntu' Petru sforăia.

– Şmul Abe!

– Ce-i, Pişulică?

– Să ne culcăm. Dacă dormi, noaptea trece mai repede.

Ne-am dezbrăcat şi ne-am culcat. Da' pas de dormi, dacă poţi. Tunetele şi fulgerele nu ne lăsau.

În Raiul Evreiesc petrecuserăm noi multe asemenea nopţi. Dar aici, între străini, departe de ai noştri, noaptea era înfricoşătoare.

– Pişulică!

– Ce e, Şmul Abe?

– Să ne spunem poveşti. Cînd se povestesc poveşti, timpul trece mai repede.

Ne-am înghesuit, ne-am strîns şi mai mult unul lîngă altul, iar Pişulică a început să spună o poveste despre un cerşetor şi un fiu de împărat.

Dar se vede treaba că tunetele se vorbiseră între ele să nu ne îngăduie să continuăm povestea. Din care pricină Pişulică şi-a întrerupt povestirea la mijloc.

Am cercat să ne acoperim capetele cu plapuma, da' n-a ajutat.

Ne-am dat jos din pătuc, Pişulică a deschis fereastra şi a sărit afară.

Stătea în cămaşa de noapte, fulgerele îl învăpăiau. Cine nu l-a văzut pe prietenul meu Pişulică în lumina fulgerelor, a pierdut o privelişte cu adevărat frumoasă.

– Şmul Abe, – strigă Pişulică –, sări pe fereastră, Şmul Abe!

O clipă, am şovăit. Apoi am sărit.

Taman în acea clipă se porni ploaia. Ne-a udat la piele. Aripile ni se îngreuiară, abia le puteam ridica.

Am intrat înapoi în odaie. Din păr şi de pe aripi şiroia apa. Duşumeaua se udă toată.

Ne-am strecurat în pat. Ca să ne încălzim ne-am înghesuit unul într-altul. Afară turna de mama focului.

– Pişulică, tu auzi?
– Ce, Şmul Abe?
– Ce povesteşte ploaia...
Tap-tap, trop-bjjj-bjjj... trop-trop-bjjj...
Ne-am îmbrăţişat şi am adormit.
În vis, l-am revăzut pe regele Solomon. Se afla într-o dispută cu cocoşul pintenat. Înţelegeam fiece cuvînt.
– Ce faci, cocoşule? Şi ce fac cele o mie de neveste ale tale? – întreba regele Solomon.
– Mulţumesc frumos, împărate, pentru grija ce-mi arăţi. Nevestele mele se ouă, clocesc şi, mulţumită Celui de Sus, sînt sănătoase. Da' ce fac cele o mie de neveste ale dumitale, Împărate?
– Eh, mi-e să nu vorbesc cu păcat, dar ştii ce ţi-aş spune cocoşule? Între o mie de femei, n-am aflat una ca lumea.
– Păi, dacă-i aşa, înseamnă că eu sînt mai norocos decît dumneata, Împărate. Ale mele sînt, nu le fie de deochi, toate cum trebuie. Nu afli între ele una care să fie stearpă. Vrei să ţii seama de un sfat, Împărate? Mai ia-ţi cîteva neveste, poate dai şi dumneata peste una mai acătării.
Regele Solomon rămase pe gînduri.
– Se pare că ai dreptate, cocoşule. Atîta vreme cît trăieşti, trebuie să cauţi, să iscodeşti şi poate că vei găsi.
Deodată se petrecu ceva uluitor; îl văzui pe regele Solomon cum se preschimbă în cocoş. Iată-l, are o creastă roşie foc. Desface larg aripile şi-ntr-o clipită e sus, pe gard.
– Cucurigu!
Acest cucurigu m-a trezit. Ciudat vis, gîndii eu. Afară era ziuă. Cocoşii raiului cîntau.
Prietenul meu Pişulică mai dormea. Se vede că era ostenit. Mînuţa dreaptă şi-o ţinea pe piept. Zîmbea. Aşa cum dormea, era minunat de frumos. Nu m-am putut stăpîni, l-am sărutat pe frunte.
Nu mă înduram să-l trezesc. M-am dus la fereastră, m-am uitat afară. După ploaia de azi-noapte, pămîntul era sănătos şi curat. Miroznele ierburilor îţi desfătau sufletul. Păsăretul din pomi şi copaci înălţa imnuri de slavă.
– Frumoase-s lumile Tale Stăpînitor al Lumii, am rostit în şoaptă. Numai că nu izbutesc să pricep: de ce ţi-au trebuit trei raiuri? N-ar fi fost mai bine să fie un singur Rai pentru toţi? Fără paşapoarte, fără vize şi fără alte daraveri?

M-am înfricoşat de gîndurile mele lipsite de pioşenie. Frumos îţi şade – m-am mustrat singur – tu, Şmul Abe, să te încumeţi să dai sfaturi Făuritorului Lumii. Înţelepciunea ce el o are în unghia cea mai mică de la degetul cel mai mic, tu nu o ai în tot trupul tău şi în toată suflarea ta.

Mare, strălucitor, soarele se înălţa la răsărit. O rază de aur se înverşuna asupra prietenului meu Pişulică. L-a tot gîdilat pe la nas, pînă l-a trezit.

– Bună dimineaţa, Pişulică!

Pişulică se frecă la ochi. În prima clipă, se pare că uitase unde se afla. Apoi sări din pătuc.

Ne-am spălat şi am spus *Moide ani,* "Să-ţi fie mîinile curate". Prin rugăciunea aceasta inima ne deveni mai uşoară.

Am intrat la Sfîntul Petru. Bătrînul nu se afla în odaie. Se dusese la biserică, la slujba de dimineaţă.

Pe masă se afla o cană cu lapte. Am băut laptele şi am mîncat pîine de grîu. În depărtare sunau clopotele.

Apoi se întoarse şi moşneagul. Văzîndu-ne cum mîncam, zîmbi cu bunătate. Ne-a ciupit pe amîndoi de obraz.

– V-aţi făcut rugăciunile, flăcăilor?

– Am spus de-acu' *Moide ani.* Da' cum, o să mîncăm înainte de a rosti *Moide ani?* Frumos ne-ar şade.

– Dacă-i aşa, atuncea-i bine, zise bătrînul şi zîmbi din nou. Din clipă în clipă trebuie să se ivească îngerul care vă va duce la Şor-Habor. Nu uitaţi, băieţi, purtaţi-vă frumos şi atunci o să vă fie bine cît e lumea.

Ne-am uitat în ochii lui şi ne-am jurat că ne vom purta cum se cuvine. El, mulţumit, a clătinat din cap. S-a aşezat la masă. Şi-a făcut cruce şi a început să mănînce.

L-am privit mai cu luare aminte şi ne-am simţit mai puţin străini, mai încrezători. Ceasul de pe perete a bătut de şapte.

XII. Aniela

Sfîntul Petru s-a şters la gură, şi-a netezit barba şi ne-a spus să-i dăm diamantul din coroana regelui Solomon. Pişulică i-a dat diamantul. Ţuguindu-şi buzele, bătrînul l-a privit pe toate feţele.

– O scumpete de diamant, un diamant al diamantelor. Un asemenea diamant face o avere.

A scos apoi din sertar o coală de hîrtie şi a scris o chitanţă, o adeverinţă că a primit diamantul.

Pişulică a ascuns chitanţa. Bătrînul a strîns masa. Ceasornicul de pe perete a sunat: nouă.

Auzirăm o bătaie în uşă şi, încă înainte ca bătrînul să fi spus "intră", uşa s-a deschis. Apăru un înger înalt, spătos, cu ochi alburii, străpungători. S-a închinat în faţa bătrînului apostol. A fluturat de trei ori din aripi şi a zis:

– Am venit să iau jidănaşii. Să-i duc la Şor-Habor. Dimitri Stiasiuc mă cheamă.

Aruncă o privire înciudată asupra noastră. Ochii lui străpungători şi mustăţile răsucite spuneau limpede că nu ne are neamul la inimă, că e un adevărat antisemit.

Bătrînul i-a spus ceva la ureche. Noi stăteam de o parte şi tremuram.

Dimitri Stiasiuc şi-a răsucit mustăţile şi, aruncîndu-ne un zîmbet veninos, ne-a îndemnat:

– Haida, jidănaşilor.

Neavînd încotro, l-am urmat. Bătrînul ne-a însoţit pînă la uşă.

Ne-am înălţat în aer. Dimitri Stiasiuc zbura înaintea noastră. Îşi fîlfîia aripile, groase, puternice şi cînta:

Jet, jet,
Halamet,
Niema sobota,
Ciorna capota...*

* Jidan, jidan, (...) nu e sîmbătă, caftan negru... (ucr.).

Cîntecelu' pe care el îl cînta nu ne mergea deloc la inimă, dar n-aveam încotro. Eram nevoiţi să-l auzim şi să tăcem. În ochii lui Pişulică am văzut lacrimi.

Dimitri Stiasiuc se uita mereu înapoi. Aripile noastre tinere erau mai slabe decît aripile lui. Aşa că mereu se înfuria şi spunea că zburăm ca nişte mortăciuni şi îşi bătea joc într-una de noi.

– *Tatele... mamele... a coilici a ştic,* hic, hic, hic*.

Cele ce le-am pătimit în timpul zborului cu duşmanul ăsta, le ştie numai unul Dumnezeu. Ne-am blestemat zilele. Mai bine ni se sfărîmau aripile, decît să fi pornit încoace.

Spre seară, am coborît lîngă o pădure. În dreapta, se afla grajdul-închisoare, ferecat zdravăn. În faţa grajdului, păşea de colo-colo un înger cu o sabie în mînă. Îl păzea pe osîndit. Dimitri Stiasiuc ne-a dus la îngerul de pază. Arătînd tot timpul cu degetul spre noi, i-a spus ceva într-o limbă pe care n-am înţeles-o.

Îngerul de pază rosti: "*haraşo*" şi Dimitri Stiasiuc îşi luă rămas bun de la el. Şi-a întins aripile şi a pornit în zbor. Curînd l-am pierdut din vedere. Era de-acu' departe, dar cîntecul tot i-l mai auzeam: "jet, jet, Halamet".

Cu o cheie mare, îngerul de pază deschise poarta grea a grajdului închisorii. Am intrat şi am zărit Şor-Haborul nostru. Era slab ca un băţ. Dacă n-am fi ştiut că e el, nu l-am fi recunoscut.

Pişulică s-a apropiat de el şi l-a mîngîiat... Şor-Haborul îl privi cu ochi mari, întristaţi.

– Ce ţi-a trebuit să fugi? i-a spus Pişulică. Pentru o glumă făcută de o îngereasă neroadă trebuia s-o iei la goană?

Se pare că Şor-Haborul a înţeles dojana prietenului meu. În ochii lui se oglindeau păreri de rău.

Pişulică îl alina şi continua să-l mîngîie:

– Mai sînt cîteva săptămîni, Şor-Habor, şi te vom duce acasă, înapoi, în Raiul Evreiesc. Să-ţi fie învăţătură pentru a doua oară. Am venit să avem grijă de tine. Iar după asta, te vei înapoia cu noi. O să fie o petrecere făr-de-seamăn cînd te vom aduce înapoi, ai să vezi singur că spunem adevărul.

M-am apropiat şi eu de el, mîngîindu-l, i-am povestit că lumea Raiului jinduieşte după el. De cînd a fugit, ierburile din lumea Raiului s-au

* Tătucă, mămucă, un colţuc de coilici.

întristat. Greierii nu mai cîntă. Fluturii rătăcesc orfani şi nu-şi pot afla locu'.

– Da' cînd tu o să vii înapoi, îi spuse Pişulică, – toate se vor înviora din nou. Lunca Raiului va da flori ca înainte, greierii vor cînta ca mai înainte, iar fluturii vor şti că lunca Raiului e locul lor.

Îngerul de pază ne făcu semn. Am înţeles că trebuie să ieşim. Pentru azi, destul.

Ne-am luat rămas bun de la Şor-Habor. I-am făgăduit că vom reveni. Apoi am ieşit din grajdul închisoare.

Îngerul de pază zăvorî poarta, iar noi ne aflam afară şi nu ştiam încotro s-o apucăm, unde o să înnoptăm.

– Şmul Abe!

– Ce e, Pişulică?

– Cum se vor sfîrşi toate astea?

– Dacă aş şti aşa de cele rele, Pişulică.

Umbrele serii deveneau tot mai dese. Deasupra pădurii tremurau stelele. Aceleaşi stele, de acasă, dar totuşi altele.

Cînd s-a întunecat de-a binelea, am zărit un bătrînel cu o barbă lungă, albă. Venea spre noi. În spinare purta un sac. M-am uitat atent la el, puteai să juri că e Eliuiu Hanuvi.

Se vede că Pişulică gîndea la fel. Mi-a făcut semn cu cotu' şi mi-a şoptit:

– Uite, Şmul Abe, Eliuiu Hanuvi...

– De unde! Eliuiu Hanuvi cu o cruce la gît, Pişulică?

Bătrînul veni lîngă noi. Îngerul de pază îşi avîntă sabia şi strigă:

– *Smirna!*

Am rămas stană, ca soldaţii. Dar bătrînul ne mîngîie pe creştet şi, molcom, bine dispus, zîmbi.

– Va să zică voi sînteţi îngeraşii evrei... Bine... Eu sînt Sfîntul Nicolae. O să vă arăt unde o să fiţi găzduiţi pe toată vremea... Deocamdată, luaţi cîte un dar... Luaţi... luaţi...

A dezlegat gura sacului. Lui Pişulică i-a dat un soldat de plumb, iar mie un condei de zinc.

Bătrînul vorbea limba sfîntă, ceea ce ne-a bucurat mult. A legat apoi sacu' şi l-a luat în spinare.

– Veniţi băieţi.

El păşea înainte. Noi în urma lui. Cu el ne simţeam mai în voie. Am dat într-o pădurice. Bătrînul şi-a aprins felinarul.

Păşeam în largul nostru. La lumina felinarului, am văzut veveriţe sărind din copac în copac. Auzirăm păsările nopţii care se chemau între ele. O căprioară ne-a tăiat calea. Din depărtare, se auzea clipocitul unei ape.

Bătrînul întoarse o clipă privirea spre noi, zîmbi şi ne întrebă:

– Sînteţi obosiţi, flăcăiaşi? Acuşi, acuşi am ajuns la pădurar. Acolo o să fiţi găzduiţi pînă o să-şi ispăşească osînda Şor-Haboru'.

Într-adevăr, eram obosiţi. O zi întreagă de zbor cu duşmanul de Dimitri Stiasiuc!

Ne-am continuat drumul. Abia ne mai tîram picioarele. Clipocitul apei se auzea tot mai aproape. Chiar la malul apei se afla o căsuţă din bîrne. Bătrînul se opri. Îşi puse felinarul pe pămînt. Bătu în uşă.

– Deschide, Ivane! Sînt eu, Sfîntul Nicolae.

Uşa s-a deschis. Ivan, pădurarul, veni afară. Era un înger de statură potrivită, cu aripi scurte, dar vîrtoase.

– Aceşti doi îngeraşi evrei vor fi găzduiţi la tine, Ivane, spuse Sfîntul Nicolae. Vezi, ai grijă de ei. Mîncare de-a noastră, ei nu mănîncă. O să le dai lapte crud, într-o ulcică de lut şi pîine de grîu.

Bătrînul îşi luă rămas bun de la noi şi plecă. Se pierdu printre copacii pădurii.

Intrarăm în casă. Pe pereţi, icoane. Prin fereastră se vedea lacu'.

Ivan, îngerul pădurar, se uită la noi, ne măsură din cap pînă-n picioare. Era nedumerit şi nu ştia ce să spună. În cele din urmă, făcu un gest cu mîna şi mormăi:

– *Nicevo.*

Uşa celeilalte încăperi se deschise şi intră o copiliţă îngeriţă cu cosiţe blonde şi ochi albaştri. Îngerul pădurar îi spuse ceva într-o limbă pe care noi n-am înţeles-o. Am aflat doar că numele ei era Aniela.

Îngeriţa blondă trecu înapoi în încăperea cealaltă. Reveni curînd, aducînd lapte proaspăt şi pîine de grîu. Ne-am repezit la mîncare, sorbeam laptele şi muşcam din gustoasa pîine proaspătă cu poftă, cu plăcere.

Îngerul pădurar îşi luă puşca din perete. Se apropie de Aniela, o sărută pe frunte şi plecă, pe toată noaptea, să păzească pădurea.

Rămăsesem singuri, noi, cu frumoasa îngeriţă blondă, fiica îngerului pădurar. Ea se învîrtea prin casă, deretica, fredonînd cu triluri, ca un canar.

Mi-a plăcut mult această Aniela. Dar prietenul meu Pişulică era pierdut cu totul. M-a chemat deoparte şi mi-a şoptit la ureche:

– Frumuseţe ca asta, Şmul Abe, nu mi-a fost dat încă să văd. Numai o vorbă să-mi spună şi aici rămîn, în Raiul Creştin. Aş fi în stare să mă uit la ea de dimineaţă şi pînă-n seară, fără să obosesc.

Aceste vorbe, cînd le-am auzit, m-au cutremurat. Astea sînt cuvinte dintr-acelea ce le auzi pe aleea "Cei Trei Sfinţi Părinţi", şoptite de perechile de îndrăgostiţi, gîndii eu. Simţii un zvîcnet în inimă. Îmi era teamă că prietenul meu se pierduse cu totul.

– Tu eşti un înger evreu, iar ea o îngeriţă creştină. Nu prea merge, Pişulică.

Prietenul meu se întristă. Îi amintisem un lucru care îi sîngera inima.

Afară, pădurea fremăta, lacul clipocea. Aniela se învîrtea prin casă, făcea curat prin toate ungherele. Pişulică nu-şi lua ochii de la făptura ei.

L-am tras de aripa dreaptă.

– Vino puţin afară, Pişulică.

M-a urmat. Ne-am aşezat pe malul lacului. De după nori a ieşit luna. Pişulică oftă.

Astea-s semne de netăgăduit, gîndii eu. Cum s-a arătat luna, el a şi început să suspine. Acuşi o să înceapă să scrie poezii. I-a făcut farmece blonda asta.

Pişulică şezu o bucată de vreme fără să scoată o vorbă. Eu ascultam clipocitul lacului. Deodată, am simţit aşa, ca o arsură pe aripa stîngă. Era o lacrimă a prietenului meu Pişulică.

– Pişulică, Dumnezeu cu tine, de ce plîngi?

Nu mi-a răspuns. Doar că m-a îmbrăţişat şi-a început să cînte:

De-cînd te-am văzut, viaţa mea,
În casa tatălui tău, făcînd curat,
Am făcut jurămînt
Să te iubesc de-adevărat.

Nu pot să-mi găsesc locul
De cînd ţi-am văzut trupul înalt,
O să-mi pierd minţile, ah,
Şi pe uliţe voi striga "*ghevalt*"*

* *Ghevalt* = văleu (idiş).

Cîntecul era al lui Siomca. Pişulică încă nu avea cîntece proprii, aşa că mai putea fi salvat. Se cerea doar s-o luăm din loc cît nu era prea tîrziu. Cît dragostea nu era decît o scînteie, căci dacă apuca să se transforme în vîlvătaie, s-a zis.

– Pişulică!

– Ce e, Şmul Abe?

– Să zburăm de-aici, imediat, în clipa asta.

– Şi cu Şor-Haboru' ce-o să fie, Şmul Abe?

Ce răspuns puteam să-i dau la întrebarea asta? Doar fusesem trimişi să grijim de Şor-Habor şi să-l aducem înapoi.

Am rămas o clipă pe gînduri, apoi am spus:

– Vezi tu, Aniela asta – nici o scofală de capul ei. Soru-ta, Etl, e mult mai frumoasă, Pişulică. Îngeriţele evreice sînt în general mai frumoase. Nu e aşa, Pişulică?

Prietenul meu oftă adînc.

– Vorbeşti ca să nu adormi, Şmul Abe. Aniela e frumoasă, şi unui înger nu-i este îngăduit să ponegrească o frumuseţe, fie ea chiar străină.

S-a prins zdravăn în laţ, gîndii eu. Îmi vorbeşte cu vorbe alese. Să-l ajute Cel de Sus, căci eu, eu singur nu ştiu dacă voi izbuti.

Auzirăm glasul Anielei. Stătea la fereastra deschisă şi ne chema:

– *Hei, hlopţi! Hei, hlopţi*!*

Pe Pişulică îl apucă tremuriciul. Ne-am ridicat şi am intrat în casă.

Aniela ne arătă, muteşte, că era timpul să ne culcăm. Ne-a condus într-o altă odaie, iar ea trecu în odaia ei.

Ne-am culcat. Pişulică vorbea prin somn şi mă trezea mereu.

Dimineaţa, ne-am sculat. Aniela ne-a ospătat cu lapte şi pîine de grîu. Îngerul pădurar se întorsese acasă. Aniela scoase caprele din staul. Eu şi prietenul meu Pişulică am pornit în zbor la grajdul închisoare, unde se afla Şor-Haboru', să băgăm de seamă să i se dea nutreţ la timp şi să nu fie chinuit.

De cînd venisem noi, Şor-Haborului i se mărise raţia de fîn. Mă bucuram de fiece gram pe care-l recăpăta.

Numai că prietenul meu Pişulică umbla ca zănatic. Pe cît se împlinea Şor-Haborul, pe atîta slăbea Pişulică. De cîte ori ai fi

* *Hei, hlopţi* – hei, băieţi (ucr.).

avut nevoie de el, ia-l de unde nu-i. Umbla brambura prin pădure, mînca fără poftă şi avea somnul neliniştit.

Seara, la întoarcere, Aniela ne aştepta. Începuse să se împrietenească cu noi. Ne-a învăţat cîntece de-ale lor, iar noi am învăţat-o cîntece evreieşti.

Ne simţeam bine cu această frumoasă îngeriţă. Pişulică nu izbutea să-şi desprindă ochii de pe chipul ei. Dacă se întîmpla să şadă lîngă ea, se făcea roşu ca para focului.

O dată, într-o duminică, Aniela ne-a poftit să ne ducem cu ea în pădure să culegem fragi. Tatăl ei, Ivan, Îngerul pădurar, dormea, Aniela era, ca întotdeauna, frumoasă, aşa că nu era chip s-o refuzi.

Am pătruns adînc, în inima pădurii. De zburat, nu se putea, pădurea era prea deasă, aşa că umblam pe jos.

Aniela rîdea, cînta, glumea. La fiecare pas se apleca să mai culeagă cîte o fragă pe care o punea în cana ce o adusese de-acasă. Rupea chiar şi cîte o crenguţă întreagă şi o aducea pînă sub gurile noastre. Pişulică ciupea fragii de pe crenguţă cu buzele. În ăst timp obrazul lui se încingea, mai roşu decît fragii.

Umbla cu capul plecat, tăcut, nu scotea un cuvînt.

L-am chemat de-o parte şi l-am întrebat dacă nu cumva ar vrea să rămînă singur cu Aniela. Fu cuprins de bucurie, ochii îi scăpărau.

– Eşti un prieten de nădejde, Şmul Abe. Asta n-o s-o uit niciodată. Cară-te, Aniela să nici nu observe cînd.

I-am făcut pe plac. În timp ce Pişulică şi Aniela erau aplecaţi, adînciţi în culegerea fragilor, eu m-am topit.

De venit acasă, au venit spre seară. Aniela era obosită iar prietenul meu Pişulică, fericit.

Noaptea, trezindu-mă din somn, văd că prietenul meu Pişulică stă la fereastră şi ţine ceva în mînă.

– Pişulică, de ce nu dormi?

– Nu pot, Şmul Abe.

Am sărit din pat şi m-am apropiat de el.

– Ce ascunzi tu acolo, Pişulică?

– Nimic, e o taină Şmul Abe.

A strîns pumnul şi mai vîrtos. Asta m-a supărat. Cum adică, gîndii eu, prietenul meu cel mai bun are o taină de care eu să n-am habar? Unde-i prietenia?

Pişulică şi-a dat seama că eram supărat. S-a apropiat de mine şi m-a sărutat.

– Şmul Abe, dacă o să-ţi dezvălui taina, ea n-o să mai fie aşa de frumoasă.

– Dacă-i aşa, atunci nu e nevoie, Pişulică. Da' nici eu n-o să-ţi încredinţez tainele mele.

Mi-am dat seama că Pişulică se lupta cu sine. Stă la îndoială, să povestească, să nu povestească?...

În cele din urmă desfăcu pumnul. Am zărit o buclă blondă.

– Asta... ea ţi-a dat-o, Pişulică?

– Ea, s-a bîlbîit Pişulică.

Se vedea cît de colo că nu-i venise uşor să-şi dezvăluie taina. Mi-a părut rău. Am făcut jurămînt ca niciodată să nu-i mai cer să-mi povestească tainele lui. O umbră se strecurase în prietenia noastră.

Am trecut înapoi în pat. O bună bucată de vreme am stat culcat, cu ochii deschişi. Simţeam o încleştare ciudată a inimii.

Din acea noapte, de cum îl vedeam pe prietenul meu cu Aniela, eu o tuleam. O făceam pe neştiutorul. Hoinăream de unul singur prin pădure sau o porneam în zbor, în plimbare deasupra lacului.

Zilele zburau – cată de le prinde. În timpul ăsta Şor-Haboru' îşi recăpăta forma de vită, prindea carne pe trup. Drept e că nu ca înainte. Raiul Evreiesc o să mai aibă multe de îndreptat.

Prietenul meu Pişulică nu şedea degeaba. Lăsase Şor-Haboru' cu totul în seama mea, să-l păzesc eu, iar el se apucase să scrijelească trunchiurile copacilor din pădure: "Aniela". Apoi cu beţişorul, în nisip, pe malul lacului: "Aniela". Şi în somn tot numele Anielei îl murmura.

Poate că scria şi poezii, da' eu nu l-am întrebat, şi nici el nu mi le-a arătat.

În fiece sîmbătă, Sfîntul Nicolae venea cu sacul. Rar se întîmpla să-l afle şi pe Pişulică. Din pricina asta, mă dăscălea pe mine şi-mi dădea daruri.

– Poate că ar fi nimerit, Şmul Abe, să rămîi aici, să te botezi, ha? Raiul nostru e mai frumos decît al vostru. O s-o duci cum nu se poate mai bine.

Da' eu nu mă lăsam amăgit. Îi ripostam cuvînt cu cuvînt. Întîi şi întîi, nu ştiu dacă Raiul lor e frumos. Da' ce, parcă l-am văzut? Doar nu sînt lăsat să zbor nici măcar de aici şi pînă colea.

– În al doilea rînd, unde-i acel punctuleţ de pe litera *id**, reb Nicolae? Ce, puţin lucru, acest punctuleţ pe litera *id?!*

– Eşti un încăpăţînat, Şmul Abe! Iar un încăpăţînat e un catîr.

Plecă fără să se aleagă cu ceva. Venea iar şi iar, şi tot cu nimica pleca.

Drept e însă că pentru prietenul meu Pişulică mă cam temeam. Acum, că-şi vîrîse în cap ditai melancolia, Sfîntul Nicolae ar fi putut să ţi-l întoarcă de mai mare dragul şi – hai cu el la botez. Mă rugam lui Dumnezeu ca săptămînile rămase să se scurgă cît mai repede şi să ne vedem acasă cît mai curînd.

Aşa că săptămînile chiar că au zburat. Şi iată că se apropie şi ziua cînd urma să fie eliberat Şor-Haboru'.

Mai tîrziu, prietenul meu Pişulică mi-a povestit că el, în tot timpul ăsta, înălţa rugi ca săptămînile să treacă încet, cît mai încet. Dar ruga mea a fost cea luată în seamă. Săptămînile zburau.

– Cea mai bună dovadă, Pişulică, e, – i-am spus eu, – că Dumnezeu n-a vrut să te botezi şi să te însori cu Aniela.

În ziua cînd a fost eliberat Şor-Haboru', Pişulică arăta ca neîngerii. Era tras la faţă. Aniela umbla şi ea plînsă.

Dis-de-dimineaţă veni la noi Sfîntul Nicolae. Ne-a trezit cu vestea că eram aşteptaţi ca să ni se dea Şor-Haboru' în primire.

Ne-am îmbrăcat şi am ieşit din casă. Aniela, cu ochii mari, trişti, stătea la fereastră.

– Rămîi sănătoasă, Aniela!

– Zbori sănătos, Pişulică.

În pădure, două bufniţe se chemau între ele. În iarbă scînteiau lacrimi, în ochii lui Pişulică străluceau picături de rouă.

Sfîntul Nicolae pipăia drumul cu toiagu'. Vîntul îi sufleca poalele veşmîntului, sacul i se bălăbănea în spinare.

Pişulică păşea alături de mine. Furişa mereu cîte o privire înapoi. Căsuţa pădurarului nu se mai zărea. Copacii o ascundeau.

Am mîngîiat aripile lui Pişulică şi i-am spus:

– Pişulică, uită!

Am ajuns la grajdul închisoare. În faţă stătea Îngerul de pază cu sabia scoasă. La cîţiva paşi mai încolo, duşmanul Dimitri Stiasiuc.

* *id* e litera cea mai mică din alfabetul ebraic şi idiş. Denumirea de evreu, în idiş, e tot *id*. Punctuleţul pe litera *id* exprimă, simbolic, în folclorul evreiesc, în idiş, spiritualitatea poporului evreu.

Avea o hîrtie în mînă.

Am intrat cu Îngerul de pază în grajd. Dimitri Stiasiuc i-a scos Şor-Haborului lanţurile şi le-a azvîrlit într-un colţ. Sfîntul Nicolae a luat foaia de hîrtie şi a citit:

"În prezenţa Sfîntului Nicolae, a Îngerului de pază Grigori Ribal, a Îngerului jandarm Dimitri Stiasiuc, noi, Îngeraşii Pişulică şi Şmul Abe, luăm în primire Şor-Haborul spre a-l duce înapoi în Raiul Evreiesc.

Ne obligăm să părăsim de îndată Raiul Creştin, să nu ne uităm în jur nicăierea şi pînă la graniţă să nu ne oprim. Am luat cunoştinţă că Îngerul jandarm Dimitri Stiasiuc ne va conduce pe tot drumul, iar noi ne vom supune poruncilor lui".

Am iscălit acea hîrtie şi am început să ne pregătim de drum.

Şor-Haboru' amorţit tot de neumblare, abia se ţinea pe picioare. Dimitri Stiasiuc, duşmanu', nu voia să aştepte, ne scotea sufletu'.

– Haida, jidchi!

Am scos Şor-Haboru' din grajd... Pişulică îl ducea de un corn, eu de celălalt. În urma noastră zbura Dimitri Stiasiuc. Îşi răsucea mustăţile şi comanda:

– Jidchi, na pravo! Jidchi, na levo!*

Era o zi cu arşiţă. Şleahu' numai colb (noi, din pricina Şor-Haborului, umblam pe jos), gîtlejele ne erau uscate. Dar duşmanul ne scotea sufletele, nu ne lăsa să ne odihnim nici măcar o clipă, nu ne lăsa să sorbim un strop de apă. Dacă întîiul nostru drum cu antisemitu' ăsta fusese de neîndurat, drumul de întoarcere era o adevărată ispăşire a păcatelor.

– Iar tu erai gata să rămîi cu... cu duşmanii ăştia? – îi spusei eu prietenului meu Pişulică.

Dimitri Stiasiuc ne îngîna: *hol, hal, hal tatele, mamele, a şvarţ iur*" şi de fiecare dată îi trăgea cîte o lovitură Şor-Haborului, cu cravaşa lui de cauciuc.

Am umblat toată ziua. Desculţi, flămînzi, duceam Şor-Haboru' de coarne, ne blestemam zilele şi anii, iar graniţa tot nu se zărea.

Numai să vie el odată, duşmanu' ăsta, în Raiul Evreiesc – gîndeam eu –, şi-am să i-l tălmăcesc eu pe *Bulec***, de n-o să uite

* Jidănaşi, la dreapta! Jidănaşi, la stînga (ucr.).

** *Bulec, Balac,* rege al Moabului, care cînd a văzut tabăra israeliană "l-a cuprins spaima (...) în faţa poporului acestuia, căci el era tare numeros şi s-a îngrozit în faţa fiilor lui Israil" ("Numeri", 22).

cîte zile o avea. Dar, deocamdată, trebuie să îndurăm, să nu știe dușmanu' ăsta cît de adînc ne doare...

Cînd răsări luna, Pișulică, nu s-a mai putut stăpîni și a oftat. Luna îi adusese aminte de copilița Îngerului pădurar.

Dimitri Stiasiuc izbucni într-un rîs înciudat, usturător.

– *Nicevo, jidchi, nicevo.*

Dar asta nu era decît o drăgălășenie. Spre miezul nopții, Dimitri Stiasiuc scoase un strigăt.

– *Stoi!*

Tremurînd, ne-am oprit. Și-a răsucit mustățile și ne-a poruncit să dănțuim în fața lui *Ma iufis**.

La început n-am vrut. Dar cînd a început să-și învîrtă cravașa pe deasupra capetelor noastre, n-am mai avut încotro și a trebuit să jucăm.

Pînă și astăzi, cînd îmi aduc aminte de acea noapte cu lună, mă trec fiorii. Jucam, ne învîrteam, ne suceam, ne loveam o aripă de cealaltă. Ne treceau toate sudorile, iar el, dușmanul, aflat în zbor deasupra noastră, vîjîia cravașa de cauciuc și se prăpădea de rîs.

Cînd s-a terminat cu danțul, iar pe noi abia ne mai țineau picioarele, a scos la iveală, dușmanul ăsta, o bucată de slănină și ne-a poruncit să mîncăm!

Ne-am împotrivit din toate puterile, i-am dat a înțelege că îngerilor evrei le este interzis să mănînce carne de porc. Dar era ca și cum am fi vorbit la pereți, dușmanul s-a încăpățînat, iar noi am fost siliți să mîncăm.

Mîncam și ne strîmbam, ne era greață, Strîmbăturile noastre îi făceau, se vede, o deosebită plăcere. Se cutremura de rîs.

Pornirăm iarăși la drum. Umiliți, rușinați. I-am spus prietenului meu:

– Pișulică, ține minte, nimenea în Rai nu trebuie să știe că noi am mîncat carne de porc. Cine știe ce ni s-ar mai hotărî ca să ispășim păcatul ăsta!? Ține minte: mucles.

Toată noaptea am mers și am mers, a doua zi așijderea și, abia spre seară, am ajuns la graniță. Picioarele nu ni le mai simțeam.

Dimitri Stiasiuc a predat o hîrtie Sfîntului Petru și și-a luat rămas bun de la noi.

* *Ma iufis:* melopee ce se cîntă înaintea mesei ce se prăznuiește în cinstea zilei de sîmbătă.

– *Dosvidania, jidchi.*

Bătrînul Petru şi-a pus ochelarii şi a început să citească hîrtia. În timpul ăsta, cît el citea, noi ne-am mai odihnit, am mai răsuflat. Şor-Haboru' stătea, să-l mulgi, nu alta.

– Un adevărat Haman acest Dimitri Stiasiuc, – se făcu auzit Dainul –, şi unu' ca ăsta e ţinut în Rai! Păziţi şi ocrotiţi să fim.

– Lăudat fie Cel Atotputernic, – spuse respirînd din greu Rabinul –, bine că Şor-Haborul se află din nou în Raiul nostru. Îmi închipui bucuria ce i-a cuprins pe sfinţii noştri cînd l-au văzut înapoi.

– Mai încape vorbă? A fost o paradă în lege. Dar despre asta o să vă povestesc mîine. Acuma-s obosit.

Tatăl meu şedea înmărmurit. Nu se încumeta să-şi desprindă privirea de pe mine.

Mama veni în fugă, mă luă în braţe, mă săruta şi îl blestema pe Dimitri Stasiuc cu toate caznele iadului.

– O molimă să fi dat peste el, peste acest Dimitri Stiasiuc, în ce necazuri te-a vîrît, ce te-ai mai perpelit! Să-l arunce frigurile dintr-un colţ într-altul al Raiului, să-l zgîlţîie pînă o să spun eu că-i destul.

În braţe, cum mă ţinea, m-a dus la leagăn şi m-a culcat. Am mai apucat să-l aud pe bogătaşul reb Mihel Hurviţ spunînd de cîteva ori: *Zonderbar.*

Am simţit sărutul mamei pe obrăjor şi, ca în vis, i-am auzit pe musafiri luîndu-şi rămas bun de la tata.

Am adormit.

XIII. Parada în onoarea Şor-Haborului

A doua zi, seara, rabinul, dainul şi bogătaşul reb Mihel Hurviţ şedeau iar la noi în casă, iar eu nu m-am lăsat rugat prea mult şi am început din nou să povestesc.

– De cum am trecut noi, adică eu, prietenul meu Pişulică şi Şor-Haboru', graniţa Raiului Evreiesc, am auzit un răsunet de trîmbiţă. Asta era semnalul prin care Ghimpl, Îngerul de graniţă, dădea de veste că am sosit, că Şor-Haboru' se afla de-acu' pe teritoriul Raiului Evreiesc.

Ca din pămînt au răsărit zece păstori răieşti. Ei duceau de funii zece onorabile vaci răieşti, grase – nevestele Şor-Haborului. În cinstea iubitului lor musafir, soţul lor întors din străinătăţi, vacile erau împodobite cu panglici de diferite culori.

Ghimpl ne făcea semn să ne dăm la o parte. Întîia îmbrăţişare se cuvine familiei. Vacile îşi învîrteau cozile, făceau cu ochiu' soţului lor, îl salutau pe limba lor:

– Fii bine-venit, scumpule! Noapte de noapte am bocit după tine, nici nu mai ştiam ce să gîndim. Lăudat fie Numele sfînt că ne vedem sănătoşi.

Noi, ca să nu stînjenim această scenă familială, ne-am dat la o parte, ne-am ascuns între copaci.

Vreme de vreo oră am stat ascunşi între copaci. În care timp prietenul meu Pişulică le-a povestit păstorilor cele ce le-am pătimit noi în Raiul creştin.

Cînd am ieşit dintre copaci, am văzut doar că Şor-Haboru' o linge pe una din consoartele lui, pe nurlia Crasa, cea cu o pată neagră pe frunte.

– Pe ziua de azi, e destul, a spus Ghimpl, îngerul de graniţă. Acu' trebuie aprins un foc pe deal, să dăm de ştire sfinţilor din Rai fericita veste.

Cîţiva păstori s-au dus de s-au căţărat pe dealu' înalt al Raiului, ce se află chiar lîngă graniţă. Au aprins un foc straşnic, care putea fi văzut de la mari depărtări, jur-împrejur.

Cînd păstorii s-au întors, ne-au povestit că, de îndată ce au

aprins focul, s-a şi ivit un foc pe alt deal şi curînd apărură flăcări pe toate dealurile Raiului.

– Sfinţii or fi ştiind că ne-am întors, Pişulică?

– Bucurie mare pe bunică-mea, mormăi prietenul meu care de-abia se mai ţinea pe picioare.

Mi-am aruncat privirea dincolo de graniţă şi m-a cuprins un tremur. Acolo, dincolo, se află duşmanul de Dimitri Stiasiuc. Dar cînd mi-am dat seama că ne-am izbăvit de-acum, mi se luă o greutate de pe inimă.

Îngîndurat, am privit luna de pe cealaltă parte a graniţei şi luna de dincoace, de la noi, şi am ajuns la concluzia că luna lor e o sluţenie, iar luna noastră e o lună vrednică de a fi binecuvîntată*.

Ghimpl, îngerul de graniţă, lansă un şuier. Noi, ca şi ceilalţi păstori, ne-am adunat în jurul lui.

– Se cuvine să binecuvîntăm luna, – spuse Ghimpl –, iar după asta să ne culcăm. Mîine, în zori de zi, o să înceapă parada în cinstea Şor-Haborului.

Am binecuvîntat luna, am ţopăit cu faţa spre ea, am fîlfîit din aripi. Luna se topea de plăcere. Deveni mai plină, mai luminoasă.

Luna din Raiul Creştin urmărea totul şi, de invidie, aproape să plesnească. De ciudă, s-a ascuns după un nor.

Ghimpl, Îngerul de graniţă, le spuse păstorilor să închidă vacile într-un grajd şi Şor-Haboru' în alt grajd, dîndu-le a înţelege şi de ce.

– Adicătelea, mă-nţelegeţi, Şor-Haboru' e vlăguit şi, lăsat împreună cu vacile, e... mă-nţelegeţi. Trebuie să-i cruţăm sănătatea. O vită nu e, totuşi, decît o vită.

Păstorii au făcut aşa cum le-a spus îngerul de graniţă. După care au aprins un foc în plin cîmp, s-au aşezat în jurul focului şi au început să cînte:

Pe cîmp să adormi,
Cu capu' îngropat în fîn,
E de o mie, de o mie de ori mai bine
Decît acolo un'te pişcă purici în sîn.

* Ritualul religiei mozaice include şi o slujbă de binecuvîntare a lunii.

Pe cîmp auzi tril de păsări şi-n ierburi al
greierilor taifas.
Şi ce e mai bun, de pildă, decît atunci
Cînd vîntul te gîdilă pe la nas?

"Hapciu!" – Să trăieşti, sănătate,
"Hapciu!" – Da' ce nevoie mai ai,
Cînd coana Lună face fiţe
Colo sus, peste Rai?

Eu şi prietenul meu Pişulică, ne aflam trîntiţi în iarbă, nu departe de focul încins. Număram stelele.

– Cîte ai numărat pînă acuma, Pişulică?

– Un milion nouăzeci şi şase.

– Iar eu – un milion nouăzeci şi şapte.

– Minţi, Şmul Abe.

– Pot să şi jur, dacă vrei.

– Jură.

– Codane, băietane... acu' mă crezi?

Pişulică se întristă. Jurămîntul meu, cu "codane, băietane", îi aduse aminte de copiliţa îngerului pădurar, Aniela. I-am atins cotu'.

– Ştii ceva, Pişulică? Să reîncepem număratu'.

– Nu vreau, Şmul Abe!

M-am apropiat şi mai mult de el. L-am mîngîiat pe aripa stîngă.

– Ascultă ce-ţi spun, Pişulică: uită!

Pişulică mi-a întors spatele. Am înţeles că vorbele mele erau aruncate în vînt. Amarul trebuie să-l bei pînă la fund. După aceea are să devină alt înger.

Păstorii, în jurul focului, spuneau poveşti. Am încercat să prind cele ce-şi povesteau, dar n-am izbutit. Povesteau încet, şoptit aproape.

Cu glas tare, mi-am rostit rugăciunea de dinainte de culcare. I-am urat prietenului meu noapte bună. Dar el nu mi-a răspuns.

"Dacă nu, nu", mi-am zis în sinea mea. M-am întors cu spatele la foc şi am adormit.

Dimineaţa, ne-a trezit o larmă, o vînzoleală. Ne-am frecat la ochi, neştiind ce s-a întîmplat, ne-am uitat prosteşte în jur. Ne-am apropiat de păstorii care, adunaţi roată, vorbeau. De la ei am aflat – să vedeţi ce:

De îndată ce a ajuns vestea că Şor-Haboru' se află de-acu' înapoi în Raiul Evreiesc, Patriarhul Iţhoc s-a aprins, a poruncit să se înhame caii şi a pornit-o spre graniţă. Ţinea să pipăie cu mîinile lui, să afle dacă locul ce-l însemnase el pe Şor-Habor e încă destul de gras.

Zamvel Îngeru', vizitiul, biciuia caii, îi îndemna cu glas tare, plesnea şi şuiera cu biciul, aşa încît în zori de zi au şi ajuns la graniţă.

– Deschideţi grajdu' –, îi spuse Patriarhul Iţhoc lui Ghimpl, îngerul de graniţă –, vreau să văd Şor-Haboru'.

Ghimpl nu vru să deschidă. Şor-Haboru-i ostenit, să mai doarmă un ceas-două, să-şi odihnească ciolanele.

Patriarhul Iţhoc se încăpăţîna: acum şi imediat, el vrea să pipăie cu mîna lui, fiindcă numai aşa o să afle dacă nu cumva e o amăgire.

Noi, adică eu şi Pişulică, am dat fuga la grajdul raiului, unde i-am aflat pe Patriarhul Iţhoc şi pe îngerul de graniţă. Tot se mai ciorovăiau. Patriarhul Iţhoc răguşise de cît strigase.

– Iar eu îţi zic să deschizi grajdu' imediat. În clipa asta. Am zis!

Pînă la urmă a fost tot cum a vrut Patriarhul Iţhoc. Ghimpl a descuiat grajdu' şi i-a lăsat să intre pe Patriarhul Iţhoc şi pe vizitiu. Noi ne-am uitat înăuntru printr-o crăpătură, să vedem ce se întîmplă.

– E un semn de cretă pe Şor-Habor, Zamvel?

– Da, Sfinte Rabi, răspunse Zamvel, cu glasul lui de bas.

– Unde-i semnul, Zamvel?

Zamvel Îngeru', vizitiul, luă mîna lui Iţhoc şi o purtă spre locul unde era semnul făcut cu cretă.

Iţhoc pipăi, pipăi şi după aceea clătină din cap.

– Nu e locul ăsta, Zamvel. Locul ce l-am însemnat eu era gras.

Zamvel l-a încredinţat că numai pe locul acela se află un semn de cretă. Alt semn nu se vede. De fapt, Şor-Haboru' nu mai e ce a fost înainte. E numai piele şi ciolane.

Patriarhul Iţhoc se prăbuşi pe jos şi începu să bocească. Lacrimile se prelingeau de sub ochelarii lui negri.

Zamvel vizitiul îl alină:

– Nu te îngrijora, Sfinte Părinte, o să-l dăm noi la păscut, pe ăsta... cum îi zice acolo... pe ăst Şor-*Hamor**.

L-am înghiontit pe prietenul meu.

* Zamvel vizitiul, înger nepurtat pe la şcoli, în loc să spună Şor-Habor (bou uriaş) spune Şor-*Hamor* (bou măgar).

– Auzişi, Pişulică... Şor-*Hamor*... Căpăţînă de cal are acest Zamvel Îngeru'.

Văzurăm că Patriarhul Iţhoc se ridică, Zamvel Îngeru' îi scutură şi-i netezeşte caftanul.

– O să vedeţi, Sfinte Părinte, că după o săptămînă n-o să-l mai recunoaşteţi.

– Din gura ta în urechile Domnului, Zamvel, răspunse oftînd Patriarhul Iţhoc.

Ieşiră din grajd. Zamvel vizitiul îl ducea pe orbul Iţhoc de braţ.

– Încet, încetişor, Sfinte Părinte, aicea-i o piatră.

Soarele încălzea în lege. Deasupra creştetelor noastre ciripea păsăretul. Rîndunelele albastre zburau cruciş în dreptul soarelui. Mirosea a acasă, a casa alor tăi. Mă simţeam de parcă toată lumea era a mea.

Întîia parte a rugăciunii de dimineaţă am făcut-o pe cîmp. Zamvel vizitiu' stîlcea în aşa fel cuvintele încît noi cu greu izbuteam să ne ţinem rîsul.

Curînd după rugăciune, au sosit şi muzicanţii raiului. Fuseseră trimişi la graniţă să însoţească Şor-Haboru' pe tot drumul lui de întoarcere. Conducerea muzicii o avea prorociţa Miriam. Era mărunţică, slăbuţă, pistruiată. Cum de reuşea să poarte toba mare, asta era o adevărată minune.

Noi, eu şi Pişulică, am scos Şor-Haboru' din grajd. Coarnele Şor-Haborului au fost împodobite cu panglici albastre. Aşteptam semnalul s-o luăm din loc.

Ghimpl, îngerul de graniţă, făcu aranjamentul parăzii. În frunte, muzicanţii, în urma lor Şor-Haboru'. Eu, în dreapta lui, în stînga lui, Pişulică. După noi, păstorii cu vacile şi, în încheiere, Patriarhul Iţhoc în careta lui de argint.

Ghimpl, îngerul de graniţă, sună din corn de trei ori. Proorociţa Miriam făcu semn muzicanţilor. Muzica izbucni. Pornirăm.

Să redau prin cuvinte bucuria ce ne-a cuprins – nu-s în stare. Dacă vă puteţi închipui şi *Purim* şi *Simhat Tore** într-o aceeaşi zi, atunci o să aveţi, în închipuire, abia a zecea parte a sărbătorii ce o trăiam.

* *Simhat Tore* – sărbătoarea Cărţii; toţi credincioşii evrei poartă sulurile sfinte – *Tora* – în jurul altarului şi se veselesc, au loc petreceri în sinagogă şi în familii.

Muzicanţii mergeau în frunte. Înaintea noastră, prorociţa Miriam dănţuia, bătea toba şi cînta:

Israele, ferice de sfinţii tăi, ce mare
Fericire c-am ieşit din strîmtoare!
Iată, iarăşi e bine de noi,
Aducem Şor-Haborul înapoi.
Dănţuiţi de bucurie, plîngeţi de noroc,
Binele se-adună iarăşi cu noi la un loc.

Cine n-a văzut-o pe prorociţa Miriam jucînd, n-a văzut nimic frumos în viaţa lui... Tot drumul a ţopăit, fără să se hodinească o clipă. Sudorile şiroiau găleţi de pe ea, peruca îi aluneca într-o parte, dar ei nici că-i păsa.

Să răsune cornul: u-u-u!
Să cînte trompeta: ta-ta-ta,
Şor-Haboru' vine,
Şor-Haboru' cu pas de mire.
Ferice de sfinţii din al vostru Rai,
Că la voi e bucurie, cîntec şi alai.

Şor-Haboru' păşea grav şi solemn. Cadenţa copită cu copită. Îşi dădea seama că el e cineva azi, că în cinstea lui se cîntă şi se dansează. Tot întorcea capul spre femeile lui, vacile, ce păşeau în urma lui, ca şi cum le-ar fi spus: "ia giniţi-vă-ncoa' cîtă cinste mi se acordă". Vacile îi răspundeau dînd din capete: "Dintotdeauna am ştiut noi că nu eşti un fitecine", şi, de bucurie, lansau în urma lor lipii de bălegar binemirositor.

Ajunserăm aproape de poarta capitalei răieşti.

– Ce străluce aşa acolo, Pişulică, ia vezi?

Pişulică se uita încordat.

– Da, văd, Şmul Abe, e un curcubeu. A fost înălţat deasupra porţii oraşului, pesemne că în cinstea Şor-Haborului.

– O să fie o paradă de pomină, Pişulică.

Ne-am oprit în faţa porţii. Paznicul oraşului, Simha Îngerul, roşcatu', sună din corn: "Tru-tu-tu, tra-ta-ta, Şor-Haboru-i aicea...".

Poarta fu deschisă. Muzicanţii s-au dat la o parte. Patriarhul Avruem, cel mai în vîrstă dintre sfinţi, ieşi în întîmpinare. În urma lui, se înghesuiau mulţime de sfinţi.

Patriarhul Avruem avea într-o mînă o legătură de fîn, iar în cealaltă o oală mare cu sare. Se apropie de Şor-Habor şi îi dădu legătura de fîn şi sarea. Şor-Haboru' mirosi fînul, linse sarea şi Patriarhul Avruem rosti o cuvîntare:

"În numele întregului Rai Evreiesc, în numele capitalei răieşti, te salut, Şor-Habor".... .

Pînă şi un orb ar fi putut să vadă că Patriarhul Avruem era emoţionat, dar, stăpînindu-se cu toată puterea, el glăsui mai departe:

"Cu toate că ne-ai adus mari supărări cu fuga ta, noi, totuşi, nu vrem să te pedepsim. Păcatul ţi l-ai ispăşit cu cele ce le-ai pătimit la ei, aşa că noi te primim cu bucurie. În cinstea ta, am întins curcubee deasupra întregului oraş al raiului. O avere costă fiecare curcubeu în parte. Dar noi nu ne-am uitat la bani, asta ca să-ţi dovedim cît de scump ne eşti. Aşa că Şor-Habor, dovedeşte că apreciezi gestul nostru şi făgăduişte că pe viitor n-o să ne mai faci figuri dintr-astea. Poartă-te cu demnitate, trăieşte-ţi viaţa în plăceri, atît cît ţi-este dat. Doar eşti ditai Şor-Habor şi nu un bou de la obor".

Din pricina emoţiei, Patriarhul Avruem începu să vorbească în rime. Era alb cum e creta. Barba-i tremura de parcă ar fi vrut s-o ia din loc. Dar el şi-o ţinea cu mîna dreaptă şi, răsuflînd din greu, termină:

"Fii salutat, Şor-Habor, între cuvioşii sfinţi!".

Şor-Haboru' îşi suci coada, mulţumea chipurile pentru deosebita cinste ce i se făcea. Vacile erau topite de plăcere.

În spatele Patriarhului Avruem se iscă înghesuială, o vînzoleală gălăgioasă, cineva strigă:

– Chiar despre cele spuse de dumneata, reb Avruem, am eu o pildă. A fost o dată un împărat, iar împărarul ăsta avea...

– Slăbeşte-nă cu pildele dumitale, maghid din Dubno, – se răsti Patriarhul Avruem –, păstrează-ţi pildele pentru altă dată, acuma n-avem vreme de pilde.

– O să-ţi pară rău, reb Avruem, pilda asta e o minunăţie de pildă şi tîlcul ei e de aur, nu altceva.

– Nu ne trebuie... Nu ne trebuie! – se auziră strigăte din toate părţile.

Glasul celui din Dubno fu înecat într-un ocean de glasuri.

Simha Îngeru', roşcatu', sună iarăşi din corn: "tru-tu-tu, ta-ta-ta, Şor-Haboru' a sosit, bun venit". Prorociţa Miriam ridică mîna.

Muzicanţii îşi puseră în funcţiune instrumentele şi, cu toţii, cu Şor-Haboru' în mijloc, au trecut în marş triumfal prin poarta de intrare a oraşului raiului.

Înflăcărate curcubee de diferite culori străluceau pretutindeni. În cartierele celor mai avuţi se afla cîte un curcubeu la fiecare casă. În cele sărace – la fiece ulicioară.

Luminile fulgerau, străluceau. Îţi luau ochii, te cuprindea ameţeala. Muzicanţii o ţineau într-un cîntec, toate erau ca în vis.

Pe aleea Celor trei Sfinţi Patriarhi, procesiunea se opri. Aici urma să aibe loc marea defilare. O gardă de onoare, alcătuită din sfinţi aleşi pe sprînceană, s-a rînduit lîngă Şor-Habor.

– Atenţie!

Întîi şi întîi, au defilat cocoşii raiului: În frunte, cel mai în vîrstă dintre cocoşii pintenaţi de pe domeniile regelui Solomon. Comenzile cocoşului pintenat răsunau ascuţit, energic: "Cucurigu! Cucurigu!".

Au urmat caprele raiului. Comandant era un ţap cu coarne arătoase şi cu o bărbuţă ce amintea grozav de bărbuţa tatălui lui Pişulică, Îngerul Şloime Zalman, peticaru'.

O companie de boi, o companie de gînsaci, aleşi unu' şi unu'. Fiece categorie cu tot ce-avea mai bun şi mai frumos.

Defilarea ţinu trei ore, pe ceas. Pe toată durata defilării, mîndri vulturi răieşti se roteau în văzduh.

Am auzit cu urechile mele cum Patriarhul Avruem i-a spus lui Iţhoc că de cînd se află el în Rai o asemenea paradă n-a mai văzut.

– De ceea ce s-a învrednicit Şor-Haboru', – adăugă el –, nu s-a învrednicit încă nimeni.

– Cînd o să vie Mesia, o să fie o paradă şi mai şi, interveni un sfînt aflat în spatele Patriarhului Avruem.

– Ah, cînd o să ajungem s-o trăim şi pe asta! – suspină din rărunchi Patriarhul Iţhoc.

După marea defilare, Şor-Haboru' îşi reluă drumul. Noi, eu şi Pişulică, îl duceam de coarne. Alăturea mărşăluia garda de onoare şi după noi – tot norodu'.

Sfinţii dădeau din coate, se înghesuiau. Fiecare ţinea să fie cît mai aproape de Şor-Habor. Se înghionteau, se călcau pe bătături.

– Unde ţi-s ochii, nene?

– Da' ai dumitale unde-s?

– Văleu, fraţilor, pe cea mai bună bătătură m-a călcat.

– Ce-i mai bun se lasă acasă, reb ţadic.

– Ţi-a cerut careva sfatu'?

Muzica, lumina ce te împresura din toate părţile îţi dădeau ameţeli.

– Pişulică, nu e aşa că e frumos?

– Frumos, zici tu, nătăfleaţă? E mai frumos decît frumos!

Am ajuns în Piaţa centrală. Şor-Haboru' s-a oprit în mijlocul pieţii. Sfinţii făcură roată în jurul lui, se luară de mîini şi începură să dănţuie. Şor-Haboru' îşi holbă ochii. Atîtea picioare, atîtea bărbi fluturînd vedea pentru întîia oară în viaţa lui.

– Mai vîrtos, fraţilor! Mai cu bucurie, sfinţilor!

Cei care nu se aflau prinşi în horă băteau din palme. Prorociţa Miriam bătea toba.

Patriarhul Iţhoc zvîcni în mijlocul horei. Cu un papuc în picior, cu celălalt picior desculţ, sălta aruncîndu-şi capul pe spate. Pocnind din degete, striga:

– Mai cu foc, fraţilor! Mai cu veselie, sfinţilor!

Patriarhul Iţhoc se simţea adevăratul cuscru în această petrecere. Nimenea în Rai nu se pricepea ca el în a-şi da cu părerea asupra unei bucăţi de carne. Nimenea în Rai nu jinduia după partea lui de Şor-Habor cu patima cu care jinduia el, Patriarhul Iţhoc.

Danţul deveni mai cutezător, mai sălbatic. Sfinţii gîfîiau abia de-şi mai trăgeau sufletu', da nimeni nu ieşi din horă.

Pe la douăsprezece de noapte, începu ospăţu' cel mare. Fură înşirate mese pe străzi, fură scoase poloboace cu bere şi rachiuri. Îngerese cu şorţuri albe împărţeau gîşte fripte, găini, raţe. Pentru Sfinţii Patriarhi, fu adus un butoiaş cu Iain Hamaşimer.

Sfinţii închinau "*lehaim*", îşi urau să aibă parte numai de bucurii în Rai, necazul ce l-au trăit să fie o ispăşire şi aşa ceva să nu se mai întîmple, în vecii-vecilor.

Pe deasupra capetelor sfinţilor zburau îngeriţe tinere. Fîlfîitul aripilor lor îi răcorea pe asudaţii sfinţi care se ospătau, beau şi se desfătau.

– Să se cînte un cînticel, zise Patriarhul Avruem, scuturîndu-şi firimiturile din barbă.

– La ce vă trebuie un cînticel, reb Avruem? – se auzi glasul maghidului din Dubno, aflat la celălalt capăt al mesei. Mai bine să vă povestesc o pildă. A fost odată un împărat şi împăratul ăsta avea...

– N-avem nevoie, maghid din Dubno, termină odată cu pildele dumitale, l-a întrerupt Patriarhul Avruem.

Maghidul din Dubno se supără. Se strecură de la masă şi dispăru pe undeva.

Patriarhul Iţhoc care se afla de-acum în luptă cu cel de-al treilea boboc de gîscă lăsă o clipă cuţitul şi începu să cînte:

Ce vom mînca la ospeţel?

Şi Sfinţii i-au răspuns în cor:

Din Şor-Habor şi Leviusn,
Mînca-vom la cel ospeţel.

De departe se auzea cîntecul unui evreu martir. Se simţea după voce că era afumat.

Avrameniu, batka ti naş,
Iţhacniu, batka ti naş,
Iankevniu, batka ti naş...*

Pişulică, dar şi eu, am tras cîte-o înghiţitură; eram bine dispuşi, ne sprijineam unul de celălalt...

– Pişulică, ian te uită la lună. Se clatină, tu vezi?

– E bea... e bea... bea...tă, izbuti, cu greu, Pişulică să-mi răspundă.

– Ştii ceva, Pişulică? Să ne zburătăcim niţel, să ne trezim.

Ne-am ridicat în aer. Pişulică zbura cam cruciş. Dar nu-şi dădea în petec.

Pe toate străzile, pe toate bulevardele şedeau sfinţi în jurul meselor şi cîntau. Băteau tactul cu palmele şi le era cum nu se poate mai bine.

Pişulică s-a mai dezmeticit niţel. M-a înghiontit.

– Să zburăm spre aleea Cei Trei Sfinţi Patriarhi. Acolo nu-i atîta zarvă.

Zburarăm în direcţia aleii Celor Trei Sfinţi Patriarhi. Deodată, Pişulică se opri.

* Avraame, eşti tătucul nostru, / Iţhoc, eşti tătucul nostru, / Iancăv, eşti tătucul nostru (ucr.).

– Şmul Abe, tu vezi colo... acolo... la felinar?

Mă uitai într-acolo. Lîngă felinar văzui un înger cu barba roşie. Se clătina pe picioare şi vorbea cu felinaru'.

– E Şimen Ber Îngeru'. E beat mort, Pişulică.

– Da' cum credeai, Şmul Abe, că o să lase Şimen Ber să-i scape un asemenea chilipir?

Ne-am lăsat mai jos; am tras cu urechea, să auzim cele ce le spune Şimen Ber care, aflat în dreptul felinarului, se bătea cu pumnii în piept.

– Aşa să fiu sănătos cu tine împreună, – se jura Şimen Ber în faţa felinarului –, chiar azi mă despart de ea, de stîrpitura mea, şi îndată ce divorţez fac cununia cu tine.

– S-a matolit cum scrie la carte, iar acum umblă să se însoare cu felinaru', spusei eu.

– *Mazel tov,* Şimen Ber, strigă Pişulică şi o zbughirăm în zbor.

Aleea Cei Trei Sfinţi Patriarhi era şi ea plină cu sfinţi chercheliţi. Sporovăiau cu glas tare, cîntau, băteau din palme. Ţadicul din Ciortcov ajunsese de juca numai în nădragi.

– Pretutindeni dai de ei şi pretutindeni se chefuieşte, s-a plîns prietenul meu Pişulică. Nu-i chip să afli un loc mai ca lumea.

Am cîrmit-o spre a doua stradă, dar şi aici acelaşi zaiafet şi într-a treia, a zecea stradă – mereu şi mereu la fel.

În ulicioara Iohanan Hasandler era linişte. Am răsuflat şi ne-am lăsat în coborîş. Am pornit-o pe jos şi, cu toate că pe-acolo aerul nu era prea grozav, noi am respirat mai din plin.

– Pişulică, ia uite colea!

În colţul ulicioarei Iohanan Hasandler se afla dascălul nostru de Talmud, Îngerul Meier Chelbe. Într-o mînă ţinea gîrbaciul. Dăscălea o pereche de capre.

– Să vă aud, pui de lele, că de nu, vă cotonogesc de n-o să scăpaţi vii din mîinile mele.

Caprelor li se băteau ţăcăliile de spaimă. Îngerul dascăl de Talmud, pe care de-abia de-l mai ţineau picioarele, vîjîia şfichiul gîrbaciului asupra caprelor.

– Pînă şi el îi beat, Pişulică. E de neîndurat.

Cîteva clipe l-am privit noi pe dascălul nostru cum stă şi dăscăleşte el capra. Îi spusei prietenului meu:

– Să ne ducem s-o trezim pe dăscăliţă. Cînd o să-şi vadă ea odorul dăscălind caprele, o să-l primească cu o sfîntă ispăşire.

– Nu vreau, Şmul Abe. Vreau să zbor acasă, sînt obosit. Hai, condu-mă.

L-am lăsat pe Îngerul dascăl de Talmud să dăscălească caprele, iar noi am zburat înspre lunca Raiului, acolo unde se afla casa părinţilor lui Pişulică.

Cînd să ajungem deasupra luncii Raiului, l-am zărit pe maghidul din Dubno. Părea îngîndurat. În luncă stătea şi păştea Şor-Haboru'. Maghidul din Dubno s-a apropiat de el. Şi-a trecut palma pe gîtul Şor-Haborului şi i-a spus:

– Ţie o să-ţi povestesc pilda. E o pildă cu un tîlc, o minune. A fost odată un împărat şi avea el trei...

XIV. La Zeidl Îngeru', fotograful Raiului

După marea paradă şi după marele ospăţ, urmă marea vînzoleală în Rai. Sfinţii întrecură niţel măsura. Cîteva zile au umblat cu capetele înfăşurate în prosoape ude.

Unul singur, Îngerul Şimen Ber, s-a sculat a doua zi de parcă nici măcar n-ar fi văzut băutură. Uitase pînă şi de făgăduiala făcută felinarului de pe stradă că o să se însoare cu el.

Dar cine-i în stare să se măsoare cu Şimen Ber?!

Începu apoi şirul zilelor plicticoase. O zi asemenea cu a doua iar a doua ca a zecea. Sfinţii îşi făceau cele trei rînduri de rugăciuni zilnice, soţiile lor purtau cele mai frumoase giuvaieruri, Îngerii săraci munceau, cei bogaţi învîrteau roata. Şor-Haboru' păştea în lunca Raiului.

Plicticoase, plicticoase zile de Rai!

În fiecare joi se ţinea tîrgul, îngerii ţărani, din satele dimprejur, aduceau felurite bunătăţi: ouă, unt, fructe, verdeţuri. Dar, mai ales, păsări, gîşte, raţe, viţei. Ziua cînd se ţinea tîrgul era ziua cea mai pestriţă din zilele săptămînii raiului.

După marile întîmplări ce le-am trăit, zilele de tîrg deveniseră şi ele sleite. Tot raiul părea un uriaş căscat.

Nu-mi aflam locul. Pişulică, nici pe atît. Umblam brambura pe străzi şi bulevarde ca nişte străini. Pişulică avea măcar un dor al lui, copiliţa îngerului pădurar din Raiul Creştin, dar eu?

Umblam, ca şi înainte, la *heider,* la Meier Chelbe, dascălul de Talmud. Gîrbaciul şuiera peste capetele noastre. Şi aşa zi după zi. În sinea noastră, ne rugam lui Dumnezeu ca Şor-Haboru' s-o şteargă iarăşi, pentru ca să avem şi noi ce face.

Dar Şor-Haboru' n-a mai fugit. El stătea liniştit în lunca raiului, păştea şi lua în greutate. Cele ce le-a pătimit în Raiul Creştin i-au fost de învăţătură, o dată pentru totdeauna.

Iar zilele erau sîcîitoare, aidoma rumegatului Şor-Haborului.

Pişulică umbla ca în lumea viselor. În plicticoasele zile din Rai, dorul lui se inteţea, îl resimţea şi mai dureros. Dacă-i vorbeai, nu-ţi răspundea, dacă-l strigai, tresărea ca venit de pe altă lume: "Ha? Ce?" Un adevărat înger împrăştiat.

O dată, pe cînd ne aflam la învăţătură, Meier Chelbe, Îngerul dascăl de Talmud, îl întrebă:

– Pişulică, unde-am rămas?

Pişulică tresări ca trezit din somn.

– Am rămas, rabi, noi am rămas la ...

Îngerul dascăl de comentarii se înfurie. Se uită la Pişulică mai-mai să-l străpungă. Învîrti gîrbaciul.

– "Noi am rămas, noi am rămas". Ia să vedem noi cu ce-ai rămas tu în mînă, pui de lele?

Pişulică nu voi să desfacă pumnul. Îngerul dascăl de Talmud i-l descleştă cu forţa. Pe obraz i se lăţise un zîmbet.

– Asta era, fecioraşule? O legăturică de păr femeiesc. Hm... hm... Al cui o fi oare?... Ia să mă gîndesc puţin. Mamă-ta are părul negru... Soru-ta... hm... hm,... Iar ăsta-i, ia te uită, bălai... Aşa, aşa care va să zică, cu păr de la o fată creştină mi te joci, de asta nu-mi ştii tu unde-am rămas.

Pişulică se înroşi, dascălul examină bucla de păr, o pipăi, o adulmecă şi, deodată, zise:

– Pişulică, treci la judecată. Culcat!

Pişulică plînse, ţipă, dar nu-i fu de nici un folos. Îngerul dascăl de Talmud l-a luat în primire bodogănind.

– Cu păr de la o fată de creştin să mi te joci, pui de lele... douăsprezece, treisprezece, paisprezece, cincisprezece... Cu *treif*, cu neîngăduite să mi te joci tu... cincisprezece, şaisprezece, şaptesprezece...

Apoi dascălul s-a aşezat la locul lui şi a răsucit bucla de păr într-o bucată de hîrtie de gazetă. Şi-a făcut o ţigară. A aprins-o şi a început să fumeze.

– O minunăţie de ţigară... Faină... faină... De mult n-am mai fumat o ţigară cu o mirozNă aşa de faină.

Pişulică îşi văzu suvenirul ce i-l dăduse Aniela prefăcîndu-se în fum. Fumul şerpuia, ieşea pe fereastră, afară, devenea neant. Îşi muşcă buzele. Jură, în inima lui, răzbunare. I-o va plăti ticălosului de Înger dascăl de Talmud Meier Chelbe, încît o să-l ţină minte cît va trăi.

Cîteva zile Pişulică nu veni la *heider*. Fără el îmi era deosebit de greu. Da' poate că-i bolnav? – presupusei eu, aşa că m-am dus la el acasă.

– Unde-i Pişulică? – am întrebat.

– Cum vine asta – unde-i? La *heider,* mi-a răspuns mama lui Pişulică, Hane Devoire.

Înţelesei de îndată că prietenul meu nu le spusese nimic celor de-acasă. Mamei sale îi spune că se duce la *heider,* iar el umblă brambura pe undeva, pe străzi şi pe bulevarde.

În a şasea zi reapăru. Chipul îi radia. M-a chemat deoparte şi mi-a şoptit la ureche:

– Află, Şmul Abe, că Avinudov, îngerul poştaş, mi-a adus o scrisoare.

– De la cine, Pişulică?

– Nerodule, cum de nu înţelegi? De la ea, de la Aniela.

– Din Raiul Creştin?

– Am avut noroc, Şmul Abe. S-a nimerit ca la sosirea Îngerului poştaş să nu fie nimeni acasă. Altfel m-ar fi luat de îndată la întrebări: "Ce-i cu scrisorile astea ce-ţi vin tam-nisam din Raiul Creştin?".

– Arată-mi scrisoarea, Pişulică!

– Să citeşti scrisoarea, Şmul Abe, asta nu. Da' marca pot să ţi-o dăruiesc.

Pişulică dezlipi marca şi mi-o dădu. Marca era de culoare verde. Avea zugrăvită pe ea un porumbel cu o cruciuliţă la gît.

– Bagă de seamă, Şmul Abe, nu cumva Îngerul dascăl de Talmud să găbjească marca! Te-ai alege cu o chelfăneală...

– Îl am pe Pămînt*,Pişulică. Da' vezi de ascunde şi tu scrisoarea. Îngerul dascăl ar putea să-şi răsucească o ţigară din ea.

– Buboaie o să dea peste el, Şmul Abe!

În acea zi, Pişulică învăţă cu rîvnă. Era cu totul alt înger. De nerecunoscut.

Îngerul dascăl de Talmul, Meier Chelbe, crezu că chelfăneala ce i-o trăsese a dat roade. Nu ştia, idiotul, că numai cîteva cuvinte scrise de o bălaie sînt în stare să facă mai mult decît un milion de chelfăneli.

Spre seară, cînd am plecat de la *heider*, Pişulică nu s-a putut stăpîni şi mi-a arătat scrisoarea. Cuprindea, cu totul, doar cîteva cuvinte: "Pişulică, scrie-mi cînd mai vii? Aniela".

– Ştii ceva, Şmul Abe? Ar trebui aflat un chip ca Şor-Haboru' s-o mai şteargă o dată.

– S-o mai şteargă o dată? Asta n-o să se întîmple, Pişulică. Nu-ţi dai seama: acolo, în Raiul Creştin, cu picioarele ferecate, cu o

* Parafrazare a blestemului, în idiş: îl am *în pămînt.*

jumătate de funt de fîn pe zi, iar aicea paradă. Crezi tu că un Şor-Habor nu vede deosebirea dintre bine şi rău?

– Atunci ce-i de făcut, Şmul Abe?

– Să aşteptăm, Pişulică. Să nu se întîmple ce s-ar putea întîmpla.

În asfinţitul acelei zile, am zburat prin Rai veseli nevoie mare. Am prins fluturi. Fluturii pîlpîiau în mîinile noastre. Le dădeam drumu' şi rîdeam din toată inima.

În zbor, trecurăm de casa în care locuieşte Îngerul Zeidl, fotograful Raiului. În faţa casei şedeau cele trei fiice ale lui Zeidl: Şifra, Slova şi Traine, îngeriţe cu necazuri adunate în pieptare arătoase, uitate de Dumnezeu şi de lume. Sporovăiau între ele şi, potrivit năravului, bîrfeau tot Raiu'.

Pe acoperişul casei lui Zeild se fîţîiau cam o duzină de motani negri, cu cozi bîrligate şi ochi verzi. În Rai, acestor motani li se ziceau "nepoţeii Îngerului Zeidl", aceasta fiindcă fuseseră crescuţi de fiicele lui.

Îngerii şi sfinţii vecini cu Îngerul Zeidl umblau furioşi, nedormiţi. Motanii miorlăiau cît era noaptea de lungă, nu-i lăsau să aţipească măcar o clipă. Iar de se întîmpla să se ivească la careva acasă şoareci, acesta venea la Zeidl Îngeru' cu o rugăminte:

– Reib Zeidl, fii bun de-mi împrumută un motan.

Zeidl ridica din umeri.

– Da' ce, motanii-s ai mei?... Fiţi buni, osteniţi-vă la fetele mele.

– Reb Zeidl, guzganii mi-au ros aripile de sărbătoare, fii aşa de bun de-mi împrumută un motan, măcar pentru o noapte. Îţi cumperi lumea de veci.

Zeidl Îngeru' înălţa din umeri, ca şi cum ar fi spus: Ce v-aţi pus pe capul meu, da' ce, motanii-s ai mei? Dacă erau ai mei, de mult i-aş fi înecat în iazu' Raiului.

– Duşman, nu înger, e Zeidl ăsta, se plîngeau vecinii, dar nu aveau dreptate; duşmance erau fiicele lui, cele trei îngeriţe uitate de măritiş, care creşteau motani şi, dar-ar boala în ele, nu voiau să ajute pe nici un vecin la nevoie.

Zeidl Îngeru', fotograful raiului, era ţinut de fiicele lui ca la nouă coţi în pămînt. În ochii lor, vorbele lui nu făceau nici cît lătratul unui cîine. Dimpotrivă, dacă vreuna dintre fiice i se punea de-a curmezişul, el îi făcea de îndată pe plac, ba, mai mult, era

mulţumit, fericit chiar că ea n-a luat un *Purim şpil* compus de el ca să i-l sfîşie, să-l facă bucăţi-bucăţele.

De cînd nevastă-sa, Îngereasa Sime, a fugit cu un Înger creştin în Raiul Creştin, lăsîndu-l pe el cu trei copii pe cap, Zeidl Îngeru' îşi afla o alinare în a scrie *Purim şpiluri*. Le păstra şi le păzea ca pe ochii din cap şi dacă-i treceai pragu', trebuia, mai de voie, mai de nevoie, să stai să asculţi un *Purim şpil* de-al lui Zeidl.

– Pişulică, să intrăm la Zeidl Îngeru'.

– Nu vreau, Şmul Abe. O să ne plictisească cu vreun *Purim şpil* de-al lui.

– Doar i-am făgăduit.

– Ei şi?

Fetele lui Zeidl ne-au zărit învîrtindu-ne deasupra casei lor. Au început să ţipe:

– Ce-i cu zburătăceala asta peste acoperişul nostru? O să ne speriaţi motanii!

– Las' că-i descîntaţi voi! – le răspunse Pişulică.

– Pişulică, încetează. Decît să intri în gura lor, mai bine iadu', l-am domolit eu. Iar spre fetele lui Zeidl am strigat: Zeidl Îngeru' e acasă?

– Da, e acasă, – strigară ele –, daţi-vă jos, puşlamalelor, vedeţi doar că motanii-s speriaţi.

L-am tras pe prietenul meu de-o aripă.

– Hai, Pişulică!

Ne-am lăsat în jos. Fetele lui Zeidl ne-au privit cu de-amănuntul, la fel şi noi pe ele. De-abia de aproape ne-am dat seama cît de slute erau.

– Unde-i tata?

Cele trei sluţenii izbucniră în rîs. Îşi dădeau coate. Privindu-le, te apuca greaţa.

Intrarăm în atelierul fotografic. Zeidl Îngeru' şedea la o măsuţă şi retuşa un negativ. Lampa de pe masă lumina slab. Ca o figură dintr-unul din *Purim şpil*-urile lui, umbra lui Zeidl, cu părul lung şi cu ochelarii pe nas, juca pe pereţi.

– Bună seara, reb Zeidl!

Zeidl Îngeru' s-a bucurat de venirea noastră. A tras două scaune şi ne-a poftit să şedem.

– Bine că aţi venit, băieţi. Chiar ieri am scris un nou *Purim şpil*: "Pe corabia lui Noe". O să vă facă o deosebită plăcere acest *Noeh*

şpil, băieţi. Vreţi să luaţi ceva? Vreau să zic, cu ce să vă tratez? Un pahar cu ceai, dulceaţă? Şifra, Slove, Traine, unde sînteţi? Trebuie încins samovaru', să tratăm musafirii.

Cele trei frumuseţi au luat în seamă spusele tatălui lor aşa cum ar fi ţinut seama de mieunatu' motanului. Nici nu i-au răspuns măcar. Şedeau afară şi bîrfeau tot Raiul.

Aşa că a fost nevoit să se ducă el singur să încingă cărbunii samovarului. Cu mîinile şi obrazul mînjite, s-a înapoiat în cameră. A oftat.

– Nu vor să-şi moaie măcar o mînă în apă rece, fiicele mele. Nu te ascultă nici din întîmplare. Frumos mai ţin ele seama de porunca "Cinsteşte pe tatăl tău", ce să mai zic! Mai bine era dacă ar fi dispărut odată cu mama lor, n-aş mai fi avut parte de ruşine şi umilinţe.

– Ce tot mormăi tu acolo, tată!? – strigă una din fiice prin fereastră. Iar ai să te plîngi de ceva?

– Cine mormăie, Slova? Ţi s-a părut, copiliţa mea! De unde şi pînă unde mormăit, de capu' duşmanilor să fie, s-a scuzat Zeidl Îngeru'.

Fiicele, afară, rîdeau, motanii, pe acoperiş, morlăiau. Zeidl Îngeru' turnă ceai în pahare.

– Beţi, băieţi, iar după aceea o să vă citesc *Noeh şpilu'* meu.

Am sorbit din ceaiul fierbinte, Zeidl Îngeru' se aşeză în dreptul nostru. Pişulică îl întrebă:

– De ce nu-ţi măriţi fetele, reb Zeidl?

– De ce întrebi tu? oftă Zeidl Îngeru'. Uşor de întrebat, dar greu de măritat. Cine o să le ia, dacă frumoase nu sînt, cît despre zestre, chiar şi cel mai de pe urmă înger pretinde azi o avere. De unde să iau de zestre, ha? Vremurile de acum nu sînt ca vremurile de altădată. Pe vremuri, îţi măritai fata fără să ştii măcar cînd. Azi vor bani. Dă-le, dacă ai de unde!

Adevărat ghinionist, acest Zeidl Îngeru', – gîndii eu –, nevasta i s-a dus, cu toate că n-ar fi dorit-o, fiicele i-au rămas, cu toate că ar fi vrut să scape de ele. Cînd m-oi face mare, m-am hotărît eu, voi scrie un *Purim şpil* despre acest Zeidl Îngeru'.

Zeidl Îngeru' începu să dea semne de nerăbdare. Sorbeam ceaiul cam prea pe îndelete. Stătea ca pe ghimpi, aşteptînd să terminăm.

– Nu e aşa că nu mai vreţi ceai? Şi de teamă ca nu cumva noi să-i mai cerem, adăugă: Prea mult ceai nu e sănătos, mai ales vara.

I-am făcut pe plac şi i-am spus că nu mai vrem ceai. Zeidl Îngeru' ne-a poftit în casă. Acolo o să fie mai plăcut de citit. Aici lampa de masă te chiorăşte.

Intrarăm în locuinţă. Zeidl cotrobăi cîteva clipe într-un sertar, apoi scoase manuscrisul.

Ne aşezarăm pe unul din cele trei paturi ce se aflau în odaie. Zeidl Îngeru' se aşeză pe al doilea pat, în faţa noastră. Îşi drese glasul şi zise:

– Iar acum, băieţi, să nu mă întrerupeţi. Acuşica veţi vedea c-o să aveţi o deosebită plăcere.

– Sîntem gata să ascultăm, reb Zeidl.

Zeidl Îngeru' îşi îngropă nasu' în manuscris şi începu să citească. Motanii miorlăiau pe acoperiş.

"*Pe corabia lui Noeh. Noeh Sfîntul, beat mort, e trîntit pe jos. Intră Ham şi Iufes*

Ham: Iofusică.

Iufes: Ha?

Ham: Uite-l colo, cum trage la aghioase, tăticu'.

Iufes: În dînsul a curs
Cît a încăput în el.
Acu' pufăie ca un urs.

Ham: Ştii ce zic eu? Ce-ar fi
Să-i facem una şi mai şi?

Iufus: Cu un pai să-l gîdilăm la fuscă,
O să creadă că-i o muscă.

Ham: Nu, nu, ferească Dumnezeu,
Tata-i un evreu tare furios.
Cu gîrbaciu' o să ne binecuvînteze-n lung şi-n jos.

Iufes: Atuncea ce?

Ham: Ce? Cecsina. Am un plan.

Iufes: Să te aud!

Ham: Zic, mă-nţelegi, să-l dezvelim ud.

Iufes: S-a făcut. Numai că psst, pe şest.
Să nu-l trezeşti pe tăticu'.

(În vîrful degetelor, se apropie. Îl dezvelesc pe Noeh, care doarme ca mort, după care se iau de mînă, se învîrt şi cîntă).

Ham: şi Iufes: Sîc, tăticule, sîc,
Uite care e scofala:

Ţi se vede toată socoteala,
Veniţi fuga, măi băieţi,
Pe-a lui Noeh s-o vedeţi.
Uite, bucuria toată,
Hai să facem în jur roată!

(În acea clipă, intră Sem, are la subsuoară o Biblie-cărţulie. Văzîndu-i pe scumpii lui frăţiori, se înfurie.)

Sem: Puşlamale, roiul, auzitu-m-aţi?
Ham: Nas strîmb, du-te naibii, pocitanie, s-o şterg eu?
Iufes: Obrăznicătură! Ce tupeu!
Sem: Te spun eu lu' tata!
Ham: Nu-ţi dă mîna, atîta îţi lipseşte. Valea, gata!

(În acea clipă, se trezeşte Noeh Sfîntul. Se freacă la ochi, se uită în jur şi scuipă de trei ori.)

Noeh: Ptiu, ce vis! Ce să fie?
Pe acoperişul sinagogii stam.
Două, ori trei, ori patru zile şi nopţi, ah,
Studiam dumnezeiasca învăţătură.
Deodată aud eu: "hîr şi mîr"...

(Îşi duce mîna la inimă, se roagă de fiii care stau în jurul lui):

Un pahar cu apă, mă simt slăbit!

(Sem dă fuga şi-i aduce un pahar cu apă.)

Sem: Poftim, tăticule, ia şi bea!

Noeh (*bea paharul cu apă, se înviorează, îl ciupeşte pe Sem de obraz*): Eşti un băiat de treabă, Sem.

(*Noeh ia gîrbaciul din perete. Copiii se aşază în jurul mesei. Noeh, cu o melopee de heider, îi întreabă*):

Ce pericopă tălmăcim în săptămîna asta?

Iufes: *Leh-lehu.*
Ham: Nu, *Cool-veloh.*
Sem: Tăticule, ştiu, eu ştiu, dă-mi voie.
E "Istoria vieţii lui Noe".
Noeh: Atuncea, copii, rostiţi tare, în voie:
«Istoria vieţii lui Noe».

(Noeh Sfîntul învîrte gîrbaciul. Cei trei băieţi, clătinîndu-se în tact asupra cărţii sfinte, cîntă cu glas tare.)

Sem, Ham, Iufes: Istoria vieţii lui Noe,
De apă n-am nevoie,

Cu rachiu să vie o ploaie,
Buchile să se-ndoaie.

(În acea clipă intră o delegaţie de cîini. Dau din coadă şi latră.)

Cîinii: Ham, ham, nene Noeh, ham, ham,
Sîntem făpturile lui Dumnezeu şi am
Vrea să halim şi noi.
Da' nevastă-ta, Noihuleasa,
Zgîrcita, baba măturoi,
A uitat de noi.

(Cîinii s-au dat la o parte. Intră o delegaţie de porci. Fiece porc îţi ridică piciorușul drept.)

Porcii: Dă-i zor, nene Noeh, dă-i zor
Salut, nene Noeh, *Heil*!
Dă-i zor, nene Noeh, dă-i zor!
Om fi noi de spiţă impură,
Dar avem, ca şi matale, gură,
Da' nevastă-ta, zgîrcita,
Pîrlita, Noihuleasa-n camizol,
Nu se-ndură de potol.

(Porcii s-au dat la o parte. Au intrat două pisici albe. Leşinate de foame, miaună.)

Pisicile:
Miau, reb Noeh, miau,
*Zage dainer frau**,
Pînă număr pîn' la şapte,
Adu străchinuţa cu lapte,
Pentru Miţi, a mea stăpînă,
O ulcică cu smîntînă,
Miau-miarau,
Vreau, vreau, vreau".

Mai departe Zeidl Îngeru' n-a mai putut să citească. Motanii, sus, pe acoperiş, şi-au dat drumu' la un mieunat că nu se mai putea auzi o vorbă. Ne-am astupat urechile, Zeidl Îngeru' era cumplit de amărît. Noeh şpilu tremura în mîna lui. Gemea.

* *Zage dainer* (!) *frau* – spune soţiei tale (incorect, în germ.).

– Să fii în robia fiicelor, mai înţeleg, doar îşi sînt fiice, da' ca să fii în robia motanilor, asta le întrece pe toate.

Cele trei fete intrară în casă. Înaintea lor şi după ele, ţopăiau motanii. Unul îmi sări în braţe. M-am descotorosit de el.

Şifra, fiica cea mai în vîrstă, s-a uitat strîmb la mine şi mi-a trîntit-o, vorbind pe nas:

– Cu capu' de pereţi, tinere înger.

Cea de-a doua începu să ne alunge din casă.

– Întindeţi-o, băieţi, e tîrziu. E timpul de culcare.

Zeidl Îngeru' era cu totul nenorocit. Izbutise, sărmanul, să găsească amatori care să-i asculte un *Purim şpil* şi acum îi vin fiicele, veni-le-ar numele, şi nu-l lasă să termine.

– Ei, băieţi, ce mai staţi?

Cu un fîlfîit din aripi, fiica cea mai mare stinse lampa. Rămaserăm în întuneric.

Aşa că, neavînd încotro, a trebuit s-o luăm din loc. Am pornit-o pe pipăite de-a lungul pereţilor. Cu greu am nimerit uşa.

– Noapte bună, reb Zeidl.

Zeidl Îngeru' gemu adînc. El tot mai stătea cu *Purim şpilu'* în mînă. Fetele blestemau, răvăşeau aşternuturile. În întuneric sticleau, verzi, ochii motanilor.

Odată aflaţi afară, ne-am îndreptat aripile şi am respirat uşuraţi. Cerul era înstelat. Deasupra capetelor noastre luneca un nouraş.

– Ştii ceva, Şmul Abe? Ce-ar fă să ne dăm niţel pe nouraşul de colo!? – zise Pişulică.

Fîlfîirăm din aripi, ne ridicarăm în zbor. Nouraşul luneca încet, încet, fără grabă. La urma urmei, la ce şi încotro să se grăbească?

Ne-am prins de o margine a nouraşului. Cît ai bate din palme, eram călări.

Pişulică era fericit... Ochii-i luceau. De jos, ne vedeam, pesemne, ca două stele. Pişulică prinse a cînta:

Pe un nor să călăreşti,
Hăt, hăt, pe-al aerului val,
E de un milion de ori mai bine
Decît pe cel mai ager cal.
Calul, cît de bun, de sprinten,
Repede oboseşte în călătorie.
Pe un nouraş poţi să pluteşti,
Fără griji o zi şi-o noapte din vecie.

Mă uitai în jos. Casele din oraşul Raiului arătau ca nişte jucării. Am încercat să recunosc casele, vilele sfinţilor. Pişulică îi dădea înainte:

Vio, dii, nouraş, căluţ ceresc,
Zboară, zboară şi nu te opri,
Vio, dii, – şi nu ne trînti
Jos, pe Pămînt, printre vii.

– Păcat, Pişulică, zău, că Zeidl Îngeru' nu e cu noi. Aicea, pe nor, ar fi putut să termine de citit *Purim şpilul* şi să nu-i pese de bodogănelile fiicelor lui.

– Ce, îi duci doru' nevolnicului ăluia? sări Pişulică. Să-şi facă el sănătos somnu' acolo.

– Cu toate astea, mi-e milă de el, spusei. Iar în ce priveşte *Purim şpilu,* să ştii că e destul de reuşit.

Pişulică îşi reluă cîntecul:

Vio, dii, căluţule, nouraş ceresc,
Să ajungem împreună
Colo unde ţese fire de argint,
Ca un paing împărătesc,
Îndepărtata Lună.

Plutirăm pe nouraş o bună bucată de drum. Pe la miezul nopţii, ne-am dat jos de pe el. Se cuvenea s-o fi făcut de mult. Nouraşul o cîrmi înspre Raiul Turcesc.

I-am făcut semn cu mîna şi i-am cîntat:

Salută, nouraşule, salut-o pe Hagar
Şi pe Işmulic*, feciorașul ei,
Şi spune-le să ne trimită
Un pac de tutun turcesc, dacă vrei.

Zburarăm înapoi, acasă. În dreptul luncii raiului coborîrăm. Mi- am luat rămas bun de la prietenul meu.

* *Işmulic* – (Ismail), fiu al Avraam şi al Hagarei Egipteanca, izgonit împreună cu mama lui din casa părintească; potrivit Bibliei, din el purced popoarele mahomedane.

– Pişulică, nu uita, mîine la *heider*.

Pişulică izbucni în rîs.

La Meier Chelbe, dascălul sfînt,
Vedea-l-aş, Doamne, buşit pe Pămînt.

El intră în casă. Eu zburai spre casa noastră. Trecînd prin dreptul casei Îngerului Zeidl, m-am oprit. Nu se auzea nimic. Zeidl Îngeru', cele trei sluţenii de fiice, duzina de motani – dormeau. *Purim şpilu'* zăcea ruşinat într-un sertar.

Îl compătimeam din toată inima pe nefericitu' ăsta. Da' de ajutat, nu-l puteam ajuta cu nimic, cel mult cu un oftat.

O stea căzu pe casa lui Zeidl. Norocul lui – gîndii eu –, ori, poate, nenorocul lui.

M-am întors acasă şi m-am culcat.

XV. Comedianţi în Rai

Într-o bună-zi, Raiul s-a pomenit cu nişte comedianţi. Nimenea n-ar fi putut să spună de unde au răsărit. Au intrat pe poarta oraşului răiesc într-o zi, mai pe seară, hurducaţi de-o căruţă. Doi bărbaţi şi o femeie. Bărbaţii purtau fesuri roşii, turceşti, femeia – o rochie albastră cu buline roşii.

Au oprit căruţa în mijlocul pieţii. Apoi turcii au început să descarce scînduri şi să meşterească. Cam într-un ceas, au ridicat acolo o scenă.

Femeia începu să bată străzile cu o dairea, chema norodu' să vină să vadă comedianţii care n-au pereche în cele trei raiuri. Comedianţii îşi arătaseră deja măiestria în faţa sfinţilor celor mai de seamă din Raiul Creştin şi din Raiul Turcesc. Pînă şi Mahomed, profetul, i-a cinstit cu o decoraţie, o semilună pe o panglică verde. Iar cine vrea să se convingă, să vină mîine dimineaţa, la ceasurile zece, şi o să vadă cu ochii lui.

Femeia vorbea cu glas de bas. Sfinţii ar fi putut să jure că era un bărbat ascuns sub chip de femeie.

– Glasul e de bărbat, – spuse ţadicul din Lublin –, dar îmbrăcămintea-i de femeie. Atuncea ce-i ea?

– Doar dumneavoastră singur aţi spus: "atuncea ce-i ea", – se grăbi să precizeze ţadicul din Apta –, iar "ea" este, dacă-i să ne luăm după felul vorbirii, femeie. Înseamnă că noi avem de-a face cu o femeie.

– Ce înseamnă acest "noi"? – se ofensă cel din Lublin. Poate că dumneata ai de-a face cu o femeie, dar atunci nu vorbi pe limba lui "noi", ţadic din Apta.

– Aşa e, aşa e, – se amestecară sfinţii care trăseseră cu urechea la această dispută –, ţadicul din Lublin are dreptate, ce ne vii aşa, hodoronc-tronc, cu "noi"?

Ţadicul din Apta se dezvinovăţi:

– Aşa vine vorba, preacuvioşilor... Nu m-am gîndit la nimic rău. Şi-atunci de ce atîta supărare, de ce? S-a mai auzit aşa ceva?

Un evreu pios veni cu un compromis:
– După toate semnele, preacuvioşilor, avem de-a face cu un androginus. Fiindcă, vedeţi dumneavoastră, glasul e de bărbat, îmbrăcămintea e de femeie, iar amîndouă la un loc, mă înţelegeţi, preacuvioşilor, nu prea merg. Se cheamă că e un androginus.
Cît despre femeia cu glas de bărbat, s-a făcut că n-aude. Îşi vedea mai departe de drum cu paşi înceţi şi bătea în dairea.
– Cine vrea să vadă ceva ce n-a văzut de cînd se ştie, să vie şi să-i vadă pe marii comedianţi Mehmed Ali şi Ali-Mehmed. Mîine, ora zece dimineaţa. Cine n-o să vie o să-i pară rău, fiindcă aşa ceva nu se vede în fiecare zi în Rai.
Noi, adică eu şi prietenul meu Pişulică, ne aflam taman la *heider*, la dascălul de Talmud Meier Chelbe şi învăţam. Deodată, dascălul lăsă gîrbaciul din mînă şi rosti:
– Comedianţi!
Nouă, învăţăceilor, atîta ne-a trebuit. Care prin fereastră, care pe uşă, ne-am zburătăcit, l-am lăsat pe dascăl înmărmurit, năuc, de unul singur în *heider*.
Am pornit-o în zbor, după femeia cu daireaua. Glasul ei bărbătesc, rochia ei cu buline roşii ne-au luat piuitul. L-am înghiontit pe prietenul meu.
– O să fie vesel în Rai.
Pişulică era fericit. Auzise el multe despre comedii şi comedianţi, dar de văzut aievea, nu văzuse încă nimic. Mîine o să vadă, chiar cu ochii lui. Cine-o să fie ca el?
Toată noaptea, turcii şi femeia s-au beţivit la cîrciuma "La Sfîntu' Noe". Pînă şi Şimen Ber fu nevoit să recunoască, cu admiraţie, că aceşti comedianţi au "diamante în gît" şi că se pricep să binecuvînteze un pocal.
Şimen Ber Îngeru', se cuvine s-o ştiţi, nu vorbeşte doar aşa, să se afle în treabă. El dacă zice de careva că "se pricepe", e adevărul adevărat. Şimen Ber nu dă greş.
Îngerul Şimen Ber se împrieteni la cataramă cu comedianţii turci. Noaptea petrecută cu ei în cîrciuma "la Sfîntu' Noe" a fost, potrivit propriilor sale spuse, una din cele mai frumoase nopţi din Rai.
– Trec eu aşa, în zbor, prin dreptul cîrciumii raiului. Aud un cîntec. Cine să fie, mă întreb, şi hotărăsc pe dată că e cazu' s-arunc şi eu o privire. Numai ce apuc să crăp uşa, şi îi zăresc pe turcii co-

medianţi. Pe masă, două sticle cu rachiu, pe duşumea, cîteva sticle goale de-acu'. Turcii se ţin de după gît şi cîntă:

Vinu-i mişto,
Dar rachiu-l taie,
Dă-ne, Alah,
Încă două butoaie.

Alah, tu eşti mare,
Chiar cel mai mare,
Între băuturi,
Spirtu-i cel mai tare.

Dacă-i aşa, să bem
Şi să-l lăudăm pe Alah,
Pînă cînd noaptea-i va spune zilei:
Pa-pa, pa-pa! Puah!

– Turcii, decum m-au văzut, – povestea Şimen Ber –, au amuţit. Crezuseră că-s de ai poliţiei, sau mai ştiu eu ce. Am mişcat din aripi şi făcui cu ochiu' spre clondire:

"– Beţi, beţi, comedianţilor, şi să vă fie de bine."

Auzind ei din gura mea aşa vorbe, s-au înveselit. M-au poftit la masă, să sfinţesc un pocal. Aşa că, mă-nţelegi, – şi Şimen Ber se scărpină la ceafă –, dacă eşti rugat, nu se cade să zici nu. Se pricep turcii, da' muierea, dar-ar boala în ea, sugea mai abitir decît bărbaţii. Turna în ea… ca şi cum n-ar fi fost nimica.

Toţi au simţit că Şimen Ber ocoleşte adevărul, că ascunde ceva. De băut, a băut el cu turcii. De la o astfel de treabă, el, Îngerul Şimen Ber, nu se dă în lături vreodată. Dar faptul că, după asta, Şimen Ber a străbătut raiu' în zbor, în lung şi în lat, oprindu-se să îndemne lumea să meargă şi să vadă comedia, era ciudat.

– Muierea i-a făcut farmece, – murmurară îngerii mai bătrîni –, muierile turcilor îs vestite în farmece.

– Capete femeieşti, – spuseră cu dispreţ alţi îngeri – le stă capu' numai la farmece. Pentru un pahar de rachiu, Şimen Ber e în stare să vîndă tot Raiu'.

– Cine nu-şi aduce aminte – intră în vorbă un înger bătrîn cu aripi cenuşite – că Şimen Ber şi-a lăsat zălog pînă şi aripile la

cîrciumă? Un an de zile a umblat el pe jos, pînă cînd s-a făcut o chetă ca să i se răscumpere aripile.

Cum o fi, cum n-o fi, Şimen Ber zbură peste tot Raiul, îi lăudă şi-i ridică în slăvi pe comedianţi, îndemnîndu-i pe îngeri, mic şi mare, să vină să vadă comedianţii.

– De unde să luăm bani pentru bilete? – îl întrebară îngeraşii cei mici.

– Se scot cu un pai din puşculiţa milelor, îi dumiri Şimen Ber. Şterpeleşti, noaptea, din buzunarele lui tat-tu.

Tot Raiul vuia. Un' te aflai, unde mergeai, numai de comedianţi se vorbea.

Noaptea n-am putut să adorm. Cum începu să se crape de ziuă, m-am îmbrăcat, m-am spălat, am rostit *moide ani* şi iată-mă la prietenul meu Pişulică.

Pişulică se îmbrăcă într-o clipă. În vîrful degetelor, ieşirăm din casă. Pişulică îmi arătă cîţiva gologani şterpeliţi din puşculiţa cu gologani adunaţi întru pomenirea lui Reb Meier, făcătorul de minuni.

– O să ajungă pentru două bilete, pentru mine şi pentru tine, Şmul Abe!

Raiul mai dormea. Zburarăm peste străzile şi bulevardele pustii. Nici măcar un cîine, să zici, nu se vedea. Cît despre vreun înger, sau vreun sfînt, nici pomeneală.

Pînă şi Şmae vardistu', a cărui datorie era să facă de pază pe bulevardul Eliuiu Hanuvi, dormea, pe undeva, într-o cuhnie, la o bucătăreasă. Lăsase tot bulevardu' de izbelişte.

Cînd am trecut, în zbor, prin dreptul vilei Patriarhului Avruem, care se află pe Aleea Celor Trei Sfinţi Părinţi, îl văzurăm pe cel mai bătrîn dintre Patriarhi învelit în *tales* şi cu *tefilin**. Tocmai făcea cei trei paşi de-a-ndăratelea, de terminare a părţii din rugăciune ce se face în şoaptă, cu faţa spre răsărit.

Printr-o fereastră deschisă a vilei Patriarhului Iancăv, o slugă deşerta conţinutul vasului de noapte. Mama Ruhel dădea la o parte perdeaua şi dăruia dimineţii un căscat.

– Pişulică!

* *Tefilin:* filacterele puse de către credincioşi pe braţul stîng (în dreptul inimii) şi pe frunte, la rugăciunea de dimineaţă, în zilele lucrătoare, drept mărturie a legămîntului cu Dumnezeu.

– Ce-i, Şmul Abe?
– Să facem o plimbare prin Rai.
Zburarăm spre lacul Raiului. Acolo, am aruncat cu pietricele în apă pînă cînd Leviathanul s-a trezit din somn. De cum i-am zărit capul deasupra apei, am luat-o la goană cîntînd:

Leviusn, Leviusn,
După ce te-i logodi,
Cumpără-ţi ţilindru gri.
Şi toţi pruncii cucuieţi,
La un loc şi separat, şi fetiţe, şi băieţi,
Vor striga din măr şi dud:
Ginerică-i ud.

Noroc că Leviusnul nu putea să fugă după noi, că ne-ar fi înghiţit fără nici o binecuvîntare* şi am mai fi văzut lumina zilei abia la venirea Mesiei. Să zaci atîta amar de vreme în burta Leviusnului nu e chiar aşa de uşor.
Zburarăm înapoi în oraş. Pe străzi, grăbiţi foarte, sfinţi cu nevestele şi cu copiii. Fiecare voia să fie în piaţă printre cei dintîi, să ocupe un loc mai bun, să poată să vadă mai bine comediile comedianţilor.
Patriarhul Iancăv şi-a adus tot neamu', toate cele patru neveste ale lui şi cei doisprezece feciori. Fiică-sa, Dina, era, ca întotdeauna, pudrată şi sulemenită ca o păpuşă.
Prin văzduh zburau îngeri, şi mai mari, şi mai mici. În mînă ţineau gologani. Acasă au rămas doar locuitorii de pe nevoiaşa stradă Baal-Şem-Tov şi de pe uliţa meşteşugarilor – de pe ulicioara Iohanen Hasandler.
Noi, adică eu şi prietenul meu Pişulică, începurăm să ne grăbim de asemenea. Zburam de mama focului şi de cîteva ori ne-am şi tamponat, o dată cu un înger mai în vîrstă, apoi cu o îngeriţă, abia mai aveam timp să ne cerem scuze, să spunem "pardon", că aripile ne şi purtau mai departe.
Cu o singură îngerească, cu Cerna certăreaţa avurăm un mic incident. Pişulică, fără să vrea, s-a ciocnit cu dînsa şi, potrivit năravului ei, certăreaţa şi-a dat drumul la muzicuţă. Blestema pe toate glasurile, de parcă i-ar fi ucis careva caţaveica.

* Ritualul mozaic impune să se facă o rugăciune de binecuvîntare înaintea fiecărei mese sau chiar gustări.

– Da' să vă iasă ochii, obrăznicăturilor! Îţi zboară pe deasupra capului şi crede că dacă a zis "pardon", gata-i, destul. Dacă-i de zburat, atuncea să-mi zburaţi în ghenă, cu "pardonul" vostru cu tot şi de venit înapoi, să-mi veniţi cînd o să vă chem eu.

Cerna certăreaţa turuia, turuia. Ea, cînd îşi dă drumu', nu mai e de oprit. Noroc că îngerii care zburau în urma ei o îmboldeau:

– Nu încurca drumu', Cerna, ori zbori, ori ne laşi pe noi să ne vedem de zbor. Comedianţii încep la ora zece punct.

Piaţa era plină de sfinţi. Comedianta cu rochie albastră cu buline roşii aduna banii într-o farfurioară. Prin aer, zbura Şimen Ber făcîndu-o şi el pe încasatorul.

– Mai repede, grăbiţi-vă, acuşi începe, ne zorea Şimen Ber.

În ultima clipă am sosit şi noi... Pe scenă, turcul Mehmet Ali scotea panglici pe nas, pe urechi. Panglicile le punea într-o cutie mare. Şi apoi – un-doi – *alon passe',* cutia cu panglici dispăru.

Sfinţii rămăseseră cu gurile căscate, cu urechile ciulite. Clătinau din capete şi ţocăiau:

– U-va! U-va! Adevărată minunăţie!

Dar asta fu nimica toată faţă de ceea ce ştia cel de-al doilea comediant, Ali Mehmet. Despre înghiţirea flăcărilor, de parcă, Doamne, iartă-mă, sfinţii ar înghiţi doar găluşte – să nu mai vorbim. Acest Ali Mehmet făcu minunăţii mai grozave decît adevăratele minunăţii. Iluzionism dintr-ăsta sfinţii chiar că nu văzuseră de cînd erau ei şi doar se ştie că sfinţii o mai chitesc şi ei cînd e vorba de scamatorii.

Ali Mehmet şi-a scos fesul, s-a înclinat şi, cu un zîmbet, a rugat onoratul public să arunce – oricine-o vrea – cîte ceva în fes... Cîteva clipe, cei de faţă au şovăit, le era teamă să rişte. Dar, cînd au văzut că regele Solomon şi-a scos inelul cu sigiliu de pe deget şi l-a aruncat în fes, şi-au dat drumu'. Regina Ester a aruncat şi ea în fes oglinjoara de aur ce i-o dăruise soţul ei, Ahaşverus, la cununie, iar Patriarhul Avruem – scumpetea de cutioară de tabac. Mama Sura a aruncat un cercel de aur, iar Patriarhul Iţhoc butonii de manşetă.

Ali Mehmet începu să scuture fesul. Toţi erau curioşi aşteptau să vadă ce o să se întîmple. Cei ce-şi încredinţaseră lucrurile fesului lui Ali Mehmet erau neliniştiţi.

Ali Mehmet, după obiceiul lui, zîmbi şi – "*alon passe, un duoa, hop şi-aşa, truoa*" – întoarse fesul ca şi cum ar fi vrut să-l golească,

dar nici un lucru nu se mai afla în el. Regina Ester, mai să izbucnească în plîns.

– Oglinjoara mea, oglinjoara mea de aur! Regele Ahaşverus mi-a dăruit-o cînd ne-am cununat...

Ali Mehmet zîmbi, se înclină în faţa Patriarhului Avruem şi-i spuse:

– Fiţi, vă rog, aşa de bun, reb Avruem, şi vă scuturaţi barba.

Patriarhul Avruem şi-a scuturat barba şi, spre uluirea generală, oglinjoara reginei Estera îi căzu din barbă.

– Iar dumneavoastră, reb Şloime, îi spuse Ali Mehmet regelui Solomon, fiţi amabil şi aruncaţi o privire la degetul mamei Rahela – se află în rîndul al treilea, în urma dumneavoastră.

Şi, într-adevăr, pe degetul mamei Rahela se afla inelul regelui Solomon.

Mama Rahela se ruşină. De faţă cu atîta lume, degetul ei purta inelul unui bărbat străin.

Cutioara de tabac a Patriarhul Avruem fu găsită în sînul Zelpei, ţiitoarea Patriarhului Iancăv, iar butonii Patriarhului Iţhoc fură găsiţi la Ruhav Hazoine, în ciorapul stîng.

Toţi erau uluiţi, rîdeau şi se minunau de cele ce făcea acest mare scamator care, cu iscusinţa lui, ar fi putut ajunge ţadicul cel mai renumit din ţinutul galiţian.

Deodată, mama Sura începu să-şi frămînte mîinile şi izbucni în plîns.

– Cercelul meu de aur, vai mie, s-a pierdut cercelul meu de aur!

Ali Mehmet arătă cu degetul spre maghidul din Dubno*, care se afla în rîndul al zecelea.

– Nu e frumos, maghid din Dubno. De cînd purtaţi dumneavoastră cercei femeieşti? Fiţi, vă rog, aşa de bun, şi înapoiaţi cercelul mamei Sura.

Cercelul de aur atîrna la urechea stîngă a maghidului din Dubno. Cu greu fu desprins de-acolo. Maghidul din Dubno era furios.

– Despre asta, preacinstiţilor, am eu o pildă. A fost odată un împărat şi avea el trei...

– N-avem nevoie de pilde, maghid din Dubno. Noi am venit să vedem scamatorii şi nu ca să auzim pilde!

* *Maghidul din Dubno* era vestit şi prin viaţa lui austeră.

– O să vă pară rău, peacinstiţilor, pilda-i o minune de pildă şi tîlcul ei e de aur, nu altceva, stărui, oarecum amenințător, maghidul din Dubno.

Dar spusa lui fu luată în seamă ca omătul de anţărţ. Privirile lumii erau aţintite spre scenă, unde se află femeia cu glas de bărbat. Era rîndul ei să-şi arate scamatoriile.

Femeia cu glas de bărbat rosti: "Rana, capana, alerana" şi, deodată, fu învăluită în şapte văluri de diferite culori. Vălurile îţi luau ochii. Sfinţii şedeau cu gurile căscate.

Femeia zise celor şapte văluri care fluturau pe ea:

– Tu, văl alb, zboară spre mama Sura, tu, cel roşu, spre mama Rifca, iar tu, albastrule, spre mama Leia.

Cele trei văluri s-au desprins unul de celălalt. Au fluturat, pînă ce fiecare văl şi-a aflat soaţa de patriarh la care trebuia să ajungă.

– Şi acuma, veniţi înapoi! – dădu comanda femeia cu glas de bărbat şi, deîndată, vălurile s-au desprins de pe sfintele mame, şi, în zbor, s-au înapoiat la comediantă.

Femeia cu glas de bărbat mai rosti o dată: "rana, capana, alerana", şi vălurile dispărură. Nimenea nu ştia unde.

Cei doi turci veniră iarăşi pe scenă. S-au oprit în faţa femeii cu glas de bărbat şi unul i se adresă celuilalt pe nemţeşte:

*– Dize froi iz maine, ain simen, zi hot goldene har**.

Şi toată lumea văzu deodată că femeia are, într-adevăr, părul de aur.

Al doilea, nefiind mulţumit, a zis şi el, tot pe nemţeşte:

*– Alon passe, di froi iz maine, ain simen zi hot roites har, iberţaig zih vi ih şprahe var***

Iar noi văzurăm că femeia cu glas de bărbat avea părul roşu ca focul.

Cei doi comedianţi se ciorovăiau. Unul zicea într-un fel, celălalt într-altfel, şi de fiece dată culoarea părului femeii se preschimba... S-au tot ciorovăit, pînă cînd unul strigă "alon passe, dispari tu, fee", şi femeia dispăru. Cei doi coţcari şi-au dat cu tifla şi, înclinîndu-se în faţa publicului, au rostit:

Reprezentaţia s-a terminat,
Porniţi-vă acu' pe-aplaudat.

* Această femeie e a mea, ea are părul de aur (într-o germană aproximativă).

** Această femeie e a mea, ca semn că are părul roşu, convinge-te dacă spun adevărul (într-o germană aproximativă, amestecată cu idiş).

Sfinţii chiar că începură să bată din palme. Nimeni nu voia să plece. Doreau să mai vadă scamatorii. Dar comedianţii şi-au dat seama că era destul. Au început să desfacă scena, să-şi strîngă lucrurile. Femeia cu glas de bărbat bătea daireaua, căruţa o luă din loc. Comedianţii o porniră la drum. Cine să ştie încotro?

Turcii din căruţă şi-au fluturat fesurile roşii, şi-au luat rămas bun de la norod. Cel mai în vîrstă strigă:

– Rămîneţi cu bine, sfinţilor! Vom mai veni, cu comedii noi, oglindă...

Norodu' i-a condus pînă la rohatca oraşului. În numele întregului oraş al raiului, Patriarhul Avruem şi-a luat rămas bun de la ei şi i-a poftit să mai vie ca să mai împrăştie niţel monotonia zilelor din rai.

– Veţi săvîrşi în ăst fel o adevărată faptă bună, îşi încheia el cuvîntarea, de care femeia cu glas de bărbat fu aşa mişcată, încît l-a îmbrăţişat şi a vrut să-l sărute...

Patriarhul Avruem o îndepărtă:

– Nu, vai, puah!

Femeia nu avu încotro. Dacă a văzut că Patriarhul Avruem nu se lasă sărutat, sări la loc în căruţă. Unul din cei doi turci îndemnă caii: "vio, dii!" şi căruţa o luă iarăşi din loc.

Sfinţii, fluturînd basmalele, i-au urmărit cu privirea pînă ce căruţa nu se mai văzu. Iar cînd căruţa dispăru printre norii şoselei, s-au privit între ei.

– S-au dus! Chiar s-au dus.

– Păcat! Păcat! – suspinară sfinţii şi o porniră spre casele lor. Fiecare la casa lui, la familia lui.

Eu şi prietenul meu Pişulică zburam, şi noi, spre casele noastre. Îmi părea rău după veselii comedianţi. Retrăiam vraja reprezentaţiei celor trei turci. Mi se pusese un nod în gît.

– Cam cînd crezi tu că ar putea să mai vie, turcii ăştia, Pişulică?

– De unde să ştiu, ce-s eu, proroc, Şmul Abe?

– Ţie îţi pare rău după turcii ăştia, Pişulică?

– De atîta rău să am parte pe cît îmi pare mie de rău, mîrîi Pişulică.

Dar eu am simţit că minte. Îşi face curaj, dar, de fapt, îi pare tot atît de rău cît şi mie, ba poate chiar mai mult.

Zburînd peste Aleea Celor Trei Patriarhi, auzirăm vaiete. Ne-am lăsat în jos să aflăm ce s-a întîmplat.

Nu ne-am crezut ochilor. Sfinţii Patriarhi alergau ca nişte şoareci otrăviţi. Bărbile le erau zbîrlite. Sfintele mame îşi frecau mîinile. Plîngeau şi boceau:

– Ne-au jefuit, ne-au golit tot din casă. Un fir de aţă nu ne-au lăsat.

Mama Sura sări asupra Patriarhului Avruem.

– Turci i-au trebuit, şi în timpul ăsta hoţii au furat totul din casă. Turcii tăi, Avrămuţă. Din Işmuelu tău să răsară ceva ca lumea?!...

Patriarhul Avruem se ruga de ea, mai-mai să-l podidească plînsul:

– Dă-te jos de pe mine, Sura. O să vezi, cele furate se vor găsi, dă-te jos.

Celelalte străzi ale Raiului erau, şi ele, în plină văicăreală. Sfinţii şi soaţele lor alergau ca zănatecii. Ţipetele şi vaietele – să ajungă pînă-n al şaptelea cer, nu alta.

– Să pătrundă hoţi în Rai!? – se văicărea ţadicul din Apta.

– Dracu' i-a adus pe turcii ăştia. Mai bine-şi frîngeau gîtu', mai bine şi-ar fi sfărîmat ciolanele, decît să fi venit încoa'! blestema cuvioasa şi blajina Sura Bas Toivim, iar scufia i se zbătea pe creştet ca o porumbiţă turbată.

– Poate că e o păcăleală de-a turcilor? – îşi dădu cu părerea un sfinţişor cu bărbuţă gălbuie.

– Păcăleală de-a turcilor, zici dumneata? Nici vorbă că e o păcăleală. Ei, turcii, ne-au amăgit, ne-au arătat fel de fel de scamatorii, şi în timpul ăsta ne-au golit casele.

– Sura, comoara mea, dă-te jos odată, se ruga Patriarhul Avruem. Cu ce o să te alegi dacă o să sfinţeşti sîmbăta stînd cocoţată asupră-mi? În felul ăsta n-o să afli unde-s cele furate.

Poliţia Raiului, toată în mundire verzi, veni în zbor. Sfinţii începură să înşire ce li s-a furat.

– Toate pernele, plapumele, pilotele, sfeşnicele de argint, broşa de aur, pînă şi verigheta de cununie.

– Oglinda din perete, şalul de sîmbătă, pînă şi papucii lui bărbatu-meu sfîntu'.

– Hainele de sărbătoare, cortelul de mătase, un săculeţ cu fapte bune.

– Lampadarul de argint, scufia de dantelă ce mi-a rămas moştenire, *tales*ul de Lipsca, cu galon de aur.

– Cutiuţa de mirodenii, de argint, ciorapii de mătase ai fiicei mele celei mari, trusoul mezinei.

– Leagănul din grădină, basmaua de nas, cutiuţa de tabac şi oala de noapte, să-mi fie iertat.

Sfinţii înşirau, soaţele ajutau şi poliţiştii raiului înscriau. Paguba era mare, nici o casă nu rămăsese de ruşine.

Iar poliţiştii notau. Toată ziua au tot întrebat şi-au tot scris. Sfinţii erau aşa de tulburaţi încît uitaseră să-şi facă rugăciunea de seară.

– Trebuie prinşi turcii, îi zise Patriarhul Avruem maimarelui poliţiştilor raiului.

Îngerul poliţai îşi răsuci mustăţile, ceea ce însemna: "Îi fi dumneata o mărime între sfinţi, reb Avruem, dar cînd e vorba de furturi, acilea ştiu eu mai bine unde, ce şi cum".

Cineva pronunţă numele Şimen Ber Îngeru'. Mai marele poliţiei ciuli urechile.

– Ce-i cu Şimen Ber Îngeru'?

– Şimen Ber a chefuit cu turcii toată noaptea. Dimineaţa, a ajutat la încasarea gologanilor de la îngeraşii cei mici care au venit să vadă comediile.

– Aha, – rosti mai marele poliţiei şi îşi trase în sus o jumătate de mustaţă –, aha!

"Aha"-ul ăsta l-a repetat de vreo zece ori. După care dădu poruncă să fie adus Îngerul Şimen Ber.

Porniră doi îngeri poliţişti, Şimen Ber fu găsit în cîrciuma "La Sfîntul Noe". L-au adus pe sus. De-abia, de-abia se putea ţine pe picioare.

Îngerul poliţai îl luă la refec. I-a spus cu vorbă aspră că nimeni şi nimic nu-l poate scăpa. Drept urmare, el, Îngerul poliţai al Raiului, îl sfătuieşte să spuie de îndată unde se află turcii.

Şimen Ber Îngeru' s-a jurat că el nu ştie nimic, aşa să ştie el de rele cum ştie unde se află turcii. Turcii l-au cinstit cu rachiu, iar el a băut. Chiar aşa, să binevoiască dumnealui, poliţaiul Raiului să-i spuie în care carte sfîntă a Raiului stă scris că nu se cade să bei rachiu dacă un turc zice să ţi se dea rachiu?!

Îngerul poliţai zbieră la Şimen Ber, îi spuse, scurt pe doi, că la el nu încap "chestii d-astea", că el "le-a fumat" de mult, aşa că Şimen Ber e părtaş la aceste furturi. Dovada faptului că era înţeles cu turcii e că el, Şimen Ber, a încasat gologanii de la îngeraşii mici, adicătelea a făcut ce i-au spus turcii.

Şimen Ber se înfurie. Răcnea aşa de tare, încît sfinţilor începu să le ţîţîie fundu'. Cică să spună cine ce-o vrea, că trage la măsea,

că-i beţivan, că zboară beat ca porcu' prin Rai. Da' că-i hoţ, că el, Şimen Ber, e hoţ? Cine cutează să spună că el e hoţ? Îi arată el ăluia!

L-a luat pe Îngerul poliţiei de piept şi l-a zgîlţîit încît poliţaiul începu să sughiţe.

– Că-s hoţ, ai spus tu, – ţipa Şimen Ber –, că-s manglitor!? O să-ţi sfărîm aripile, pui de lele, tu... tu...

Cu mare greutate l-au scos pe poliţai din mîinile lui Şimen Ber. Pe Şimen Ber l-au legat, l-au luat şi l-au depus în arestul Raiului.

A doua zi fu lăsat liber. O ţinea una şi bună, că el a crezut că turcii-s turci, de unde să ştie el că-s hoţi, lepădături? El crezuse că e vorba doar să închine un pahar şi cînd colo, s-a lăsat cu tîlhărie.

Vieţile şi casele sfinţilor erau vraişte. Dormeau pe mindire goale. De mîncat, mîncau cu mîinile şi de înghiţit, înghiţeau cu lacrimi.

Poliţia căuta, cerceta. În fiece zi făcea un nou proces verbal. La papetaru' Hune Îngeru' nu mai era hîrtie de-ajuns, dar hoţii tot n-au fost prinşi.

– Cum se vor sfîrşi toate astea? l-au întrebat sfinţii pe mai-marele poliţiei Raiului. Furtul rămîne chiar aşa, nedescoperit, mărite pane?

Mai-marele poliţiei Raiului îşi răsuci mustăţile şi zîmbi hîtru.

– Cum vine asta "nedescoperit"? Pentru poliţia Raiului nu există nimic nedescoperit.

– *Sof ganev letlie**, – confirmă un sfînt.

Aşa că treabă se făcea: căutări, cercetări, iscodiri, arestări ale unor presupuşi făptaşi, scoaterea lor din arest şi arestarea altora...

Cum s-a terminat toată tărăşenia asta, dacă au fost prinşi hoţii, sau nu, n-am cum să vă mai spun. Aceasta deoarece cîteva zile mai tîrziu, prietenul meu Pişulică mi-a adus vestea că Şimen Ber mă va duce din Rai pe Pămînt, să mă nasc.

Am tăcut. Rabinul, aşezat în faţa mea, era ca tăiat în piatră. Dainul avea ochii larg, larg deschişi. Bogătaşul, reb Mihel Hurviţ, căuta un cuvînt ceva mai deosebit pentru neasemuitele povestiri din Rai şi, în sfîrşit, rosti:

–Zonder... Zonderbar!

Tata şedea cu coatele rezemate de masă, ochii îi erau mari, uimiţi.

* *Sof ganev letlie* – Sfîrşitul hoţului, spînzurătoarea (ebr.).

– Ciudată lume, în Raiul ăsta, – zise rabinul, – o lume cu trînteli şi buşeli, cu rele şi cu hoţii, vai mie. Cum se poate aşa ceva, băieţaş? Nu-mi vine să cred că toate astea, ce le-ai povestit tu, sînt adevărate.

– Toate cîte le-am povestit sînt adevărate. Doar le-am văzut eu, cu ochii mei.

– Dar poate, totuşi, nu e decît o închipuire, spuse Dainul. Ţi s-a părut, iar tu crezi că sînt adevărate. Căci poţi oare lua de bună una ca asta: sfinţii o să doarmă pe mindire goale, iar soţiile lor să nu sfinţească lumînările în cinstea sîmbetei, fiindcă li s-au furat sfeşnicele?

– Poate că e chiar numai o închipuire, se agăţă şi rabinu', cum se agaţă înecatul de un pai.

– Nu e nici un fel de închipuire, preacinstiţilor, e numai adevărul adevărat. Poate că Raiul ce-l zugrăviţi dumneavoastră e o închipuire, o născocire. Raiul de unde vin eu e adevăratul rai şi, cu toate că are cusururi, e, totuşi, frumos. Dovadă e că mi-e dor de el şi-s gata, numai dacă aş fi lăsat, să mă înapoiez acolo.

Mama se repezi la mine, mă luă în braţe, mă strînse la pieptul ei.

– Ce-mi tot vorbeşti tu, *cadişul* meu, ce înseamnă asta că eşti gata să te întorci înapoi în Rai? Tu, comoara mea, o să rămîi la mama, îi zgrepţăn ochii aceluia care ar încerca să te ia de la mine.

"Poftim, ai găsit ce-ai căutat, – gîndii eu. Deajuns să începi să ai de-a face cu mamele pămîntene, că îndată îţi împuie urechile cu zgrepţănatul ochilor. Ele cred că Pămîntul e cine ştie ce chilipir. Nu degeaba au ei o vorbă, colo, în Rai: E bună şi proastă, ca o mamă pămînteană".

Rabinul, netezindu-şi barba albă ca omătul, mă întrebă:

– Cum se face că ai fost trimis tu aici, jos, să te naşti şi nu prietenul tău Pişulică? Erai doar îngeraş la fel cu el?

I-am răspuns că, pesemne, eu nu eram un îngeraş de-adevăratelea, ci doar un îngeraş ocazional. Deosebirea dintre un îngeraş adevărat şi unul ocazional e că un îngeraş adevărat nu poate să se nască pe Pămînt. Un îngeraş adevărat, dacă se întîmplă să cadă într-un păcat, e surghiunit o vreme în Purgatoriu ori în Iad. Acolo, el e pus să mute cu palmele cărbuni încinşi, pînă îşi ispăşeşte osînda.

Rabinul se ridică. Tot trupu' îi tremura. I-a spus tatălui meu:

– Pregăteşte-l pentru *bris,* Faivl. Sînt de părere să-i dai numele de Şmul Abe, aşa cum îi era numele şi în Rai.

Tata se învoi:

– Se înţelege că Şmul Abe, da' cum altfel decît Şmul Abe?

Mama nu mă lăsa din braţele ei. Bogătaşul şi dainul şi-au luat rămas bun de la tata.

– Ai avut parte de o nestemată, Faivl. Păzeşte-l ca pe ochii din cap. Un isteţ cum e Şmul Abe al tău e o adevărată comoară.

Mama mă ţinea strîns la pieptul ei, mă săruta întruna.

– Comoara mea, aurul meu, Şmul Abeluţă!

Musafirii au sărutat *mezuza*. Rabinul rosti cu glas tare:

– Noapte bună! Cu ajutorul Domnului, o să ne vedem la *bris,* Faivl.

Mama m-a culcat în leagăn. Tata se tot învîrtea prin casă. Umbra lui incredibilă oscila pe pereţi.

Cuprins

Lector: PAUL DRUMARU
Tehnoredactor: WALTER WEIDLE

Bun de tipar: 10.07.1993. Format: 16/54 x 84. Coli editură: 11,08. Coli tipar: 11,5.

Tipărit la FRANCE IMPRIM ROM S.R.L.
Sos. Gării Cățelu Nr. 4, Sector 3
Telefon/Fax 312.80.11
BUCURESTI - ROMANIA

"Aceste cîteva cuvinte ce preced cea mai veselă dintre cărţile mele îmi par, pînă şi mie, cam nelalocul lor.

Dar poate că aşa trebuie să fie. Pe marginea prăpastiei rîsul devine şi mai hohotitor.

Descetăţenit din patria mea, România, rupt de mediul evreimii poloneze, atît de drag mie, pendulînd, fără vizele cerute între frontiere – iată postura în care mă înfăţişez onoratului public, prezentîndu-l pe al meu Şmul Abe Abervo, cu această neasemuită descriere a vieţii sale.

...Cartea aceasta mi-o dedic mie însumi, ca aducere aminte a însinguratelor zile şi nopţi de hoinăreală pe străzile şi bulevardele Parisului".

Paris, ianuarie 1939 Iţic Manger

ISBN 973-26-0354-2